Mihai Eminescu

(1850 - 1889)

Făt-Frumos din lacrimă

Mihai Eminescu - *Literatură populară, Ediție îngrijită și prefațată de Perpessicius, București, 1965.*

În vremea veche, pe când oamenii, cum sunt ei azi, nu erau decât în germenii viitorului, pe când Dumnezeu călca încă cu picioarele sale sfinte pietroasele pustii ale pământului, — în vremea veche trăia un împărat întunecat și gânditor ca miază-noaptea și avea o împărătească tânără și zâmbitoare ca miezul luminos al zilei.

Cincizeci de ani de când împăratul purta război c-un vecin al lui. Murise vecinul și lăsase de moștenire fiilor și nepoților ura și vrajba de sânge. Cincizeci de ani, și numai împăratul trăia singur, ca un leu îmbătrânit, slăbit de lupte și suferințe — împărat, ce-n viața lui nu râsese niciodată, care nu zâmbea nici la cântecul nevinovat al copilului, nici la surâsul plin de amor al soției lui tinere, nici la poveștile bătrâne și glumețe a ostașilor înălbiți în bătălie și nevoi. Se simțea slab, se simțea murind și n-avea cui să lese moștenirea urii lui. Trist se scula din patul împărătesc, de lângă împărăteasa tânără — pat aurit, însă pustiu și nebinecuvântat, — trist mergea la război cu inima neîmblânzită, — și împărăteasa sa, rămasă singură, plângea cu lacrimi de văduvie singurătatea ei. Părul ei cel galben ca aurul cel mai frumos cădea pe sânii ei albi și rotunzi, — și din ochii ei albaștri și mari curgeau șiroaie de mărgăritare apoase pe o față mai albă ca argintul crinului. Lungi cearcăne vinete se trăgeau împrejurul ochilor, și vine albastre se trăgeau pe fața ei albă ca o marmură vie.

Sculată din patul ei, ea se aruncă pe treptele de piatră a unei bolte în zid, în care veghea, deasupra unei candele fumegânde, icoana îmbrăcată în argint a Maicii durerilor. Înduplecată de rugăciunile împărătesei îngenuncheate, pleoapele icoanei reci se umeziră și o lacrimă curse din ochiul cel negru al mamei lui Dumnezeu. Împărăteasa se ridică în toată măreața ei statură, atinse cu buza ei seacă lacrima cea rece și o supse în adâncul sufletului său. Din momentul acela ea purcese îngreunată.

Trecu o lună, trecură două, trecură nouă, și împărăteasa făcu un fecior alb ca spuma laptelui, cu părul bălai ca razele lunii.

Împăratul surâse, soarele surâse și el în înfocata lui împărăție, chiar stătu pe loc, încât trei zile n-a fost noapte, ci numai senin și veselie, — vinul curgea din butii sparte și chiotele despicau bolta cerului.

Și-i puse mama numele: Făt-Frumos din lacrimă. Și crescu și se făcu mare ca brazii codrilor. Creștea într-o lună cât alții într-un an.

Când era destul de mare, puse să-i facă un buzdugan de fier, îl aruncă în sus de despică bolta cerului, îl prinse pe degetul cel mic și buzduganul se rupse-n două. Atunci puse să-i facă altul mai greu -îl aruncă în sus aproape de palatul de nori al lunii; căzând din nori, nu se rupse de degetul voinicului.

Atunci Făt-Frumos își luă ziua bună de la părinți, ca să se ducă, să se bată el singur cu oștile împăratului ce-l dușmănea pe tată-său. Puse pe trupul său împărătesc haine de păstor, cămeșă de borangic, țesută în lacrimile mamei sale, mândră pălărie cu flori, cu cordele și cu mărgele rupte de la gâturile fetelor de-mpărați, își puse-n brâul verde un fluier de doine și altul de hore, și, când era soarele de două sulițe pe cer, a plecat în lumea largă și-n toiul lui de voinic.

Pe drum horea și doinea, iar buzduganul și-l arunca să spintece nourii, de cădea departe tot cale de-o zi. Văile și munții se uimeau auzindu-i cântecele, apele-și ridicau valurile mai sus ca să-l asculte, izvoarele își turburau adâncul, ca să-și azvârle afară undele lor, pentru ca fiecare din unde să-l audă, fiecare din ele să poată cânta ca dânsul când vor șopti văilor și florilor.

Râurile se ciorăiau mai în jos de brâiele melancolicelor stânce, învățau de la păstorul împărat doina iubirilor, iar vulturii ce stau amuțiți pe creștetele seci și sure a stâncelor nalte, învățau de la el țipătul cel plâns al jelei.

Stăteau toate uimite pe când trecea păstorașul împărat, doinind și horind; ochii cei negri ai fetelor se umpleau de lacrimi de dor; și-n piepturile păstorilor tineri, răzimați c-un cot de-o stâncă și c-o mână pe bâtă, încolțea un dor mai adânc, mai întunecos, mai mare — dorul voiniciei.

Toate stăteau în loc, numai Făt-Frumos mergea mereu, urmărind cu cântecul dorul inimii lui, și cu ochii buzduganul, ce sclipea prin nori și prin aer ca un vultur de oțel, ca o stea năzdrăvană.

Când era-nspre sara zilei a treia, buzduganul, căzând, se izbi de o poartă de aramă, și făcu un vuiet puternic și lung. Poarta era sfărâmată și voinicul intră. Luna răsărise dintre munți și se oglindea într-un lac mare și limpede, ca seninul cerului. În fundul lui se vedea sclipind, de limpede ce era, un nisip de aur; iar în mijlocul lui, pe o insulă de smarand, încunjurat de un crâng de arbori verzi și stufoși, se ridica un mândru palat de o

marmură ca laptele, lucie și albă — atât de lucie, încât în ziduri răsfrângea ca-ntr-o oglindă de argint: dumbravă și luncă, lac și țărmuri. O luntre aurită veghea pe undele limpezi ale lacului lângă poartă; și-n aerul cel curat al serii tremurau din palat cântece mândre și senine. Făt-Frumos se sui-n luntre și, vâslind, ajunse până la scările de marmură ale palatului. Pătruns acolo, el văzu în boltele scărilor candelabre cu sute de brațe, și-n fiecare braț ardea câte o stea de foc. Pătrunse în sală. Sala era înaltă, susținută de stâlpi și de arcuri, toate de aur, iar în mijlocul ei stătea o mândră masă, acoperită cu alb, talgerele toate săpate din câte-un singur mărgăritar mare; iar boierii ce ședeau la masă în haine aurite, pe scaune de catifea roșie, erau frumoși ca zilele tinereții și voioși ca horele. Dar mai ales unul din ei, cu fruntea-ntr-un cerc de aur, bătut cu diamante, și cu hainele strălucite, era frumos ca luna unei nopți de vară. Dar mai mândru era Făt-Frumos.

— Bine-ai venit, Făt-Frumos! zise împăratul; am auzit de tine, da' de văzut nu te-am văzut.

— Bine te-am găsit, împărate, deși mă tem că nu te-oi lăsa cu bine, pentru că am venit să ne luptăm greu, că destul ai viclenit asupra tatălui meu.

— Ba n-am viclenit asupra tatălui tău, ci totdeauna m-am luptat în luptă dreaptă. Dar cu tine nu m-oi bate. Ci mai bine-oi spune lăutarilor să zică și cuparilor să umple cupele cu vin și-om lega frăție de cruce pe cât om fi și-om trăi.

Și se sărutară feciorii de-mpărați în urările boierilor, și băură și se sfătuiră.

Zise împăratul lui Făt-Frumos:
— De cine-n lume te temi tu mai mult?
— De nime-n lumea asta, afară de Dumnezeu. Dar tu?
— Eu iar de nime, afară de Dumnezeu și de Mama-pădurilor. O babă bătrână și urâtă, care umblă prin împărăția mea de mână cu furtuna. Pe unde trece ea, fața pământului se usucă, satele se risipesc, târgurile cad năruite. Mers-am eu asupra ei cu bătălie, dar n-am isprăvit nimica. Ca să nu-mi prăpădească toată împărăția, am fost silit să stau la-nvoială cu ea și să-i dau ca bir tot al zecelea din copiii supușilor mei. Și azi vine ca să-și ieie birul.

Când sună miazănoaptea, fețele mesenilor se posomorâră; căci pe miazănoapte călare, cu aripi vântoase, cu fața zbârcită ca o stâncă buhavă și scobită de păraie, c-o pădure-n loc de păr, urla prin aerul cernit Mama-pădurilor cea nebună. Ochii ei — două nopți turburi, gura ei — un hău căscat, dinții ei — șiruri de pietre de mori.

Cum venea vuind, Făt-Frumos o apucă de mijloc și o trânti cu toată puterea într-o piuă mare de piatră; peste piuă prăvăli o bucată de stâncă, pe care-o legă din toate părțile cu șapte lanțuri de fier. Înăuntru baba șuiera și se smulgea ca vântul închis, dar nu-i folosea nimica.

Veni iar la ospăț; când prin bolțile ferestelor, la lumina lunii, văzură două dealuri lungi de apă. Ce era? Mama-pădurilor, neputând să iasă, trecea peste ape cu piuă cu tot și-i brăzda fața în două dealuri. Și fugea mereu, o stâncă de piatră îndrăcită, rupându-și cale prin păduri, brăzdând pământul cu dâră lungă, până ce se făcu nevăzută în depărtarea nopții.

Făt-Frumos ospătă ce ospătă, dar apoi, luându-și buzduganul de-a umăr, merse mereu pe dâra trasă de piuă, până ce ajunse lâng-o casă frumoasă, albă, care sticlea la lumina lunii în mijlocul unei grădini de flori. Florile erau în straturi verzi și luminau albastre, roșie-închise și albe, iar printre ele roiau fluturi ușori, ca sclipitoare stele de aur. Miros, lumină și un cântec nesfârșit, încet, dulce, ieșind din roirea fluturilor și a albinelor, îmbătau grădina și casa. Lângă prispă stăteau două butii cu apă, iar pe prispă torcea o fată frumoasă. Haina ei albă și lungă părea un nor de raze și umbre, iar părul ei de aur era împletit în cozi lăsate pe spate, pe când o cunună de mărgăritărele era așezată pe fruntea ei netedă. Luminată de razele lunii, ea părea muiată într-un aer de aur. Degetele ei ca din ceară albă torceau dintr-o furcă de aur și dintr-un fuior de o lână ca argintul torcea un fir de o mătase albă, subțire, strălucită, ce semăna mai mult a o vie rază de lună, ce cutreiera aerul, decât a fir de tort.

La zgomotul ușor al pașilor lui Făt-Frumos, fata-și ridică ochii albaștri ca undele lacului.

— Bine-ai venit, Făt-Frumos, zise ea cu ochii limpezi și pe jumătate închiși, cât e de mult de când te-am visat. Pe când degetele mele torceau un fir, gândurile mele torceau un vis, un vis frumos, în care eu mă iubeam cu tine; Făt-Frumos, din fuior de argint torceam și eram să-ți țes o haină urzită în descântece, bătută-n fericire; s-o porți... să te iubești cu mine. Din tortul meu ți-aș face o haină, din zilele mele, o viață plină de desmierdări.

Astfel, cum privea umilită la el, fusul îi scăpă din mână și furca căzu alături de ea. Ea se sculă și, ca rușinată de cele ce zisese, mâinile ei spânzurau în jos ca la un copil vinovat și ochii ei cei mari se plecară. El se apropie de ea, c-o mână îi cuprinse mijlocul, iar cu cealaltă îi desmierdă încet fruntea și părul și-i șopti:

— Ce frumoasă eşti tu, ce dragă-mi eşti! A cui eşti tu, fata mea?
— A Mamei-pădurilor, răspunse ea suspinând; mă vei iubi tu acu— ma, când ştii a cui sunt? Ea încunjură cu amândouă braţele ei goale grumazul lui şi se uită lung la el, în ochii lui.

— Ce-mi pasă a cui eşti, zise el, destul că te iubesc.
— Dacă mă iubeşti, să fugim atuncea, zise ea lipindu-se mai tare de pieptul lui; dacă te-ar găsi mama, ea te-ar omorî, şi dac-ai muri tu, eu aş nebuni ori aş muri şi eu.

— N-aibi frică, zise el zâmbind şi desfăcându-se din braţele ei. Unde-i mumă-ta?

— De când a venit se zbuciumă în piua în care-ai încuiat-o tu şi roade cu colţii la lanţurile ce-o închid.

— Ce-mi pasă! zise el repezindu-se să vadă unde-i.
— Făt-Frumos, zise fata, şi două lacrimi mari străluciră în ochii ei, nu te duce încă! Să te-nvăţ eu ce să facem ca să învingi tu pe mama. Vezi tu buţile aste două? Una-i cu *apă*, alta cu *putere*. Să le mutăm una în locul alteia. Mama, când se luptă cu vrăjmaşii ei, strigă când oboseşte: "Stăi, să mai bem câte-oleacă de apă!" Apoi ea bea putere, în vreme ce duşmanul ei numai apă. De aceea noi le mutăm din loc: ea nu va şti şi va bea numai apă în vremea luptei cu tine.

Precum au zis, aşa au şi făcut. El se repezi după casă.
— Ce faci, babă? strigă el. Baba, de venin, se smulse odată din piuă-n sus şi rupse lanţurile, lungindu-se slabă şi mare până-n nori.

— A, bine că mi-ai venit, Făt-Frumos! zise ea, făcându-se iar scurtă, ia acum hai la luptă, acu om vedea cine-i mai tare!

— Hai! zise Făt-Frumos. Baba-l apucă de mijloc, se lungi repezindu-se cu el până-n nori, apoi îl izbi de pământ şi-l bägă în ţărână până-n glezne.

Făt-Frumos o izbi pe ea şi o bägă-n pământ până în genunchi.
— Stăi, să mai bem apă, zise Mama-pădurilor ostenită. Stătură şi se răsuflară. Baba bău apă, Făt-Frumos bău putere, ş-un fel de foc nestins îi cutreieră cu fiori de răcoare toţi muşchii şi toate vinele lui cele slăbite.

C-o putere îndoită, cu braţe de fier, o smunci pe babă de mijloc şi-o bägă-n pământ până-n gât. Apoi o izbi cu buzduganul în cap şi-i risipi creierii. Cerul încărunţi de nouri, vântul începu a geme rece şi a scutura casa cea mică în toate încheieturile căpriorilor ei. Şerpi roşii rupeau trăsnind poala neagră a norilor, apele păreau că latră, numai tunetul cânta adânc ca un proroc al pierzării. Prin acel întuneric des şi nepătruns, Făt-Frumos vedea albind o umbră de argint, cu păr de aur despletit, rătăcind, cu mâinile ridicate şi palidă. El se apropie de ea şi-o cuprinse cu braţele lui. Ea căzu ca moartă de groază pe pieptul lui, şi mâinile ei reci s-ascunseră-n sânul lui. Ca să se trezească, el îi sărută ochii. Norii se rupeau bucăţi pe cer, luna roşie ca focul se ivea prin spărturile lor risipite; iar pe sânul lui, Făt-Frumos vedea cum înfloreau două stele albastre, limpezi, şi uimite — ochii miresei lui. El o luă pe braţe şi începu să fugă cu ea prin furtună. Ea-şi culcase capul în sânul lui şi părea că adormise. Ajuns lângă grădina împăratului, el o puse-n luntre, ducând-o ca-ntr-un leagăn peste lac, smulse iarbă, făn cu miros şi flori din grădină şi-i clădi un pat, în care-o aşeză ca-ntr-un cuib.

Soarele ieşind din răsărit privea la ei cu drag. Hainele ei umede de ploaie se lipise de membrele dulci şi rotunde, faţa ei de-o paloare umedă ca ceara cea albă, mâinile mici şi unite pe piept, părul despletit şi răsfirat pe făn, ochii mari, închişi şi adânciţi în frunte, astfel ea era frumoasă, dar părea moartă. Pe acea frunte netedă şi albă, Făt-Frumos presură câteva flori albastre, apoi şezu alături cu ea şi-ncepu a doini încet. Cerul limpede — o mare, soarele — o faţă de foc, ierburile împrospătate, mirosul cel umed al florilor învioşate o făceau să doarmă mult şi lin, însoţită în calea visurilor ei de glasul cel plâns al fluierului. Când era soarele-n amiazi, firea tăcea şi Făt-Frumos asculta fericita ei răsuflare, caldă şi umedă. Încet se plecă la obrazul ei şi-o sărută. Atunci ea deschise ochii încă plini de visuri, şi-ntinzându-se somnoroasă, zise încet şi zâmbind:

— Tu aici eşti?
— Ba nu sunt aici, nu vezi că nu sunt aici? zise el mai lăcrămând de fericire.

Cum şedea el lângă ea, ea-şi întinse un braţ şi-i cuprinse mijlocul.
— Hai, scoală, zise el desmierdând-o, e ziua-n amiaza-mare. Ea se sculă, îşi netezi părul de pe frunte şi-l dete pe spate, el îi cuprinse mijlocul, ea-i înconjură grumazul — şi astfel trecură printre straturile de flori şi intrară în palatul de marmură al împăratului.

El o duse la împăratul şi i-o arătă, spuindu-i că-i mireasa lui. Împăratul zâmbi, apoi îl luă de mână pe Făt-Frumos, ca şi când ar fi vrut să-i spuie ceva în taină, şi-l trase la o fereastră mare, pe care vedea lacul cel întins. Ci el nu-i spuse nimica, ci numai se uită uimit pe luciul lacului şi ochii i se umplură de lacrimi. O lebădă îşi înălţase aripile ca pe nişte pânze de argint şi cu capul cufundat în apă sfâşia faţa senină a lacului.

— Plângi împărate? zise Făt-Frumos. De ce?
— Făt-Frumos, zise împăratul, binele ce mi l-ai făcut mie nu ți-l pot plăti nici cu lumina ochilor, oricât de scumpă mi-ar fi, și cu toate astea vin să-ți cer și mai mult.

— Ce, împărate?
— Vezi tu lebăda ceea îndrăgită de unde? Tânăr fiind, aș trebui să fiu îndrăgit de viață, și cu toate astea de câte ori am vrut să-mi fac samă. Iubesc o fată frumoasă, cu ochii gânditori, dulce ca visele mării — fata Genarului, om mândru și sălbatic ce își petrece viața vânând prin păduri bătrâne. O, cât e de aspru el, cât e de frumoasă fata lui! Orice încercare de a o răpi a fost deșartă. Încearcă-te tu!

Ar fi stat Făt-Frumos locului, dar scumpă-i era frăția de cruce, ca oricărui voinic, mai scumpă decât zilele, mai scumpă decât mireasa.

— Împărate prea luminate, din câte noroace-ai avut, unul a fost mai mare decât toate: acela că Făt-Frumos ți-i frate de cruce. Hai, că mă duc eu să răpesc pe fata Genarului.

Și-și luă cai ageri, cai cu suflet de vânt, Făt-Frumos, și era să plece. Atunci mireasa lui — Ileana o chema — îi zise încet la ureche, sărutându-l cu dulce:

— Nu uita, Făt-Frumos, că pe cât vei fi tu departe, eu oi tot plânge. El se uită cu milă la ea, o mângâie, dar apoi, desfăcându-se de îmbrățoșările ei, se avântă pe șeaua calului și plecă în lume.

Trecea prin codri pustii, prin munți cu fruntea ninsă, și când răsărea dintre stânci bătrâne luna cam palidă, ca fața unei fete moarte, atunci vedea din când în când câte-o streanță uriașă atârnată de cer, ce încunjura cu poalele ei vârful vreunui munte — o noapte sfârtecată, un trecut în ruină, un castel numai pietre și ziduri sparte.

Când se lumină de ziuă, Făt-Frumos vede că șirul munților dă într-o mare verde și întinsă, ce trăiește în mii de valuri senine, strălucite, care treieră aria mării încet și melodios, până unde ochiul se pierde în albastrul cerului și în verdele mării. În capătul șirului de munți, drept asupra mării, se oglindea în fundul ei o măreață stâncă de granit, din care răsărea ca un cuib alb o cetate frumoasă, care, de albă ce era, părea poleită cu argint. Din zidurile arcate răsăreau ferestre strălucite, iar dintr-o fereastră deschisă se zărea, printre oale de flori, un cap de fată, oacheș și visător, ca o noapte de vară. Era fata Genarului.

— Bine-ai venit, Făt-Frumos, zise ea, sărind de la fereastră și deschizând porțile mărețului castel, unde ea locuia singură ca un geniu într-un pustiu, astă-noapte mi se părea că vorbesc c-o stea, și steaua mi-a spus că vii din partea împăratului ce mă iubește.

În sala cea mare a castelului, în cenușa vetrei, veghea un motan cu șapte capete, care când urla dintr-un cap s-auzea cale de-o zi, iar când urla din câte șapte, s-auzea cale de șapte zile.

Genarul, pierdut în sălbatecele sale vânători, se depărtase cale de-o zi.

Făt-Frumos luă fata în brațe și punând-o pe cal, zburau amândoi prin pustiul lungului mării ca două abia văzute închegări ale văzduhului.

Dar Genarul, om nalt și puternic, avea un cal năzdrăvan cu două inimi. Motanul din castel mieună dintr-un cap, iar calul Genarului necheză cu vocea lui de bronz.

— Ce e? îl întrebă Genarul pe calul năzdrăvan. Ți s-a urât cu binele?

— Nu mi s-a urât mie cu binele, ci de tine-i rău. Făt-Frumos ți-a furat fata.

— Trebuie să ne grăbim mult ca să-i ajungem?
— Să ne grăbim și nu prea, pentru că-i putem ajunge. Genarul încălecă și zbură ca spaima cea bătrână în urma fugiților. În curând îi și ajunse. Să se bată cu el Făt-Frumos nu putea, pentru că Genarul era creștin și puterea lui nu era în duhurile întunericului, ci în Dumnezeu.

— Făt-Frumos, zise Genarul, mult ești frumos și mi-e milă de tine. De astă dată nu-ți fac nimica, dar de altă dată... ține minte!

Și luându-și fata alături cu el, pieri în vânt, ca și când nu mai fusese.

Dar Făt-Frumos era voinic și știa drumul înapoi. El se reîntoarse și găsi pe fată iar singură, însă mai palidă și mai plânsă ea părea și mai frumoasă. Genarul era dus iar la vânătoare cale de două zile. FătFrumos luă alți cai din chiar grajdul Genarului.

Astă dată plecară noaptea. Ei fugeau cum fug razele lunii peste adâncile valuri ale mării, fugeau prin noaptea pustie și rece ca două visuri dragi; ci prin fuga lor auzeau miautele lungi și îndoite ale motanului din vatra castelului. Apoi li se păru că nu mai pot merge, asemene celor ce vor să fugă în vis și cu toate aceste nu pot. Apoi un nor de colb îi cuprinse, căci Genarul venea în fuga calului, de rupea pământul.

Fața lui era înfricoșată, privirea cruntă. Fără de-a zice o vorbă, el apucă pe Făt-Frumos și-l azvârli în nourii

cei negri și plini de furtună ai cerului. Apoi dispăru cu fată cu tot.

Făt-Frumos, ars de fulgere, nu căzu din el decât o mână de cenușă în nisipul cel fierbinte și sec al pustiului. Dar din cenușa lui se făcu un izvor limpede ce curgea pe un nisip de diamant, pe lângă el arbori nalți, verzi, stufoși răspândeau o umbră răcorită și mirositoare. Dacă cineva ar fi priceput glasul izvorului, ar fi înțeles că jelea într-o lungă doină pe Ileana, împărăteasa cea bălaie a lui Făt-Frumos. Dar cine să înțeleagă glasul izvorului într-un pustiu, unde până-atunci nu călcase picior de om?

Dar pe vremea aceea Domnul umbla încă pe pământ. Într-o zi se vedeau doi oameni călătorind prin pustiu. Hainele și fața unuia strălucea ca alba lumină a soarelui; celălalt, mai umilit, nu părea decât umbra celui luminat. Era Domnul și sf. Petrea. Picioarele lor înfierbântate de nisipul pustiului călcară atuncea în răcoarele și limpedele pârău ce curgea din izvor. Prin cursul apei cu gleznele lor sfâșiau valurile până la umbritul lor izvor. Acolo Domnul bău din apă și-și spălă fața sa cea sfântă și luminată și mâinile sale făcătoare de minuni. Apoi șezură amândoi în umbră, Domnul cugetând la tatăl său din cer, și sfântul Petrea ascultând pe cugete doina izvorului plângător. Când se sculară spre a merge mai departe, zise sf. Petrea: "Doamne, fă ca acest izvor să fie ce-a fost mai înainte". "Amin!" zise Domnul ridicând mâna sa cea sfântă, după care apoi se depărtară înspre mare, fără a mai privi înapoi.

Ca prin farmec pieri izvorul și copacii, și Făt-Frumos, trezit ca dintr-un somn lung, se uită împrejur. Atunci văzu chipul cel luminat al Domnului, ce mergea pe valurile mării, care se plecau înaintea lui, întocmai ca pe uscat; și pe sf. Petrea, care, mergând în urma lui și învins de firea lui cea omenească, se uita înapoia sa și-i făcea lui FătFrumos din cap. Făt-Frumos îi urmări cu ochii până ce chipul sf. Petrea se risipi în depărtare, și nu se vedea decât chipul strălucit al Domnului aruncând o dungă de lumină pe luciul apei, astfel încât dacă soarele n-ar fi fost în amiazi, ai fi crezut că soarele apune! El înțelesese minunea învierii sale și îngenunche înspre apusul acelui soare dumnezeiesc.

Dar apoi își aduse aminte că făgăduise a răpi pe fata Genarului, și ceea ce făgăduiește voinicul anevoie o lasă nefăcută.

Deci se porni și înspre sară ajunse la castelul Genarului, ce strălucea în întunericul serii ca o uriașă umbră. El intră în casă... fata Genarului plângea. Dar când îl văzu, fața ei se-nsenină cum se-nsenină o undă de o rază. El îi povesti cum înviese; atunci ea-i zise:

— De răpit nu mă poți răpi până ce nu-i avea un cal asemene cu acela ce-l are tatăl meu, pentru c-acela are două inimi; dar eu am să-l întreb în astă sară de unde-și are calul, ca să poți și tu să capeți unul ca acela. Până atunci însă, pentru ca să nu te afle tată-meu, eu te voi preface într-o floare.

El șezu pe un scaun, iar ea șopti o vrajă dulce, și, cum îl sărută pe frunte, el se prefăcu într-o floare roșie închisă ca vișina coaptă. Ea-l puse între florile din fereastă și cânta de veselie, de răsuna castelul tatălui ei.

Atunci intră și Genarul.
— Veselă fata mea? și de ce ești veselă? întrebă el.
— Pentru că nu mai este Făt-Frumos ca să mă răpească, răspunse ea râzând.

Se puseră la cină.
— Tată, întrebă fata, de unde ai calul d-tale, cu care umbli la vânat?
— La ce-ți trebuie s-o știi? zise el încruntând sprâncenele.
— Știi prea bine, răspunse fata, că nu vreau ca s-o știu decât numai ia-așa ca s-o știu, pentru c-acu nu mai e Făt-Frumos să mă răpească.

— Știi tu că nu mă împotrivesc ție niciodată, zise Genarul. De— parte de-aicea, lângă mare, șede o babă care are șapte iepe. Ea ține oameni care să i le păzească un an (cu toate că anul ei nu e decât de trei zile), și dacă cineva i le păzește bine, ea-l pune să-și aleagă drept răsplată un mânz, iar de nu, îl omoară și-i pune capul într-un par. Chiar însă dacă păzește cineva bine iepele, totuși ea-l viclenește pe om, căci scoate inimile din caii toți și le pune într-unul singur, încât cel ce-a păzit alege mai întotdeauna un cal fără inimă, care-i mai rău decât unul de rând... Ești mulțumită, fata mea?

— Mulțumită, răspunse ea zâmbind. Totodată însă Genarul îi aruncă în față o batistă roșie, ușoară, mirositoare. Fata se uită mult în ochii tatălui său, ca un om care se deșteaptă dintr-un vis, de care nu-și poate aduce aminte. Ea uitase tot ce-i spusese tată-său. Însă floarea din fereastă veghea printre frunzele ei, ca o stea roșie prin încrețiturile unui nor.

A doua zi Genarul plecă iarăși des-dimineață la vânătoare. Fata sărută murmurând floarea roșie și Făt-Frumos născu ca din nimica înaintea ei.

— Ei, știi ceva? o întrebă el.

— Nu știu nimica, zise ea tristă și punând dosul mânii pe fruntea ei, am uitat tot.

— Însă eu am auzit tot, zise el. Rămâi cu bine, fata mea; în curând ne vom vedea iar.

El încălecă pe un cal și dispăru în pustiuri. În arșița cea dogoritoare a zilei... văzu aproape de pădure un țânțar zvârcolindu-se în nisipul cel fierbinte.

— Făt-Frumos, zise țânțarul, ia-mă de mă du până-n pădure, că ți-oi prinde și eu bine. Sunt împăratul țânțarilor.

Făt-Frumos îl duse până în pădurea prin care era să treacă.

Ieșind din pădure, trecu iar prin pustiu de-a lungul mării și văzu un rac atât de ars de soare, încât nu mai avea nici putere să se mai întoarcă-napoi...

— Făt-Frumos, zise el, aruncă-mă-n mare, că ți-oi prinde și eu bine. Sunt împăratul racilor.

Făt-Frumos îl aruncă în mare și-și urmă calea. Când înspre sară ajunse la un bordei urât și acoperit cu gunoi de cal. Împrejur gard nu era, ci numai niște lungi țărușe ascuțite, din care șase aveau fiecare-n vârf câte un cap, iar al șaptelea fără, se clătina mereu în vânt și zicea: cap! cap! cap! cap!

Pe prispă o babă bătrână și zbârcită, culcată pe un cojoc vechi, sta cu capul ei sur ca cenușa în poalele unei roabe tinere și frumoase, care-i căuta în cap.

— Bine v-am găsit, zise Făt-Frumos.
— Bine-ai venit, flăcăule, zise baba sculându-se. Ce-ai venit? ce cauți? Vrei să-mi pești iepele poate?

— Da.
— Iepele mele pasc numai noaptea... Uite, chiar de-acu poți să pornești cu ele la păscut... Fată hăi! ia dă tu flăcăului demâncatul ce i-am făcut eu și pornește-l.

Alături cu bordeiul era sub pământ o pivniță. El intră în ea și acolo văzu șapte iepe negre strălucite — șapte nopți, care de când erau nu zărise încă lumina soarelui. Ele nechezau și băteau din picioare.

Nemâncat toată ziua, el cină ce-i dăduse baba ș-apoi, încălecând pe una din iepe, mână pe celelalte în aerul întunecos și răcoare al nopții. Dar, încet, încet simți cum se strecoară un somn de plumb prin toate vinele lui, ochii i se painjiniră și el căzu ca mort în iarba pajiștei. El se trezi pe când mijea de ziuă. Când colo, iepele nicăieri. El își credea capul pus în țeapă, când vede ieșind dintr-o pădure-n depărtare cele șapte iepe alungate de un roi nemărginit de țânțari și un glas subțire-i zise:

— Mi-ai făcut un bine, ți l-am făcut și eu. Când se întoarse cu caii, baba începu să turbe, să răstoarne casa cu susu-n jos și să bată fata, care nu era de vină.

— Ce ai, mamă? întrebă Făt-Frumos.
— Nimica, zise ea, mi-a venit și mie toane. Asupra ta n-am nimica... sunt foarte mulțumită. Apoi intrând în grajd, începu să bată caii, țipând: Ascundeți-vă mai bine, bată-v-ar mama lui Dumnezeu, ca să nu vă mai găsească, ucigă-l crucea și mănânce-l moartea!

A doua zi porni cu caii, dar iar căzu jos și dormi până ce mijea de ziuă. Desperat, era să ieie lumea-n cap, când deodată vede răsărind din fundul mării cei șapte cai, mușcați de-o mulțime de raci.

— Mi-ai făcut un bine, zise un glas, ți l-am făcut și eu. Era împăratul racilor. El mână caii-nspre casă și vede iar o priveliște ca-n ziua trecută. Însă în cursul zilei roaba babii s-apropie de el și-i zise încet strângându-l de mână:

— Eu știu că tu ești Făt-Frumos. Să nu mai mănânci din bucatele ce-ți fierbe baba, pentru că-s făcute cu *somnoroasă*... Ți-oi face eu altfel de bucate.

Fata într-ascuns îi făcu merinde, și-nspre sară, când era să plece cu caii, își simți ca prin minune capul treaz.

Spre miezul nopții se-ntoarse acasă, mână caii în grajd, îi încuie și intră în odaie. Pe vatra cuptorului, în cenușă mai licurea câțiva cărbuni. Baba sta întinsă pe laiță și înțepenită ca moartă. El gândi c-a murit ș-o scutură. Ea era ca trunchiul și nu se mișca deloc. El trezi fata, ce dormea pe cuptor.

— Uite, zise el, ți-a murit baba.
— Aș! asta să moară!? răspunse ea suspinând. Adevărat că acu e ca și moartă. Acu-i miazănoaptea... un somn amorțit îi cuprinde trupul... dar sufletul ei cine știe pe la câte răspinteni stă, cine știe pe câte căi a vrăjilor umblă. Până ce cântă cucoșul, ea suge inimile celor ce mor, ori pustiește sufletele celor nenorociți. Da, bădică, mâine ți se-mplinește anul, ia-mă și pe mine cu d-ta, că ți-oi fi de mare folos. Eu te voi scăpa din multe primejdii pe care ți le gătește baba.

Ea scoase din fundul unei lăzi hârbuite și vechi o cute, o perie și o năframă.

A doua zi de dimineață i se împlinise lui Făt-Frumos anul. Baba trebuia să-i dea unul din cai ș-apoi să-l lase să plece cu Dumnezeu. Pe când prânzeau, baba ieși până în grajd, scoase inimile din câteșișapte cai, spre a le pune pe toate într-un tretin slab, căruia-i priveai prin coaste. Făt-Frumos se sculă de la masă și după îndemnarea babei se duse să-și aleagă calul ce trebuia să și-l ieie. Caii cei fără inimi erau de un negru strălucit, tretinul cel cu inimile sta culcat într-un colț pe-o movilă de gunoi.

— Pe acesta-l aleg eu, zise Făt-Frumos, arătând la calul cel slab.
— Da' cum Doamne iartă-mă, să slujești tu degeaba!? zise baba cea vicleană. Cum să nu-ți iei tu dreptul tău? Alege-ți unul din caii iști frumoși... oricare-ar fi, ți-l dau.

— Nu, pe acesta-l voi, zise Făt-Frumos, ținând la vorba lui. Baba scrâșni din dinți ca apucată, dar apoi își strânse moara cea hârbuită de gură, ca să nu iasă prin ea veninul ce-i răscolea inima pestriță.

— Hai, ia-ți-l! zise-n sfârșit. El se urcă pe cal cu buzduganul de-a umere. Părea că fața pustiu— lui se ia după urmele lui, și zbura ca un gând, ca o vijelie printre volburele de nisip ce se ridicau în urmă-i.

Într-o pădure îl aștepta fata fugită. El o urcă pe cal după dânsul și fugea mereu.

Noaptea inundase pământul cu aerul ei cel negru și răcoare.
— Mă arde-n spate! zise fata. Făt-Frumos se uită înapoi. Dintr-o volbură naltă, verde, se vedeau nemișcați doi ochi de jăratic, a căror raze roșii ca focul ars pătrundeau în rărunchii fetei.

— Aruncă peria, zise fata. Făt-Frumos o ascultă. Și deodată-n urmă-le văzură că se ridică o pădure neagră, deasă, mare, înfiorată de un lung freamăt de frunze și de un urlet flămând de lupi.

— Înainte! strigă Făt-Frumos calului, care zbura asemenea unui demon urmărit de un blestem prin negura nopții. Luna palidă trecea prin nouri suri ca o față limpede prin mijlocul unor vise turburi și seci.

Făt-Frumos zbura... zbura necontenit.
— Mă arde-n spate! zise fata c-un geamăt apăsat, ca și când s-ar fi silit mult ca să nu spuie încă.

Făt-Frumos se uită și văzu o bufniță mare și sură, din care nu străluceau decât ochii roșii, ca două fulgere lănțuite de un nor.

— Aruncă cutea, zise fata. Făt-Frumos o aruncă. Și deodată se ridică din pământ un colț sur, drept, neclintit, un uriaș împietrit ca spaima, cu capul atingând de nori.

Făt-Frumos vâjâia prin aer așa de iute, încât i se părea că nu fuge, ci cade din înaltul cerului într-un adânc nevăzut.

— Mă arde, zise fata. Baba găurise stânca într-un loc și trecea prin ea prefăcută într-o funie de fum, a cărei capăt dinainte ardea ca un cărbune.

— Aruncă năframa, zise fata. Făt-Frumos o ascultă. Și deodată văzură în urmă-le un luciu întins, limpede, adânc, în a cărui oglindă bălaie se scălda în fund luna de argint și stelele de foc.

Făt-Frumos auzi o vrajă lungă prin aer și se uită prin nori. Cale de două ceasuri — pierdută în naltul cerului — plutea încet, încet prin albastrul tăriei Miazănoaptea bătrână cu aripile de aramă.

Când baba înota smintită pe la jumătatea lacului alb, Făt-Frumos aruncă buzduganu-n nori și lovi Miazănoaptea în aripi. Ea căzu ca plumbul la pământ și croncăni jalnic de douăsprezece ori.

Luna s-ascunse într-un nor și baba, cuprinsă de somnul ei de fier, se afundă în adâncul cel vrăjit și necunoscut al lacului. Iar în mijlocul lui se ridică o iarbă lungă și neagră. Era sufletul cel osândit al babei.

— Am scăpat, zise fata.
— Am scăpat, zise calul cel cu șapte inimi. Stăpâne, adăogi calul, tu ai izbit Miazănoaptea, de a căzut la pământ cu două ceasuri înainte de vreme, și eu simt sub picioarele mele răscolindu-se nisipul. Scheletele înmormântate de volburele nisipului arzător al pustiilor au să se scoale spre a se sui în lună la benchetele lor. E primejdios ca să umbli acuma. Aerul cel înveninat și rece al sufletelor lor moarte v-ar putea omorî. Ci mai bine voi culcați-vă, și eu pân-atuncea m-oi întoarce la mama, ca să mai sug înc-o dată laptele cel de văpaie albă a țâțelor ei, pentru ca să mă fac iar frumos și strălucit.

Făt-Frumos îl ascultă. Se dete jos de pe cal și-și așternu mantaua pe nisipul încă fierbinte.

Dar ciudat... ochii fetei se-nfundase în cap, oasele și încheieturile feței îi ieșise afară, pielița din oacheșă se făcuse vânătă, mâna grea ca plumbul și rece ca un sloi de gheață.

— Ce ți-i? o întrebă Făt-Frumos.
— Nimica, nu mi-i nimica, zise ea cu glasul stins: și se culcă în nisip, tremurând ca apucată.

Făt-Frumos dădu drumul calului, apoi se culcă pe mantaua ce și-o așternuse. El adormi; cu toate acestea-i părea că nu adormise. Pelițele de pe lumina ochiului i se roșise ca focul și prin el părea că vede cum luna se

cobora încet, mărindu-se spre pământ, până ce părea ca o cetate sfântă și argintie, spânzurată din cer, ce tremura strălucită... cu palate nalte, albe... cu mii de ferestre trandafirii; și din lună se scobora la pământ un drum împărătesc acoperit cu prund de argint și bătut cu pulbere de raze.

Iară din întinsele pustii se răscoleau din nisip schelete nalte... cu capete seci de oase... învelite în lungi mantale albe, țesute rar din fire de argint, încât prin mantale se zăreau oasele albite de secăciune. Pe frunțile lor purtau coroane făcute din fire de raze și din spini auriți și lungi... și încălicați pe schelete de cai, mergeau încet-încet... în lungi șiruri... dungi mișcătoare de umbre argintii... și urcau drumul lunii, și se pierdeau în palatele înmărmurite ale cetății din lună, prin a cărora ferești se auzea o muzică lunatecă... o muzică de vis.

Atunci i se păru că și fata de lângă el se ridica încet..., că trupul ei se risipea în aer, de nu rămâneau decât oasele, că, inundată de o manta argintie, apuca și ea calea luminoasă ce ducea în lună. Se ducea în turburea împărăție a umbrelor, de unde venise pe pământ, momită de vrăjile babei.

Apoi pelița ochilor lui se înverzi... se înnegri — și nu mai văzu nimica.

Când deschise ochii, soarele era sus de tot. Fata lipsea și aievea. Dar în pustiul arid nechezea calul frumos, strălucit, îmbătat de lumina aurită a soarelui, pe care el acu o vedea pentru-ntâia oară.

Făt-Frumos se avântă pe el și-n răstimpul câtorva gânduri fericite ajunse la castelul încolțit al Genarului.

De astă dată Genarul vâna departe cale de șapte zile. El o luă pe fată pe cal dinaintea lui. Ea-i cuprinse gâtul cu brațele ei și-și ascunsese capul în sânul lui, pe când poalele lungi ale hainei ei albe atingeau din zbor nisipul pustiei. Mergeau așa de iute, încât i se părea că pustiul și valurile mării fug, iar ei stau pe loc. Și numai încet se auzea motanul mieunând din câte șapte capetele.

Pierdut în păduri, Genarul își aude calul nechezând.
— Ce e? îl întrebă.
— Făt-Frumos îți fură fata, răspunse calul năzdrăvan.
— Putea-l-om ajunge? întrebă Genarul mirat, pentru că știa că-l omorâse pe Făt-Frumos.

— Nu, zău, răspunse calul, pentru c-a încălecat pe un frate al meu, care are șapte inimi, pe când eu n-am decât două.

Genarul își înfipse pintenii adânc în coastele calului, care fugea scuturându-se... ca o vijelie. Când îl văzu pe Făt-Frumos în pustiu, zise calului său:

— Spune frățâne-tău să-și arunce stăpânul în nori și să vină la mine, că l-oi hrăni cu miez de nucă și l-oi adăpa cu lapte dulce.

Calul Genarului îi nechează frățâne-său ceea ce-i spusese, iar frate-său i-o spuse lui Făt-Frumos.

— Zi frățâne-tău, zise Făt-Frumos calului său, să-și arunce stăpânu-n nori, și l-oi hrăni cu jăratic și l-oi adăpa cu pară de foc.

Calul lui Făt-Frumos o nechează asta frățâne-său, și acesta azvârli pe Genarul până în nori. Norii cerului înmărmuriră și se făcură palat sur și frumos, iar din două gene de nouri se vedeau doi ochi albaștri ca cerul, ce repezeau fulgere lungi. Erau ochii Genarului, exilat în împărăția aerului.

Făt-Frumos domoli pasul calului și așeză pe fată pe acela al tătâne-său. O zi încă, și ajunseră în mândra cetate a împăratului.

Lumea-l crezuse mort pe Făt-Frumos, și de aceea, când se împrăștie faima venirii lui, ziua-și muie aerul în lumină de sărbătoare și oamenii așteptau murmurând la faima venirii lui, cum vuiește un lan de grâu la suflarea unui vânt.

Dar ce făcuse oare în vremea aceea Ileana împărăteasa? Ea, cum plecase Făt-Frumos, s-a închis într-o grădină cu nalte ziduri de fier, și acolo, culcându-se pe pietre reci, cu capul pe un bolovan de cremene, plânse într-o scaldă de aur, așezată lângă ea, lacrimi curate ca diamantul.

În grădina cu multe straturi, neudată și necăutată de nimeni, născură din pietriș sterp, din arșița zilei și din secăciunea nopții flori cu frunze galbene și c-o culoare stinsă și turbure ca turburii ochi ai morților — florile durerii.

Ochii împărătesei Ilenei, orbiți de plâns, nu mai vedeau nimica, decât i se părea numai că-n luciul băii, plină de lacrimile ei, vedea ca-n vis chipul mirelui ei iubit. Ci ochii ei, două izvoare secate, încetase de a mai vărsa lacrimi. Cine-o vedea cu părul ei galben și lung, despletit și împrăștiat ca creții unei mantii de aur pe sânul ei rece, cine-ar fi văzut fața ei de-o durere mută, săpată parcă cu dalta în trăsăturile ei, ar fi gândit că-i o înmărmurită zână a undelor, culcată pe un mormânt de prund.

Dar cum auzi vuietul venirii lui, fața ei se-nsenină; ea luă o mână de lacrimi din baie și stropi grădina. Ca prin

farmec, foile galbene ale aleilor de arbori și ale straturilor se-nverziră ca smarandul. Florile triste și turburi se-nălbiră ca mărgăritarul cel strălucit, și din botezul de lacrimi luară numele lăcrămioare.

Împărăteasa cea oarbă și albă umblă încet prin straturi și culese în poale o mulțime de lăcrimioare, pe care apoi, așternându-le lângă baia de aur, făcu un pat de flori.

Atunci intră Făt-Frumos. Ea s-aruncă la gâtul lui, însă, amuțită de bucurie, ea nu putu decât să îndrepte asupră-i ochii săi stinși și orbi, cu care ar fi vrut să-l soarbă în sufletul ei. Apoi ea îl luă de mână și-i arătă baia de lacrimi.

Luna limpede înflorea ca o față de aur pe seninul cel adânc al cerului. În aerul nopții, Făt-Frumos își spălă fața în baia de lacrimi, apoi, învălindu-se în mantaua ce i-o țesuse din raze de lună, se culcă să doarmă în patul de flori. Împărăteasa se culcă și ea lângă el și visă în vis că Maica Domnului desprinsese din cer două vinete stele ale dimineții și i le așezase pe frunte.

A doua zi, deșteptată, ea vedea... A treia zi se cunună împăratul cu fata Genarului. A patra zi era să fie nunta lui Făt-Frumos. Un roi de raze venind din cer a spus lăutarilor cum horesc îngerii când se sfințește un sfânt, și roiuri de unde răsărind din inima pământului le-a spus cum cântă ursitorile când urzesc binele oamenilor. Astfel lăutarii măiestriră hore nalte și urări adânci.

Trandafirul cel înfocat, crinii de argint, lăcrimioarele sure ca mărgăritarul, mironosițele viorele și florile toate s-adunară, vorbind fiecare în mirosul ei, și ținură sfat lung cum să fie luminile hainei de mireasă; apoi încredințară taina lor unui curtenitor flutur albastru stropit cu aur. Acesta se duse și flutură în cercuri multe asupra feței miresii când ea dormea ș-o făcu să vadă într-un vis luciu ca oglinda cum trebuia să fie-mbrăcată. Ea zâmbi când se visă atât de frumoasă.

Mirele-și puse cămașă de tort de raze de lună, brâu de mărgăritare, manta albă ca ninsoarea.

Și se făcu nuntă mândră și frumoasă, cum n-a fost alta pe fața pământului.

Ș-au trăit apoi în pace și în liniște ani mulți și fericiți, iar dac-a fi adevărat ce zice lumea, că pentru feții-frumoși vremea nu vremuiește, apoi poate c-or fi trăind și astăzi.

Călin-Nebunul (basm)

Mihai Eminescu - *Literatură populară, Ediție îngrijită și prefațată de Perpessicius, București, 1965, p.338—348.*

Era odat-un împărat ș-avea trei fete și erau așa de frumoase, de la soare te puteai uita, da la dânsele ba. Acu, cele două erau cum erau, da cea mijlocie nici se mai povestește frumusețea ei. Acu câți feciori de-mpărați și de ghinărari au cerut-o, împăratul n-a vrut să le-o deie. Acu-ntr-o seară au venit trei tineri și le-au cerut, da el n-a vrut să le dea. Acu ei au ieșit afară și unul dintr-înșii a prins a fluiera cât s-a făcut un nor mare și nu s-au mai văzut nici ei, nici fetele. Le-a răpit. Acu-mpăratul a scos veste-n țară că cine-a găsi fetele le dă de nevastă. Acu-n satu cela-a-mpăratului era un om ș-avea trei flăcăi.

Doi erau cum erau, da unul era prost, ședea-n cenușă și-l chema Călin Nebunul. Ș-au zis acei doi frați: "Haidem și noi să căutăm fetele-mpăratului". Da' Călin a zis: "Hai și eu cu voi". Ș-acei doi au zis: "Hai".

Și-mpăratul a zis că care s-a porni după fete le dă bani de cheltuială și straie de primeneală. Acu ei au făcut un arc ș-au zis că unde l-a zvârli, până unde-a ajunge, acolo să poposească.

A aruncat cel mare ș-a mers vo două zile ș-a ajuns. A aruncat și cel mijlociu și tot așa degrabă a ajuns. Da când a aruncat Călin Nebunul, a mers trei luni de zile, zi și noapte, și de-abia a ajuns. Acu ei, mergând pe drum, au gătit și cremenea și amnaru. De-abia au avut cu ce aținea oleacă de foc. Ș-au zis așa ei înde ei că să păzească focul unul din ei cât or dormi ceilalți doi, că dacă s-a stinge focul, îi taie capul celui ce-a păzit dintr-înșii. Acu s-au culcat cei doi, și cel mare a rămas să păzească. Pe la miezul nopții s-a auzit un vuiet grozav.

Era un zmeu cu trei capete.

— Cum ai putut să-mi calci moșiile de la tată-meu făr' de voia nimănui? Hai la luptă!

— Hai!

Și s-au luptat ei, s-au luptat, pân' acu l-a omorât pe zmeu și a făcut din capetele lui trei căpiți de carne. Acu se trezesc cei doi.

— Uite, voi ați dormit, da' eu uite ce lupt-am avut.

Acu a doua noapte cel mijlociu era să stea de strajă. Iar pe la miezul nopții se aude-un vuiet.

— Cum ai putut să-mi calci moșiile lui tată-meu fără voia nimănui?

Aista era cu patru capete.

— Hai la luptă!

— Hai!

Și l-a omorât și pe acesta ș-a făcut patru căpiți de carne din capetele lui. Acu, când s-au trezit ei, o-nceput să-i deie de grijă lui Călin Nebunul că să păzească bine focul. Acu el a treia noapte era să fie.

Acu iar pe la miezul nopții s-auzi un huiet mare. Un zmeu era — cu opt capete.

— Hi! zice Călin Nebunul, — că și zmeul era năzdrăvan, și știa de dânsul — hai la luptă!

— Hai!

Cât se luptă, se luptă cât de cât să nu se deie zmeul. I-a tăiat Călin Nebunul o ureche ș-a picat o picătură de sânge ș-a stins focul. Ș-așa, pi-ntuneric, s-o-nceput ei a lupta ș-în sfârșit l-a omorât Călin Nebunul ș-a făcut opt căpiți de carne. Acu ce să facă el? Foc nu-i. S-a luat el și mergea așa supărat prin pădure ș-a ajuns la un copac nalt și s-a suit în vârful lui ș-a văzut în depărtare o zare de foc. Scoboară el și se pornește s-ajung-acolo și-ntâlnește un om pe drum.

— Bună noapte!

— Mulțumesc d-tale!

— Da' cine ești d-ta?

— Eu-s De-cu-sară.

Călin Nebunul l-apucă și-l leagă de-un copac cot la cot. Mai merge el o bucată bună, și mai întâlnește un om.

— Bună noapte.

— Mulțumesc d-tale.

— Da' cine ești d-ta?

— Eu îs Miezu-nopții.

Ia și pe-acela și-l leagă iar de-un copac. Mai merge el înainte și mai întâlnește un om.

— Bună noapte.

— Mulțumesc d-tale.

— Da' cine ești d-ta?

— Eu îs Zori-de-ziuă.

Îl leagă și pe-acela. El i-a legat, că lui i-era frică să nu se facă ziuă. În sfârșit, ajunge el acolo. Acolo era o groapă mare ș-un cazan c-o pereche de pirosteie mari, și-ntr-însul fierbea vo două-trei vaci împrejurul pirosteilor se cocea o turtă. Și împrejurul ei dormeau doisprezece zmei și două zmeoaice, mamele lor. Acu Călin Nebunul ia vo doi tăciuni într-un hârb ș-un cărbune-n lulea și, plecând, iacă, i-a venit așa o mirozna de bună din demâncat, și, luând o bucățică, a curs apă clocotită pe urechea unui zmeu și el a țipat strașnic, că toți s-au trezit și l-au prins pe Călin Nebunul.

Ș-au vrut să-l omoare și el a zis:

— Mă rog d-lor-voastre, lăsați-mă, că sunt om sărac!

Da' ei au zis așa:

— Dacă tu ne-i aduce pe fata-mpăratului Roșu, noi te-om lăsa.

Da' el a zis:

— Da' de ce n-o luați d-voastră, că sunteți mai mulți și mai tari?...

— Da' noi suntem duhuri necurate, și-mpăratul are un cocoș ș-un cățel. Noi, când ne-apropiem de palatul lui, cocoșul cântă și cățelul bate, și noi trebuie să fugim... Da' tu-i putea mai bine, că ești om pământean.

Da' Călin Nebunul, viclean:

— Haideți și d-voastră cu mine, că-s eu om pământean și cățelul n-a bate, nici cocoșul n-a cânta.

Da' Călin Nebunul se uită și vede-un voinic ca și dânsul, legat cot la cot de-un copac, și când a văzut că s-a pornit Călin Nebunul, el s-a smucit strașnic, încât au rămas mâinile la copac și el a fugit. Și ei merg, merg pân ce-ajung la poarta-mpăratului. Și era o poartă mare de fier, că nu era-n stare să treacă nime afară de Călin Nebunul. Și el s-a suit pe poartă ș-a zis zmeilor:

— Hai să vă iau câte pe unul de chică să vă dau în ogradă. Și lua tot lua câte unul și cu paloșul le tăia capul, pân ce a tăiat la toți. Ș-a intrat în ogradă, da-mpăratul, de grozav zid și poartă ce avea, ușile erau toate deschise. Călin Nebunul s-a suit sus pe scări, și scările erau de aur bătute cu diamant, ș-a intrat în casă unde dormea fata.

Da' era lună ș-o mândreațe afară, și luna bătea în casă unde dormea fata. Da' fata era așa de frumoasă de cât de nepovestit. Călin Nebunul a sărutat-o și i-a luat inelul de pe mână și s-a dus. Când a ajuns la zmeii cei tăiați, le-a tăiat vârfurile limbilor la toți doisprezece și le-a pus în basma ș-a trecut poarta și s-a pornit la drum. A mers pân ce-a ajuns la cazan. A putut prinde o zmeoaică ș-a tăiat-o, da una a scăpat. A luat pe degetu ista mic turta și pe cellalt cazanu cu carne și-ntr-un hârb oleacă de foc și s-a pornit la drum.

Ș-a ajuns la Zori-de-ziuă și i-a dat o bucat' de carne ș-o bucat' de turtă, l-a dezlegat ș-a zis:

— Hai, du-te!

Mai merge el, ajunge la Miezu-nopții și-i dă ș-aceluia o bucat' de carne ș-o bucat' de turtă și-i dă drumul ș-aceluia. Când a ajuns la De-cu-sară, era mai mult mort de când era legat. Îi dă ș-aceluia o bucat' de carne ș-o bucat' de turtă și-i zice:

— Du-te, bre, 'n pace!

Când a ajuns, n-a apucat a ațâța focul, și soarele acu era sus. Frații lui atâta dormise, c-acu-ntrase mai de-un stânjen în pământ. Când s-au trezit, a zis:

— I, Călin Nebune, lung-a mai fost noaptea asta!

Da' Călin Nebunul nimica nu le-a povestit din ceea ce s-a petrecut cu dânsul noaptea. Au pregătit ei iar să se pornească ș-a zvârlit tot Călin Nebunul arcul ș-au mers ei așa pân' la Pădurea de aur. Când au ajuns acolo, le-a zis Călin Nebunul așa:

— Fraților, voi nu-ți putea trece-n pădurea asta. Faceți-vă voi o colibă aici și stați și mă duc eu singur.

Așa, el s-a pornit. Când a ajuns în mijlocul Pădurii cei de aur, fata cea mare a împăratului făcea de mâncat zmeului ei.

— Bună vreme, fată de-mpărat!

— Mulțumesc, d-tale, Călin Nebune. De numele d-tale am auzit, dar a vedea nu te-am văzut. Da' fugi că dac-a veni zmeul te ucide.

— Da cât mănâncă zmeul tău?

Fata zice:

— Patru cuptoare de pâine, patru vaci fripte și patru antaluri de vin. Zice:

— Ia să văd eu, le-oi putea mânca?

Se pune Călin Nebunul și mănâncă toate. Iaca, vine și zmeul.

— Bună vreme, câne de zmeu!

— Mulțumesc, Călin Nebune!

— Am venit să iau pe fată. Na, hai la luptă!

— Stai, să mănânc ceva.

— Da' că, zice, eu ți-am mâncat mâncarea.

— Cu atât mai bine, zice, eu sunt ușor și tu ești greu.

Și se iau la luptă și se luptă și-l omoară Călin Nebunul. Pe urmă zice fetei:

— Rămâi aici, că eu mă duc să scot cele două surori ale tale. Și se pornește. Ajunge-n mijlocul Pădurii cei de argint. Fata cea mijlocie făcea de mâncat ș-aceea. Da' el, cum a văzut-o, i-a căzut strașnic de dragă.

— Bună vreme, fată de-mpărat!

— Mulțumesc d-tale, Călin Nebune! De numele d-tale am auzit, d-a vedea nu te-am văzut.

Da' și Călin Nebunul era frumos, și fetei i-a căzut drag. Da' fata-i zice:

— Fugi, că dac-a veni zmeul te ucide!

— Da cât mănâncă zmeul?

— Opt cuptoare de pâine, opt vaci fripte și opt antaluri de vin.

— Adă-ncoace, să văd, oi putea mânca?

Și mănâncă tot. Iaca, vine și zmeul.

— Bună vreme, câine de zmeu!

— Mulțumesc, Călin Nebune.

— Hai la luptă!

— Stai, să mănânc ceva.

— Că eu ți-am mâncat mâncarea!

— Mi-o fi mai ușor la luptă.

Și se iau, se luptă și se luptă, și-l omoară Călin Nebunul. Da lui așa-i era de dragă fata, de a luat-o cu dânsul la Pădurea de aramă. Când a ajuns în mijlocul pădurii, ș-aceea făcea de mâncat. Aceea nu-l știa, da văzându-l cu soră-sa a-nțeles.

— Unde-ți este bărbatul tău?

— La vânat, Călin Nebune. Da' fugi, c-aista te omoară!

— Cât mănâncă el?

— Douăsprezece cuptoare de pâine, douăsprezece vaci fripte și douăsprezece antaluri de vin.

— Ia să văd eu, oi mânca?

Mănâncă Călin Nebunul, mănâncă, când la un antal de vin nu-l poate bea și zice-așa:

— Cu atâta-i mai tare zmeul decât mine.

Iaca, vine și zmeul.

— Bună vreme, câne de zmeu!

— Mulțumesc d-tale, Călin Nebune!

— Am venit să-ți iau pe fată.

— Ba pe fată nu-i lua-o.

— Hai la luptă!

— Numai să mănânc ceva.

— Eu demâncatul ți l-am mâncat!

— Eu oi fi mai ușor, tu mai greu. Hai la luptă!

— Hai!

Se luptă, se luptă, cât de cât să nu să deie zmeul. Zice zmeul:

— Hai, eu m-oi face o pară roșă, tu te fă o pară verde.

Da' el cu asta a greșit, că para roșă-i mai moale, para verde-i mai tare. Iaca, trecu pe-acolo o cioară pe sus. Și-i zice zmeul:

— Cioară, cioară, moaie-ți aripa ta-n apă și stinge para ast' verde.

Da' Călin Nebunul zice:

— Împărate prenălțate, moaie-ți aripa ta-n apă și stinge para ast' roșie.

Cioara, când a auzit — știi d-ta, a urcat-o — îndată s-a dus. După ce-a udat-o, a-nceput a ciupi dintr-însa, ș-atâta sânge a-nceput a curge, de umblai pân' în genunchi. De acolea el s-a luat cu fetele și s-a pornit. A ajuns în Pădurea de aur ș-a luat și pe cea mare și s-a pornit ș-a ajuns la frații lui.

Ș-a zis așa:

— Fraților, pe aste două le-ți lua voi, dar ast' mijlocie e-a mea; și s-a culcat să doarmă.

Și frații s-au sfătuit așa: ca să-l omoare nu se putea, da să-i taie picioarele și să ieie fetele și să se ducă la-mpăratul și să zică că ei le-au scos. Și i-au tăiat picioarele când dormea ș-au luat fetele și s-au pornit (așa era de trudit de lupte, încât n-a simțit când i-au tăiat picioarele).

În zori de ziuă se trezește el. Se vede făr' de picioare. Ce să facă? Da' picioarele i le-au luat de acolo, că altmintrele el le-ar fi pus, că era năzdrăvan.

S-a luat el încetișor ș-a intrat în Pădurea ast' de aur. A mers vo trei zile și vo trei nopți ș-a ajuns la un palat, așa de frumosu-i, de nu te-ndurai să te uiți la dânsul. Ș-a auzit un cântec așa de jale, de i-a rupt inima. Se ia el încetișor și se suie pe scările cele și vede acolo pe voinicul ce-și rupsese mâinile la zmei.

— Bună vreme, voinice!

— Mulțumesc d-tale, Călin Nebune, da' ce-ai pățit?

Și el începe a-i spune toate câte-a pățit.

— Hai să fim frați de cruce!

— Hai!

— Da d-ta cine ești? l-întreabă Călin Nebunul.

— Eu, zice, s-un fecior de-mpărat, și pădurile astea au fost toate a tătâne-meu și ni le-a luat zmeii; da' de când ai omorât pe zmei, acu iar suntem noi în stăpânire, și eu pentru că-s făr' de mâini trăiesc aici. Eu făr' de mâini, tu făr' de picioare, om trăi bine. Călin Nebunul se prinde cu mâinile de gâtul feciorului de-mpărat și se primblă prin pădure. Așa într-o zi, aude un foșnet în frunze. Da' fratele lui cel de cruce zice așa:

— Eu m-oi apropia încetișor și ți-oi da drumul, și tu prinde cu mâinile.

Dându-i drumul, prinde pe zmeoaica cea scăpată și zice așa:

— Fă-mi mie picioare și istuia mâini, ori te omorâm. Și zmeoaica zice:

— Ia, aicea, ca de un stânjin de departe, este o baltă; vâră-te acolo, că-i ieși cu picioare și istlalt cu mâini.

Da' Călin Nebunul, mehenghiu:

— Vâră-te tu întâi.

— Ei... ba vârâți-vă d-voastră!

Da' Călin Nebunul rupe o crenguță verde ș-o moaie-n apa ceea ș-o scoate uscată, ș-o-ncepe a pumni, ca ce-a vrut să-i usuce.

— Mă rog, nu mă bate, căci este la dreapta altă baltă.

Călin Nebunul vâră o crenguță uscată ș-o scoate verde, și se vâră el acolo și se scoate cu picioare și cellalt cu mâini. Și ia ș-o omoară pe zmeoaică, că știa că-n orice vreme are să-i facă rău. De acolo ei se iau iar și zice Călin Nebunul așa:

— De-acu eu mă duc să-mi caut pe nevasta mea, da-ntâi hai să mă duc într-un loc care ți-am spus eu, la fata-mpăratului Roșu.

Și se iau și se pornesc. Mergând ei printr-o pădure, aproape de curtea-mpăratului, o cules Călin Nebunul o basma de alune. Ajungând la poartă, a auzit un vuiet mare. Da'ei erau îmbrăcați cu ițari și cu cojoc și-ncinși cu chimiri. Da'baba cea de la poartă era de-a noastră.

— Bună seara, mătușă!

— Mulțumesc d-tale, voinice!

— Da' ce-i aici, ce s-aude?

— Se mărită fata-mpăratului.

— Da' cine o ia?

— Bucătarul, c-o ucis doisprezece zmei.

Da' Călin Nebunul îi zice-așa babei:

— Mătușă, iaca-ți dau un căuș de galbeni, să-mi faci ce ți-oi zice.

— Ți-oi face, voinice.

El a luat basmaua ceea de alune. Era basma de-a noastre — neagră, cu floricele p-împrejur — ș-a pus inelu-n mijloc ș-a zis așa:

— Du, mătușă, și pune dinaintea împăratului, măcar că te-or ghionti și te-or da afară, vârâ-te-așa, cu de-a sila.

Baba s-a dus ș-a intrat în ghionturi, ca acolo, ș-a pus pe masă, ș-a ieșit. Când i-a dat Călin Nebunul căușul cel de galbeni, ea strașnic s-a bucurat... că ea nu cât să-l fi avut în viața ei, dar nici nu l-a văzut. Împăratul când a pus mâna pe basma, alunele a-nceput a durăi pe masă ș-a rămas inelu-n mijloc.

Fata a zis:

— Iaca, tată, inelul meu, pe care nu se știe cum l-am prăpădit.

Împăratul a-nceput a striga:

— Cine-a adus basmaua cu alunele?

Logofeții au spus că baba cea de la poartă. Degrab-au strigat s+aducă cine-a adus. Se ia Călin Nebunul și intră. Da' mirele, țiganul, ședea pe trei perini de puf. Când a fost Călin Nebunul în pragul ușei, o perină a căzut de sub țigan. Când a fost în mijlocul casei, a picat ș-a doua și țiganu-a zis: "Încet, să nu mă tăvălești". Când a fost lângă-mpăratul, a căzut ș-a treia perină, că de! țiganului nu i se cădea să șadă.

Zice-mpăratul:

— Cum, voinice, inelul fetei mele a ajuns la d-ta?

— Împărate prenălțate! Iaca cum și iaca cum.

Da' țiganul:

— Ce spui minciuni, că eu am ucis zmeii...

Da' Călin zice:

— Împărate, s-aducă toți zmeii, să vezi: este vârful limbilor?

A adus, și cu adevărat nu era. Atunci el le-a scos și i le-a arătat. Atunci împăratu-a strigat s-aducă calul cel mai bun din grajd și-a legat pe țigan la coada calului, ș-a pus ș-un sac de nuci ș-a dat bici calului... Unde pica nuca, pica și bucățica din țigan.

Acu-mpăratul a zis:

— De-acu, voinice, mi-i fi ginere.

— Da' Călin a zis:

— Ba nu,-mpărate, că mie alta mi-a căzut dragă, da eu am un frate de cruce aici cu mine, tot fecior de-mpărat, s-o ieie-acela.

Și l-a adus, deși fata ar fi vrut mai degrabă după Călin Nebunul; dar, dă, cu istălalt era potrivită. Ș-a făcut o nuntă strașnică, de-a ținut vo trei săptămâini; luminații, lăutari, ce nu era.

— De-acu mă duc să-mi găsesc pe-a mea.

Cât plângeau ei și stăruia, da' n-a putut să-l potrivească să rămâie. Ș-a pornit. Când a ajuns el la casa tătâni-său, era un palat strașnic ș-un cârd de porci, și-l păștea un băiețel ca de vro șapte ani. Că de când îi tăiase picioarele, acu era vo opt ani de zile.

— Bună vreme, băieţele!

— Mulţumim d-tale, bade!

— Cine şade-n curţile ieste?

— Ia, nişte voinici care au luat nişte fete de-mpărat, care le luase zmeii.

— Da' cum trăiesc ei, pe care fete au luat?

— Cel mai mare a luat pe fata cea mare, cel mijlociu a luat pe cea mică.

— Da' cea mijlocie?

— Aia au pus-o de păzeşte găinăria.

— Da' tu a cui eşti?

— Mama-mi spune că-s a lui Călin Nebunul, cine-a mai fi acela...

Da el, când a auzit aşa, numai el ştia inima lui, că dă, să ierţi mata, cinstita faţa matale! era a lui.

— Da' mă rog, bade, ajută-mi a da porcii-n ocol.

Merg porcii, merg, când o scroafă nu vrea să intre.

Călin Nebunul a trântit cu drucu-n scroafă. Ea a-nceput a ţipa alergând, porcii — toţi după dânsa. Decât a auzit ei ş-au ieşit afară ş-au început a striga, care-i acolo de bate porcii? Da' Călin Nebunul intră-n ogradă. Ei, cum l-au văzut, l-au cunoscut. Şi s-au sculat îndată şi s-au pus în genunchi înaintea lui:

— Iartă-ne, frate, că ne cunoaştem greşala.

Da' Călin a zis aşa:

— Ba nu, fraţilor, hai să facem o bombă de fier, şi noi să ne punem tustrei alături, ia-aşa, cum faci cruce. Ş-o aruncaţi unul din voi în sus, că-i ştiut că pe care-a cădea, acela-i vinovat.

Ş-au aruncat în sus, ş-a căzut pe cei doi şi i-a făcut mii de fărâme.

Şi el a făcut o nuntă strașnică. Da' el nu era aşa tare la inimă ca să ţie pe-acelea de rău, ca aceia pe asta a lui, el tot ţinea ca la cumnatele lui. Ş-a făcut un bal strașnic, şi eram şi eu acolo... şi ei au făcut o ulcicuţă de papară şi m-au dat pe uş-afară. Da' mie mi-a fost ciudă, şi m-am dus în grajd şi mi-am ales un cal cu şaua de aur, cu trupul de criţă, cu picioare de ceară, cu coada de fuior, cu capul de curechi, cu ochii de neghină, ş-am pornit p-un deal de cremene: picioarele se topeau, coada-i pârâia, ochii pocneau. Ş-am încălecat pe-o prăjină şi ţi-am spus o minciună, ş-am încălecat pe-o poartă şi ţi-am spus-o toată.

Frumoasa lumii

Mihai Eminescu - *Literatură populară, Ediție îngrijită și prefațată de Perpessicius, București, 1965, p.349-363.*

Apoi poveste, poveste, D-zeu la noi sosește, că-nainte mult mai este. Era odată un vânător ş-avea trei copii și era sărac-sărac, cât numai cu-atâta se ținea, că-mpușca câte-o păsăruică, o vindea ş-atâta era hrana lui, săracul. Acu era o pădure pe-acolo pe-aproape, de-i zicea Pădurea neagră. Ş-au apucat oamenii din satul cela a zice că nu s-a putea să s-apropie nime de pădurea ceea. Ş-așa era părăsită, nime nu se ducea, că ziceau că la miezul nopții vin dracii.

Acu bietu omul ist sărac a zis într-o zi către femeia lui:

— Măi femeie, tot o moarte-am să mor, ia să mă duc eu în pădurea ceea, să văd ce-oi găsi acolo.

Așa, i-a făcut nevasta o turtă-n traistă și s-a pornit el; a luat pușca-n spate. Ajungând el acolo, lui îi era foarte frică... da' omul sărac sărăcia-l împinge a se duce orunde ca să câștige.

Iaca, mergând el așa, ajunge la un copac nalt și tufos strașnic, nu știu cum s-o fi chemat , și vede-o pasăre așa de frumoasă — era de aur. Acu el ce să facă, ca doar să n-o-mpuște, s-o poată prinde, că, vânzând-o vie, mai multe parale ar fi luat.Alungând-o el prin copac, ea se vârâ-ntr-o bortă... ș-o prinde. El n-a mai stătut către noapte, că s-a temut de draci, ci a luat pasărea ș-a venit acasă ș-a făcut o cușcă bună ș-a pus pasărea-n cușcă.

Acu el în ziua ceea, era sâmbătă, care-o prins-o, și duminică dimineața s-a ouat un ou. Oul era de aur. Da' el zice:

— Ei, măi femeie, eu n-oi vinde pasărea asta, că ea s-a oua și eu oi avea câte-un ou și m-oi hrăni din zi-n zi.

El ia oul și se duce-n târg și-l întreabă negustorul:

— Ce ai de vândut și cât ceri?

— Am un ou și cer o mie de lei.

Da' un jidan zice (tot ei îs mai mehenghi):

— Ia să văd oul.

Când vede oul cel de aur — făcea mai mult decât o mie de lei — (îi dă mia de lei). Ia el mia de lei, cumpără cele trebuincioase pentru copii și femeie și se duce-acasă. Da pe gușa păsării era ceva scris, da' omul nu știa carte.

Când în a doua duminică iar s-a ouat un ou de aur. Și el s-a dus și iar a cerut o mie de lei. Da' să iei samă, d-ta, că tot jidanul cela i-a ieșit înainte!

În a treia duminică, când a dus oul, a pus pe gânduri pe jidan. Și s-a gândit așa jidanul: l-a întrebat unde șede, să se ducă să vadă de unde are el ouă de aur. Vine jidanul; da' el ținea cușca în colțul casei.

Cum a intrat jidanul în casă — el știa carte — odată și-aruncă ochii-n fundul casei. Pe gușa păsării așa scria: "Cine-a mânca inima are să fie-mpărat; cine-a mânca rânza, de câte ori s-a trezi pe noapte, de-atâtea ori are să găsească câte o pungă de bani sub cap; cine-a mânca maiurile are să fie om cu noroc în lume, oriunde va merge el, orice pas a face el, tot cu noroc are să fie". Acu jidanul, tot cu dușmănie asupra creștinului:

— Vinde-mi mie pasărea!

— N-o pot, jupâne. Asta-i câștigul meu, toată viața pentru mine și pentru copii.

În sfârșit, cât s-a pus jidanul, n-a vrut bietul om s-o vândă. Jidanul a zis că i-i rău și c-are să mâie la om. Vânătorul a doua zi s-a sculat de dimineață și s-a dus cu pușca după vânat. Da' jidanul — șiret, da' femeia, ca de-a noastre, proastă — și-i zice-așa femeii:

— Nevastă, ce să trăiești c-un om așa de sărac, vin' să te iau eu, că te-oi ține bine și ți-oi ține și copiii. Da' femeia zice:

— Dacă te-i boteza! Apoi, zice, cum la noi, nu se poate să se despărțească.

Da' jidanul zice:

— Lasă-l pe mâna mea, că eu îl omor până mâine. Îi dă nu știu ce și omoară omul. De-acolo zice-așa:

— Femeie, te-oi lua, dar mai întâi taie-mi pasărea și mi-o frige.

Da' să nu lipsească nimica din pasăre, toată s-o mănânc eu. Și femeia, dobitoacă, ea s-a potrivit. A tăiat și a fript pasărea ș-a pus-o pe vatră, a strâns-o și ea iese din casă cu treabă, și copiii, tustrei, intră-n casă. Zice unul dintr-înșii:

— Mă, tare mi-i foame... Mama a fript pasărea ceea, hai să mâncăm câte-o bucățică.

— D' apoi dac-a fript-o jidanului, ne-a bate!

— Hai să mâncăm dinăuntru, că nu s-a vedea.

Ia cel mare inima, cel mijlociu rânza, cel mic maiurile. Pasărea acu nu mai plătea nimica dacă le mâncase acelea. Da' copiii, după ce-au mâncat:

— Măi, hai să fugim, că ne-a bate.

Și era o bortă-n dosul casei și s-au vârât acolo.

Vine jidanul. Da' la pasăre cele nu-s într-însa. Apoi începe-a striga, bate pe biata femeie.

— De bună seamă, au mâncat copiii, căci altul nime n-a fost în casă.

Jidanul îndată strigă după copii, să-i taie, să mănânce el din copii. I-au căutat, i-au căutat, în sfârșit nu i-au găsit. Dac-a văzut jidanul că nu-s și nu-s, s-a dus dracului — cruce de aur în casă! — a lăsat și pe femeie și tot. Că el tot așa era să facă, d-apoi Dumnezeu a lăsat mai bine să mănânce copiii decât dânsul, că Dumnezeu nu doarme. Acu, acel mare a umblat ce-a umblat și s-a făcut împărat pe țara aceea. Acu numai aista era micușor de tot, tot la mă-sa ședea, ist care mâncase maiurile, și pesemne unde avea el să aibă așa noroc, tare era leneș.

Cel ce a mâncat rânza găsea tot pungi de bani și se făcuse strașnic om de rău. Îi erau dragi numai petrecerile, să ierți mata, îi erau dragi cucoanele cele frumoase. Acu, acolo, strașnic era de frumoasă una de-i zicea Frumoasa Lumii. La soare te puteai uita, da la dânsa ba.

Acu el tot umbla, că doar i-ar da-o boierul cela, da nici că vrea să i-o dea. Iaca vine el acasă la mă-sa:

— Mamă, ce mi-s buni mie banii dacă nu pot eu lua pe ceea ce mi-a picat dragă!

Da' mă-sa zice:

— Dragul mamei, du-te și tot te-i putea întâlni cu ea. (Să vorbească cu dânsa, poate i-ar fi fost și ei drag.) Da' ea era vicleană. Acu aist ce-a mâncat maiurile se juca cu niște bulgărași cu alți băieți pe-afară. Vine un moșneag.

— Dragul moșului, ce faci tu aici?

— Ia mă joc, moșule!

— Hai cu moșu, că ți-a da pere și mere (știi, ca la copii) — înșală pe băiat și-l ia cu dânsul.

Da' acela era un vrăjitor grozav — înghețа apa. Ș-acu el, tot vrăjind prin Pădurea neagră, a dat de ceva strașnic, care el nu putea face, numai c-un copil. Se duce-acolo cu băiatu-n mijlocul pădurii și dă de-o piatră mare. Și bate de trei ori în piatră și se deschide pământul. Și el zice băiatului așa:

— Măi băiate, du-te pe scările ieste într-acolo sub pământ (erau niște scări) și-ai să cobori într-o grădină așa de mândră, și-ai să dai de-o căsuță acolo-n grădină. Să intri-n casă ș-ai să vezi un horn făcut acolo și pe vatră ai să vezi o cheie. Să iei cheia ceea, s-o pui în brâu și să vii înapoi la mine. Da' na-ți ș-o veriguță de fier, că făr' de veriga asta nu poți intra. (Acolo era pe ceea lume, zice-că.) Băiatul se ia, merge-ncetișor și intră pân' în grădina ceea.

Da' acolo așa era o mândreață, grădină cu pomi cu poame de aur... încât băiatul s-a mirat când a intrat acolo și, știi, ca copilul, mai degrabă a alergat la pere și la mere decât la cheia moșneagului. Știi cum e treaba noastră — era cu câmeșoi și cu curălușă bună-ncins, ș-o umplut sânul de mere și de pere. El pornise să iasă, când și-aduce aminte de cheie, merge într-acolo ș-o ia — da cheia era strașnic de ruginită... Cine știe ce-ar fi făcut el cu cheia ceea, și astăzi am fi fost sub mâna lui poate... Se ia băiatu-ncetișor, se suie iar pe scară să ias-afară — că știi d-ta că el, bătrânu, deși avea putere, nu putea intra în rai, dar ista ca copil...

Când a ajuns în gură să iasă, moșneagul a strigat:

— Stai, nu ieși! Dă-mi cheia!

Băiatul zice (era mic, da tot cu cap):

— Ba lasă-mă să ies întâi afară!

— Ba nu te las.

— Nu-ți dau cheia! (Știi d-ta, nici mâna nu putea vârî, că era păcătos.)

— Am să te omor.

— Omoară-mă, numai dacă poți!...

El face tranc! cu picioru-n pământ și se-nchide pământul. Ce s-ă facă bietul băiat? Ia să se-ntoarcă, să se ducă iar prin grădinile cele. Când colo, era-nchis pământul, nu mai era mândreața ceea. Începe băiatul a plânge. Plângând așa, își freca mâinile. Șterge pe veriga ceea ce i-o dat-o moșneagul și vine-un om. Omul cela era de fier. Era duh necurat; om de-ai noștri de fier, unde se poate?

— Măi băiate, cine te-a adus pe tine-aici?

— Iaca cum și iaca cum, spune băiatul tot.

— Eu te-oi scoate, băiate, da-întâi să te duci de-aici, să-mi tai vo douăzeci de vaci, să-mi frigi, să am de mâncat pe drum, când te-oi duce (că știi d-ta, nouă ni s-a părut că era-n gură, da el era tocma-n fundul pământului, când a-nchis el piatra).

Frige el, și-l pune pe băiat după cap, și pune pe o mână douăzeci de vaci fripte și pe altă mână câteva poloboace cu apă, cu vin — cu ce-o fi fost nu știu — și băiatului îi dă un cuțit ș-o ulcică. — Când mi-a fi foame, să tai cu cuțitul din carne, să-mi dai să mănânc, și când mi-a fi sete, să-mi dai cu ulcica apă. Și merge el, merge — zi și noapte tot mergea, decât așa era de-ntuneric, de nu zăreai cât un fir de colb, dacă era sub pământ! Acu apropia vacile de gătat demâncatul și apa de băut. Da' duhul cel necurat i-a zis așa: — Dacă tu-i avea noroc să nu gătesc demâncatul și apa, eu nu te voi mânca, dar dac-oi găta, te mănânc. Ia uită-te tu în sus, vezi soarele? — Îl văd cât o zare de chibrit. — Ia! deci mai este! Merge el — că acu rămăsese numai o jumătate de vacă. — Ia uite-n sus, câtu-i soarele de mare? — Îl văd pe jumătate. — E, apoi iaca tot mai am o bucată bună! Când acu era mai aproape de ieșit afară, demâncatul se gătise, apă tot mai era. — Dă-mi demâncat, că mi-i foame! Băiatul, ce să facă el? Ia cuțitul și-și taie o bucat' de pulpă și-i dă apă și pornește iar. Iacă, a ieșit pe iasta lume. Când îl pune jos: — Să-mi spui tu drept, de unde mi-ai dat tu de-am mâncat la urmă? — Drept ți-oi spune, pulpa mi-am tăiat-o! — Drept să-ți spun, să fi știut că ești așa dulce, nu te mai scoteam. — Acu nu mă poți mânca? — Hei, acolo era largul meu și strâmtul tău — de-acu ești prea bun la D-zeu și nu te lasă să te mănânc! (Știi d-ta, că sub pământ era locul dracilor.) Și omul se face nevăzut. Da' băiatul era saracul flămând, da el uitase că are merele cele-n sân și cheia ceea. Se ia el ș-aleargă, ș-ajunge la casa mâne-sa. Da, știi

d-ta, el era leneș,da era de duh, nu așa (parcă numai la dv. sunt de duh? Sunt și dintre noi!). Intră-n casă, da mă-sa era saracă strașnic, că, știi d-ta, ca la boierul când ajunge la mărire, n-o lua pe biata mă- sa s-o ție, deși era-mpărat. — Mamă, n-ai vo bucățică de lumânare s-aprinzi? — Am, dragul mamei, de la Paște! (O ține, Doamne ferește, de tunet, s-aprindă.) Aprinde lumânarea. Da' el zice: — Doamne, mamă, tare mi-i a mânca! Am niște pere și niște mere, da' m-a durea la inimă să mănânc. Da' el n-a luat seama că ele-s de aur. Le-a zvârlit sub o laiță. Mamă, iaca, am o cheie, decât tare-i ruginită, mamă, șterge-o și vinde-o și cumpără-mi o pâine. N-a apucat a o freca oleacă, și-au intrat vo cinci oameni de fier în casă. — Ce vreți, stăpânilor? (El era să-nconjure lumea cu cheia aceea; c-atunci avea cheia iadului, putea face cu dracii orice.) Femeia strașnic s-a înfricoșat de dânșii. Da' băiatul, mehenghi, îndată s-a priceput: — Masă vrem și vin bun! Îndată au venit niște sufragii și-au pus masa, și ce n-au pus! Și după ce-au ospătat ei bine, au strâns aceia și s-a dus. — Ei, mamă! Cheia asta o strâng eu! Acu se făcuse holtei, bun de-nsurat. — Mamă, eu am auzit că fata-mpăratului e frumoasă. Mă duc s-o iau eu. — Dragul mamei, tu, un băiat așa sărac, să iei pe fata-mpăratului? Ce mai vorbești nebunii? — Dacă eu vreau așa?! Du-te, mamă, staroste. — Da'cum, dragul mamei, să intru eu acolo? — Du-te, mamă!

El o mâna. — Cum să mă duc eu cu mâna goală? — Mamă, ia vezi merele și perele cele, n-au putrezit? Du-i-le acelea! — Bine zici, dragul mamei. Se ia baba și se-mbracă cu peștiman, pune-un ștergar frumos în cap, ia-n basma acelea și se pornește. Ajunge la poarta-mpăratului. Împăratul ședea-n cerdacul cel nalt. Vede-mpăratul că se luptau ceia cu dânsa, n-o lăsau să intre. Împăratul cela era milostiv, nu ca ista de pe-acu. A gândit că a venit să ceară ceva. — Lăsați-o, bre! Când au auzit porunca-mpăratului, au lăsat-o. — Ce vrei, mătușă? — Apoi prenălțate-mpărate, am venit după un lucru mare. — Ca ce fel, mătușă? — Poftim întâi colacii. Vede-mpăratul perele și merele de aur ș-a stat în mirare. Să vadă la o babă de-a noastră! Numai la curțile lor sunt de-acelea. — Feciorul meu vrea să ieie pe fata d-tale, împărate! Da-mpăratul a stat olecuță și pe urm-a gândit: "Baba asta-i nebună." — Dacă feciorul tău, zice, până mâine dimineață, în locul casei tale, va face un palat ca al meu ș-o grădină ca a mea, c-o cărărușă de pomi pân' la curtea mea, și-n fiecare pom să cânte păsările, eu i-oi da fata. — Rămâi sănătos, împărate! Se pornește-înapoi femeia. — Iaca, dragul mamei, ce-a zis. — Bun, mamă, le fac până mâine. Șterge cheia și vin iar cinci oameni de fier. — Ce vrei, stăpâne?

— Până mâine dimineață să fie un palat tot de sticlă și poleit cu aur și să fie o cărăruș despărțită prin pomi ș-un pom să-nflorească, unul să-nfrunzească, unul să-i pice frunza, să nu fie doi de-un fel. Și cărăruș să fie de catifea, cu iarbă de catifea. Și la fiecare pom să steie câte-un soldat cu sabia scoasă. Și păsările să cânte așa de frumos, să nu poată dormi împăratul și fata-mpăratului!... Eh! încă era mult pân-în ziuă și erau toate gata. Împăratul, dimineața când se trezește, zice fetei: — De când sunt în palatul ista, cum ne-au cântat păsările acum nu ne-au cântat niciodată (că el nu s-a așteptat la aste, el gândea că păsările din grădina lui cântă). Când iese-afară și vede, zice: — Bre! mare putere are omul ista! Băiatul zice: — Du-te, mamă, și cere-i fata să mi-o deie! Se duce baba la-mpăratul, da' el tot o purta cu vorba, că nu-i era voia să-și deie fata după d-aiștia. — Apoi, mătușă, de azi într-o săptămână dac-a veni c-o trăsură de aur și cai care ar mânca jăratic ș-ar bea pară, i-oi da fata. Da' fata era să se cunune tocma-n ziua ceea dup-un alt împărat. — Iaca, dragul mamei, ce-a zis: — I-oi face, mamă, și asta. Aude el un vuiet mare strașnic pe afară. — Oare ce s-aude, mamă? Întreabă mă-sa. Zice: — Se mărită fata-mpăratului. — Cine-o ia? — Cutare fecior de-mpărat. Vezi, dragul mamei, numai m-ai făcut de râs. — Ia lasă, mamă, că tot are să mi-o deie. Ia el, șterge cheia. Da era iarna. Și vine omul cel de fier.

— Ce vrei, stăpâne? — Fata-mpăratului s-a cununat astăzi! Când or dormi, să iei pe mirele să-l pui afară și pe mireasă s-o pui într-o pivniță și-n zori de ziuă să-i aduci iar pe amândoi în casă. Dimineața intră-mpăratu-n casă. — Ei, dragii tatii, cum ați dormit? Zice el: — Mie, tată, tare mi-a fost frig! — Ba, zice ea, eu nu știu unde eram, că căutam s-aprind lumânarea și nu găseam, și nu era nici pat, nici nimica. — Ați visat! — Da' cum dracu, tată, că, iacă, buricele mi-o înghețat la degete. — Eu nu-mi simt spatele. — Ce n-ați zis sufragiului s-aprindă focul? Nu v-a mai fi nimică. A doua seară, iar șterge cheia. Vine iar: — Ce vrei, stăpâne? — Vreau să te duci să-i pui pe ginerele împăratului într-o movilă de omăt, când a dormi, și pe mireasă s-o pui în vârful casei! Pe casă, frig-frig, da' nu era omăt. Ista a degerat. Da' tot îi era milă de dânsa. — Numai jumătate de noapte s-o lași pe vârful casei. Când a adus pe mire dimineața, era țapăn. A strâns toți doftorii, n-a mai avut ce-i face — a murit, săracul! Iaca, se-mplinește săptămâna. El iar șterge cheia, vin ceia... — Mâne dimineață, o trăsură de aur și cai care or mânca jăratic ș-or bea pară, și mie straiele cele mai frumoase din lume să mi le aduci. Se pune el ca boierii-n trăsură a doua zi și se pornește către-mpăratul. — Cum îi, voinice? zice-mpăratul. — Am venit să-mi dai fata.

El se face că nu știe că i-a murit ginerele. I-o dă-mpăratul. Face-o nuntă strălucită, și i-o dă, ș-o duce la palatul lui — da' lui așa-i era de dragă, de-o prăpădea din ochi. Iacă, aude vrăjitorul că el a ieșit din pământ. Ce să facă el, să poată pune mâna pe dânsul, că el, cât era de vrăjitor și strașnic, da' el avea numai vo doi draci, da ista cheia iadului o avea. Da' el punea cheia ceea totdeauna pe-o sobă și numai sufragiul știa de dânsa. Da' sufragiul nu prea avea minte destulă-n cap. Iaca, s-a luat el cu fata-mpăratului la primblare. Da' vrăjitorul a luat o mulțime de chei nouă și frumoase , altele de aur, de aramă, de argint ș-a început a striga pe la poarta ginerelui împăratului: — Cine-mi mai dă chei ruginite, că-i dau de cele de aur? Și sufragiul, nu prea avea multă minte-n cap, a gândit să dea cheia ceea și să ieie una de aur, că mai bine a prii stăpânu-său. Ehei! și când i-a luat (cheia, i-a luat) săracul toată puterea lui. Îi dă. N-a apucat de-a veni el de la plimbare și palatul n-a mai fost. A rămas el săracul în câmp, nici bordeiul ce-l avea înainte nu era acu. Da-mpăratul i-a trimis așa răspuns pe un logofăt: că dacă pân' în trei zile n-a face palatul cum a fost, îi ia fata și nu i-o mai dă. Acu ți-am spus că mai bine i-ar fi luat zilele decât să i-o ieie pe dânsa. Mare lucru-i dragostea! Ce să facă el? Da' și fata-acu strașnic ținea la dânsul. Nainte mai drag îi era cel degerat, da' acuma! A așteptat el pân' a treia zi; nu-i de chip, n-are de unde să facă palatul. Își ea el ziua bună de la nevastă- sa: cine știe ce jelanie a fi fost acolo! — Mă duc de-acu-n lumea mea! Merge el și ajunge la o baltă (cam un iaz vine). — De-acu n-am ce face, mă-nec! Dând așa, frecându-și mâinile, dă de veriguța ce i-a dat-o vrăjitorul când l-a vârât întâi în groapă. Și vine un om de fier. — Ce vrei, stăpâne?

— Vreau cheia cea de la iad. — Eu cheia iadului nu ți-o pot da. — Apoi, ce să fac eu, spune-mi măcar unde-i? — Apoi vrăjitorul, ca să nu-l ajungă nime, ș-a făcut un palat pe Prut, ș-acu, dacă-i putea merge pân' acolo, el o ține ascunsă sub perină la capul lui. — Ce să fac eu, cum oi putea s-ajung la dânsul? — Na-ți, zice, bucățica asta de fier, dă-te de trei ori de-a curu-n cap pe dânsa și te-i face o muscă — pe urmă te-i pricepe cum s-o iei. Și s-a făcut nevăzut omul cela. Se ia el, se dă de trei ori peste cap și zboară ca musca pân' la Prut. Ajunge acolo, da' vrăjitorul dormea de-amiazăzi. Dă să intre... pe unde să intre? Ferestrele cu obloane, cum se purta mai demult. "Mă vâr pe borta cheii!" Se vâră și se pune pe sobă. Unde se trezește vrăjitorul și unde-ncepe a bate-n mijlocul casei cu niște ciocane și unde-ncepe a ieși la draci, de te luau fiori. Ș-a-nceput a-i trimite pe unde să facă rele, să puie la cale pe oameni să facă rele; decât, când nu vrea D-zeu, că el era om pământean, i l-a luat din minte! Așa, după ce-a pus el trebile la cale, a ieșit afară. Musca s-a sculat, a luat cheia de sub perină ș-a început cătinel-cătinel, ș-a zburat afară. Decât bucuria lui nu se mai povestește, c-are să ieie pe fată-napoi. Acu lui nu-i era de dânsul, de dânsa-i era ce-i era. Freacă cheia, vin

oamenii cei de fier. — Să-mi faci palatul iar înapoi cum a fost! Şi acu s-a-nvăţat minte: purta cheia tot lângă dânsul. Acu ce să facă vrăjitorul? Era în satul cela o babă sfântă... Pe atunci era lume bună, erau sfinţi, nu ca acu. Când te durea capul, când aveai vo boală, numai dacă punea mâna-ţi trecea. S-a dus vrăjitorul şi-a omorât baba şi s-a îmbrăcat el în straiele ei. S-a-mbolnăvit femeia lui, fata-mpăratului, decât ce boală, să dea D-zeu să am şi eu cât oi trăi, decât numai când zicea oleacă valeu, el se prăpădea. — Ia să chemi pe baba cea sfântă.

Vine; acela era vrăjitorul. Începe-a pune mâna pe capul ei, ca şi cum, dragă Doamne, a o descânta. Şi când iese el din casă, îi zice vrăjitorul ei:

— Doamne, măria-ta, câtă frumuseţe şi mândreţe ai în casă şi n-ai şi un ou frumos de marmură!

— Ca ce fel de ou, mătuşă?

— Acela-i numai în fundul pământului!

— Ira! oi zice bărbatu-meu, şi-a trimite pe cineva să-l caute.

Şi se duce vrăjitorul.

Intră el în casă.

— Ei, zice, iaca ce mi-a spus baba ast-sfântă.

— Iaca să şterg, dragă, cheia.

Şterge cheia şi vin doi oameni de fier.

— Ce vrei, stăpâne?

— Vreau oul cel de marmură de sub pământ.

— D-apoi, bată-te D-zeu să te bată (fie-i lui acolo!); câte-ţi fac eu, până şi cheia iadului o ai, acum vrei să ne iei şi toată puterea noastră?...

Vezi d-ta, vrăjitorul a vrut înadins, ca doar duhul cel necurat l-a gâtui.

— Da' eu te-aş omorî, da pentru că ştiu că asta nu vine de la tine, pentru asta te iert şi-ţi spun aşa: că baba cea sfântă-i vrăjitorul şi că azi are să vie c-un cuţit mare şi s-a face că pune mâna pe capul femeii tale şi-are să ţi-o omoare.

Decât, când a auzit el aşa, of! numai tremura! Şi se duce omul cel de fier. Acu el îşi găteşte iataganul, şi când vine-n casă vrăjitorul, pune pe sufragiu şi îl dezbracă-ndată, şi-adevărat găseşte-un cuţit mare, ştii, ca un chip de cosor, şi-l ia cu iataganul şi-l face bucăţele. Acu era cu deplin fericiţi. Acu săracul nu mai ştia ce-i durerea, cum ştia-nainte, şi zice-ntr-o zi:

— Ia hai, soro, să mergem să găsim pe fraţii mei cei doi. (Da' mama lui murise!) Se iau ei şi se pregătesc, şi mergând ei aşa, au ajuns la-mpăratul. Era straşnic în război cu altul. Tot să nu fie omul săracu-n pace. Şi-aşa era el de scârbit, decât straşnic lucru. Văzând pe acesta, s-a bucurat şi-a zis aşa:

— Fiindcă eşti ginere de-mpărat, mi-i da ajutor şi-oi putea să bat pe vrăjmaşul meu.

Aşa a gatat armată grozavă şi-n sfârşit a dovedit pe ceala. Acu aişti doi se zice că erau tare fericiţi — numai acela, saracul, era mai necăjit (cel cu rânza). Acela s-a luat şi s-a dus la Frumoasa Lumii. Dă să intre-n palatul boierului celuia, nu-l lasă să intre. Aşa, el a trântit un bal strălucit şi-a poftit pe toţi să vie la balul cela, între care era şi Frumoasa Lumii. Decât aşa era ea de frumoasă, cât, când a intrat în bal, a luminat balul de atâta... să ierţi mata. El a început după aceea jocul pân' în zori de ziuă — unde-a-ntins nişte mese şi s-a pus să joace cărţile. El a făcut toate chipurile ca să joace cu dânsa. El avea mare noroc şi se făcea că nu câştiga, tot ei să-i deie, că nu mai putea de dragă ce-i era. Acu ea, văzând atâţia bani, s-a minunat şi-a zis aşa tătâni-său:

— Hai, tată, să-l poftim pe ista la noi (ştii, ori de-a noastre, ori de-a d-lor-voastre, care vrea să scurgă tot la parale, trage ori pe cine). Acu el, venind la dânsa-ntr-o seară cu vo zece pungi de galbeni — , a jucat iar în cărţi şi i-a dat toţi ei, de n-a rămas măcar c-un pitac. Acu ea, văzând că n-a rămas nici c-o para, a-nceput a râde de dânsul. Şi ploua afară. Şi vrute şi nevrute a trebuit să-l îmbie să mâie-acolo. Dormind el, de câte ori s-a trezit, de atâtea ori a găsit o pungă de bani sub cap.

A doua zi dimineaţa, când a venit sufragiul să-i deie de spălat, după ce-a mântuit de spălat, i-a pus în mâini vo douăzeci de galbeni bacşiş. Aleargă la dânsa sufragiul. Da' ea zice:

— Bre! de unde are omu-aista atâtea parale?

Vine la dânsu-n casă şi zice-aşa:

— Eu te-oi lua de bărbat dacă mi-i spune de unde ai atâţia bani. El zăluzise şi i-a spus, prostul. Da' ea i-a

făcut o cafea nu știu cu ce și s-a bolnăvit el strașnic ș-a început a vărsa, ș-a vărsat rânza. Ș-a luat-o ea, a spălat-o cine știe cu ce, a parfumat-o ș-a înghițit-o ea, ca să găsească ea pungile cu bani. Da' fiecăruia norocul lui.

El mai avea vo zece pungi de bani din noaptea ceea.

Ea l-a dat pe urm-afară. El a-ncălecat pe un cal și s-a pornit. Mergând cu calul cela, a dat pe-un câmp de flori și s-a plecat calul să mănânce și s-a făcut un măgar. El a strâns un mănunchi de flori și l-a pus în buzunar. Mergând el călare pe măgar mai departe, a dat de un iaz. Se pleacă măgarul să beie apă și se face iar cal.

— Ei, zice, bună-i asta!

Ia el într-un șip apă și se-ntoarce-napoi. Ajunge iar acolo, la Frumoasa Lumii, și din banii ce-i rămăsese mai toarn-un bal strașnic.

Da ea aleargă, ca să mai vadă de unde are bani.

— De unde bani?

— Din mănunchiul ist de flori. El i-l dă. Ea, mirosind, se face măgăriță. El o lasă măgăriță și iese din casă. Așteaptă sufragiul să iasă stăpâna afară. Nu-i! Mare păcat! Când se duce-n casă, o găsește măgăriță. Se-ntoarce, ș-o ia de-acolo și pornește călare pe dânsa. Îi dă fân să mănânce (că măgăriță, da' inimă de om).Ea a zis așa cu alean:

— Nu te-oi mai înșela de-acu și ți-oi da rânza-napoi, numai fă-mă cum am fost.

El de multe ce-i făcuse, acu era hapsân și s-a dus pe dânsa până la-mpăratul, la frate-său. Acu aciia era și iestlalt, care ținea pe fata-mpăratului. Și când le-a povestit el lor că măgărița-i Frumoasa Lumii, ei s-au pus pe lângă dânsul ca s-o ierte. Și iertând-o, a băut apă și s-a făcut iar la loc. Și erau acum trei împărați pe o țară. Și-au fost toți fericiți... Și-am încălecat pe-o șa și ți-am spus-o așa.

Borta-vântului

Mihai Eminescu - *Literatură populară, Ediție îngrijită și prefațată de Perpessicius, București, 1965.*

Era un om sărac - sărac , ș-avea o mulțime de copii. Acu era - în vremea foametii și el a muncit v-o săptămână pe un căuș de grăunțe. Acu s-a dus la râșniță cu dânsele. După ce le-o râșnit, a eșit afară cu căușul cu făină și s-a pornit o furtună mare și i-a luat toată făina din căuș. Da el strașnic s-o mâniat. „Nu mă las eu așa cu una cu două", și face un șumuiag de paie și pornește.

Îl întreabă un om:

— Unde te duci, cumătre?

— Mă duc s' astup borta vântului, că mi-a luat făina din căuș.

— Da unde-i nimeri-o?

— Unde-a fi acolo mă duc.

Mergând el loc depărtat a ajuns pe Dzeu și sf. Petrea (erau pe pământ pe-atunci).

— Unde te duci omule?

— Mă duc s' astup borta vântului, că mi-o luat făina din căuș. Da D-zeu i-o zis așa:

— Omule, nu te mai duce. Na-ți o nucă ... da pân a casă să nu zici: nucă, deschide-te.

Întorcându-se el înapoi, a 'noptat ș-a ajuns la un om și s-a rugat să-l primească să doarmă acolo peste noapte.

— De unde vii bade? l-ntreabă omul cela.

— Mă duceam s' astup borta vântului ș' am întâlnit un nebun pe drum și mi-o dat o nucă și-a zis să nu zic pân' a casă nucă, deschide-te. Ce-a mai fi și asta?

Femeea omului vicleană. Ia o nucă 'n mână și zice:

— Ia să-ți văd nuca.

Îi schimbă nuca omului. Și pe urmă se duce 'ntr-un ocol și zice: nucă deschide-te. Dac-o zis — atâte vite ce-o ieșit, oi, cai, hei, o bogăție 'ntreagă. Știi mata, putere dumnezeiască !

Se duce - a doua zi a casă «Nucă deschide-te». Nuca de unde să se deschidă.

— Hai bată-mi-l Dumnezeu vânt și moșneagul lua-l-ar dracu. Mă duc s'astup borta vântului și să bat pe moșneag de ce m-o viclenit.

Ajunge iar pe Dumnezeu.

Da D-zeu, știi, putere dumnezeiască, acu era altfel la față... nu l-o cunoscut.

— Unde te duci, bade?

— S' astup borta vântului și să ucid moșneagul, la ce m-o viclenit.

— Na-ți, bade, un măgar. Da să nu zici pân' acasă: măgar baligă-te.

— N-oi zice.

Se-ntoarce el iar pe la omul cela. Da omul cela-l ospătează și-i dă vin să bee, și omul s-o chefăluit și-a adormit pe laiță. Da erau niște țigani cu șatra acolo ș-avea măgar și omul s-o dus ș-o cumpărat ș-a schimbat măgarul.

Omul a doua zi se scoală, ia măgarul și se duce - acasă și-i zice: măgar, fa bani!

Măgarul, de unde? El apuc' un druc și 'ncepe a dișăla măgarul.

— Acu nu-l mai iert eu.

Se pornește să 'ntâlnească pe moșneag și s' astupe borta vântului. Întâlnește pe D-zeu.

— Na-ți bade, o cârjă, da să nu zici pân a casă: cârje 'ncârjește-te . Ia cârja, vine pe la omul cela. Acu omul i-a dat și mai strașnic ospăț și s-a sfătuit că dac' or vede ce-a mai da și cârja, pe urmă să-l omoare, ca să nu prepue că el i-o luat. Acu zice omul femeii:

— Măi, femee, noi hai cu cârja 'n zămnic (beciu) și să 'nchidem ușa ș-a să zicem: cârjă'ncârjește-te .

Se vără. Cârja unde 'ncepe a bate ș-a sdrobi. Până omul era cu chef, până s-a trezit, ei erau uciși ca merele.

— Bade ți-om da și măgar și nuca, numa mă rog, scoate-ne. Acu omul i-o lăsat de i-o bătut și mai bine. A luat măgarul, cârja și nuca și s-o pornit a casă.

Așa s-a făcut de bogat acu, de-a ajuns veste pân la-mpăratul . Atâția bani avea el, de-o semănat ș-o crescut grâu de aur. Acu 'mpăratul a auzit că are un lan de aur ș-o trimis doi sufragii să-i dee sămânță, să semene și-mpăratul.

— Să spui împăratului că nu vreau să-i dau, să văd ce mi-a face. Împăratul când a auzit așa, strașnic s-o mâniat ș-o gătit oștire, să se ducă cu răsboi asupra lui. Împăratul era frunte, știi, mai mare. Ș-a venit pân la ușa lui ș-o strigat să iasă afară. Da el ave bani, da tot cu straie de-a noastre, nu cu straie leșești. El pune cârja sub suman și ese afară. Acu 'mpăratul cu atâtea mii de oameni i-a fost rușine singur lui să se ducă el numa cu unul să se lupte. A zis:

— Omule, arată-ți tu întâi puterea.

— Bine, măi împărate. Cârje'ncârjește-te , la tot soldatul câte două și la împăratul nouă. (Cârja era dumnezeiască, tot în cap pâcâia).

O nebunit și pe soldați și pe-mpăratul. S-o dus împăratul, ș-o rămas pace ș-o trăit bine. Să dea D-zeu să trăiască și copiii mei așa.

Finul-lui-Dumnezeu

Mihai Eminescu - *Literatură populară, Ediție îngrijită și prefațată de Perpessicius, București, 1965.*

Poveste, poveste — da eu nu-s de pe când poveștile — eu sunt de mai încoace, da m-am dus într-o zi la soacră-mea ș'am găsit un sac de povești, și venind a casă l-am scăpat jos și s-o despicat sacul și de-atunci s-o împlut lumea de povești ș' am învățat și eu una și ț-o spun d-tale.

Era odat-un om ș-avea doi feciori. Acu femeea era 'ngreunată ș-o făcut un băiet, da el era sărac, n-avea cine i-l boteza. Iaca pe-acolo era D-zeu și sf. Petrea. Și D-zeu i l-o botezat ș-o rămas băietul năzdrăvan.

Da la urma băietului a făcut o fată, ș-așa era de frumoasă, de la soare te puteai uita, da la dânsa ba. Treaba ei era să ducă demâncat în țarină. Ducând ea demâncat în țarină a zărit-o un smău și s-o pus pe-atâta s-o iee. Da finul lui D-zeu era năzdrăvan ș-o zis așa fetei: că el a face o brazdă de plug până la demâncat și ea totdeuna pe brazdă să meargă la frații ei. Da finul lui D-zeu era năzdrăvan nu era, da smăul strașnic. El a și știut ce-o urzit Frate-său ș-o tras brazdă cu plugul pân' la casa lui. Fata s-a dus cu demâncat drept la curtea smeului. Așteaptă ei să vie — nu-i!

— Eh! mamă, mă duc să-mi caut sora că mi-a luat-o smăul — a zis finul lui D-zeu! Ș-o făcut el o boambă de fier la țigani în loc de călăuz și-o zvârlea și el mergea după dânsa.

A ajuns până la o fântână și la un copac. Acolo puindu-se el să se odihnească, aude zicând așa: Doamne, Doamne, de-ar veni mama c'acuși ne mănâncă balaurul!

— Oare cine să s-audă?

Se uită-n vârful copacului, vede doi pui de pajere.

— Copiilor, da unde-i balaurul cel care vă mănâncă?

— E - aici în fântână.

— Mult v-o mâncat pân' acum ?

— Ia, v-o douăzeci și patru.

— Ia las că vă scăp eu.

Se suie 'n vârful copacului lângă pui. Da balaurul întinde - un cap să iee un pui. Da el avea paloș și taie capul. Întinde și celălalt și-i taie ș' acela . Acu puii nu știa ce să-i facă de bucurie și zice așa:

— Câți frați am fost noi, pe toți ne-a mâncat, numai noi doi am rămas. Dac-a veni mama, măre, de bucurie are să te mănânce; vârâ-te sub aripa mea.

S-o vârât sub aripa lui și nu s-a văzut. S-aude un vuiet mare; vine pajăra. Pajăra era mama vântului.

— Dragii mamei nu v-a mâncat!

— Finul lui D-zeu ne-a scăpat.

— Unde-i să-l mănânc de bucurie.

— Mă rog, mamă, dacă l-ăi mânca să-l faci înapoi.

— Da unde-i?

— Îi la răsărit.

Da ea a'nceput a vâjâi tare la răsărit. Da puii zic către finul lui D-zeu:

— Mama, are să-i treac' un foc de-a te mânca pân ce va ajunge la răsărit. Vine.

— Nu-i dragul mamei.

— Iacătă-li-i, mamă!

Da ea-l ia și-l înghite și când l-o făcut înapoi așa s-a făcut el de frumos, de s-o luminat locul unde era el.

— Ce să-ți fac pentru binele ce mi-ai făcut, că mi-ai scăpat copiii — a zis pajăra.

— Să-mi spui unde-i smăul cu soră-mea.

— Nici n-am văzut, nici n-am auzit.

— Altmintrele nu-mi mulțumești.

— Să șuier să-mi vie ficiorul, vântul de la răsărit.

Ș-o șuerat ea odată ș-o venit un om — era statul lui de o palmă și barba lui era de un cot și călare pe-un iepure șchiop. Și-i zice pajăra:

Statu-palmă
Barbă cot
Călare pe-un iepure șchiop

Unde-i smăul ce-a luat pe fată, pe sora lui finul lui D-zău?

— Nici n-am auzit, nici n-am văzut. Dacă n-o fi știind frate-meu, vântul de la miază-zi. Când o suflat odată, o venit altul. Aista era mare de stat, cu buzele mari și n-avea ochi. Da când sufla, peste tot locul s-auzea.

— N-ai văzut, n-ai auzit pe smăul care a luat pe fată, pe sora lui finul lui D-zău?

— Nici n-am văzut, nici n-am auzit.

— Ce-i de făcut? zice Pajăra.

— Da n-o fi știind frații noștri cei de cruce?

— Da unde-s?

— Aciea-s departe. Trebuie să ne ducem loc mult. Na-ți un firicel din părul meu, na-ți și din barba mea și te pornește băiete la drum. Și să pui perii 'n trei și când la o vreme de nevoie să șuieri într-înșii, eu, noi ți-om veni într-ajutor și fă de-a-dreptul pe aici și-ai să dai de pădure și tot te du 'nainte .

Se ia el și se pornește, merge pân-în pădurea ceea ... când în mijlocul pădurii vede - o fumărie strașnic de mare încât se 'nnădușia , nu mai putea. S-apropie el acolo pin fum binișor și găsește pe mama smăului—își pârlea părul de pe picioare că era cald strașnic și nu mai putea.

— Bună ziua mătușă.

— Mulțămesc D-tale voinice, da — zice — und-te duci voinice?

— Caut curtea smeului, mătușă.

— I, flăcăule! Mult trebue să mergi pân ce-i ajunge și nu mai rămâi cu zile de te-i apropia.

— Mă rog, mătușă, să-mi spui unde-i drumul cela, că nu mi-i frică ... mă duc.

— Eu nu-l știu, dragul mătușii.

El, ducându-se așa prin pădure, aude - un glas de om zicând: Valeu, valeu, tare mi-i foame! El s-apropie. Oare ce să fie - acolo ? Vede un om șezând, grecește, jos:

— Da ce te vaiți, bade?

— De pe nouă lanuri grâu am strâns și tot pâne l-am făcut și l-am mâncat și tot mi-i foame.

— Hai cu mine.

— Hai.

Mergând el mai departe a auzit un glas de om zicând așa: tare mi-i sete.

— Bună vreme, omule. Pentru - ce ți-i sete, nu găsești apă să te saturi?

— Câte iezăre a fost în pădurea asta toate le-am băut și tot mi-i sete.

— Hai cu mine.

— Hai.

Mergând ei așa mai departe a intrat în altă pădure tustrei ș' aude sub tufe un foșnet. Cine era? Vântul de amiază cel cu buzele mari.

— Bună vreme, vântule, ce faci aici?

— Mă stăpânesc să-mi țin suflarea și să 'mpușc un țânțariu. Da să-l împușc să nu-i sparg pielea.

— Da unde-i țânțarul, că eu nu-l văd.

— Îi lângă soare.

— Lasă, hai cu mine.

— Ba nu. Eu mă duc după țânțar, duceți-vă voi înainte.

Merg ei mai departe și ajunge la palatul smăului. Smăul era la vânat și fata ședea 'n cerdac.

— Bună vremea, soro.

— Mi-o spus smeul că vii după mine. Da-ntoarce-te că te prăpădește.

— Nu mi-i frică.

— El acuș vine,-i la vânat.

Vine smeul.

— Bine-ai venit, finul lui D-zeu.

— Bine te-am găsit, câne de smău.

— Hai la luptă.

— Hai!

Ș-o luptat ei trei zile și trei nopți și nu-l putea dovedi și nu se da nici smăul, nici finul lui D-zeu.

El a aprins perii cei doi ș-o venit vântul de la răsărit și de la amiazi și când ș-o pus buzele'n trei drept în jumătate a despicat smăul când a suflat. O jumătate a murit că era c-un cap, da o jumătate nu, că era cu două —că era cu trei de toate. Și s-a rugat finul lui Dumnezeu strașnic la Statul-Palmă-barbă-cot .

— Nu-ți pot face nimic, că el s-o dus la-mpăratul țării iștia să spue ce i-ai făcut. De-acu Dac-ai pute luptă-te cu - acela .

Acu el s-a pornit cu soră-sa .

Când a ajuns aproape de palatul împăratului celuia nu era de chip să treacă, așa era de strașnic și mergând el p'înprejur a ajuns la o baltă. Pe balta ceea era trei băieți și se băteau de la o cușmă, de la un biciu și de la o sulă.

— Ce vă bateți, măi băieți?

— Aestea ne-o rămas de la tatăl nostru și nu ne putem împărți.

— Și la ce vă trebue vouă aiste?

— Când pui cușma 'n cap nu te vezi, când dai cu biciul te sui la curtea 'mpăratului , când îi zice: sulă - sulicică — te suie 'n dealul de steclă.

— Da' 'n dealul de steclă cine șade, ce căutați voi acolo?

— În dealul de steclă ține 'mpăratul pe fată.

— De ce o ține acolo?

— Ca să n-o iee smeii.

— Până când?

— Până s-a găsi un voinic ca să omoare smăul... Cel ce-a omorî smăul îi da fata 'mpăratul .

— Măi băieți, eu voi face bună dreptate, vârâți-va toți în iaz și eu v-oi svârli câte una, cine-a prinde mai iute aceluia să fie.

El, viclean, ia toate-n mână, vâră pe băieți în apă și pe urmă dă din bici și-l suie pe dealul unde ședea 'mpăratul , la curtea-mpărătească .

La curtea 'mpăratului era o mândreață, că nici nu se poate povesti. Împăratul ședea afară, — era bătrân și bea lulea.

— Bună vremea 'mpărate !

— Mulțămesc D-tale voinice! Tare om trebui să fii d-ta de vreme ce te-ai suit aici la mine.

— Așa 'mpărate , am venit să omor smeul, să-ți scăp fata.

— Smeul n-o venit încă la mine. Da s-aude c' aicia 'n vale 'ntr-un iaz, este noaptea și se cearcă de a se sui să iee fata din dealul cel de steclă.

— Rămâi sănătos, Împărate.

— Mergi sănătos, voinice.

— Mă duc după smeu. Dacă l-oi omorî îmi dai fata.

— Ți-oi da-o.

Ajunge el la iazul cel unde o găsit băieții. Pune cușma 'n cap, se face nevăzut și se pune sub o tufă de buruiene. Da el era frumos și puternic, da era sărac . Pe iazul cela era o covată cu fața-n jos. La miezul nopții aude el un vuet strașnic. Aceea era balta drăcească, venea dracii și da poronci noaptea. Vine dracul cel mai mare, se pune călare pe covată (Scaraoțchi). Ș-o șuerat strașnic ș-o venit draci șchiopi, chiori, ș' o 'nceput să 'ntrebe Scaraoțchi ce trebi au făcut ei?

— Eu am întărtat trei băieți, că doar s-or ucide unul dintr-înșii. Păcatul mare c-o venit finul lu' D-zeu și le-o luat.

— Da tu?

— Eu am întărtat pe vântul de la amiazi să rupă 'n jumătate pe smăul cu trei capete și două capete o scăpat, da jumătate-i mort.

— N-ați făcut nici o treabă, să vă 'nvăț eu ce să faceți. Lângă balta asta mai la vale, este o comoară de bani. Comoara unui moșneag și moșneagul are să moară iest-noapte. Duceți-vă și puneți mâna pe banii ceia să fie-a noștri.

— Da dacă ni i-a lua cineva cu putere dumnezeiască?

— Nime nu se poate apropia dac-om pune noi mâna pe dânsa.

— Nime, nime-n toată lumea nu se poate?

— Ba se poate, da iaca ce: dac-a veni finul lui D-zeu până ce nu-ți pune voi mâna pe bani și s-a întâmpla s'aducă apă de ceea care l-o botezat și ne-a stropi, ne frige, și el a lua banii.

Cela a auzit. Se scoală dimineața și se pornește să se duc' acasă. Lui îi sburda după bani. Ajunge el acasă.

— Mamă unde-i apa ceea ce m-o botezat pe mine?

A găsit mă-sa 'n biserică lângă sf. Pricestanie și ia el și se pornește iar înapoi. Ajungând acolo — dracii era la bani toți. Se duce și s-apropie, îi stropește. Dracii țipă și-i zic:

— Mă rog, finul lui D-zeu, ce vrei ți-om face, numai nu ne arde.

— Dacă mi-i aduce smeul cel scăpat, eu v-oi da drumul.

— Mă rog, iaca mă duc să-l aduc.

Ș-a luat un cârd de draci strașnic de mulți.

— Da viu poate nu ți l-om pute aduce.

— Mort nu vreau, viu să mi-l aduceți.

Și s-o apucat dracii s-o făcut un fedeleș de fier și s-o dus după smeu să-l puie 'n el. Când l-a adus așa era fedeleșul de greu, de numai dracii-l putea ridica.

— Pune-l aici.

Dă din bici și-l sue la - mpăratul cu fedeleș cu tot.

Îi Zice 'mpăratul :

— Ce ai aici?

— Aici-i toată puterea mea 'mpărate . . . arată-mi fata ori o destup. Împăratul de-odată s'o'ngrozit , da pe urmă (el, viclean) o aduce s-o vadă el. Da-mpăratul pe unde se suie pe dealul cel de steclă nu se știe, el avea o putere strașnică, neștiută. După ce-a adus-o, da el după ce-a văzut-o a nebunit, așa i-o picat de dragă. Da, să ierți d-ta, și el ei.

— Voinice ! te-i cununa cu fata mea, dar dacă mi-i spune cum dai drumul puterii d-tale.

Da el de dragă ce i-a picat fata ș-a pierdut mintea.

— Împărate, eu te-am amăgit, da aicea-i smăul. Împăratul strigă degrabă:

— Omoară-l voinice, că el acuși sparge fedeleșul, că eu l-am prins odată și l-a spart.

El de bucurie ca să-i dee fata, odată a 'nceput să ucidă smeul. Îi turna rești' aprinsă pe la cep ș' o 'nceput așa de strașnic a țipa smeul de se cutremura palatu 'mpăratului . După ce-o murit smeul, a'nceput a eși un fum, așa de strașnic mirosea de greu, decât voinicul a picat ca mort. Da-mpăratul, bucuria lui, a luat ș-a pus pe voinic în fedeleș și i-a dat drumu de vale. Și el a luat fata ș-a suit-o 'n dealul cel de steclă. Da bietu voinic când a picat el mort i-a rămas sula 'n cerdacul împăratului. Acu, la ce vreme s-a fi trezit el în fedeleș ...

— I doamne!, viclean am fost, da mai viclean împăratul. Ce să fac eu? Începe el a se isbi ca să esă de acolo. Da câtă putere avea el nu putea ca să sparg' acela . Da el mai ave o bucățică din barba lui Statu-palmă-barba-cot. Aprinzând, începe a veni el cu iepurele cel șchiop pe fedeleș.

— Scapă-mă.

O 'nceput a bate iepurele ș-o spart fedeleșul. (Că toată puterea vântului de la răsărit e 'n iepure; iepurele de ce fuge așa tare?). Scăpând el, îi zice Statu-palmă așa:

— De-acu înc'o dată dacă mi-i chema, apoi pe urmă nu-ți mai fac, că de trei ori îi dată ca să-ți fac bine.

Acu el bate din bici ș' ajunge la-mpăratul . Da-mpăratul svârlise sula.

— Am venit, împărate, să-mi dai fata.

Se face că nu știe, că l-a dat cu fedeleșu 'n jos.

— Eu ți-oi da fata, dacă te-i duce la dealul cel cu flori și mi-i aduce o floare din mijlocul grădinii celeia, eu ți-oi da fata

Se ia el și se pornește, ș-o mers el cale de-un an. Cine era 'n grădină acolo? Era Statu-palmă.

— Ei voinice, tocmai ș-aci ai venit după mine?

— Am venit, mi-ai zis că mi-i mai face un bine. Să-mi dai floarea din mijlocul grădinii iștia.

El i-o dă. Așa era de mândră, așa amirosa de frumos floarea - acea de te - adormea . Ajungând la-mpăratul , i-o dă.

— Dacă mi-i mai face ceva eu ți-oi da fata. Eu oi frige (câte tamazlâcuri de vite avea - mpăratul) și dacă le-i mânca într-o noapte, eu ți-oi da fata.

O făcut așa după porunca 'mpăratului și el a zis celui ce nu se mai sătura ș-o mâncat tot într-o noapte. El numa atunci s-a săturat, da pân-în ziuă a și crăpat. Da el a mâncat așa cu lăcomie, încât și pereții hambarului i-o ros. Și s-o minunat Împăratul de-atâta putere.

— Dacă mi-i be câte fântâne (se află la Curte) de apă, eu ți-oi da fata. El chiamă pe istlalt frate de cruce, care nu se mai sătura de apă, ș-o băut, da o fântână n-o putut-o găta ș-a și crăpat ș' acela .

Lângă curtea 'mpăratului era strașnică pădure.

— Dacă tu-i sufla odată-n codrul meu și s-or strânge toți țânțarii la ușa palatului, eu ți-oi da fata.

El a aprins părul vântului de la amiază-zi. Când s-o dus vântul de la amiază-zi și când ș-o pus buzele 'n patru ș -o suflat, era să 'nghită pe-mpăratul. Așa era de mulți ș-așa bâzâia ei de tare, parcă era 'ntre calici la Ismail.

— Mare putere ai. Zi țânțarilor să se ducă de aici.

— Nu zic, pân ce nu mi-i da fata.

Împăratul l-o luat cu blândață și l-o amăgit. Ș-o zis vântului ș-o suflat și s-o dus țânțarii de la ușă.

— Dacă te-i sui s-o iei din dealul de steclă îți dau fata.

— O sul' am fost uitat eu aici.

— Eu n-am văzut-o.

A stat el trei zile și trei nopți ș-a gândit ce-i de făcut și i-a venit așa un gând:

să mai cheme pe vântul de la amiază. Vântul de la amiază i-a zis așa:

— Înc-un bine am să-ți fac. Am să mă pun în cerdacul împăratului și să 'ncep a sufla. Puindu-se el, suflă și se clătină palatul cât de cât să pice.

— Împărate, dacă mi-i da fata vântu-a sta.

— Palatul las' să pice, da eu fata nu ți-oi da-o.

Da' el zice vântului:

— Pune-te 'n dreptul ușii și 'ncepe a sufla în casă cu câtă putere ai.

El ș-o pus buzele 'n cinci și când a 'nceput a sufla, împăratul săria din părete 'n părete.

— Împărate, dă-mi fata că vântu a sta.

— Sui în dealul de steclă ș-o ia.

— Dă-mi sula 'mpărate .

— Sula am svârlit-o în mijlocul iazului lângă covată... acolo unde era dracii.

El era lipit pământului, că vântul nu era să-i facă nimică — cela gătise de făcut, ceia crăpase.

Așa mergând el la iazul cela, era strașnic palat făcut de draci, unde țineau banii;

și pe apă mergea o casă făcută strașnic de mândră și-n casa ceea s-auzea un bocet. S-o luat ș' a 'nceput cu luntricica a merge ș-a ajuns la casa aceea. Casa ceea, când a intrat, era un fecior de-mpărat prins de draci și-l muncia acolo 'n toate zilele.

— Ce faci aici, bade?

— Iaca m-o prins dracii, c-am luat bani și eu nu pot scăpa de-aici . Eu am o împărăție strașnic de mândră, hai să fim noi frați de cruce.

— Hai!

— Frați de cruce om fi, dar fugi că vin dracii, s-apropie miezul nopții. El tot mai avea apă de la botez. Așteaptă la miezul nopții, vin dracii și el începe a-i stropi.

— Mă rog, finul lui D-zeu, ce-i cere ți-om da, numa lasă-ne.

— Sula din mijlocul iazului. Se duce ș' aduce dracul sula.

— Acu du-ne până pe deal pe - amândoi ș-apoi nu voi stropi. Ei, de frică i-a dus. El a zis:

— Sulă, sulicică, sue-ne 'n dealul de steclă.

Când l-o suit acolo, atâta de multă jelanie ce-a avut ea după dânsul, c' avea o cadă de lacrămi.

Atunci Împăratul n-a mai avut ce face și i-a dat-o. A făcut o nuntă strașnică și pe urmă s-a dus, a adus pe soră-sa de la casa smăului ș-a luat-o fratele lui ist de cruce...

▲ Începutul paginii.

Ioan Slavici

(1848 - 1925)

Zâna Zorilor

de Ioan Slavici

A fost ce-a fost: dacă n-ar fi fost nici nu s-ar povesti.

A fost odată un împărat, un împărat mare şi puternic; împărăţia lui era atât de mare, încât nici nu se ştia unde se începe şi unde se sfârşeşte.

Unii ziceau că ar fi fără de margini. Iar alţii spuneau că ţin minte de a fi auzit din bătrâni că s-ar fi bătut odinioară împăratul cu vecinii săi, din care unii erau şi mai mari şi mai puternici, iară alţii mai mici şi mai slabi decât dânsul.

Despre împăratul acesta a fost mers vorba cât e lumea şi ţara, cum că cu ochiul cel de-a dreapta tot râde, iară cu cel de-a stânga tot lăcrămează neîncetat. În zadar se întreba ţara, că oare ce lucru să fie acela, că ochii împăratului nu se pot împăca unul cu altul. Dacă mergeau voinicii la împăratul, ca să-l întrebe, el zâmbea a râde şi nu le zicea nimic. Aşa rămase vrajba dintre ochii împăratului o taină mare despre care nu ştia nimeni nimic, afară de împăratul.

Crescură feciorii împăratului. Ce feciori! Ce feciori! Trei feciori în ţară ca trei luceferi pe cer! Florea, cel mai bătrân era de un stânjen de înalt, cu nişte umeri încât nu l-ai putea măsura cu patru palmi cruciş.

Cu totul alta era Costan: mic la statură, îndesat la făptură, cu braţul de bărbat, cu pumnul îndesat. Al treilea şi cel mai tânăr fecior al împăratului e Petru: înalt, dar subţire, mai mult fată decât fecior. Petru nu face multă vorbă: el râde şi cântă, cântă şi râde de dimineaţă până în seară.

Numai câte odată-l vede omul mai întunecat, dă cu mâna pletele în dreapta şi în stânga de pe frunte şi atunci ţi se pare că vezi pe un bătrân din sfatul împăratului.

– Măi Floreo, tu eşti acum mare; du-te şi întreabă pe taica, pentru ce-i plânge lui un ochi, iar altul râde pururea.

Aşa zise Petru către frate-său Florea într-o bună dimineaţă. Dar Florea nu s-a dus: el ştia încă de mic că împăratul se supără, dacă-l întrebă cineva de astă treabă.

Tot aşa o păţi Petru şi cu frate-său Costan.

– Nu cutează nici unul; lasă c-oi cuteza eu, zise la urmă Petru. Vorba fu zisă; lucrul fu gata. Petru merse ca să întrebe.

– Oarbă-ţi fie mumă-ta! ce treabă ai tu de aceea?! îi zise împăratul mânios, şi-i dete o palmă pe de-a dreapta şi alta pe de-a stânga.

Petru se duse supărat şi spuse fraţilor săi cum a păţit-o cu tatăl său.

De când a întrebat Petru de treaba ochilor, se părea cum că ochiul cel din stânga plânge mai puţin, iară cel de-a dreapta râde mai mult.

Petru îşi întări inima şi mai merse o dată la împăratul. O palma e o palma şi două-s două! Gândi şi făcu.

O păţi din nou, cum a mai păţit-o.

Ochiul cel din stânga lăcrăma acuma numai din când în când, iară cel din dreapta se părea a fi înjunit cu zece ani.

– Dacă e treaba aşa, gândi acum Petru, apoi ştiu eu ce-oi face. Atâta mă duc, atâta întreb, atâta rabd la palmi, până ce nu vor râde amândoi ochii.

A zis-o, a şi făcut-o! Petru nu zicea nimic de două ori.

– Fătul meu, Petre! zise împăratul, acuma mai blând şi râzând cu amândoi ochii. Eu văd că ţie nu-ţi iese grija din cap; ţi-oi spune dar treaba cu ochii mei. Vezi, ochiul acesta râde de bucurie, când văd că am aşa trei feciori ca voi; iar celălalt plânge pentru că mă tem că voi nu veţi fi în stare să împărăţiţi în pace şi să apăraţi ţara de vecinii cei vicleni. Dacă-mi veţi aduce însă apă de la fântâna Zânei Zorilor, ca să mă spăl cu ea pe ochi, îmi vor râde amândoi ochii, căci voi şti că am feciori voinici, pe care mă pot răzema.

Aşa zise împăratul. Petru-şi luă pălăria de pe prispă şi se duse să spună fraţilor săi ce-a auzit. Feciorii împăratului se puseră la sfat şi gătiră lucrul pe scurt, cum se cade între fraţii cei buni. Florea, ca cel mai bătrân dintre cei trei, se duse în grajd, alese calul cel mai bun şi mai frumos puse şaua pe el şi apoi luă ziua-

bună de la casă şi masă. "Mă duc, zise către fraţii săi, şi dacă nu voi veni într-un an, o lună, o săptămână şi o zi cu apă de la fântâna Zânei Zorilor să vii tu Costane după mine". Se duse.

Trei zile şi trei nopţi Florea nu mai stătu; calul zbură ca năluca peste munţi şi peste văi până ce n-ajunse la marginile împărăţiei.

Jur împrejur pe lângă împărăţie era o prăpastie adâncă şi peste această prăpastie o singură punte. La puntea asta mai stătu Florea o dată: să privească înapoi, apoi să ia "ziua-bună" de la ţară.

Ferească Dumnezeu şi pe sufletul păgân de aceea ce văzu Florea acum, când era să plece mai departe. Un balaur! dar balaur cu trei capete, cu nişte feţe grozave, cu o falcă-n cer, cu una în pământ.

Florea nici nu mai aşteptă ca balaurul să-l scalde în văpaie, ci dete pinteni la cal şi se duse ca şi când nici n-ar fi fost aici.

Balaurul suspină o dată şi pieri fără de urmă.

Trecu o săptămână! Florea nu mai veni; trecură două; de Florea nu se mai auzea nimic. Trecu o lună; Costan începu a alege între cai. Când crăpară zorile de un an,o lună, o săptămână şi o zi, Costan se sui pe cal, îşi luă ziua-bună de la frate-său mai mic. "Să vii şi tu, dacă voi pieri şi eu" zise şi se duse cum s-a fost dus frate-său.

Balaurul de la punte era acum mai înfricoşat; capetele lui erau mai îngrozitoare şi fuga voinicului mai repede.

Nu se mai auzi de amândoi fraţii: Petru rămase singur.

– Mă duc şi eu în urma fraţilor mei, zise el într-o zi către tatăl său.

– Apoi mergi cu Dumnezeu, îi zise împăratul, doară vei avea mai mult noroc decât fraţii tăi.

Şi cel mai tânăr fecior al împăratului luă dară "ziua-bună" şi porni către marginea împărăţiei.

Pe puntea cea mare stătea acum un balaur şi mai mare şi mai grozav, cu fălcile şi mai înfricoşate şi mai deschise. Balaurul avea acum nu trei, ci şapte capete.

Petru stătu în loc când văzu dihania asta înfricoşată. "Feri din cale!" strigă apoi. Balaurul nu feri. Petru mai strigă o dată şi încă de a treia oară; după aceea se repezi la el cu sabia scoasă. Îndată i se întunecă cerul de nu văzu alta decât foc! Foc în dreapta, foc în stânga, foc pe dinainte, foc pe dinapoi. Balaurul arunca la foc din toate şapte capetele.

Calul începu a horcăni şi a se arunca în două picioare încât voinicul nu putea să lupte cu sabia. "Stai! c-aşa nu-i bine!" zise el şi se coborî de pe cal. În mâna stânga calul, în mâna dreapta sabia. Nici aşa nu merse: Făt-Frumos nu vedea alta decât foc şi văpaie.

– Acasă după alt cal mai bun! Petru zise, încălecă şi se duse ca iarăşi să vină. Când sosi acasă, îl aşteptă lăptătoarea sa baba Birşa în poarta curţii.

– Hei fătul meu Petre! am ştiut cum că iară ai să vii fiind-că n-ai plecat bine.

– Cum să fi plecat dară? întrebă Petru pe jumătate supărat, pe jumătate trist.

– Vezi, dragul meu Petre, începu a-l învăţa acuma baba, tu nu vei putea merge la fântâna Zânei Zorilor decât dacă vei călări pe calul pe care a călărit tată-tău împăratul în tinereţea sa; mergi, întreabă unde şi care e calul acela. După aceea încalecă şi te du.

Petru mulţumi de învăţătură şi apoi se duse, ca să întrebe de treaba calului.

– Neagra-ţi fie lumina! se răsti acum împăratul. Cine te-a învăţat ca să mă întrebi tu pe mine aşa? Cu de-a bună samă vrăjitoarea cea de Birşa. Ai tu minte? Au trecut cincizeci de ani de când am fost eu june: cine ştie pe unde au putrezit oasele murgului meu de atuncea?! În podul grajdului îmi pare, cum că mai e o curea din frâu. Atâta am şi mai mult nimic din cal.

Petru icni supărat şi spuse babei "cum şi ce".

– Aşteaptă numai - strigă baba râzând de bucurie. Dacă stă lucrul aşa, apoi stă bine. Du-te şi adă bucata din frâu. Doară voi şti eu face un lucru cu cale din ea.

Podul era plin de frâie, de şele şi de curele. Petru alese cele mai roase, mai ruginite şi mai neîngrijite şi le duse babei, ca să facă precum a fost zis. Baba luă frâiele, le afumă cu fum de tămâie, zise peste ele o zicală din cuvinte mărunţele şi grăi după aceea către Petru:

– Ia frâiele şi dă cu ele de poarta casei.

Petru făcu precum i se zise ca să facă.

Vraja babei a fost bună. Abia dete Petru cu frâiele de poartă se şi întâmplă... nu ştiu cum... un lucru înaintea căruia Petru stete uimit... Un cal stătea înaintea lui decât care lumea n-a văzut mai frumos! Cu o şa plina de aur şi pietre scumpe cu nişte frâie, la care să nu priveşti că-ţi piere lumina ochilor.

Frumos cal frumoasă șa și frumoase frâie pentru Făt-Frumos.

– Sari voinice în spatele Murgului, strigă baba făcând cruce peste cal și călăreț: mai zise apoi o zicală de câteva cuvinte și intră în casă.

După ce Petru sări pe cal simțea cum că de trei ori este mai puternic la braț și de atâtea ori mai pietros la inimă.

– Să te ții bine stăpâne, c-avem cale lungă și trebuie să mergem iute. Așa zise Murgul; dar și-a aflat voinicul... Se duseră... se duseră, zburară - cum nu s-a dus și nici n-a zburat cal și voinic înainte de aceea.

Pe punte stătea acuma un balaur cum n-a mai stat, un balaur cu douăsprezece capete, grozave, mai pline de văpaie!... Hei! dar și-a aflat voinicul. Petru nu se înspăimântă, ci începu a se sufleca la mâneci și a scuipa în palme: "Feri din cale!" Balaurul începu a scuipa la foc.

Petru nu mai făcu dară multă vorbă, ci scoase sabia și se grăbi să se repeadă spre punte.

– Stai! astâmpără-te stăpâne!, grăi acuma Murgul, "fă cum zic: înțepenește-te cu pintenii la mine în brâu, scoate sabia și stai gata, că avem să sărim peste punte și balaur. Când vei vedea apoi că suntem tocmai pe deasupra balaurului, taie capul cel mai mare, șterge cu mâneca sabia de sânge și o bagă în teacă, ca să fii gata pe când ajungem la pământ".

Petru strânse din pinteni, scoase sabia, tăie capul, șterse sângele, bagă fierul în teacă și fu gata pe când simți pământul sub picioarele calului.

Așa trecură puntea.

– Să mergem mai departe, începu Petru vorba după ce mai privi o dată îndărăt la țara sa.

– Să mergem! îi răspunse Murgul. Numai spune-mi acuma stăpâne cum să mergem? Să mergem ca vântul? Să mergem ca gândul? Să mergem ca dorul? Sau să mergem chiar ca blestemul?...

Petru privi înainte și nu văzu alta decât cer și pământ... un pustiu la a cărui vedere i se ridicară perii în vârful capului.

– Să mergem tot una după alta, nici prea tare să nu ne obosim, nici peste măsura să nu ne întârziem. Zise... apoi merseră... o zi ca vântul, una ca gândul, una ca dorul și una ca blestemul. Până ce n-ajunseră, în crăpatul zorilor zilei a patra la marginile pustiului.

– Stai acum!... Dă în pași!... Să văd ce n-am mai văzut, strigă Petru ștergându-se la ochi ca omul care se trezește din somn, sau ca acela care vede ceva și-i pare că numai îi pare... 'Naintea lui Petru se întindea o pădure de aramă... cu copaci, pomi și poame de aramă, cu frunze de aramă, cu tufișuri, iarbă și flori care de care mai frumoase tot de aramă...

Petru stătu și privi cum privește adică omul, care vede ce n-a mai văzut și despre ce n-a mai auzit. Intră în pădure.

Florile de pe marginile căii începură a se lăuda și a îndemna pe Petru ca să le rupă și să-și facă cunună din ele...

– Ia-mă pe mine, că eu-s mai frumoasă și dau putere celui ce mă rupe, zicea una.

– Ba ia-mă pe mine, că cine mă pune în pălărie pe acela-l iubește cea mai frumoasă nevastă din lume, zicea alta... și iarăși se mișcă alta... și alta... care de care mai frumoasă și mai dulce la vorbă, până ce n-ademeniră pe Petru ca să le rupă.

Murgul sări în lături când văzu că stăpânul său pleacă după flori. .

– Pentru ce nu rămâi în pace?! zise Petru cam cu răstita.

– Nu rupe, că nu e bine să rupi! zise Murgul sfătos.

– Pentru ce să nu fie bine?

– Pe florile acestea zace blestemul: cine rupe din ele acela are să se lupte cu Vâlva pădurii!

– Ce vâlvă?!

– Acum dă-mi pace! Ascultă de mine: privește la flori; nu rupe însă din ele, ci rămâi în pace. Așa zise calul, și merseră în pași mai departe.

Petru o știa din pățite cum că e bine s-asculte de Murgul; își rupse dar gândul de la flori. În zadar însă! Dacă se pune odată necazul pe capul cuiva, nu scăpa de s-ar și feri din toate puterile...

Florile tot i se îmbiau și el tot într-una slăbea din inimă:

– Fie ce e dat să fie! zise Petru de la o vreme. Barem voi vedea și Vâlva pădurilor. Să văd, ce e? Cu cine am

de lucru? Dacă-mi va fi ursita să mor de ea, voi muri și așa; dacă nu... apoi scap... să fie o sută și-o mie de iele! Se puse la rupt de flori...

– N-ai făcut bine! zise acum Murgul plin de grijă. Dacă ai făcut-o, însă e făcută! te încinge acuma și fii gata de luptă, că acuș, vine Vâlva!

Abia rosti Murgul vorba, abia fu Petru gata cu cununa... până ce și începu un vânt ușor din toate părțile .. Din vânt se făcu vifor... Viforul crescu... crescu până ce nu se văzu alta decât întunerec și noapte... și iară numai noapte și întunerec... Lui Petru îi părea, cum că a luat cineva lumea în spate și a încărcat-o la fuga cu ea, așa se cutremura pământul sub el.

– Frică ți-e? întrebă murgul scuturând din coamă.

– Ba! răspunse Petru întărindu-se pe inima, deși spatele începu a-i furnica. Dacă e acuma așa, așa apoi fie cum e!

– Nici nu-ți fie frică! începu a-l îndemna Murgul. Ia frâul de la mine din cap și umblă ca să înfrâni Vâlva cu el.

Alta nu mai zise, căci Petru nici nu avu timp să desfrâne cum se cade până ce și ajunse Vâlva la ei...

Petru nu putea privi la ea.... așa era de grozavă și de înfricoșată.

Cap n-are... dar nici fără cap nu e...

Prin aer nu zboară... dar nici pe pământ nu umblă... Are coamă ca și calul, coarne ca cerbul, față ca ursul, ochii ca dihorul și trupul e de toate... numai de ființă nu... Așa era Vâlva când se repezi către Petru.

Petru se sprijini în fere, se ridică în picioare și începu a lucra când cu sabia, când cu brațul, iar sudorile mergeau după el că pârâul.

Trecu o zi și o noapte; lupta nu mai ajunse la capăt.

– Stai... Să ne mai întărim oleacă! zise Vâlva răsuflând cu greu.

Făt-Frumos lăsă spada în jos.

– Nu sta! strigă murgul cu grăbita.

Petru iarăși începu a lucra din toate puterile.

Vâlva râncheză acuma o dată ca și calul... apoi urlă ca lupul.... și se repezi din nou la Petru.

Lupta mai curse o zi și o noapte și mai înfricoșată ca până acuma. Petru simțea abia că se mai poate mișca de obosit ce era.

– Stai acuma, că văd că am cu om de lucru! Stai, zise Vâlva și de-a doua oară. Stai! Să ne împăcăm.

Petru se luptă mai departe deși abia mai putea răsufla.

– Nu sta! vorbi Murgul.

Dar nici Vâlva nu se mai repezi ca până acuma, ci începu a se purta mai cu cale și treabă, cum se poartă adică toate când nu mai simt putere în sine.

Așa curse lupta până-n zorile de-a treia zi. Când începură zorile a crepeți, Petru făcu ce făcu, destul că aruncă frâul în capul Vâlvei obosite... Deodata se făcu din Vâlva un cal, cel mai frumos din lume.

– Dulce-ți fie viața, că mă scăpași de la robie! zise acuma Vâlva prefăcută în cal și începu a se dezmierda cu Murgul.

Mai în urmă înțelese Petru din vorbă și cuvânt cum că Vâlva nu fusese alta decât un frate al Murgului, pe care l-a blestemat Sfânta Miercure înainte de asta, cu atâtea și atâtea sute de ani.

Petru legă Vâlva de calul său, se sui pe ea și se puse din nou pe cale... Cum a mers? Nici nu e nevoie să spun. Repede a mers... până ce n-a ieșit din pădurea cea de aramă.

– Stati pe loc! Dați în pași să văd ce n-am văzut! zise Petru mai odată când ieșiră din pădurea cea de aramă. Inaintea lui se întindea acuma o pădure încă mai minunată decât cea de aramă, cu tufiș mai strălucitor, cu flori mai frumoase și mai ademenitoare - el intră în pădurea de argint.

Florile începură a vorbi încă mai dulce, mai îndemnător decât cele din pădurea de aramă.

– Să nu mai rupi din flori zise Vâlva cea legată de Murgul, căci frate-meu e de șapte ori mai puternic decât mine.

Nu se opri însă Făt-Frumos cel fără de frică! Abia trecu una două, până ce Petru și începu a rupe flori și a le împleti în cunună.

Se făcu vifor mai turbat, noapte mai neagră, pământul se cutremura mai tare decât în pădurea de aramă; Vâlva

pădurii de argint se repezi la Petru c-o grozăvie de șapte ori mai mare decât cum a fost în pădurea de aramă. Nici el nu fu însă leneș! Lupta mai curse o dată trei zile și trei nopți; și-n crepetul zorilor zilei a patra, Petru înfrâna și pe a doua Vâlva.

– Dulce-ți fie fericirea, că m-ai scos de la robie! zise și astă-dată Vâlva, apoi se întinseră la cale cum s-au mai întins și până acum.

– Ho, stați pe loc!... Dați în pași!.... Să văd, ce n-am mai văzut încă, strigă călărețul acuma de a treia oară, puse după aceea palma pe ochi, fiindcă se temea că-i va pieri lumina de razele ce veneau din pădurea cea de aur.

El mai văzuse lucruri minunate, dar despre așa ceva nici nu a visat până acuma.

– Să stăm pe loc! Că nu e bine, strigară caii deodată.

– Pentru ce să nu fie bine? întrebă Petru.

– Tu iarăși ai să rupi din flori. Știu că nu te va răbda firea! Și fratele nostru cel mai tânăr e de șaptezeci și șapte de ori mai puternic și mai grozav decât noi toți trei laolaltă. Să înconjurăm dar pădurea! Așa vorbi Murgul.

– Ba nu! răspunse Petru, să mergem! Să le vedem pe toate dacă am văzut ceva. N-aveți frică, nici eu n-am!

Nu e nevoie să spun, cum că Petru iarăși a făcut făcut-o... Doamne! dar cum să nu o facă.

Abia împletită cununa, până ce și începu să fie ceva cum n-a mai fost... Acuma nu era mai mult vifor, nu mai mult întunecos; pământul nu se cutremura mai mult. Se făcea nu știu ce și nu știu cum... destul că lui Petru îi părea c-a intrat cineva în miezul lumii și a început s-o întoarcă pe dos. Grozav era ce era și înfricoșat... și... să ferească Dumnezeu!...

– Vezi așa! zise Murgul supărat, dacă n-ai putut rămânea în pace.

Petru văzu că nu mai vede nimic, începu a simți că nu mai simte nimic și dete a pricepe că nu mai are ce să priceapă; tăcu dară și nu zise nimic, ci se încinse și se făcu gata de luptă. Vie acuma Vâlva! strigă după aceea. Sau mor sau îi pun frâul în cap!

Abia zise vorba până ce și văzu apropiindu-se către dânsul... o negură deasă venea către Petru. Așa era de deasă negura asta, încât Petru nici pe sine însuși nu se putea vedea în ea.

– Ce e asta?! strigă el cam înspăimântat când începu a simți că-l doare din toate părțile. Se înspăimântă însă și mai tare, când văzu că nici el singur nu-și aude vorba în negura cea deasă.

Începu dar a da cu sabia în dreapta și în stânga pe dinainte și pe dindărăt a da din toate părțile și din toate puterile care le mai avea... cum face adică omul, care vede că acuma nu e bine. Așa lucra el o zi și o noapte fără să vadă alta decât negru înaintea ochilor săi, fără să audă alta decât cursul sudorilor sale de pe trupurile cailor.. De la o vreme chiar și începu a crede că nici nu mai trăiește, ci a murit acuma de mult.

Deodată începu a se desface negura... În zorile zilei a doua, negura se resfiră de tot, și pe când se ridică soarele pe cer, înaintea ochilor lui Petru era lumină ca lumina.

Lui îi păru acuma că se născuse din nou. Vâlva? peri ca-n palmă.

– Răsuflă acuma o dată, că iară va să înceapă lupta din nou! zise Murgul.

– Ce-a fost asta? întrebă Petru.

– Vâlva, răspunse Murgul, Vâlva a fost prefăcută în negură... Răsuflă numai că iarăși vine!

Nici n-a zis-o bine Murgul asta, nici n-avu Petru vreme ca să răsufle până ce și văzu că vede ceva venind deoparte, ceva despre ce nu știa ce e... o apă, însă nu e ca apă că-ți pare că nu curge pe pământ, ci zboară cumva sau ce face... destul că urme nu are și pe sus nu zboară... Așa ceva ce nu e!...

– Vai! strigă Petru.

– Ține-te și dă, nu sta! zise Murgul..., și nu mai zise după aceea nimica, că-i astupă apa gura.

Lupta se începu din nou... Petru dădu o zi și o noapte necurmat fără ca să fi știut în ce și se luptă fără să știe cu cine... Când se apropiară zorile zilei a doua, începu a simți cum că slăbește din picioare.

– Acuma pier! strigă cam supărat; însă pentru aceea începu a-și întări inima și a da încă mai țapăn... Soarele răsări pe cer, apa pieri fără să se știe cum și când.

– Răsuflă! grăi Murgul, răsuflă că n-ai multă vreme, Vâlva vine pe loc! Petru nu mai zise nimic, că nici nu știa săracul de el ce să mai facă de obosit ce era. Se așeză dară mai bine în șa, strânse mai bine de sabie și aștepta așa gătit, ca să ajungă ce vedea că vine...

Așa cum, nu știu cum, ca și când se visează omul, că vedea ceva ce n-are ce are și are ce n-are, așa îi părea

lui Petru că ar fi Vâlva acum. O! Doamne! O! Doamne! Cum poate fi Vâlva pădurii de aur când s-a dus de două ori cu rușine?!... Zbura pe picioare și umbla pe aripi.... era cu capul dinapoi și cu coada dinainte, cu ochii în piept și cu pieptul în frunte... și cum mai era încă - numai Dumnezeu ar ști s-o spună!

Pe Petru îl trecură fiorii o dată din sus în jos, o dată din jos în sus, o dată cruciș, și o dată curmeziș; după aceea întări inima și începu a lucra cum a mai lucrat și... n-a mai lucrat. Trecu ziua. Petru începu a slăbi din puteri. Trecu amurgul serii; lui Petru începură a i se împăienjeni ochii. Când ajunse la miezul nopții, Petru simți cum că nu e mai mult călare. Nici el singur nu știa cum și când a ajuns la pământ; destul că nu mai era pe cal. Când începu a se dezveli ziua din noapte, Petru nu mai putea sta în picioare, ci se lăsă în genunchi.

– Nu te lăsa; mai ține-o încă oleacă! strigă Murgul când văzu că slăbesc puterile stăpânului său.

Petru se șterse cu mâneca cămășii de sudori. Își încordă toate puterile și se ridică încă o dată în picioare.

– Lovește acuma Vâlva cu frâul peste bot! zise Murgul.

Petru făcu precum îi zise.

Vâlva râncheză o dată ca armăsarul, încât lui Petru îi părea c-o să asurzească, apoi sări la Petru, deși abia se mișca și ea de obosită ce era.

Lupta nu mai curse mult. Petru făcu ce făcu și puse frâul și la astă Vâlva pe cap...

Pe când se făcea ziua cum se cade, Făt-Frumos călărea pe al patrulea cal.

– Frumoasă-ți fie nevasta, că m-ai scos de la robie! zise Vâlva.

Plecară, se duseră și pe când se învăluia ziua cu noaptea ajunseră spre marginea pădurii de aur. Cum mergeau așa pe cale, lui Petru începu a i se urî și ca să facă și el ceva, dete a privi la cununile cele frumoase.

– Ce să fac cu trei cununi? începu a vorbi așa singur. Destul îmi fie una. Țiu pe cea mai frumoasă.

Aruncă dar cea de aramă, apoi cea de argint și ținu numai pe cea de aur la sine.

– Stai! zise Murgul. Nu arunca cununile. Descalecă și le ridică că-ți vor prinde încă bine.

Petru făcu precum i se zise și merse mai departe.

Când era soarele de-o palmă de la pământ așa de către seară când încep musculițele a se aduna, călărețul nostru ajunse chiar la marginea pădurii. Naintea lui se întindea un pustiu mare... mare... cât vedeai cu ochii nu vedeai nimic pe el.

Caii se opriră în loc.

– Ce e? întrebă Petru.

– Nu e bine! răspunse Murgul.

– Pentru ce să nu fie bine?!

– Intrăm în împărăția Sfintei Miercuri. Cât vom merge prin ea, nu vom da de alta decât de frig și iarăși de frig. Pe marginile căii vor fi focuri din focuri și eu mă tem că tu vei merge să te încălzești.

– Și pentru ce să nu mă încălzesc?

– Nu e bine să te încălzești! răspunse Murgul cu grijă.

– Intră! grăi Petru fără frică, dacă trebuie, voi ști răbda la frig.

Pe cât Petru intra mai adânc în împărăția Sfintei Miercuri, pe atâta simțea mai tare că nu e bine cum e. La tot pasul era mai frig, mai ger... Dar frig și ger încât înghița măduva în oase... Dar nici Petru nu era făcut de picioroange! Voinic a fost la luptă, voinic rămase și la răbdare.

Pe marginea căii tot foc din foc și lângă focuri tot oameni din oameni care chemau pe Petru la sine, care de care cu vorbe mai frumoase și mai ademenitoare. Lui Petru începu a i se înghița răsuflarea din gură, dar el nu se lăsă, ci însă porunci Murgului ca să meargă la pas.

Câtă vreme a răbdat voinicul nostru la ger și frig, nici nu se poate spune, căci fiecare știe cum că în împărăția Sfintei Miercuri nu e frig... numai iac-așa, ci frig, frig..., încât îngheață și vițelul în vacă.... încât crăpă și stâncile de ger ce e...

Așa zău e acolo! Dar nici Petru n-a crescut fără necaz... scrâșnea din dinți și nimic mai mult, deși a fost înțepenit, încât nici nu mai putea clipi.

Așa ajunseră la Sfânta Miercuri.

Petru coborî de pe cal, aruncă frâul în capul Murgului și intră în coliba Sfintei Miercuri.

– Buna ziua, Maică!

– Mulțumim, voinic friguros!

Petru râse o dată dar nu răspunse nimic.

– Voinic ai fost, îi zise acuma Sfânta Miercuri bătându-l pe umeri. Acuma să-ți dau câștigul. Se duse după aceea, deschise un scrin ferecat și scoase din el o cutie mică: iacă, zise mai departe, cutia e dată din bătrâni ca să nu o poarte decât acela care a trecut prin împărăția frigului. Na-ți-o și poartă grijă de ea că-ți va prinde încă bine. Când o deschizi, îți vine veste de unde tu numai vrei și știre adevărată din țara ta.

Petru mulțămi de vorbă și de dar și se sui pe cal și porni mai departe.

După ce se depărtă de o azvârlită bună, deschise cutia cea vrăjită.

– Ce e poruncă? întrebă nu știu ce din cutie.

– Veste îmi adă de la taica, porunci Petru cam cu frică.

– Șade la sfat cu bătrânii! răspunse cutia.

– Merge-i bine?

– Zău aci cam rău, că-i supărat!

– Cine îl supără? întrebă Petru acum mai aspru.

– Frații tăi Costan și Florea! răspunse iarăși din cutie. Pe cum îmi pare mie cer împărăția de la el și bătrânul zice că n-ar fi vrednici de ea.

– Mergi Murgule, că nu e vreme de pierdut! strigă acuma Petru. Închise după aceea cutia și o băgă în traistă.

Se duseră cum se ducea năluca, cum umblă vântoasele și gonesc în miezul nopții pricolicii. Cât au mers așa nici nu se poate spune... Au mers mult... foarte mult!

– Stai! să-ți mai dau un sfat! zise Murgul într-un târziu.

– S-auzim! grăi Petru.

– Ai avut necaz cu frigul, acuma ai să dai de o căldură cum n-a mai fost. Să rămâi voinic! Să nu te tragi la răcoare că nu e bine.

– Mergi! răspunse Petru. Nu-ți fie frică, dacă n-am înghețat nici nu mă voi topi. Hm! aici era o căldură încât se topește și măduva în oase... Căldură adecă cum nu poate fi decât în împărăția Sfintei Joi.

Pe cât mergeau mai departe, cu atât căldura era mai mare... De la o vreme începură a se topi chiar și potcoavele de la Murgul de pe copite. Hei! dar nici Petru nu se lăsă! îi curgeau sudorile vale, el se ștergea cu mâneca și mână în goană mai departe.

De cald ar mai fi fost cum ar fi fost, era însă și un alt lucru care pe Petru îl supără încă mai tare. Pe lângă cale tot câte la o azvârlitură bună de departe una de alta erau niște văi răcoroase cu niște izvoare reci și astâmpărătoare. Când Petru privea la ele, simțea că i-a secat inima și i s-a uscat limba în gură de sete ce-i era.

Pe lângă izvoare erau tot crini, viorele și trandafiri, prin iarba cea molcuță și pe ele odihneau niște fete, frumoase, doamne!... încât nici nu pot fi mai frumoase.

Lui Petru îi venea să închidă ochii, ca să nici nu mai vadă așa lucruri ademenitoare. – Vino, voinice, la răcoare! Vino! Stai de vorba! îl chemau fetițele.

Petru dădea din cap și nici nu zicea nimic, că i s-a oprit și graiul.

Mult au mers așa, foarte mult!...

Deodata simțiră că începe căldura a se mai stâmpăra. Din departe, pe un deal se vedea o colibă; aici locuia Sfânta Joi.

Petru trase spre ea.

Când erau să ajungă la colibă, Sfânta Joi le ieși în cale și-i zise "Ziua bună" lui Petru.

Petru îi mulțumi... precum e acuma datina la oameni cu cinste și nărăveală, prinseră după aceea vorba... cum prind adică oamenii ce nu s-au mai văzut încă. Petru spuse veste de la Sfânta Miercuri, vorbi despre patimile sale și despre calea în care a pornit și luă ziua bună, că zău! el nu prea avea vreme de pierdut... Hm! cine știe cât mai avea să meargă până la Zâna Zorilor!"

– Mai stai oleacă! grăi Sfânta Joie, să-ți mai zic o vorbă. Acum intri în împărăția Sântei Vineri: să treci și pe la ea și să-i spui "sănătate și voie bună" de la mine. Când vei merge apoi către casă, să vii iarăși pe la mine, că am să-ți dau ceva, care îți va prinde bine.

Petru mulțămi de vorba și de toate, plecă după aceea mai departe.

Abia merseră cam așa cât ține o pipă de tutun până ce și ajunseră într-o țară nouă.

Aci nu era cald, dar nici nu era frig, ci... așa cumva între ele... cum e colea primăvara, când încep a se înțărca mieii. Petru începu acum a răsufla mai stâmpărare. Era însă un pustiu... numai nisip și scai. Oare ce să fie aceea? întrebă Petru dând cu ochii de așa ceva ca și o casă însă departe... foarte departe!... tocmai până unde ajung ochii lui peste pustiul cel gol.

– Aceea e casa Sfintei Vineri, răspunse Murgul. Dacă mergem bine poate ajungem încă până ce se întunecă deplin.

Așa și fu... Noaptea se făcu noapte. Făt-Frumos se apropie cu încetul de casa cea depărtată.

Peste pustiu se vedeau o mulțime de năluci ce se goneau pe din dreapta, din stânga, pe dinaintea și pe dindosul lui Petru.

– Să n-ai nici o frică! zise Murgul. Aceste sunt fetele vântoaselor... Se joacă prin aer așteptând să vină și vârcolacii. Așa ajunseră până la casa Sfintei Vineri.

– Cobori acuma și intră în casă! zise Murgul. Petru voi să facă ce i se zise.

– Stai nu fi așa grăbit, vorbi Murgul mai departe. Să te învăț mai nainte ce și cum să faci. La Sfânta Vineri nu poți intra, că e păzită jur împrejur de Vântoase.

– Ce să fac dară?

– Ia cununa cea de aramă și te du cu ea vezi colo departe pe colina ceea. Când vei fi acolo începe a striga: Vai, ce fete frumoase! ce îngeri! ce suflete de zâna! După aceea ridică cununa în sus și zi: Dacă aș ști că ar primi careva cununa asta de la mine!... dacă aș ști! și aruncă cununa.

– Și pentru ce să fac așa?, întrebă Petru... cum întreabă adică omul, care vrea să știe că pentru ce face.

– Taci, du-te și fă! zise Murgul pe scurt și Petru nu mai lungi vorba, ci făcu precum i se zise. Abia aruncă Petru cununa când se și îngrămădiră Vântoasele peste ea și începură a se bate, ca să o aibă care de care.

Petru o luă acuma către casă.

– Stai! strigă Murgul încă o dată. Încă nu ți le-am spus pe toate. Ia cununa cea de argint apoi te du și bate la fereastra Sfintei Vineri... Dacă te întreabă baba, cine e? tu să zici că ai rătăcit prin pustiu. Ea te va mâna îndărăt. Tu să nu te miști, ci să zici: Ba zău! eu nu voi merge, că de când am fost mic tot am auzit de frumusețea Sfintei Vineri și nu mi-am făcut opinci de oțel cu curele de vițel, nu am venit de nouă ani și nouă luni, nu m-am luptat pentru cununa asta de argint, care voiesc să i-o dau ei, nu le-am făcut și pățit toate astea pentru ca să merg înapoi când voi ajunge la ea... Așa să faci și așa să zici; de aici încolo grija ta să fie.

Petru nu mai făcu vorbă, ci porni spre casă.

Cum era așa de noapte, Petru nici nu vedea casa Sfintei Vineri, ci merse numai pe razele luminii ce străbăteau din fereastră până la el. Ajungând la casă, niște câini începură a lătra, când simți ceva străin prin apropiere.

– Cine se mănâncă cu câini? amară i-ar fi viața! strigă Sfânta Vineri mânioasă cum se cade.

– Eu sunt, Sfântă Vineri, eu! zise Petru răsuflând o dată cu greu, ca omul care ar vrea să facă ce face. Am rătăcit prin pustiu și n-am unde să dorm peste noapte. Aici tăcu, nu cuteză să zică mai mult.

– Unde ți-ai lăsat calul?, întrebă Sfânta Vineri cam aspru. Petru sta în chibzuri, nu știa să minta ori să vorbească vorbă dreaptă. Nu răspunse nimic.

– Mergi cu Dumnezeu, fătul meu! Eu n-am loc să-ți dau, zise Sfânta Vineri și se retrase de la fereastră.

Petru zise acuma ce i-a fost zis Murgul să zică.

Abia-și sfârși Petru zicala până ce și văzu, cum că Sfânta Vineri deschise fereastra vorbind către el cu vorbă dulce și blânda:

– Să văd cununa fătule! Petru-i întinse cununa.

– Vino în casă! zise Sfânta Vineri, nu te teme de câini, că ei înțeleg voința mea. Așa și făcu... Câinii începură a mișca din coadă mergând în urma lui Petru, cum merg după om când vine seara de la țarină.

Petru zise "bună seara", când intră în casă, își puse pălăria pe vârful cuptorului și se așeză pe pomnol după ce i se zise să șadă.

Acuma se vorbi... iaca despre lucruri de toate zilele, despre lume, despre răutatea oamenilor și despre alte lucruri ca astea... fără nici o treabă și preț... Precum se vedea, Sfânta Vineri era foarte supărată pe oameni; iar Petru-i dădea în toate dreptate, cum se cade adică omului care șade la masa altuia.

Doamne! dar și bătrână era baba asta!

Eu nu știu de ce privea junele de Petru așa de-a-deochiul la ea. Doară voia să-i numere creţurile din faţă?!

Poate!... Ar fi trebuit însă, ca să se nască de şapte ori cât un om într-o viaţă pentru ca să poată ajunge la capăt cu număratul...

Sfintei Vineri îi râdea inima de bucurie, când vedea cum că Petru se pierde cu totul în privirea ei. Când nu era încă ce este, începu Sfânta Vineri vorba, când lumea încă nu era lume, atunci m-am născut eu, şi eram atât de frumoasă fiind copilă, încât părinţii mei au lăsat să fie lume, ca să fie cine să se minuneze de frumuseţea mea... Când s-a făcut apoi lumea, eu eram fată mare, şi de minunat ce s-a minunat de frumuseţea mea, lumea m-a deochiat... De atunci se face pe toată suta de ani câte o crestătură pe fruntea mea... şi acuma-s bătrâna. Sfânta Vineri nu mai putu vorbi mai departe despre aceasta de tristă şi de supărată, ci vorbind mai departe, îi spuse apoi lui Petru, cum că tată-său era odată împărat mare şi puternic, şi născându-se vrajba între el şi Zâna Zorilor, care împărăteşte în ţara vecină, fusese batjocorit, cum nu se cade, de către vicleana de vecină. Începu apoi a vorbi câte rele toate despre Zâna Zorilor... Petru ce să mai facă şi el? Asculta şi el. Dacă mai zicea şi el câteodată: Aşa e zău aici! Ce alta se poate face?

– Dar să-ţi dau un lucru, dacă eşti voinic şi vrei să mi-l faci, grăi Sfânta Vineri cam pe când începură a fi somnoroşi. Este la Zâna Zorilor o fântână. Cine bea din apa ei, acela înfloreşte ca trandafirul şi ca viorelele. Să-mi aduci un ulcior din această apă... Lucrul e greu! Ce e drept e drept! Împărăţia Zânei Zorilor e păzită de fel de fel de fiare şi zmei îngrozitori. Să-ţi spun însă ceva şi să-ţi dau un lucru.

După ce vorbi aşa, Sfânta Vineri se duse la un scrin ferecat din toate părţile şi scoase din el un fluieraş mic micuţ. Vezi tu fluieraşul ista? grăi către Petru, mi l-a dat un moş bătrân încă de când eram tânără. Cine aude sunetul acestuia acela adoarme... doarme... până ce nu-l mai aude. Tu să iei fluieraşul şi să tot cânţi din el cât vei fi în Împărăţia Zânei Zorilor. Nimeni nu te va atinge, căci toată lumea va dormi.

Petru spuse acuma în ce cale a pornit şi ce treabă cearcă. Sfânta Vineri se bucură şi mai tare. N-au mai stat mult de vorbă... Dar cum să şi stea când a fost trecut acuma miezul nopţii bine, binişor. Petru luă "noapte bună", băgă fluieraşul în teacă şi se sui în podul casei, ca să mai doarmă şi el de la o vreme. Pe când se revărsau zorile, Petru era în picioare; luceafărul boului nici nu s-a fost ridicat bine pe cer, până când el s-a şi fost sculat... Luă un troc mare, îl umplu de jăratec şi se duse ca să hrănească caii. După ce Murgul mâncă câte de trei ori trei, iară ceilalţi cai câte trei trocuri pline de jar. Petru trase la fântână, adăpă şi se făcu gata de cale.

– Stai! strigă Sfânta Vineri de la fereastră. Mai am să-ţi zic o vorbă! Să-ţi mai dau un sfat...

Petru s-apropie de fereastră.

– Lasă un cal aici şi pleacă numai cu trei. Mergi apoi încet până ce vei ajunge la Împărăţia Zorilor.

Aici descalecă şi intră pe jos... Când vei veni apoi îndărăt, aşa să vii, ca toţi trei caii să-ţi rămână în cale, s-ajungi pe jos.

– Aşa am să fac! grăi Petru voind să plece.

– Nu te grăbi, că n-am gătit încă, vorbi Sfânta Vineri mai departe. Să nu priveşti la Zâna Zorilor că ea are ochi care vrăjesc şi priviri care răpesc minţile. E urâtă, atâta de urâtă încât nici nu-ţi pot spune. Are ochi de buhă, faţă de vulpe şi gheare de mâţa. Auzi?! să nu priveşti la ea... Şi Dumnezeu să te aducă întreg şi sănătos, fătul meu Petre!

Petru mulţămi de vorbă şi învăţătură şi nu se opri mai mult... Unde avea el vreme de a sta cu babele la vorbă! Lăsă pe Murgul ca să pască, se întinse apoi la cale.

Departe... departe... unde se lasă cerul pe pământ, unde stau stelele de vorba cu florile, acolo se vedea o roşeaţă cam aşa cum e cerul colea în zorile de primăvară, dar mai frumos şi mai minunat!... Acolo era cetatea Zânei Zorilor.

De aci până acolo, de acolo până aci, nu era alta decât iarbă şi flori... şi apoi nu era nici cald, nici rece nici luminos, nici întunerec, ci aşa cumva între ele... cum e colea pe la Sfântu Petru când te scoli ca să mâni vitele la turmă... Petru numai de un drag umbla prin ţara asta plăcută...

Cât a mers Făt-Frumosul nostru aşa, aceea nu se poate spune cu vorbă omenească fiindcă într-această ţară n-a urmat zilei noaptea şi nopţii ziua, erau pururea zori cu vânt moale şi răcoros, cu soarele ascuns şi lumina de jumătate; împărăţia nopţii şi a zilei se începea numai de la casa Sfintei Vineri. După mult mers şi lungă călătorie. Petru văzu zărindu-se ceva alb printre roşeaţa cerului... Cu cât se apropia mai mult, cu atâta ceea ce vedea se desfăşura mai tare naintea ochilor lui. Asta era cetatea... Petru privi... privi... Răsuflă apoi o dată cu greu, ca omul care gândeşte "Doamne mulţumescu-ţi!

... Dar şi frumoasă era cetatea asta!...

Niște turnuri nalte... nalte... până dincolo de Împărăția Norilor, niște pereți albi ca ghioceii și ridicați mai sus decât cum stă soarele la prânzul cel mare, un acoperiș de argint, dar cum de argint?! Așa că nici nu strălucea în fața soarelui, și ferești... tot din aer tors cu multă măiestrie și țesut în gherghef de aur întunecos... Peste toate astea se jucau apoi razele vesele ale soarelui cum se joacă vântul cu umbra crengilor colea primăvara când se mișcă de leneș ce este.

Petru stete uimit în loc, ca să se poată minuna de atâta frumuseță îngrămădită.

Mult n-a putut să steie că i-a fost degrabă: descălecă dară, lăsă caii, ca să pască pe iarba cea plină de rouă, își luă fluierașul precum i-a fost zis Sfânta Vineri, zise o dată "Doamne ajută" și plecă la lucru cel mai mare. Abia merse așa singur, pe jos o cale cam de trei azvârlite bune, până ce și dete de un năzdrăvan adormit de dulceața fluierașului. Acesta era unul dintre pândarii jurului cetății Zânei Zorilor... Oare Doamne cum a putut crește atât de lung?

Cum s-a putut întrupa atâta de puternic?

Cum stătea așa culcat pe spate. Petru începu să-l măsoare cu pașii... Nu voiesc să spun minciuna!... a fost lung, foarte lung; atâta de lung a fost încât Petru răsuflă o dată cu greu când ajunse de la picioare la cap... nu știu acuma cu de-a bună seamă... de obosit, ori de uimit: nu e lună la răsărit atâta de mare, cât era ochiul năzdrăvanului. Apoi barem dacă ar fi fost și acesta ca la altă lume, dar era tocmai în mijlocul frunții... Așa era ochiul!... Cum au putut apoi celelalte să fie!... Petru voinic de voinic, dar zău! el mulțumi lui Dumnezeu fluierașului și Sfintei Vineri, cum că n-a dat de rău cu acest om neom și plecă cu încetul mai departe.

Așa, cam cât merge omul până ce-i vine să se așeze la răcoare mai merse Petru până ce dădu de alte lucruri și mai grozave... Niște balauri tot cu câte șapte capete erau întinși la soare și adormiți adânc, când pe de-a dreapta, când pe de-a stânga... Cum au fost acești balauri, aceea n-o mai spun: știe anume toată lumea că balaurii nu-s treabă de glumă și de râs... Asta era a două pază a împrejurului de curte... Petru trecu cam cu fuga nu știu acuma de grabă ori de groază... Nici n-ar fi fost însă minune dacă s-ar fi îngrozit!

Balaurul e balaur!!

Acum ajunse Făt-Frumos la un râu...

Să nu gândească însă nimeni că acesta ar fi fost râu ca toate râurile... Nu apă, ci lapte curgea aici nu peste nisip de piatră, ci peste pietre scumpe și mărgăritare.... și nu curgea lin sau repede, ci lin și repede deodată cum curg zilele omului fericit... Acesta a fost râul, care curge jur împrejur pe lângă cetate... tot curge... tot curge... fără a mai sta, fără a mai merge mai departe.

Pe marginea râului dormeau tot cam de o săritură unul de altul niște lei înghierați... Ce lei însă! Cu părul de aur și pe dinți și gheare tot cu ferecătura... Aceștia erau paza râului... Dincolo de cea parte de râu era o grădină frumoasă... foarte frumoasă... cum nu poate fi decât la Zâna Zorilor. Pe mal tot flori din flori, pe flori dormeau dulce și lin tot zâne din zâne care de care mai frumoase, mai vrăjitoare și mai dulce la față...

Petru nici nu cuteză ca să privească într-acolo.

Făt-Frumos se întrebă acuma cum să treacă peste râu. Râul era lat și adânc, și peste râu numai o punte, asta însă cum nu mai sunt puține în asta lume. Dincoace și dincolo, pe un mal și pe altul, tot câte o frunte de punte păzită tot de câte patru lei dormitori. Puntea însă? peste punte nu poate trece suflet de om... O vezi cu ochii dar simți golitate când calci cu piciorul pe ea... Cine știe din ce o mai fi fost și asta făcută! Doar chiar dintr-un pui de nor?

Destul că Petru rămase pe țărmul râului. Să treacă? nu poate. Să înoate? nu e treabă. Ce să facă dară?!

Hai! Să nu fie grijă de Petru! Cu una cu două el n-o sfârșește! se întoarce îndărăt până ce ajunse la năzdrăvanul cel mare. Ce va da târgul și norocul, gândi în sine, să stam dară și la vorbă! "Scoală voinice!" strigă apoi pe năzdrăvan trăgându-l de mâneca surtucului. Când năzdrăvanul se deșteptă din somn întinse palma după Petru... așa ca și când vrei să prinzi o muscă.

Petru suflă în fluieraș... Năzdrăvanul căzu iarăși la pământ.

Așa-l trezi și adormi Petru de trei ori una după alta, adică de trei ori l-a trezit și de trei ori l-a adormit... Când fuse ca să fie de a patra oară, Petru își dezlegă năframa de la grumazi, luă degetele cele mici ale năzdrăvanului și le legă cu ea laolaltă, scoase sabia și prinzând pe năzdrăvan de piept mai strigă o dată: Scoală voinice! Văzându-se năzdrăvanul atât de rău batjocorit:

– Ei, zise către Petru, nu te lupți în luptă dreaptă! Stai la luptă dacă ești voinic!

– Mai așteaptă oleacă! Mai nainte am o vorbă cu tine, grăi Petru... Jură că mă vei trece peste râu, și atunci te las să vii la luptă. Năzdrăvanul făcu jurământ și Petru-l lăsă să se scoale.

Când năzdrăvanul se simți deșteptat se repezi la Petru ca să-l turtească c-o lovitură... și-a aflat însă omul!

Nici Petru nu era de ieri de alaltăieri, și el se repezi voinicește. Trei zile și trei nopți se luptă.

Năzdrăvanul dete cu Petru de intră până la genunchi în pământ; Petru dete cu năzdrăvanul până în brâu; iară dete năzdrăvanul până la piept. Și mai în urmă Petre până în grumazi! Când năzdrăvanul se simți așa strâmtorat:

– Lasă-mă, strigă înspăimântat, lasă-mă că mă dau bătut!

– Treci-mă peste râu? întrebă Petru.

– Trec! răspunse cela din gură.

– Ce să fac cu tine dacă îți calci vorba?

– Ucide-mă, fă ce vrei cu mine, numai acuma mă lasă să trăiesc.

– Așa să fie dară! zise Petre, luă după aceea mâna cea stângă a năzdrăvanului și o legă de piciorul cel drept îi băgă năframa în gură ca să nu strige, îl legă la ochi ca să nu vadă și porni așa purtându-l de mână către râu.

Când ajunseră la râu năzdrăvanul păși cu un picior de o parte, cu altul de alta de râu, luă pe Petru în palmă și-l puse frumos de cealaltă parte.

– Acuma e bine! grăi Petru, suflă după aceea în fluieraș și năzdrăvanul căzu de-a lungul pe malul râului.

Așa trecu Petre râul. Când zânele cele ce se scăldau în laptele râului auziră sunetul fluierașului lui Petru, ele căzură somnoroase, ieșiră din lapte și adormiră pe florile de pe mal. Așa dormind le află Petru când se coborî din palma năzdrăvanului...-Nici nu cuteză să steie multă vreme la ele... Frumoase erau, doamne! Cum putea apoi să fie însăși Zâna Zorilor? Sau doară ea e cea mai urâtă dintre cele frumoase? Făt-Frumos nu se întrebă mult, ci porni ca să vadă.

Când intră în grădină, începu a se minuna din nou. Cât a umblat și pățit atâta frumuseță n-a mai văzut...

Lasă că arborii erau tot cu craci de aur, că izvoarele curgeau mai limpede decât roua, că vânturile se mișcau cântând și florile vorbeau vorbe dulci și frumoase; dar Petru mai mult se mira de aceea că în întreagă această grădină nu era nici o floare desfăcută, ci numai boboci... Parcă aici a fost stat lumea locului și era să fie pururea tot primăvară... Oare când vor înflori florile acestea, dacă n-au avut vreme să înflorească până acuma? și dacă n-au înflorit pentru ce?...

Așa se întrebă Petru; așa și încă și într-alt chip, în calea lui către cetate... Nimic nu-i stătea în cale; nimic nu-i oprea gândirea: toată lumea dormea; zânele de pe la izvoare, păsările de pe crengi, căprioarele dintre tufișuri și fluturii de lângă flori. Toate erau duse de fluierașul lui Petru.

Chiar nici vântul nu se mai juca cu frunzele, nici razele soarelui nu mai sorbeau roua de pe iarbă și râurile încetară de a mai curge... Singur Petru era treaz. Petru cu gândurile sale și Petru cu mirarea gândurilor sale. Ajunse la curte. Jur-împrejurul curții se întindea un ierbiș frumos și des, un ierbiș ce fugea ca vântul. Poarta era în frunte: o poartă tot din flori și alte lucrări frumoase. Pe sub poartă și pe lângă poartă iarăși flori, care de care mai frumoase, încât lui Petru i se părea că umblă pe nouri când călcă pe ele. Pe de-a dreapta și pe de-a stânga dormeau zânele ce au fost să păzească intrarea în curte. Petru privi în toate lăturile, mai zise o dată "Doamne ajută" și intră în cetate.

Ce a văzut Petru într-aceasta curte, aceea nici n-o mai spun, știe doară toată lumea că curtea Zânei Zorilor nu poate fi ceva lucru de rând. Jur-împrejur zâne împietrite, pomi cu frunzele de aur și cu florile de mărgele și pietre scumpe, stâlpi de raze de soare și netezi ca și paltinul, trepte lucii și moi ca și culcușul fetelor de împărat și un aer plin de miros dulce și adormitor...

Nici nu voiesc să spun, că numai grajdul în care stau caii Sfântului Soare, era mai frumos decât cetatea celui mai mare împărat din lume... Așa era asta la Zâna Zorilor și nici n-ar fi putut fi altfel... Cum să fie doară? Petru se sui pe trepte și intră în cetate... Cele dintâi douăsprezece odăi erau din pânză, altele douăsprezece din mătase. Urmară apoi douăsprezece de aur. Petru trecu cu iuțeală prin toate patruzeci și opt; aici află pe Zâna Zorilor într-a patruzeci și nouălea, care era cea mai frumoasă dintre toate.

Astă casă era lungă, lată, naltă, ca și o biserică din cele mai frumoase... jur-împrejur pereții erau acoperiți cu fel de fel de mătăsuri și alte lucruri minunate; pe jos, pe pământ, pe unde umblai cu picioarele, era nu știu ce strălucitor ca oglinda și moale ca perina și... mai erau acum tot felul de lucruri frumoase, ca la Zâna Zorilor adecă... Unde va fi doară frumos, dacă nu aicea!.. Cum zic, lui Petru i se opri răsuflarea, când văzu că se vede în mijlocul atâtor lucrări așa grozav de frumoase... În mijlocul acestei biserici, sau ce era, văzu Petru fântâna cea vestită pentru care a venit el atâta lume de pe pământ... (fântână ca toate fântânile și nimic mai mult!... Te miri cum a și răbdat-o Zâna Zorilor în casa ei!... Avea niște doage din moși strămoși. Bag seamă, a fost lăsat

ca așa să rămână!... și acum ar trebui să spun o vorbă mare!...) Lângă fântână era chiar Zâna Zorilor aievea așa cum era!

Era doamne un leagăn de aur și... numai Dumnezeu știe de ce încă, destul cum că era frumos, aici în leagăn dormea Zâna Zorilor pe perini de mătasă umplute cu suflare de vânt de primăvară... Nici nu era frumoasă... Dar de unde să și fie!... N-a zis doară Sfânta Vineri că are fel de fel de lucruri urâte și îngrozitoare? Ce să mai lungim doară vorba? Poate că Sfânta Vineri a avut dreptate. Poate să fie!... Destul când Petru privi la ea așa cum dormea în leagăn, el stete cu sufletul amorțit și nu sufla mai mult în fluierașul cel vrăjit... Era încremenit de minunat ce se minuna... Ba! frumoasă era,... frumoasă!... Mai frumoasă decât chiar cum ți-ar părea că ar fi să fie Zâna Zorilor... Mai mult nu vreau să zic!...

Pe de-a dreapta și pe de-a stânga leagănului dormeau câte douăsprezece zâne din cele mai alese. Bag samă au adormit legănând pe împărăteasa lor... Petru nici nu le văzu de privit ce privea la Zâna Zorilor, până ce nu tresăriră toate din somn, când nu mai auziră fluierașul... Petru... tresări dară și el... și începu a cânta din nou în fluieraș... Iarăși adormi lumea, și Făt-Frumos pășI cu trei pași mai înainte.

Între leagăn și fântână era o masă, pe masă un colac alb și moale, frământat cu lapte de căprioară, și un bocal de vin roșu și dulce ca visul de dimineață... Acesta era colacul puterii, și celălalt vinul juneței...

Petru privi o dată la colac, o dată la vin și o dată la Zâna Zorilor, se apropie după aceea cu încetul, pășI doi pași către leagăn, masă și fântână.

Când Petru ajunse la leagăn, își pierdu mințile și nu se mai putu răbda și sărută pe Zâna Zorilor... Zâna Zorilor deschise ochii și privi la Petru cu o privire încât el își pierdu mințile încă mai tare...

Sufla după aceea în fluieraș, ca Zâna Zorilor s-adoarmă; luă cununa cea de aur și o puse pe fruntea Zânei Zorilor; luă o bucătură din colacul de pe masă, bău o înghițitură din vinul întineritor... și iarăși sărută și iarăși luă o îmbucătură, iarăși bău o înghițitură... Așa de trei ori una după alta... de trei ori a sărutat pe Zâna Zorilor, de trei ori a îmbucat din colac și de trei ori a gustat din vin... După aceea și-a umplut ulcioarele cu apă din fântână și a pierit cum piere vestea cea bună. Când Petru ajunse în grădină, dete de o lume cu totul nouă...

Florile erau flori; bobocii se desfăcuseră; izvoarele curgeau mai repede; razele soarelui se jucau mai vesel pe pereții cetății, zânele aveau mai multă plăcere în fețele lor. Toate aceste din trei sărutări... Cum a intrat Petru așa a și ieșit: printre zâne și flori, pe palma năzdrăvanului, printre lei, balauri și năzdrăvani... Când fu apoi în seară privi o dată îndărăt și văzu că lumea întreagă s-a pornit în urma lui... Hei! dar și-au dat de om! Nu ca vântul, nu ca gândul, nu ca dorul, nu ca blestemul, ci mai repede, cum trece fericirea s-a fost lăsat Petru pe cale... Goana rămase îndărăt și Petru sosi pe jos la Sfânta Vineri.

Sfânta Vineri știa că Petru o s-ajungă, din rânchezatul Murgului, care din cale de trei zile simți apropierea stăpânului său: îi ieși dară în cale cu colac moale și cu vin roșu.

– Bun ajuns, Făt-Frumos!

– Bună ziua, soră sfântă!

Petru-i dete ulciorul cu apă de la fântâna Zânei Zorilor. Sfânta Vineri-i mulțumi frumos. Mai vorbiră apoi câteva cuvinte despre calea lui Petru, despre curtea Zânei Zorilor și despre frumusețea sorei Soarelui și Petru puse șaua pe Murgul, că zău! el nu prea avea vreme de pierdut... Baba Vineri asculta când cu dulce, când cu amar, când cu drag, când cu necaz; văzând apoi cum că Petru va să meargă îi pofti sănătate și noroc.

Petru nici nu stete până n-ajunse la Sfânta Joie. Aici se coborî de pe cal și intră; precum a fost vorbă să fie.

Nici la Sfânta Joie nu se prea opri; zise "bună ziua", mai făcu o vorbă scurtă și luă "sănătate bună".

– Stai! să-ți mai spun una mai nainte de a porni în cale, zise Sfânta Joie cu grijă.

– Să-ți ai grijă de viață; să nu legi vorbă cu om, să nu mergi iute, grăbit; să nu iei apă de la mână; să nu crezi la vorbă și să fugi de buze dulci.

Să te duci cum ai venit... Calea e lungă, lumea e rea și tu ai la tine lucru mare!... Ascultă dar de mine: iaca-ți dau o năframă; nu e de aur, nu-i de argint nici de mătasă, nici de mărgele; e de pânză nesădită, să o porți că e vrăjită... Cine-o poartă, pe acela fulgerul nu-l ajunge, sulița nu-l pătrunde, sabia nu-l taie și gloanțele sar de pe trupul lui.

Așa grăi Sfânta Joie. Petru primi și ascultă; se lăsă apoi cu Murgul în vânt și se duse... se duse... cum se duc adică Feții-Frumoși când îi mâna dorul de casă.

La Sfânta Miercure Petru nici nu se mai coborî de pe cal, ci zise "bună ziua" din spatele calului și mână mai departe.

Într-o bună vreme îi veni cutia cea vrăjită în minte și vrând să audă veste din lume, o scoase din teacă. Nici nu

o scoase bine, nici nu o deschise cum se cade, până ce și începu a vorbi ce vorbea de acolo din ea.

– S-a supărat Zâna Zorilor pentru că i-ai furat apă... S-a supărat Sfânta Vineri pentru că i s-a spart ulciorul... S-au supărat frații tăi Florea și Costan pentru că le-ai luat împărăția.

Petru începu a râde când auzi de atâta supărare. Nici nu știa ce să întrebe mai înainte.

– Cum a spart Sfânta Vineri ulciorul?

– De bucurie ce i-a fost a început a juca și a căzut cu ulcior cu tot.

– Cum am luat eu împărăția de la frații mei?

Cutia începu acuma a spune că fiind împăratul bătrân și orb de amândoi ochii, Florea și Costan s-au dus la el și au cerut ca să împartă împărăția între dânșii. Împăratul le-a spus că numai acela va împărți țara, care va aduce apă de la fântâna Zânei Zorilor. Înțelegând frații lucrul merseră la Baba Birșa și asta le spuse că ai fost, ai făcut și ai pornit ca să vii.

Frații se sfătuiră și acuma au pornit în calea lui Petru, ca să-l ucidă, să ia apă de la el și să împărătească peste țară.

– Minți, cutie spurcată! strigă Petru mânios când le auzi toate acestea, și dete cu cutia de pământ, încât crăpă în șaptezeci și șapte de bucăți.

N-a mai mers mult până ce și văzu nourii din țara sa, simți suflarea vânturilor de acasă și zări din depărtare pe ici colea câte un munte de pe marginile țării... Petru stete în loc ca să vadă mai bine, că-i părea că nu e adevărat ce-i părea.

Era să treacă peste puntea cea din marginea împărăției când văzu c-aude ceva din depărtare... așa ceva ca și când ar striga un om, și ca și când l-ar striga chiar pe el după nume

– Măi Petre! Voi să stea în loc.

– Mergi! mâna! strigă Murgul. Nu e bine să stai!

– Ba nu! stai! să vedem ce e cine și pentru ce? Să dăm fața cu lumea.

Petru zise și suci frâul Murgului.

– Ei Petre! Petre! Oare cine te-a învățat să stai?... Oare n-ar fi mai bine să te pleci la sfatul Murgului?... Așa e lumea n-ai ce face!

După ce se întoarse văzu, doamne, pe cine văzu! pe frate-său Florea și pe frate-său Costan... Amândoi erau și împreună se apropiau către Petru... Petre! mergi! mâna! Sau nu ți-a zis Sfânta Joie să nu legi vorba cu om? Sau nu știi ce veste ți-a dat cutia Sfintei Miercuri? Frații veneau cu vorbă bună și cu buze dulci... Și Sfânta Joie a fost zis... Petre! Petre!... ai uitat, ce-a zis?!... Când Petru văzu pe frații săi cei dulci zbură din spatele Murgului la ei în brațe. Doamne! Dar cum să nu zboare! De când n-a văzut el față de om? De când n-a auzit vorbă pământească ?

Și a curs vorba cum curge între frați. Petre era vesel și fericit. Florea și Costan erau buni la vorbă și dulci la buze... Singur Murgul era trist, singur el își lăsă capul la pământ.

După ce frații vorbiră multe de împăratul bătrân, de țară și de calea lui Petru, Florea începu a-și încreți fruntea.

-Frate Petre! Lumea e vicleană! N-ar fi mai bine ca să ne dai nouă apa ca s-o ducem noi? grăi fratele. Ție-ți iese unul în cale, iară pe noi nimeni nu ne știe, de unde venim, unde mergem și ce ducem.

– Da! da! grăi Costan, Florea vorbește bine. Petru clatină o dată... de două ori din cap și spuse fraților săi treaba cu năframa. Frații cei doi văzură acuma că pentru Petru nu este decât o moarte.

Florea începu dar a bate șaua ca să priceapă iapa.

Cam de vreo trei azvârlite d-acolea era o fântână cu apă limpede și rece.

– Nu ți-e ție sete măi Costane? grăi Florea trăgând o dată cu ochiul către Costan.

– Da! răspunse Costan, pricepând ce și cum ar trebui să fie. Hai, frate Petre să ne stâmpărăm o dată setea și apoi să pornim cu Dumnezeu. Noi vom merge în urma ta și te vom păzi de necaz și primejdie.

– Nu merge Petre!... Nu merge că nu dai de bine!... Murgul necheza o dată... Hei! Dar Petru nu l-a înțeles.

Ce s-a întâmplat după aceea!? Ce să se întâmple? Nimic nu s-a întâmplat!... Fântâna era lată și adâncă...

Frații porniră cu apa către casă ca și când ei ar fi adus-o chiar de la Zâna Zorilor. Murgu mai necheză o dată așa de turbat și de dureros încât se înfiorară și pădurile... fugi până la fântână... și stete împietrit de durere.

Așa fuse treaba cu Petru cel voinic și Făt-Frumos viteaz! Bag samă așa i-a fost ursita, ca s-ajungă în ceas

rău!

La curtea împăratului se făcu ospăț și veselie mare. Merse vestea în țară, cum că feciorii împăratului Florea și Costan au adus apă de la fântâna Zânei Zorilor.

Împăratul se spălă cu apă pe ochi și văzu, - cum om încă n-a mai văzut... Era în casa împăratului pe după cuptor un vas cu curechi; în doaga acestui vas ședea un vierme: împăratul îl văzu prin lemn, așa vedea de bine.

După ce împăratul împărți țara între feciorii săi cei voinici, se retrase în curtea sa cea mare, ca să-și trăiască zilele bătrâneților în pace.

Așa se sfârși treaba cu apa de la fântâna Zânei Zorilor: Țara făcu un ospăț de trei zile și trei nopți și se puse iarăși la lucru ca și când nici nu s-ar fi întâmplat nimic.

După ce Petru se depărtase de la leagăn, ieși din casă și curte... după ce sunetul fluierașului nu se mai auzea, Zâna Zorilor își veni în fire, deschise ochii, ridică capul și privi în toate lăturile căutând nici ea singură nu știa ce... Ce a fost? întrebă pe de jumătate încă prin vis. Cine? I se părea, cum că a văzut ceva prin vis ba chiar aievea... ceva dulce, plăcut, o ființă... ca și când ar fi omenească, însă mai puternică în privire, mai altfel decât ceea ce a fost văzut până atunci...

– Nu știti voi ce a fost?... Ați văzut și voi?... Sau ați dormit?... Ați visat? așa le întrebă Zâna Zorilor pe zâne... și se întrebă pe sine însăși... îi părea că de când a văzut ce-a văzut chiar nici sufletul său nu mai e tot acela... și nimenea nu-i răspundea, toată lumea stătea uimită. Văzu cununa...

– Ce cunună frumoasă!... Cine oare a cules florile din ea? Cine oare le-a împletit în cunună? Și cine oare a adus aici cununa și a lăsat-o la mine pe leagăn?! Zâna Zorilor se întristă!

Văzu pâinea pe masă... Lipseau din ea trei bucățele; una de-a dreapta, una de-a stânga și una din mijloc.

Din vinul juneței lipseau asemenea trei înghițituri: una de deasupra, una din fund și una din mijloc... A trebuit să fi fost cineva aicea... Zâna Zorilor se întristă încă mai tare; îi părea că o doare ceva, și nu știa ce și unde...

Apa din fântână era tulbure... Apă! apă a dus cineva de aici!... Zâna Zorilor se supără. Cum a putut intra cineva fără veste?!

Unde e paza cea aspră? Năzdrăvanii? Balaurii? Ce au făcut leii ferecați?! Și zânele? Și florile? Și soarele?... Nimeni n-a păzit? Nimeni n-a fost la locul său?!... Zâna Zorilor se supără pe deplin. – Lei, zmei, balauri, năzdrăvani, porniți, goniți, ajungeți, prindeți și aduceți! porunci Zâna Zorilor în supărarea ei cea mare.

Porunca sună și toată lumea se puse în mișcare.

Petru s-a fost însă întins la fugă încât nici razele soarelui nu-l puteau ajunge.

Toți veniră triști, toți aduseră vești triste. Petru a fost trecut peste marginile Împărăției Zorilor unde întreaga pază nu mai avea putere.

Zâna Zorilor își uită acuma supărarea de tristă ce se făcu și trimise pe Sfântul Soare ca să umble în lume să facă din șapte zile una... să cerce să afle și s-aducă vești.

O zi din șapte zile Zâna Zorilor n-a făcut alta decât a stat și privit în calea Soarelui, a privit... privit... până ce au început a-i curge lacrimile din ochișori, nu știm acuma de privitul cel mult ori de durerea și dorul ei cel mare!

Iată-ntr-a șaptea zi Sfântul Soare se reîntoarce... roșu, trist și obosit....iarăși veste rea!... Hei! că Petru era unde razele soarelui nu pot pătrunde!

După ce Zâna Zorilor văzu că și cea din urmă încercare fu în zadar, dete poruncă aspră în țară: Zânele să nu mai zâmbească, florile să nu mai miroasă, vânturile să nu mai miște, izvoarele să nu mai curgă limpede și razele soarelui să nu mai lumineze.

Porunci apoi, ca între lume și Împărăția Zorilor să se lase vălul cel mare al întunecimii prin care să nu străbată decât o singură rază de soare, care să ducă vestea-n lume cum că "până ce nu va veni acela care a dus apă de la fântână, soarele să nu se mai miște pe cer".

A mers vestea în lumea cea întunecoasă... oamenii înțeleseră că lumina cea grozavă nu e decât pentru lumina ochilor împăratului...

Nimeni nu vedea în lume afară de împăratul; nimeni nu vedea necazurile întunericului decât împăratul. Dete dar fiilor săi Florea și Costan sfat și poruncă, ca să pornească, să meargă și să mântuiască lumea de întunerec. Cine a mințit una, minte și a doua; Florea se puse în șa și porni către Împărăția Zorilor acuma când Petru a fost curățit calea.

– Vine cineva? întrebă cam aspru.

– Vine, răspunseră zmeii, ce stăteau pază la punte.

– Cum vine, peste punte ori pe sub punte? Puntea era, - acum știm noi - cum era! Florea trece pe sub punte.

– Voinicul vine pe sub punte! răspunseră zmeii cam în glumă.

– Grijiți de el, neagră vă fie lumina! zise acuma Zâna și primi pe Florea să intre.

Pe Florea-l trecură fiorii când văzu atâta frumuseță.

– Bun ajuns voinice! Tu ai furat apă?

– Să fie de bine! Zău eu am luat-o.

– Tu ai băut vinul? Florea stete mut.

– Tu ai mâncat pâinea? Florea zise "ba".

– Tu m-ai sărutat? Florea-și uită vorba.

– Na! Oarba-ți fie lumina! Învață-te să mai minți!

Zise acuma Zâna supărătă și-i dete lui Florea două pălmi, una pe de-a dreapta, una pe de-a stânga, încât ăstuia i se întunecară ochii.

Doi zmei duseră apoi pe orbitul de Florea acasă și treaba se găti.

Porni și Costan în urma frăține-său.

Porni, ajunse, o păți și reîntornă.

În lume nu mai rămase acuma nici o rază de lumină.

Așa rămase lumea întreagă oarbă de dragul ochilor unui împărat...

După ce Zâna Zorilor a văzut cum că nu poate afla pe Petru, a chemat la sine pe întreaga țara sa, pe zmei, balauri, năzdrăvani și lei, pe toate zânele, pe toate florile, pe toți supușii i-a chemat la sine. Chiar și Sfântul Soare a trebuit să se coboare de pe cer, să desfrâne caii de la căruță, să-i bage în grajd și să intre la Zâna Zorilor... Când au fost așa toți adunați împreună, Zâna Zorilor nu le împărți mai mult la porunci, ci tristă și mustrată cum era, luă ziua bună de la toți supușii săi, le mulțămi pentru iubire și credință și-i trimise în lume, ca să meargă să facă fiecare după capul și priceperea sa. Numai doi lei, doi zmei, doi balauri și tot atâția năzdrăvani opri la sine, ca să fie cine să-i păzească puntea. Trimise toate zânele în grădină și lăsă, ca să nu intre-n curte până ce nu o vor vedea pe ea senină; lăsă ca florile să miroasă d-aici înainte un miros, care îmbată orice ființă omenească, ca vânturile să se miște cântând atâta de dureros încât orice suflet omenesc să plângă când le aude, ca izvoarele să curgă apă amară, și lăsă ca soarele pe toată ziua dată de Dumnezeu să arunce câte șapte raze seci în lume.

După ce toate acestea le rândui, se duse la roata cea mare, pe care era învârtit firul traiului omenesc și opri roata de a se mai întoarce și viață omenească de a mai curge... Dup-aceea... Zâna Zorilor se ascunse din fața lumii în fundul curții celei mari, în locul cel mai întunecos și mai neîngrijit...

Zmeii, balaurii și năzdrăvanii ieșiră-n lume și de rușine ce le era, s-ascunseră în cele mai adânci pustiuri, peșteri - ca ochiul omenesc să nu-i mai vadă! Leii-și lepădară părul de aur și ferecătura de pe gheare și dinți, și de supărați ce erau se făcură sălbatici; Zânele s-ascunseră prin grădini; florile, izvoarele și vânturile se supuseră voinței Zânei Zorilor, și razele seci, fără căldură și lumină, și astăzi se văd întinse pe cer colea în nopțile de vară...

Viața omenească stete locului, și timpul înceta de-a mai curge...

Doi lei, doi zmei, doi balauri și doi năzdrăvani se puseră pază la punte...

Cât a rămas Împărăția Zorilor astfel, aceea nu se știe și nici nu se poate spune...

A trecut multă vreme așa fără să fi curs!

A înțeles și Sfânta Vineri că Zâna Zorilor s-a supărat; raza cea pustie și vântoasele ce cutreierau lumea întreagă i-au fost adus știre de mult... S-a supărat de jumătate, iar de cealaltă jumătate s-a bucurat: s-a supărat pentru că nu mai putea să mai privească în căutătoare și s-a bucurat pentru că vedea pe Făt-Frumosul său cel voinic scăpat și pe vecina sa cea frumoasă trista... A mai fost apoi necăjită pentru că i s-a fost spart ulciorul cu apa cea minunată.

Când Sfânta Vineri văzu însă că întunerecul nu mai încetează, lumina nu mai vine, și când pieri și cea din urmă rază de pe pământ, zic când Sfânta Vineri văzu că Zâna Zorilor i-a trecut de glumă, ea porunci vântoaselor ca să pornească toate împreună, să se izbească în vălul cel mare de la marginea împărăției să-l miște din loc și să facă ca lumina să curgă în lume.

Vântoasele porniră... care de care mai turbate, care de care mai grozave și mai înfricoșate,... cum merg adică

vântoasele... Ţi se părea că au să ia lumea cu sine şi să nu se mai oprească în loc cu ea. Ajunseră la văl... se izbiră în el... şi cum se izbiră?... Vălul nu se mişcă!...

Vântoasele se mai izbiră o dată.... apoi încă o dată... adică de trei ori una după alta.

...Şi apoi nu se izbiră mai mult... văzură cum că vălul stă mai ţeapăn decât pământul în ţâţânele sale... Stătură câteva clipe locului - ruşinate şi obosite se întoarseră după aceea îndărăt şi înconjurară o dată lumea în mânia lor cea turbată... Ce a fost calea lor?... Acuma-şi poate gândi fiecare ce a fost! Bine cu de-a-bună seamă-a putut fi! Vai şi amar!...

Vântoasele sosiră acasă şi spuseră Sfintei Vineri cum şi ce e cu vălul.

Sfânta Vineri se supără acuma şi de cealaltă jumătate: trimise vânturile la curtea împăratului ca să ducă lui Petru vorbă şi sfat: să meargă să stea de vorba cu Zâna Zorilor şi să facă ce va face, ca să aducă lumina în lume.

Vântoasele porniră de-a două oară... acuma ceva şi mai încet... mai nepripit... ca şi când pleci adică în treabă bună şi la om... Ajunseră la curte... Petru nu e!... Vântoasele începură a se mişca mai a străin.

Petru a pierit în cale.

Vântoasele luară curtea din stânga... apoi din dreapta... apoi din mijloc... O întoarseră, suciră, ridicară şi aruncară până ce nu se mai alese nimic din ea... După aceea porniră cu vestea despre moartea lui Petru către coliba Sfintei Vineri.

– Porniţi cu toţii în lume; mişcaţi tot ce e de mişcat şi aflaţi pe Petru. Viu sau mort mi-l aduceţi! porunci Sfânta Vineri după ce auzi vestea cea tristă. Trei zile şi trei nopţi vântoasele nu mai steteră...

De trei ori scoaseră copacii din rădăcini, de trei ori scoaseră râurile din cursul lor; de trei ori sfărâmară nourii izbindu-i de stânci; de trei ori măturară fundul mării şi de trei ori prăpădiră faţa pământului.

Toate fură în zadar!... Ele intrară acasă care de care mai obosite care de care mai mânioase şi mai ruşinate.

Numai una n-a sosit încă; vântul cel de primăvară, leneş, moale şi întârziatic... Unde să fi rămas?... Toţi ştiau că multă treaba n-o fi fost să facă... Cine ştie... de obosit ce-o fi fost s-a pus undeva la răcoare... Nimeni nu-şi bătea capul cu el.

Iac-o dată într-un târziu după ce toată lumea s-a mai rupt gândul de a mai afla pe Petru, frunzele începură a se mişca. Sfânta Vineri simţi molătatea suflării şi ieşi afară.

– Ce veste aduci? întrebă pe cea mai dragă dintre vântoase.

– Tristă e de tristă dar bună-i de bună, şopti vântul cel tânăr. După ce m-am fost obosit de atâta cercetare, de atâta spart şi prădare dădui de-o fântână seacă şi cugetai să intru în ea ca scutit de surorile mele să mă mai odihnesc mai nainte de a porni către casă.

– Şi-n fundul fântânei aflaşi pe Petru? strigă Sfânta Vineri plină de bucurie.

– Da! şi pe Murgul de o parte.

– Dulce-ţi fie vorba, dragu-ţi fie sufletul, şi pururea veste bună s-aduci! zise acuma Sfânta Vineri către vântul cel de primăvară, îi porunci apoi ca să se repeadă până la Sfânta Joie şi să-i spună ca să gătească cu tigaia de aur, că de Petru nu e bine, să sară d-acolea până la Sfânta Miercure, şi să-i spună ca să vină la sfântă cu apa vieţii.

– Înţeles-ai? îi mai zice Sfânta Vineri. Să fii cu-n picior aici, cu unul acolo! Şi porniră cu toţii... Sosiră cu toţii la fântâna cea părăsită...

De Petru nu era decât os şi cenuşă.

Sfânta Miercure luă oasele şi le încheie laolaltă... Nu lipsea nici unul.

Sfânta Vineri porunci vântoaselor ca să desfunde fântâna, s-arunce pulberea în sus şi s-adune cenuşa lui Petru... Toate se făcură...

Sfânta Joie făcu foc, culese roua de pe frunze în tigaia cea de aur... şi puse tigaia pe foc... Când apa începu a fierbe, Sfânta Miercure zise trei vorbe... privi o dată către răsărit, o dată către apus, o dată către miază-zi, o dată către miază-noapte, apoi aruncă iarba vieţii în apa cea fiartă. Tot aşa făcu şi Sfânta Vineri cu cenuşa lui Petru. Sfânta Joie numără după aceea, unul, două, trei şi luă tigaia de pe foc.

Din cenuşa lui Petru, din roua şi din iarba vieţii s-a fost făcut o unsoare mirositoare. Vântul cel de primăvară suflă o dată peste ea, şi unsoarea se slei. Acuma unseră oasele lui Petru cu unsoarea de şapte ori în jos, de şapte ori cruciş, tot de atâtea ori curmeziş... şi când fuseră gata, Petru sări în picioare... pe de o sută şi pe de o mie de ori mai frumos decât cum a fost... pe de o sută şi pe de o mie de ori mai voinic şi mai fălos decât cum

a fost!

– Săi pe cal, voinice! zise Sfânta Vineri.

Îndată ce Murgul simți pe stăpânul său în spatele sale, începu a necheza și a scăpăra din picioare... Era mai viu decât cum a fost cândva!

– Unde pornim? întrebă vesel.

– Către casă! răspunse Petru.

– Cum să mergem?

– Ca blestemul!

Petru mulțămi de vorbă și treabă, se întinse apoi la cale și merse... merse..., cum merge adică blestemul.... până ce ajunse la curtea împăratului. De curte nu mai era decât locul... Nu vedeai urmă de om, de la care să poți auzi o vorba sau o veste... iacă într-un târziu Birșa ieși din fundul unei pivniți mucezite.

Petru înțelese ce e, cum din ce pricină, întoarse frâul Murgului și merse mai repede decât cum a venit... Nici nu răsuflă până la Împărăția Zorilor. Câtă vreme a trecut, de când a rămas, cum a fost să rămână trebile-n Împărăția Zorilor, aceea cu vorbă și grai nu se poate spune...

Multa vreme a trebuit să treacă!...

Când Petru sosi la punte, în soare nu mai erau decât trei raze luminoase, șapte calde și nouă seci.... celelalte toate le-a fost lepădat cu de-amănuntul... Când Petru se opri cu Murgul, toată lumea se opri cu el ca să vadă ce va fi să fie acuma.

Zâna Zorilor simți, cum că ceva deosebit trebuie să fie în apropiere, că-i părea că tocmai acuma s-a deșteptat din visul cel ce-a făcut-o tristă... Ea dorea.... nu știa ce... tocmai ca și atuncea... – Cine vine? întrebă cam cu jumătate de gură.

– Ține-te bine stăpâne! zise Murgul. Petru strânse din pinteni, trase din frâu și nici nu se simți până ce fusese de cealaltă parte de punte.

– Voinic vine peste punte! strigară păzitorii ridicându-și pălăriile din cap.

Zâna Zorilor nu se mai mișcă din loc și nu mai grăi nici o vorbă... Ca pe nevăzute sări Petru la ea, a cuprins-o în brațe, și o sărută... cum sărută adică Feții Frumoși pe zânele drăgăstoase!

Împărăteasa Zorilor simți că simte ce n-a mai simțit... Nu mai vorbi, nu mai întrebă, ci făcu semn ca să bage pe Murgul în grajdul soarelui și intră cu Petru în casă...

Zânele începură a zâmbi vesel; florile începură a mirosi dulce; izvoarele deteră a curge limpede; vânturile se prefăcură în cântec de bucurie: roata vieții începu a se întoarce mai repede decât prisnelul; valul cel negru căzu la pământ și soarele strălucitor se ridică în sus către ceruri... sus... mai sus decât cum a fost cândva .. și-n lume se făcu lumina ca fața soarelui încât nouă ani, nouă luni și nouă zile oamenii nu văzură nimic de lumina cea înfricoșată.

Petru merse acasă, aduse pe tatăl său cel bătrân și pe mama sa cea bătrâna, făcu o nuntă încât îi merse vestea-n nouăzeci și nouă de țări și se făcu împărat peste amândouă împărățiile.

Iară fraților Florea și Costan li se dete lumina ochilor ca să vadă și ei fericirea lui Petru.

Asta a fost, dragii mei cei buni, povestea lui Petru Făt-Frumos cu Zâna Zorilor din Țara Soarelui.

Petru a trăit și a împărățit cu pace și cu sănătate, ... și doară mai împărătește și astăzi cu ajutorul lui Dumnezeu.

Limir-Împărat

de Ioan Slavici

A fost ce-a fost... a fost odată o văduvă care avea o fată, Lia, şi văduva era săracă de nu mai ştia cum să-şi înnoade zdrenţele, iar Lia, fata ei, se făcuse harnică de creşteau flori pe unde-i călca piciorul şi da muguri lemnul uscat când ea punea mâna pe el.

Dimineţile, când se deştepta din somn, văduva suspina din greu, căci nopţile o visa totdeauna pe fata ei voioasă şi fericită înconjurată de bogăţii şi gătită ca o împărătească, şi grea mâhnire o coprindea când o vedea săracă şi îmbrăcată în vestminte făcute din căpătate, dar peste puţin faţa mamei iar se înveselea, căci Lia era şi în sărăcia ei tot voioasă şi fericită, parcă ar fi încunjurată de bogăţii şi gătită cum o visase, ca o împărătească.

Sculată în crepetul zorilor de zi, Lia se furişa tiptil din coliba sărăcăcioasă, ca să nu turbure nici măcar prin răsuflarea ei somnul maicii sale, şi începea să mâture preajma casei, să cureţe coteţele celor trei găini pe care le aveau, să-şi adune porumbeii şi să facă rânduială puind fiecare lucru la îndemână, după cum cere rostul lui. Şi cum mătura şi făcea rânduială, Lia nu începea de la pragul colibii, ci de la cel mai depărtat colţ al curţii, şi mâna gunoiul spre uşa de intrare, ca să nu rămîie nici un unghi nesocotit şi necurăţit. Când se scula, văduva stetea mai bucuros afară decât în casă, şi Lia ridica gunoiul din prag, îl ducea la locul lui, apoi intra ca să dereticească prin colibă, cântând voioasă, şi oglindă luminoasă se făcea toate sub mâna ei, încât, împărat de-ai fi fost, ţi-ai fi părăsit palatele ca să stai în coliba văduvei.

Iar când Lia ieşea din colibă, curtea era plină de flori răsărite pe urmele paşilor ei, care toate se clătinau plecându-se spre dânsa, dar îi ziceau întristate: „Bună eşti, frumoasă eşti, harnică eşti, dulce eşti la fire, şi totuşi, mult mai ai să umbli şi să alergi, căci ursitul tău e dus după lume de 9 ani acum în pământ."

Aşa azi, aşa mâne, multe zile de-a rândul tot aşa, până ce Lia n-a fost cuprinsă de un nespus dor de ducă.

– Am să plec, mamă, în lume, că nu rnă mai rabdă pământul şi mă duce dorul, zise ea. Sunt acuma fată mare şi eu şi mi se cuvine să-mi caut rost în lume.

Văduva suspină, căci atâta copil avea şi ea şi mult îi era dragă fata, dar mamă era, ca orişicare mamă, norocul copilului său îl visa, iar norocul în lumea largă se găseşte.

– Mergi - îi zise dar - copila mea, şi nici spine, nici buruiană în cale să nu-ţi găseşti.

Lia frământă aluat din făină neagră şi-şi făcu o azimă de drum, apoi porni în cale lungă, nu cu opinci de oţel şi curele de viţel, ca Făt-Frumos din poveste, ci desculţă, ca o fată săracă, şi se duse zi de vară până în seară, peste văi şi dealuri, cum o ducea potecuţa pe care mai umblaseră şi alţii.

Cum se ducea aşa, iată că dă peste o turmă de oi, care păştea păzită de dulăi, în vreme ce păcurarii dormeau la umbră de mărăcini. Liei i se făcu milă de ea, căci dulăii erau toţi şchiopi de toate patru picioarele, iar oile, sărmanele, toate erau pline de scaieţi, de se făcuse pâslă bătucită lâna de pe ele.

– Oiţelor, dragelor - le zise Lia - ia veniţi la mama, ca să vă cureţe. Oile alergară din toate părţile şi se adunară împrejurul ei ca bobocii plouaţi împrejurul cloştii, iar ea se puse pe muncă grea şi lungă, ca să le scoată scaieţii din lână, unul cîte unul, încet şi cu băgare de seamă, cu degetele subţiri şi măiestre, ca nici pielcuţa să nu le doară, nici firele subţiri să nu se rumpă.

Mult a stat aşa şi le-a curăţit, şi iar le-a curăţit, de s-au adunat vrafuri mari de scaieţi şi la dreapta şi ia stingă ei, dar nu s-a lăsat până ce nu le-a văzut toate curate şi cu lâna moale şi creaţă, parc-ar fi trecută prin darac.

– Câţi scaieţi ai scos, atâte zile să ai - îi ziseră oile uşurate - şi orişicât de lung ţi-ar fi drumul, buruiană în cale să nu-ţi găseşti, mai ziseră şi ele, parc-ar fi ştiut vorba mamei.

– Dar voi, cânilor, dragilor, de ce şchiopătaţi fiecare de cîte toate patru picioarele? îi întrebă ea acuma pe dulăi.

– Pentru că suntem desculţi ca tine, iar nu încălţaţi ca oile - răspunseră ei - şi sunt mulţi spini şi multe mărăcini prin care avem să alergăm.

Lia iar se puse pe muncă lungă şi grea, ca să le scoată spinii din tălpi, tot unul câte unul, tot încet şi cu băgare de seamă, tot cu degetele subţiri şi măiestre, ca nici să nu simtă când îi scoate.

– Câți spini ai scos, atâți ani să numeri în viața ta - îi ziseră cînii - și orișicât de lung ți-ar fi drumul, peste spini în cale să nu dai.

Lia plecă mai departe ușurată, căci ușurat se simte omul care li-a făcut altora vreo ușurare, și-și urmă drumul pe potecuța cea netedă și curată, de era mare mulțumire să calci cu piciorul gol pe ea. Nu trecu însă mult și dânsa iar se opri.

În drumul ei se zbătea în arșița soarelui o biată de râmuliță, subțirică, străvezie și plăpândă. Ar fi vrut, sărmana de ea, să intre în pământ, dar prea era bătătorit locul pe potecă, s-ar fi târât mai departe, dar i se sleiseră puterile și rău o ardeau razele fierbinți ale soarelui, care uscă și seacă viața.

Liei i se făcu milă de ea, o luă frumușel și, dând cu ochii de un mușuroi, scurmă puțin pământul din el, o puse în scurmătură și-o acoperi.

– Scurtă să-ți fie și netedă calea, căci mare bine mi-ai făcut - grăi râma - și să-ți aduci aminte de mine când te vei afla în mare strâmtoare.

Plecând înainte, Lia văzu în zarea depărtării o pădure, dar cum mergea, pădurea venea, parcă, și ea și se apropia, încît ai fi crezut că aleargă - curat ca în poveste! Nu făcu, însă, Lia decât puțin drum, când dete peste o cârtiță, care, orbită, sărmana, de lumina zilei, umbla buimacă și deznădăjduită că nu mai poate să-și găsească mușuroiul în care o așteptau puișorii flămânzi.

I se făcu Liei milă și de ea, o luă în poală și o duse la mușuroiul în care pusese râma.

– Bine cu bine să ți se răsplătească - îi zise cârtița - căci mare bine mi-ai făcut și în greu drum ai plecat. Să știi, însă, că din drum n-ai să te abați și unde ți se va sfârși poteca, acolo să te oprești.

Lia își urmă drumul, încă mai ușurată, și haide! pe potecă înainte, tot mai aproape de pădurea deasă și plină de buruiană mare și de mărăcini înțesați.

Fiindcă în lumea aceasta drumurile toate se înfundă, pe înserate, când Lia a ajuns la pădure, s-a înfundat și poteca cea netedă și curată. Lia s-a oprit dar și, nemaiștiind încotro să apuce, s-a așezat pe iarba verde și moale, s-a lăsat în paza duhurilor curate și, obosită cum era, de drum, a adormit deodată cu asfințirea soarelui.

Dimineața, în revărsatul zorilor, când s-a pomenit din somn, ochii ei s-au oprit asupra unei poteci netede și curate, care șerpuia prin pădure, printre buruieni și mărăcini.

Cârtița luase înțelegere cu râma și peste noapte se adunaseră toate cârtițele ca să taie rădăcinile mărăcinilor, toate râmele, ca să taie rădăcinile buruienilor și să afâneze pământul în calea Liei, iar oile l-au bătucit cu unghiile lor cele tari și cânii l-au netezit cu tălpile lor cele moi, încât era o mare mulțumire să calci pe el.

Lia își urmă dar drumul sprintenă și voioasă până în prânzul cel mic, până în cel mare și până în amurgul serii, când iar i se sfârși poteca, și dânsa iar se opri, iar se așeză pe iarba verde și moale și iar adormi sub paza duhurilor curate. Când se pomeni a doua zi, ochii ei se opriră asupra florilor care crescuseră pe urma ei și se plecau, ca de obicei, spre ea și-i ziceau mai înviorate:

– Bună ești, frumoasă ești, harnică ești, dulce la fire și miloasă ești, dar tot mai ai să umbli și să alergi, ca să ajungi unde nimeni nu te așteaptă.

Iar în partea cealaltă se urma poteca netedă și curată printre spini și mărăcini, parcă ar fi voit să zică: „Vino, fată și mă calcă”.

A doua zi ca cea dintâi, iar a treia zi pe înserate poteca s-a sfârșit la o dărăpănătură de colibă pustie și părăsită în mijlocul pădurii, s-o vezi și să nu te mai uiți la ea.

Lia, cu toate aceste, intră, căci acolo avea să se oprească, unde i se înfunda drumul.

Să vezi cu ochii și să nu crezi cu gândul ceea ce era în colibă!

Era parcă Vântoasele au stat în ea și și-au făcut toate toanele: toate colțurile pline de păiengeniș îngreunat de praf și de gunoaie, adunate din șapte țări, iară pe jos și pe pereți, să știi și să nu mai spui nimănui ce era și cum! Lia se puse pe muncă lungă și grea, ca să dereticească și să curețe, să adune gunoiul și să-l care și să-și facă cuibul atât de curat ca pe iarba verde și moale și, în vreme ce ea lucra, poteca, pe cane venise se umpluse de flori care cântau voioase în adierea vântului de seară.

După ce s-a înnoptat bine, deodată s-a pornit afară un viscol parcă veneau Vântoasele, și nu alta, și răsunau prin văzduh zbierete și țipete de te treceau fiorii.

Cuprinsă de spaimă, Lia nu mai știa ce să facă și unde să se ascundă, unde să-și găsească adăpost. Ea sări iute pe vatră și se furișă-n cuptorul pe care-l curățise de cenușă, când deodată Ielele, nebunele, deteră năvală

val-vârtej unele peste altele, care pe ușă, care pe fereastră, care prin crăpăturile din pereți, căci se strecoară ele și prin urechea acului.

Și erau, neică, frumoase toate, care de care mai subțirică, și mai ușoară, și mai sprintenă, și mai zburdalnică, și gătite toate în haine țesute ca păiengenișul, încât ochii Liei se deschiseră mari și rămaseră înțepeniți în țâțânile lor, că nu se mai săturau să vadă și să se uite cu jind de femeie jignită.

– Ce e aici!? ce a fost? ce are să fie!? grăi cea mai mare dintre ele, înspăimântată de curățenia pe care o vedea împrejurul ei.

Aici a fost ori e cineva... Sâmt, parcă, miros de ființă străină ... Inima Liei ticăia pitiș, căci vai era și de sufletul, și de trupșorul ei dacă Ielele, nebunele, care o zăpsiseră, îi și dedeau de urmă.

– Nu-i! nu-i! nu-i! strigară însă toate din toate părțile. Nu poate să fie! am dat roată împrejur, și nicăiri iarba nu-i călcată și nici fir de păr, nici zdreanță de haină, nici urme de sânge țâșnit n-am găsit pe spini și pe mărăcini, iar prin văzduh numai noi putem să străbatem.

Văzuseră ele pîrtia de flori pe unde călcase piciorul Liei, dar nu putea chiar nici în basm să le treacă prin minte gândul că florile vii sunt urmă de fată cu inima curată; se potoliră dar, se prinseră în horă și începură să joace lin, bătând cu piciorul în pământ și cântând cu glas adimenitor: „Ieși, Limir, ieși, Limir-împărat, ieși să bem și să mâncăm! - Ieși, Limir, să ne veselim! Ieși, ieși, ieși, Limir-împărat."

Și atât de lin jucau și atât de ademenitor cântau, încât Liei îi venea să iasă din cuptor și să se prindă în horă cu ele. N-a mai făcut-o însă și asta, căci deodată pământul se deschise și în deschizătură se ivi, ridicându-se încetul cu încetul un tânăr, și trupeș, și chipeș, să-l vezi și să știi că l-ai văzut, Limir el însuși.

Limir acesta era nu un făt-frumos ca toți feții-frumoși de prin povești, vreun fecior de împărat, care umblă razna prin lume și încurcă mințile zânelor și ale fetelor de împărat, ci el însuși împărat, care avea și împărăție întinsă, și oștiri nenumărate, și palaturi strălucite, și slujitori credincioși, toate câte se cer pentru o stăpînire mare și puternică. Toate le avea, ba mai era și blând, și drept, și milos, și darnic, cum unui împărat i se cuvine să fie, dar avea și un păcat: prea se credea, prea se socotea mai și mai decât toți, prea era doritor de a ieși din lume și prea nemulțumit că nu poate să iasă și, văzându-i slăbiciunea aceasta, Ielele s-au făcut stăpâne pe el și-l ademeneau, și-l furau cu momeli, ca să-și petreacă nopțile veselindu-se în felul lor cu dânsul.

Și cum ieșea Limir-împărat din pământ, ieșea dimpreună cu el și palatul lui cel strălucit, încât Ielele, nebunele, se pomeniră într-o sală întinsă și împodobită tot cu aur și cu pietre scumpe, în mătăsuri și catifele, iar acolo unde sta Lia pitită era un dulap de cristal, din care vezi fără ca să fii văzut, iar la o parte era întinsă și încărcată de toate bunătățile masa cea mare, pe care ardeau lumânări de-ți luau vederea.

– Care va să zică, de asta vă era vouă!? grăi Lia înciudată. De asta vă ardea! Aici vă ducea gândul!

Așa zicea și iar îi venea să iasă, dar nu ca să se prindă în horă, ci ca să răstoarne și masa cu toate bunătățile încărcate pe ea și tot ceea ce îi mai cădea în cale și să le alunge pe Iele, nebunele, căci multă era întristarea în fața lui Limir, pe care nu-l lăsau în pace, și rău îi ședea să fie trist.

Deodată însă răsună de undeva din văzduhuri o muzică - să stai, s-asculți și să-ți ieși din minți, nu alta! - și Lia rămase încremenită și cu ochii duși la Limir, care, prins în horă, sălta îndelete și mândru, fără ca să se uite fie la dreapta, fie la stânga, și fără ca să zâmbească, parcă nu-i în lume nimeni alăturea cu dânsul și nu vede, sărman de sufletul lui, pe zânele ce-l sorbeau cu ochii.

Aștepta fata să-l mai vadă și așezându-se la masă cu ele, căci nu știa că zânele se veselesc numai gândindu-se cu gândul, beau și mănâncă numai mîngâindu-și vederile la masa încărcată și simt plăcerile numai închipuindu-și-le. Când era colo, spre miez de noapte, luminile începură să se stingă una câte una și, când nu mai rămase decât una singură arzând, iar se porni vântul, palatul cel frumos se prăbuși și se cufundă dimpreună cu Limir-împărat în pământ, iară Ielele, nebunele, se deteră valvîrtej unele peste altele și se depărtară ca volbura în timpul verii.

Lia rămase câtva timp frecându-și ochii. Nu mai știa nici ea: i s-a părut, a visat, a aiurit ori le-a văzut toate în aievea?

Într-un târziu, a ieșit din cuptor.

Coliba luminată de un muc de opaiet iar era cum o găsise, plină în toate colțurile de păiengeniș îngreunat de praf și de gunoaie adunate din șapte țări, iar pe jos și pe pereți - nici să te uiți!

Acum însă Lia nu se mai apucă de muncă grea și lungă, ci începu să bată cu piciorul în pământ și să cânte cu glas adimenitor:

„Ieși, Limir, să ne vedem față în față. Ieși, Limir-împărat, să grăim și să ne bucurăm! Ieși! ieși! ieși!" Nimic nu se mișcă.

„Ieși, Limir, stărui dînsa din nou, ieși, Limir-împărat, ca să te ating cu mâna, ieși, ca să văd dacă ești om în toată firea, să-ți aud glasul și să simt bătăile inimii tale."

Tot nu se mișcă nimic.

Când bătu însă de-a treia oară cu piciorul și zise: „Ieși, Limir, că vreau și vreau să mă uit în ochii tăi!", pământul s-a deschis și iară a ieșit la iveală Limir în mijlocul altei săli încă mai frumos împodobite, tot în roșu și verde, și i-a întins mâna ca să se prindă în horă cu ea.

Ei se cutremurară amândoi: el pentru că mâna ei era caldă de se înfierbânta sîngele în vinele lui, iară ea pentru că mâna lui era rece de înghețа sângele în vinele ei.

Și se uitară uimiți unul la altul: el o vedea cu obrajii rumeni, cu ochii plini de văpaie și cu zâmbetul pe buze, desculță și îmbrăcată în cămășuța ei curată, iară ea îl vedea pe el în podoabe împărătești, dar cu fața albă ca varul, cu ochii stinși și cu buzele supte.

– Dar tu, sărman de sufletul tău, cum ai răzbit până aici? grăi dânsul pe șoptite.

– Întreagă, sănătoasă și curată, răspunse ea.

– Nici buruiana n-ai călcat-o, nici hainele nu ți s-au zdrențuit, nici trupul nu ți s-a sângerat, nici tălpile nu ți s-au umplut de spini? întrebă el.

– Nu! răspunse ea.

Limir simți cum i se dezmorțește trupul și i se înviorează sufletul.

– Lucru nemaipomenit - grăi dânsul - dar tot vai de sufletele noastre, căci mari chinuri ne așteaptă pe amândoi. N-ai întîlnit în calea ta o turmă de oi păzită de niște câni ?

– Ba da, răspunse ea.

Oile acelea sunt tot fete care au îndrăznit să vie, iar câniі tot voinici cari au încercat să mă scape de aici - răspunse el - și amare o să-ți fie zilele dacă Ielele dau peste tine. Eu, muncit mereu de dorințe ce nu se pot împlini, am să te iau într-una la goană și să muşc în carnea ta, iar tu, ca să scapi, ai să alergi prin bălării și prin mărăcini cuprinsă de spaimă. O singură scăpare ar fi: să nu stai aici, nici să nu te întorci, ci să răzbești înainte și mereu înainte prin desișul pădurii, până ce nu vei da de altă colibă ca aceasta, în care stă Mama Ielelor, și să dezlegi întrebările pe care ți le va pune ea. Pierduți suntem amândoi dacă nu răzbești și nu ești în stare să dezlegi, căci numai așa se pierde puterea vrajei.

– Duce-mă-voi și mă voi tot duce - grăi Lia - și voi răzbi și-mi voi aduna toate puterile dacă e vorba să scap un suflet. Și nici c-ar fi fost adevărată povestea dacă n-ar fi grăit așa și nu i-ar fi fost fapta ca vorba.

Îndată dar ce Limir-împărat s-a cufundat iar dimpreună cu palatul lui, Lia a prins inimă și a pornit-o înainte.

N-au mai venit însă acum nici râmele, nici aricii, nici oile, nici dulăii ca să-i netezească drumul, ci trebuia să răzbească, vai de trupșorul ei, prin bălării, printre spini și mărăcini, încât fășii-fășii i s-a făcut cămășuța, fire-fire i s-a smuls părul din cap prin scaieți, trupul i s-a sângerat și tălpile picioarelor i s-au umplut de spini. Nu poate însă nimic în lume să moaie voința tare, și Lia a mers și tot a mers, cum se zice, zi de vară până în seară și azi, și mâine, și poimâine, trei zile de-a rândul.

A treia zi pe înserate a zărit, în sfârșit, din depărtare, coliba cea încă mai dărăpănată, în care ședea, precum îi spusese Limir-împărat, Mama Ielelor.

Asta, o hârcă bătrână și colțată, cu nasul cârlig și cu ochi de șarpe călcat pe coadă, o simțise de mult și o aștepta în pragul colibii răzămată de bățul ei noduros.

Lia simți că-i trece prin inimă fier roșu și prin vine sloi de gheață când se uită în fața ei: s-o facă scrum cu ochii, și nu alta.

– Bună seara, maică, și bine te-am găsit! grăi Lia cu glasul ei de turturică speriată.

Bătrâna mișcă puțin din cap, dar nu-i răspunse nimic, ci-și ridică numai bățul și bătu cu el în pământ, parc-ar fi voit să vestească pe cineva că a sosit cine avea să sosească.

Nu mai văzuse ea în viața ei, - și tânără nu mai era, - picior de om pământean pe acolo, și sta și se uita și nu se putea dumeri cum a putut o fată plăplândă să răzbească printre Iele, nebunele, și să ajungă așa de departe.

A răzbit însă, și parcă nu se simțea destul de tare ca să se prindă cu dânsa.

– De! îi zise ea într-un târziu cu glas pițigăiat. Vei fi venit tu de ce vei fi venit, te va fi ispitit cine te va fi ispitit, te va fi ajutat cine te va fi ajutat, dar degeaba ți-ai sângerat trupul, că nu sunt eu aceea pe care o cauți, ci soacră-mea, bunica lor, care sade peste nouă țări și nouă mări, și mult ai mai avea să umbli și să-ți sângerezi trupul ca să ajungi la ea, bătrână, colea, ca mine, ai fi când te-ai întoarce, dacă te vei mai întoarce

de acolo. Fă-ți mai bine calea întoarsă - adause ea cu glas dulceag și momitor - și bucură-te c-ai scăpat până aci cu obrazul curat.

– Nu nouă - îi răspunse Lia - ci nouăzeci și nouă dac-ar fi țările și tot atâtea mările, eu tot înainte aș merge. Baba se încruntă o dată, își încreți sprâncenele stufoase și bătu iar cu bățul ei noduros în pământ.

– Ia să-ți văd virtutea! zise apoi, și deodată se iviră ca ieșiți din pământ o mulțime de dulăi îndârjiți și se repeziră cu toții lătrând și cu dinții rânjiți asupra Liei, ca s-o sfâșie în bucăți.

Lia-și urmă însă inimoasă drumul, deși dulăii i se ațineau în cale. Degeaba-i asmuța baba, căci nici unul nu sărea la fată, ci făceau potecă, sărind peste buruieni și călcându-le, culcând mărăcinile la pământ și curățindu-le de spini, care toți intrau în tălpile lor.

Erau câniii cărora Lia le făcuse un mare bine și cu cât mai mult turba în mânia ei baba, și cu cât mai rău îi asmuță, cu atât mai mulți erau și spinii intrați în tălpile lor; în cele din urmă, ei nici nu mai lătrau, ci chelălăiau schiopătând ca vai de ei din toate patru picioarele. I se făcu Liei și astă dată milă de dânșii, dar, vorba aia, „milă mi-e de tine, însă mă arde pe mine"; ea nu se mai opri ca să le scoată spinii, ci-și urmă drumul în vreme ce baba îi bătea pe dulăi cu bățul ei noduros.

N-a mers însă Lia mult, și se auzeau încă din depărtare chelălăiturile câinilor, când se iviră în calea ei o mulțime de șerpi mărunți, care se uitau cu gurile căscate și cu limbile scoase la ea și-i sâsăiau în urechi de te treceau fiorii. Ea mergea înainte, printre ei și peste ei, băgând de seamă ca nu cumva să calce pe vreunul pe coadă. Cu cât însă ea înainta, cu atât șerpii ieșiți în calea ei erau mai mari și mai furioși, cu atât sâsăiturile lor erau mai ascuțite și cu atât spinii de prin mărăcini, erau mai lungi, mai groși și mai ascuțiți. Nu e însă în lume nimic ce poate să țină în loc pe cel ce vrea cu tot dinadinsul să meargă înainte.

– Balauri cu șapte capete dac-ați fi, eu tot calc peste voi! grăi Lia, și-și urmă drumul. Deodată se ivi în calea ei un șarpe mare, mare, de tot mare, cu gura ca șura și cu limbile late de-o palmă și lungi de trei coți, s-o înghită într-o îmbucătură și să-i cauți degeaba urma.

Lia își făcu de trei ori cruce, gata în gândul ei de orișice. Când însă șarpele se repezi cu gura căscată printre mărăcini la ea, un spin lung, și gros, și ascuțit apucă între falca de jos și se înțepeni în cerul gurii lui negre și i se făcu căluș înfipt.

Cuprins de dureri sfâșietoare, șerpoiul începu să se încolătăcească, să se zbată și să se salte.

Liei i se făcu milă de el și, luându-și inima în dinți, ea se apropie și-i scoase spinul din gură.

– Puțin ai ostenit, dar mult bine mi-ai făcut și mare o să-ți fie răsplata! grăi șarpele ușurat, și începu s-o mângîie cu limbile lui, și, cum o mângăia, rana i se vindeca, fiindcă nu e în lume leac ca limba de șarpe, și cât ai bate în palme, ea se făcu de o sută și de o mie de ori mai zdravănă, mai gingașă și mai frumoasă de cum fusese.

– Încalecă acum pe mine - îi zise dup-aceea - și ține-te bine, că am să te duc nu ca armăsarii hrăniți cu jăratiic, nici ca pajurile-n zbor, ci ca zmeii ce se iau la întrecere.

Lia încalecă și șarpele cel mare se aruncă în săltate, de-o ridică deasupra mărăcinilor, apoi se repezi înainte, încât ochii ei se împăiengeniră de nu mai vedeau nici la dreapta, nici la stânga, ci numai zare nesfârșită înainte.

Cât dai în palme, ajunseră la mare și șarpele se avântă în valuri, și-o duse lunecând printre ele înainte până la celălalt țărm.

Așa au trecut trei țări și tot atâtea mări, alte câte trei și iar câte trei, de s-au făcut câte nouă în cap, cum zisese Mama Ielelor, dar le-au trecut pe toate parc-ar fi ațipit aici și s-ar fi pomenit acolo.

Zgripțoroaica cea împetrită de bătrână simțea după miros că vine și se apropie ceva ce n-a mai fost prin partea locului, dar nu putea să deie cu socoteală ce și cum și de ce, și sta în pragul colibii dărăpănate, gârbovă, răzămată în două bețe noduroase și clănțănind din cei doi dinți ce-i mai rămăseseră în gură. Când fură aproape, șarpele se opri și se întinse, ca Lia să descalece.

– Acum urmează-ți drumul în pace - grăi dânsul scuturându-și solzii - și când vei mai avea nevoie de mine, bate de trei ori din palme, că eu, orișiunde aș fi, te aud, și, vară fie, iarna fie, viu într-o clipă la tine. Lia-i mulțumi, cum se cuvine și-și urmă drumul.

Bunica Ielelor începu, când dete cu ochii de ea, să tremure mai de mânie, mai de îngrijare, căci simțea că și-a găsit nașul.

Cum o vedea - așa de tânără, și frumoasă, și dulce la fire, și întreagă și nevătămată - înțelegea că mare trebuia să-i fie puterea și multe farmecele ca să fi putut răzbi cale atât de lungă fără ca să îmbătrânească și drum atât de greu fără ca puterile să i se sleiască.

„Acum e acum!" își zise dar, întețindu-se.

– Bună seara, mamă! grăi Lia și astă dată.

Bunica Ielelor nu îi răspunse nici ea, ci o măsură eu ochii ei țepoși de sus până jos și de jos până sus.

– Nu sunt mamă, ci babă, îi răspunse apoi într-un târziu morocănoasă, și mult era fioroasă când își dădea astfel răspunsul.

– Nu-ți știu anii și n-am să-i număr, întâmpină Lia cu glas de pisică lingușitoare, dar îți văd fața și bunătatea din ea, și, orișicum te vei fi socotind, mie îmi ești cum îmi pari.

Baba se mai muia puțin. Orișicât de bătrână ar fi baba, i se-nveselește inima când o crezi încă tânără, și cel mai rău om se moaie și el nițel când alții îl cred bun.

– O fi, n-o fi cum zici - grăi dânsa - de mare lucru te-ai apucat, și mult mi-e milă de tine, că de venit ai venit cum ai venit, dar nu știu cum o să te întorci.

Mult ar fi dorit ea să știe cum a potrivit Lia lucrurile ca să răzbească întreagă și nevătămată și să vie cale atât de lungă fără ca să îmbătrânească.

– Ce te-a adus? adăugă ea, și asta era întâia din cele trei întrebări.

– Ajută, ca să te ajuți! îi răspunse Lia. Cum am venit, așa o să mă și întorc, și valvârtej dacă s-ar răsturna toate, drumul degeaba n-o să-mi fie.

Când auzi asemenea vorbe, Bunica Ielelor iar începu să tremure, însă mai puțin de mânie și mai mult de frică.

– Cum mă vezi? întreba iar dânsa.

– Cu ochii, răspunse Lia fără ca să știe că răspunde la a doua întrebare.

– Și ce cauți? fu a treia întrebare.

– Omul, răspunse Lia, cât umblă pe pământ, tot moartea o caută.

Acum baba se cutremură.

– Ia să mă uit mai bine-n ochii tăi, îi zise, și se apropie de dânsa rezemându-se în cele două bețe, i se uită în ochi și-i puse mâna pe umărul gol.

Ochii Liei erau stinși, iar trupul ei era rece ca sloiul de gheață.

Nu știa Lia, săraca, că-i vindecase șarpele, mîngâind-o cu limbile lui, toate rănile și-o făcuse nevătămată, ca nici sabia să n-o taie, nici focul să n-o ardă, dar îi făcuse și sîngele rece ca al lui, strânsese tot focul vieții din ea și-i oprise viața în loc, ea, orișicât ar mai sta pe pământ, tot așa cum e să rămâie.

N-o știa Lia aceasta, dar o știa baba cea înrăită, care vedea acum că nu mai are nici o putere asupra ei - câtă vreme nu e om în toată firea.

– Vai de sufletul tău - îi zise dar luându-i mâna - nu vezi tu, nu simți, nu-ți dai seamă că nu mai ai nici o viață în trupul tău, că sângele nu mai curge în vinele tale, că ești rece ca sloiul de gheață? Uite! Fiindcă ești fată bună și mi-ai vorbit frumos, mi s-a făcut milă de tine și am să-ți gătesc o alifie ca să te freci cu ea și să te faci iar cum ai fost. Orișicine, bărbat fie ori femeie, scapă chiar și de cea mai spurcată vrajă dacă se freacă cu alifia aceea.

Lia se simți chiar mai rece de cum era; își aducea aminte de vorbele pe care i le grăise Limir-împărat și știa acum că după alifia aceasta a venit ea aici.

– Bună ești și miloasă - îi zise dar - și cât o fi lumea n-o să te uit.

Orișicât de îndrăcită ar fi fost însă, Bunica Ielelor nu putea să facă alifia aceea ea singură, ci numai ajutată de o fată nevinovată, care trebuia să adune șapte flori de la șapte buruieni, de șapte ori câte șapte frunze de la tot atâția copaci și șaptezeci de rădăcini de la șaptezeci de alte buruieni și să le pună toate în cazan, ca baba să le fiarbă toate în bale de la șaptezeci și șapte de șerpi.

S-a apucat dar Lia și astă dată de muncă lungă și grea: a adunat de prin pădure cele șapte flori, cele de șapte ori câte șapte frunze și cele șaptezeci de rădăcini, a frecat cazanul cel mare, pirostriile de fier și linguroiul de aramă de le-a făcut lucioase, a strâns șaptezeci și șapte de brațe de vreascuri uscate șvarog, ca să aprindă focul, a pus flori, frunze și rădăcini în cazan, a ridicat cazanul pe pirostrii și se bucura, sărmana, că a scăpat și de aceste, căci nu se gândea că pierirea și-o pregătește.

Baba a bătut apoi din palme și au venit din șaptezeci și șapte de părți cei șaptezeci și șapte de șerpi, toți cu limbile scoase și gata de a umplea cazanul.

Între aceștia se afla însă și cel scăpat prin Lia de grele suferințe: el se furișă lunecând pe lângă dânsa și-i zise pe sâsâite la ureche:

– Să nu te pună păcatele să te freci cu alifia, că-ți pierzi toate puterile, ci scuipă în palme și fă ca și când te-ai fi frecat cu alifie.

El știa că nu are alifia putere decât frecată fiind cu mâna unei fete nevinovate.

– Așa o să fac! Zise Lia și, după ce șerpii își făcură și ei rândul, voi să aprindă focul.

– Oho! mai va, fată, mai va! grăi bătrâna. Pentru ca fiertura să se prindă, trebuie să mai dereticești prin colibă și să cureți curtea din dosul colibii, ca toate să fie ca la casa unei fete mari.

– S-o mai fac - zise Lia - și pe asta.

S-o facă - vai de capul ei!

Ea rămase încremenită când deschise ușa colibii: de când Bunica Ielelor a fost fată mare, n-a mai dereticat nimeni prin colibă, gunoiul se adunase mormane, iar prin colțuri păiengenișul încărcat de praf sta perdele groase și pretutindeni mișunau păiangeni mari cât pumnul, muscoi înțepători și fel de fel de alte bâzdâgănii, care, simțind mirosul de sânge curat, deteră năvală asupra Liei, ca s-o sleiască într-o clipă.

Știau, afurisitele, că ea, care lasă locul curat pretutindeni pe unde trece, e dușmanca lor cea mare. În curând simțiră, însă, că n-au ce să-i facă și i se deteră rușinate din cale. O știuse și baba aceasta, și-o pusese pe Lia să dereticească numai pentru ca să le îndârjească.

– Puișorilor, drăguților - le zise dar - mai aveți puțintică răbdare, că în curând vi-o dau gata.

A curățit dar Lia și păiengenișul, și pereții, a cărat gunoiul, a măturat și a șters praful, a făcut coliba curată de-ar fi putut să steie chiar și Limir-împărat în ea. Ea rămase și mai încremenită când ieși în curte.

Aici își ținea baba hoarele, găini moțate, rațe deșelate, broaște-țestoase, șopârle râioase și fel de fel de alte jigănii spurcate, cu ale căror ouă trăia și care umpluseră curtea de găinaț și de fel de fel de alte murdării, încât te cuprindea leșinul chiar și când te gândeai numai că ai să simți mirosul. Iară prin murdăriile acelea colcăia gadul de viermi, prin văzduh roiau fel de fel de muște, pretutindeni mișunau jigănii care se hrănesc cu viermi și cu muște, și șoareci, și guzgani, și conopiștirițe, și lilieci, bufnițe cu capul cât banița și șerpi fel de fel, să vezi cu ochii și să nu crezi, ci să te miri și să nu mai știi ce să zici.

– Las', că vă viu eu de hac! grăi Lia, și intră cu bărbăție în curte. Într-o clipă deteră cu toate năvală asupra ei, unele târâș, altele pitiș, iar altele alergând ori zburând, Degeaba însă, că nu puteau să-i facă nimic: ea se scutură o dată, și toate căzură la pământ.

– Puișorilor, dragilor - grăi baba și de astă dată - aveți puțintică răbdare, că vi-o dau deodată gata.

Poate orișicine să dea cu socoteală cât și cum a trebuit să muncească Lia ca să cureță și curtea Bunichii Ielelor, - muncă, nu șagă! Las' că de aici căra și colo se aduna, dar afurisitele acelea de lighioane se îngrămădeau în urma ei, și unde ea curăța, acolo se spârcăiau ca să le umple toate de alte murdării, și iar trebuia să cureță, și iară, și iarăși – și până ce n-a ajuns să cureță și mațele din ele.

„Uf!" grăi dânsa când o mântui și asta și se duse să aprindă focul la cazan. Au fiert florile, și frunzele, și rădăcinile, și tot au fiert în clocote, în vreme ce baba mesteca mereu cu linguroiul și boscorodea cum știa, și tocmai pe la miezul nopții văzduhul se umplu de un miros plăcut și începu să se prindă pe deasupra un fel de pojghiță ca smântâna. Asta era alifia care dezgheață sângele, dezmorțește vinele și pune în mișcare viața, ca omul om să fie.

– Ia, fată - grăi baba cu glas momitor - și freacă-te și la ochi, și la tâmple, și la crucea pieptului, și în palmă, c-o să te simți ca înviată din morți!

Asta era dar taina.

– La ochi, la tâmple, la crucea pieptului și în pălmi, grăi Lia, atât voiam să știu! Ea se duse apoi, luă un țest de broască, îl curați bine și începu să adune în el alifia până ce nu-l umplu. Când veni însă rândul să se frece, ea făcu precum îi zisese șerpoiul: dădea pe deasupra alifiei ca și când ar fi luând din ea, dar făcea parcă-i era greu mirosul și se ținea de nas cu mâna stângă, iar pe subt ea scuipa pe deget, apoi se freca.

Așa s-a frecat și la ochi, și la tâmple, și la crucea pieptului, și în pălmi, iar Bunica Ielelor nu se îndoia că cu alifie s-a frecat.

– Ț0 pe ea, puișorilor, dragilor! strigă dar cu toată răutatea ei, și bâzdâgăniile toate și toate jigăniile deteră năvală asupra Liei, ca într-o clipă s-o facă miș-fărămiș, încât numai oase albe să se aleagă de ea. Lia însă se scutură o dată, răsturnă cazanul de pe pirostrii, și pe aci îi fu drumul - cu țestul plin de alifie.

– În ceas bun să fie! strigă șerpoiul, care îi ieși peste puțin în cale. Cum ai pornit-o, așa s-o și scoți la capăt. Acum scuipă încă o dată pe deget, ia cu el alifie și freacă-mă în frunte, la ochi și la crucea pieptului. Lia făcu precum i se zise, și șarpele se zbătu puțin, se dete o dată peste cap și se făcu armăsar cu nări umflate și

cu ochi focoşi.

– Eu sunt armăsarul lui Limir-împărat, îi zise, pe care nimeni afară de dânsul nu l-a încălecat. Încalecă-mă şi ţine-te bine, că am să te duc cum nici pe el nu l-am mai dus. Lia a încălecat ş-apoi a pierdut vederile în repeziciunea goanei în care a fost dusă şi dusă mereu, într-o răsuflare, până la turma păzită de câinii cu picioarele pline de spini.

Aci armăsarul se opri.

– Uite! vezi oile acelea!? grăi armăsarul. Sunt tot fete care au făcut ca tine încercarea de a-l scăpa pe Limir-împărat şi-au fost vrăjite de Iele, iar câinii sunt tot feţi-frumoşi, care, duşi de dorul lor, au răzbit până la Mama Ielelor, ca să le scape pe fete, şi-au căzut în urgie. Descăleca şi du-te de le freacă, şi-i freacă, cum ştii, cu alifie, dar bagă de samă ca să nu ţi se prindă alifia de deget.

Lia făcu precum i s-a zis şi, una câte una, oile se scuturară, se deteră peste cap şi se făcură fete care de care mai frumoase, încât tot să stai şi să te uiţi la ele.

Armăsarul necheză o dată şi din lărgimile câmpiei veniră în goană mare cai frumoşi, pentru fiecare fată câte unul, iar după ce încălecară, fetele se pomeniră gătite în haine scumpe şi frumoase, cum li se cuvine călărind pe asemenea cai.

Lia, văzându-le atât de frumoase şi atât de frumos gătite, era cuprinsă de ciudă şi-i părea rău că le-a făcut bine, dar tot îi frecă şi pe câini, care se scuturară şi ei, se deteră peste cap şi se făcură feţi-frumoşi, care de care mai voinic. Armăsarul iar necheză şi iar veniră cai frumoşi, pentru fiecare câte unul, şi voinicii, încălecând, se pomeniră şi ei îmbrăcaţi în haine scumpe şi frumoase.

– Dar aceia cine sunt şi de ce dorm când ar trebui să steie treji şi să poarte grijă de turmă? întrebă Lia arătând asupra păcurarilor.

– Aşa li-e rostul, grăi armăsarul. Sunt sfetnicii lui Limir-împărat, care prin momelile lor, şi-au ameţit stăpânul şi i-au umplut capul de fumuri. Haid' să mergem mai de parte.

Lia încălecă şi abia acum îşi dete seama că ea însăşi e gătită în haine încă mai frumoase şi mai scumpe decât ale celorlalte fete şi împodobită tot cu aur şi cu pietre scumpe. Pe când însă ceilalţi vorbeau şi râdeau în voie bună, ea se ţinea ţeapănă, rece şi mândră în scări, era posomorită şi înfumurată parcă n-ar fi nimeni vrednic să stea alături cu dînsa, nici să simtă mirosul alifiei ce mai rămăsese în ţestul pe care îl ducea cu multă grijă în mâna ei stângă. Mult ar fi voit, Doamne, să se vadă în oglindă şi rău era mâhnită că era pustiu împrejurul ei şi nu se adună de nicăieri lume ca s-o vadă şi să stea uimită.

Mare-i fu dar bucuria când, aşa cum mergeau în josul câmpiilor, li se ivi în preajma vederii un sat. Peste puţin, însă, ea zări mai la o margine şi coliba în care crescuse şi din care plecase în lume, şi-i veni să-şi schimbe drumul. Îi era greu afară din cale să-şi vadă sărăcia şi să deie ochi cu mama ei cea îmbrăcată în zdrenţe înnodate.

– Ei! grăi însă, prinzând inimă, ce-mi pasă!? Ei tot nu ştiu nimic, nimeni n-o să mă cunoască, iar eu fac ca şi când n-aş fi ştiind nimic.

Aşa a şi fost.

A mers iute vestea că vine o împărătească cu curtenii ei, ca să-i ducă lui Limir-împărat daruri nepreţuite, şi multă lume li s-a adunat în cale ca să-i vadă.

Era şi văduva cea săracă, mama Liei, acolo, şi cum văzu din depărtare alaiul, îşi aduse aminte că aşa-şi visa dânsa fata.

– Lio, fata mea, Lio! strigă ea după ce alaiul se apropie. Lia însă se ţinea ţapănă, rece şi mândră în scări şi trecu posomorâtă şi înfumurată înainte, parc-ar fi fost din altă lume.

– Nu-i Lia, fata mea, grăi văduva întristată. Şi totuşi, parc-ar fi aidoma ea. Ce s-o fi ales de Lia mea?

Aşa au trecut prin sate şi prin oraşe multe, mereu prin mijlocul mulţimii uimite, şi Lia se simţea din ce în ce mai nemîngîiată că toţi o vedeau, dar ea însăşi nu putea să se vadă pe sine.

A mers în cele din urmă vestea până la Limir-împărat, care-şi petrecea zilele în marele lui palat, înconjurat de sfetnici şi de slugi fără de număr, dar singur în mijlocul lor, tot tânăr şi frumos, dar mereu posomorât. „Doar o da Dumnezeu!", ziceau supuşii lui când o vedeau pe Lia atât de frumoasă şi cu alai atât de strălucit. Mult ar fi dorit să-l ştie şi pe el om cu rost la casa lui şi pereche mai potrivită nu puteau să-şi închipuiască.

Limir-împărat mai zâmbea parcă şi el din când în când şi o aştepta cu oarecare nerăbdare. Când a aflat, însă, că ea e mândră şi se ţine ţapănă în scări, el a început să-şi încreţească sprâncenele şi să dea porunci ca să i se adune oastea.

„Nu cumva!? își zicea. N-ar voi cumva să se sămuiască cu mine!?" Asta ar fi voit s-o vadă.

Când curtenii l-au vestit, în sfârșit, că Lia a sosit cu alaiul ei, Limir s-a gătit în cele mai strălucite podoabe și a poruncit să i se adune curtenii în sala cea mare, unde-și avea tronul făcut din aur și așezat la înălțimea de șaptezeci și șapte de trepte. După ce el urcă cele șaptezeci și șapte de trepte, se așeză în tron și luă scheptrul în mână, sfetnicii și curtenii - își plecară capetele și îngenunchează pe trepte, fiecare după rangul lui, cei mai umiliți și mai vrednici mai sus și mai aproape de stăpîn, iar cei mai îndoielnici, ceva mai jos și mai departe de el.

Așa-l găsi Lia când intră cu alaiul ei în sală și, cît dete cu ochii de el, îl și cunoscu și fu gata să-i aducă aminte cele petrecute în coliba Ielelor.

La dreapta tronului era însă o oglindă mare și la stânga alta și Lia rămase, când se văzu în oglindă, într-un fel de aiurire; nu mai vedea acum nici sală, nici curteni, nici tronul cu cele șaptezeci de trepte ci, uimită de frumusețea ei, se simțea cu trei palme mai înaltă și-și ridica cu atâta mândrie capul, încât toți începură să tremure în fața ei. Limir-împărat își aduse aminte de ea și nu-și mai putu stăpâni firea.

„M-a întrecut, m-a răpus, m-a dat gata!?" își zise el, și coborî printre curtenii săi umiliți cele șaptezeci și șapte de trepte, ca să meargă la ea și să i se închine ca orișicare muritor.

– Lia - îi zise - parcă ne-am mai văzut și, plecându-se, îi întinse mâna. Lia înghiți un nod: îi era peste putință să facă mărturisirea că dânsa e ceea ce umbla odată desculță și în cămășuță curată.

– Ți se va fi părând - îi răspunse - dar îi întinse și ea mâna, așa, mai din depărtare. El îi ținu câtva timp mâna, dar nu mai simțea fiorii pe care îi simțise, nu se dezmorțea, nu i se încălzea sângele în vine.

– Da, mi s-a părut numai! Alta era și altfel în toată firea ei aceea pe care o știu, grăi posomorât, și se întoarse ca să urce cele șaptezeci și șapte de trepte, să șadă în tron și să ia scheptrul în mână. Lia însă nu-l lăsă, ci-l ținu în loc. Acum i se înfundă însă și Liei.

În zadar îi spuse c-a umblat și a ostenit, a trecut prin multe și s-a canonit ca să caute alifia ce dezmorțește vinele, în zadar îl încredința că a găsit-o și vine cu ea de peste nouă mări și nouă țări, în zadar stărui să-l frece fie măcar și numai la ochi și la tâmple, căci el ținea una și bună, că alta e aceea pe care o știe dânsul și o așteaptă, o lua drept o vrăjitoare care vrea să-l piardă cu farmecele ei, ba în cele din urmă se îndârji și voi s-o dea afară din palat și s-o alunge din împărăția lui.

Toate ca toate, dar asta n-o mai putea suferi Lia.

Atinsă în mândria ei, ea-și pierdu sărita și cu ea toată rușinea. Băgă dar mâna în țestul cu alifie și se frecă la ochi, la tâmple, la crucea pieptului și în pălmi, apoi se scutură ca trezită din somn și rămase în fața lui așa cum o știa el, desculță și în cămășuță curată.

– Asta e! strigă Limir-împărat, și sări să o cuprindă în brațe, dar nu-i simți bine trupul cald, când Lia îi dete brânci atingându-l la obraji și la crucea pieptului cu mânile ei pline de alifie și se desfăcu din brațele lui ca șarpele lunecos.

– O să alergi tu după mine cum am alergat eu după tine! grăi dânsa, apoi se depărta iute, dimpreună cu alaiul ei, încălecă și plecă în goană mare.

A și alergat Limir, bietul de el.

Atins și ici și colo de alifie, el nu mai era nici viu, nici mort, ci numai așa - leșinat și lihnit. Porunci dar ca iute-iute să încalece cu toții și s-o urmărească pe Lia. A trecut însă vreme multă până ce slugile au scos caii din grajdurile împărătești, li-au pus șelele și frânele și până ce sfetnicii și curtenii au încălecat, căci de! erau boieri, nu oameni de rând. Era departe Lia când ei au plecat în urmărirea ei și nici vorbă nu putea fi ca s-o ajungă în drumul ei spre coliba văduvei. Mare a fost, Doamne, bucuria mamei când și-a văzut fata întorcându-se tot cum a fost, dar cu alai frumos și mare de nu-l mai încăpea nici coliba, nici curtea, nici preajma curții.

Răsăreau florile și acum pe urmele pașilor ei și se clătinau plecându-se spre ea, dar nu mai erau triste, ci-i cântau voioase: „Bună ești, harnică ești, frumoasă și la fire dulce ești și puțin ai să mai stai cu noi, că vine într-o răsuflare ursitul tău."

A și sosit în curând, și văduva cea săracă nu mai știa ce să înceapă când s-a pomenit la coliba ei cu Limir-împărat el însuși, venit ca să cerșească alifie și să-i pețească fata.

Că i-o dă ori nu i-o dă, despre asta nu mai putea să fie vorba: s-a făcut, neică, o nuntă împărătească de se vestește și astăzi despre ea, și șapte zile și șapte nopți împărăția întreagă a tot mâncat, băut și s-a veselit, a tot jucat și jucat, de-a schimbat fiecare flăcău de dai-Doamne câte trei perechi de opinci!

Numai sfetnicii și curtenii lui Limir-împărat erau cam puși pe gânduri, căci, de! multe s-au întors cu susul în

jos și mulți dintre cei de pe treptele de sus s-au coborît ceva mai în rând cu talpa scării. Iar Ielele, nebunele, au rămas cum fuseseră, dar de atunci încoace, când se întâlnesc pe la răscruci, se mai prind și numai singure în horă.

Doi feți cu stea în frunte

de Ioan Slavici

1872

A fost ce-a fost; dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti. A fost odată un împărat. Împăratul acesta stăpânea o lume întreagă, și în lumea asta era un păcurar bătrân și o păcurăriță, care aveau trei fete: Ana, Stana și Lăptița.

Ana, cea mai în vârstă dintre surori, era frumoasă, încât oile încetau a paște când o zăreau în mijlocul lor; Stana, cea mijlocie, era frumoasă, încât lupii păzeau turma când o vedeau pe dânsa stăpână; iară Lăptița, cea mai tânără soră, albă ca spuma laptelui și cu păr moale ca lâna mieluşeilor, era frumoasă — mai frumoasă decât surorile sale împreună — frumoasă cum numai dânsa era.

Într-o zi de vară, când razele soarelui erau mai stâmpărate, cele trei surori se duseră ca să culeagă căpșune în marginea codrilor.

Pe când ele culegeau căpșunele, îndată se aude un șir de tropote, ca și când ar veni și s-ar apropia o ceată de călăreți. Era cine era: era tocmai feciorul împăratului, venind ca să meargă cu prietenii și cu curtenii săi la vânat.

Tot voinici frumoși, crescuți în șeile cailor, dar cel mai frumos și pe cel mai înfocat armăsar era... cine altul putea să fie?... Făt-Voinic, feciorul de împărat. Focul cailor se stâmpără în zărirea celor trei surori și călăreții deteră în pas mai încetișor, până ce, veniți și sosiți, se simțiră duși.

— Auzi tu, soră, grăi Ana către sora mijlocie, dacă m-ar lua pe mine, i-aș frământa o pâine din care mâncând s-ar simți ș-ar fi tot june și voinic, mai voinic decât toți voinicii din lume.

— Eu, zise Stana, dacă pe mine m-ar lua, i-aș toarce, țese și coase o cămașă pe care, îmbrăcând-o, s-ar putea lupta cu zmeii, trecând prin apă fără ca să se ude, trecând prin foc fără ca să se ardă.

— Iară eu, grăi Lăptița, cea mai tânără soră, dacă i-aș fi soție, i-aș face doi feți-frumoși, gemeni cu părul de aur și cu stea în frunte, stea ca luceafărul din zori.

Când trec pe lângă fete, voinicii, chiar și cei împărățești, văd cu ochii și ascultă cu urechile. Ascultând, ei auziră, auzind, înțeleseră, iar înțelegând, ei suciră frânele și săriră la fete.

— Sfântă-ți fie vorba și a mea să fii, soție de împărat! grăi feciorul de împărat ridicând la sine în șa pe Lăptița cu căpșune cu tot.

— Și tu a mea! grăi cel dintâi voinic către Stana, făcând și el pre- cum a văzut pe stăpânul său.

— Și tu a mea! grăi al doilea în voinicie către Ana, ridicând-o și pe ea în șa.

Făcând așa, voinicii porniră spre curtea împărătească. În ziua următoare se făcură nunțile și apoi trei zile și trei nopți întreaga împărăție răsuna de veselia oaspeților...

Peste alte trei zile și trei nopți merse vestea în țară că Ana și-a făcut pâinea: a cules bobi, a măcinat, cernut, frământat și a copt pâinea precum a fost zis la culesul de căpșune.

Încă de trei ori câte trei zile și de trei ori câte trei nopți trecură și o nouă veste merse în țară, că Stana și-a făcut cămașa: a cules fire de in, le-a copt și melițat, a periat fuiorul, a tors firele, a țesut pânza și a cusut cămașa pe trupul soțului ei, precum a fost zis la culesul de căpșune.

Numai a Lăptiței vorbă nu s-a împlinit încă. Dar toate se fac numai cu vremea.

Când se împlini de-a șaptea oară a șaptea zi, numărată de la cea de întâi zi de cununie, feciorul de împărat se arătă înaintea voinicilor și celorlalți curteni ai săi cu fața veselă și cu vorba pe de sute și mii de ori mai blândă și mai îndurătoare decât până acuma, dând de știre că de aici înainte multă vreme n-are să mai iasă din curte, fiindcă-l poartă inima să stea zi și noapte lângă soția sa. Era adică să se întâmple — din îndurarea lui Dumnezeu — precum a grăit Lăptița la cules de căpșune... Și lumea, și țara, și întreaga împărăție se bucurau așteptând să se vadă ce nu s-a mai văzut încă.

Hei! dar multe se petrec în lume, și dintre multe, multe bune și rele multe!

S-a întâmplat adică, ca feciorul de împărat să aibă și o mamă vitregă, iară asta, o fată mare în păr, pe care a fost adus-o cu sine, având-o de la cel dintâi bărbat. Și apoi, vai și amar de acela ce cade în asemenea cuscrii!

După gândul vitregei era să fie ca fiica sa s-ajungă soție de împărat și stăpână peste împărăție, iară nu

Lăptița, fata cea de păcurar.

Și acuma sărmana Lăptița avea să sufere pentru că n-a fost pe gândul vitrigei, ci după voința lui Dumnezeu. Vezi! așa e lumea: chiar și acolo e rea unde o poartă gândul cel bun.

Era acuma în gândul vitrigei ca întâmplându-se după cum a fost zis Lăptița, să facă pe lume să creadă și să creadă feciorul de împărat că nu e precum este și precum s-a zis.

Nu putea însă face nimic, fiindcă feciorul de împărat stătea de-a pururea, zi și noapte, lângă soția lui. Își puse dar de gând ca, cu una, cu două, cu vorbe și iscusințe, să-l urnească pe acesta, iară după aceea, rămânând Lăptița în grija ei, a ei să fie grija. Știa că nu-i va fi greu să afle cale și chip.

Cu una, cu două, feciorul de împărat nu se urnea însă din loc. Vorbele zburară în vânt și iscusințele rămaseră lucru fără treabă. Vremea trecea, ziua se apropia, era mâine-poimâne, și feciorul de împărat nu se depărta de lângă soția sa.

Când vitrega văzu că acuma nu e încotro, își puse piatră pe inimă și trimise carte, știre și veste la frate-său, a cărui împărăție era vecină, spuse cum și ce, și grăi două-trei vorbe, ca să vină cu oaste și voinici și să cheme pe feciorul de împărat la război.

Asta era una, bună și cea din urmă. Nici nu rămase în zadar.

Feciorul de împărat sări cuc de mânie când îi veni vestea că acum nu e bine, că iaca cum și ce, și cum că oștile vrăjmașilor sunt pe cale să vină, să intre și să fie precum de mult n-a mai fost... Bătaie adică, bătaie grozavă, bătaie între doi împărați!

Văzu și el că acuma nu e încotro, că n-are decât să facă ce e de făcut.

Așa sunt feciorii de împărat! Oricât de în drag și-ar păzi nevestele și oricât de-a dor ar aștepta să-și vadă feții, când aud de bătaie, li se zvârcolește inima în trup, li se frământă creierii în cap, li se împăienjenesc ochii... lasă nevastă și feți în grija Domnului și pornesc ca vântul la război.

Feciorul de împărat a pornit ca primejdia, s-a dus ca pedeapsa lui Dumnezeu, s-a bătut cum se bate, cum numai el se bate și, când în a treia zi au crăpat zorile, iarăși a fost la curtea împărătească, sosind cu inima stâmpărată prin luptă și cu ea plină de dor neastâmpărat să știe ce și cum, de când s-a dus!

Hei! dar ce-auzi? ce văzu? îmi vine nici să nu mai povestesc când văd atâta răutate, atâta suflet fără milă, și urâtă, și supărăcioasă, și grozavă treabă, încât nici nu se poate spune fără ca să răsufli o dată cu greu!

Adică a fost așa: în clipita când stelele se strâng pe cer, când feciorul de împărat era numai trei pași de la poarta curții, s-a întâmplat întocmai precum a fost zis Lăptița: doi feți-frumoși, feciori de împărat, unul ca altul, cu păr de aur și cu luceferi în frunte.

Dar era ca lumea să nu-i vadă. Vitrega, rea precum era în gândul ei, în pripă puse doi căței în locul copiilor, feți-frumoși, iar pe copiii cu părul de aur și cu steaua în frunte îi îngropă în colțul casei, tocmai la fereastra împăratului.

Când feciorul de împărat intră în casă și cercă s-audă și să vadă, n-auzi nimic, ci văzu numai pe cei doi cățeluși, pe care vitrega i-a fost pus în patul Lăptiței.

Multă vorbă nu se mai făcu. Feciorul de împărat văzu cu ochii, și asta era destul. Lăptița nu și-a ținut vorba, și acuma nu rămase decât să-și ajungă pedeapsa.

Feciorul de împărat n-avu încotro, își călcă pe inimă și porunci să o îngroape în pământ până la sânișori, rămânând așa în ochii lumii, pentru ca să se știe ce e aceea când cineva cutează să înșele pe un fecior de împărat.

Într-altă zi, apoi, se făcu pe gândul vitregei. Feciorul de împărat se cunună a doua oară și iarăși răsunară veseliile de nuntă trei zile și trei nopți.

Hei! dar nu e darul lui Dumnezeu pe faptă nedreaptă! Cei doi feți-frumoși nu aflau odihnă în pământ. În locul în care erau îngropați crescură doi paltini frumoși. Când vitrega îi văzu crescând, porunci ca să-i stârpească din rădăcină.

— Lăsați-i să crească! porunci împăratul. Îmi plac aici la fereastră! Așa paltini n-am văzut încă.

Și apoi crescură paltinii, crescură cum alți paltini nu cresc: în fiecare zi un an, în fiecare noapte alt an, iară în crepetul zorilor, când se strâng stelele pe cer, trei ani într-o clipită. Când se împliniră trei zile și trei nopți, cei doi paltini erau mândri și nalți, ridicându-se cu crengile lor până la fereastra împăratului. Și apoi, când adia vântul și se mișcau frunzele, împăratul asculta, asculta zile întregi la șoptirea lor. Îi părea că aude un suspin neîncetat, ca o plângere pusă în vorbe neînțelese, pe care numai sufletul lui o simțea ca o simțire ascunsă și nepricepută, care ziua nu-i lăsa odihnă și care noaptea îl ținea treaz. Îl cuprindeau fiorii în auzul acestei șoptiri

și totuși îi părea că n-ar putea să fie fără de ea.

Vitrega simți, însă, ce e și cum. Își puse de gând ca, cu orice preț, să stârpească paltinii. Era greu, dar mințile muierești storc din piatră zăr. Vicleșugul muierilor dezbracă voinicii: ce puterea nu poate, poate dulceața vorbelor, și ce nici asta nu poate, pot lacrimile mincinoase.

Într-o dimineață împărăteasa se puse pe de marginea patului soțului ei și începu să-l ademenească cu dezmierdări și vorbe de dragoste. Mult a ținut până la ruptul firului, dar în sfârșit... și împărații sunt tot oameni.

— Bine! grăi feciorul de împărat cam cu jumătate de gură. Să fie pe voia ta; să stârpim paltinii: dar din unul să facem un pat pentru mine, din altul un pat pentru tine.

Împărăteasa se mulțumi cu atâta. Paltinii fură tăiați, și nici nu se înnoptă bine până ce paturile erau făcute și puse în casa împăratului.

Când feciorul de împărat se culcă în patul nou, îi părea că se simte de o sută de ori mai greu decât până acuma și totuși află odihnă cum n-a mai aflat; iară împărăteasa i se părea că zace culcată pe spini și mărăcini, încât toată noaptea nu putu dormi.

După ce împăratul adormi, paturile începură să scârțâie. Și de aceste scârțâituri împărăteasa scotea un înțeles cunoscut; i se părea că aude vorbe pe care nimeni nu le pricepea decât numai dânsa.

— Ți-e greu, frățioare? întrebă unul dintre paturi.
— Ba! mie nu mi-e greu, răspunse patul pe care dormea împăratul, mi-e bine, căci pe mine zace iubitul meu tată!

— Mie mi-e greu, zise cellalt pat, căci pe mine zace un suflet rău! Și tot așa vorbiră paturile în auzul împărătesei până la crepetul zorilor.

Când se făcu ziuă, împărăteasa își puse de gând să prăpădească paturile. Porunci dar să facă alte două paturi tocmai ca și acelea și, când împăratul merse la vânat, le puse pe aceste pe neștiute în casă, iară paturile de paltini le aruncă în foc până la cea mai mică scândură.

Focul ardea, iară în pocniturile focului împărăteasa părea că aude tot acele vorbe de înțeles nepriceput.

După ce paturile arseră, încât nu rămase nici măcar o bucățică de cărbune, împărăteasa adună cenușa și o aruncă în vânt, pentru ca să fie dusă peste nouă țări și peste nouă mări, ca parte cu parte în veci să nu se mai afle.

Ea n-a văzut însă că tocmai atunci când focul ardea mai frumos se ridicaseră în sus două scântei și, ieșind la lumină, căzură tocmai unde au fost crescuți cei doi paltini, iară căzute aici, cele două scântei se prefăcură în doi mielușei gemeni, din care unul era tocmai atât de frumos ca și cellalt, tocmai atât de blând, cu lâna tocmai atât de strălucită. Doi miei, fiecare preț de-o împărăție!

Când împărăteasa văzu mielușeii păscând pe sub ferestrele împăratului, sări plină de bucurie la dânșii, îi luă în brațe pe amândoi și-i duse la soțul său.

Din clipita asta, feciorul de împărat zi și noapte nu se gândea decât la mielușei: îi părea că în fiecare mișcare a mielușeilor, în fiecare zbieret ieșit din gura lor, în fiecare privire află ceva, care îi cădea greu și totuși îi ustura inima.

Văzând că soțul său a îndrăgit mielușeii, împărăteasa iarăși prinse gând rău și nu se împăcă până ce, când cu bine, când cu rău, când cu vorbe dulci și când cu plâns, nu făcu pe feciorul de împărat ca să se învoiască cu pierzarea mielușeilor.

Mielușeii fură tăiați. Ce nu se putu mânca, împărăteasa puse să se arunce în foc... în foc și piele, și lână, și oase, și tot ce a mai fost.

Nu mai rămase nimic. Nimeni n-a băgat de seamă că tocmai pe fundul vasului în care s-a spălat carnea, între crăpătura doagelor, au rămas două bucățele din creierii mielușeilor. Când apoi slujnica împăratului s-a dus la vale după apă, bucățelele de creieri s-au spălat și au mers cu pârâul până în apa cea mare, care curgea prin mijlocul împărăției. Aici din cele două bucățele s-au făcut doi peștișori cu solzii de aur, unul tocmai ca și cellalt, deopotrivă, ca să se știe că sunt frați gemeni.

Într-o zi pescarii împărătești se sculară dis-de-dimineață și-și aruncară mrejele în apă. Tocmai în clipa când cele din urmă două stele se stinseră pe cer, unul dintre pescari ridică mreaja și văzu ce n-a mai văzut: doi peștișori cu solzii de aur.

Pescarii s-adunară să vadă minunea, iar după ce văzură și se minunară, hotărâră ca, așa vii precum sunt, să ducă peștișorii la împărat și să-i facă cinste.

— Nu ne duce acolo, că de acolo venim, de-acolo suntem şi acolo e pieirea noastră, grăi unul dintre peştişori.

— Ce să fac dar cu voi? întrebă pescarul.

— Pune-te şi adună rouă de pe frunze, lasă-ne să înotăm în rouă, pune-ne la soare şi apoi nu veni până ce razele soarelui nu vor fi sorbit roua de pe noi, grăi al doilea peştişor.

Pescarul făcu precum i s-a zis: adună rouă de pe frunze, lăsă peştişorii să înoate în rouă, îi puse la soare şi nu veni până ce razele soarelui nu sorbiră roua de pe ei.

Ce-a aflat? Ce-a văzut? Doi copilaşi, feţi-frumoşi cu părul de aur şi cu stea în frunte, unul ca cellalt, încât cine îi vedea trebuia să ştie că sunt gemeni.

Copiii crescură repede... În fiecare zi un an, în fiecare noapte alt an, iar în crepetul zorilor, când stelele se stingeau pe cer, trei ani într-o clipită. Şi apoi creşteau precum alţii nu cresc: de trei ori în vârstă, de trei ori în putere şi tot de trei ori în înţelepciunea minţii. Când se împliniră trei zile şi trei nopţi, copiii erau de doisprezece ani în vârstă, de douăzeci şi patru în putere şi treizeci şi şase în înţelepciunea minţii.

— Acuma lasă-ne să mergem la tatăl nostru, grăi unul dintre copii către pescar.

Pescarul îi îmbrăcă frumos pe amândoi, le făcu câte o căciulă de miel, pe care o traseră pe cap ca nimeni să nu vadă părul de aur şi steaua în frunte, apoi feţii porniră către curtea împăratului.

Era ziua mare când ajunseră la curte.

— Vrem să vorbim cu împăratul! grăi unul dintre feţi către străjerul ce sta încărcat de arme la poarta curţii.

— Nu se poate, fiindcă tocmai acuma şade la masă, îi răspunse străjerul.

— Tocmai pentru că şade la masă! vorbi al doilea făt intrând îndărătnic pe poartă.

Străjerii se adunară, voind să scoată pe feţi din curte, dar aceştia trecură printre dânşii precum trece argintul-viu printre degete. Cu trei paşi înainte şi alţi trei în sus se pomeniră tocmai înaintea casei celei mari, unde împăratul ospăta cu curtenii săi.

— Vrem să intrăm! grăi unul dintre feţi aspru către slujitorii ce stau la uşă.

— Nu se poate, răspunse un slujitor.

— Ei! vom vedea noi dacă se poate ori nu se poate! strigă cellalt făt, cotind îndărătnic pe slujitori în dreapta şi în stânga.

Dar mulţi erau slujitorii şi feţii numai doi. Se făcu o îmbulzeală şi o larmă înaintea uşii, încât răsuna curtea.

— Ce e acolo, afară? întrebă împăratul mânios. Feţii se deteră paşnici când auziră vorbele tatălui lor.

— Doi băieţi voiesc să intre cu puterea! zise un slujitor intrând la împăratul.

— Cu puterea? Cine să intre cu puterea în curte la mine? Cine sunt băieţii aceia? strigă împăratul într-o răsuflare.

— Nu ştiu, înălţate împărate, răspunse slujitorul, dar curat nu-i lucru, căci băieţii sunt tari ca puii de leu, încât au străbătut prin străjuirea de la poartă, şi acuma ne dau nouă de lucru! Ş-apoi, de îndărătnici ce sunt, nici căciulile nu şi le iau din cap.

Împăratul se roşi de mânie.

— Scoateţi-i afară, strigă el, înhăţaţi-i cu câinii!

— Lasă, că mergem noi şi aşa, grăiră feţii plângând de asprimea vorbelor ce auziră, şi porniră în jos pe trepte.

Când erau să iasă pe poartă, îi opri un slujitor ce venea în ruptul sufletului.

— A zis împăratul să veniţi, că împărăteasa vrea să vă vadă! Băieţii se gândiră puţin, apoi se întoarseră, suiră treptele şi intrară la împăratul cu căciulile în cap.

Era o masă plină, lungă şi lată, iar pe lângă masă toţi oaspeţii împărăteşti, în capul mesei împăratul şi lângă dânsul împărăteasa, şezând pe douăsprezece perini de mătase.

Când băieţii intrară, căzu una dintre perinele pe care şedea împărăteasa. Ea rămase pe unsprezece perini.

— Luaţi căciulile din cap! strigă un curtean către băieţi.

— Acoperământul capului este cinstea omului. Noi avem poruncă să fim precum suntem.

— Ei bine! grăi împăratul îmblânzit de auzul vorbelor ce ieşiră din gura băiatului. Rămâneţi precum sunteţi! Dar cine sunteţi? de unde veniţi? şi ce voiţi?

— Suntem doi feţi gemeni, doi lăstari dintr-o tulpină ruptă în două, jumătate în pământ şi jumătate în cap de masă; venim de unde-am pornit şi suntem sosiţi de unde venim; fost-am cale îndelungată şi am grăit cu

suflarea vânturilor şi am vorbit în limba fiarelor şi am cântat cu valurile de apă, iar acuma, în grai de om, voim să-ţi cântăm un cântec pe care-l cunoşti fără ca să ştii!

De sub împărătească a sărit a doua perină.

— Lasă-i să meargă cu prostiile lor! grăi ea către soţul său.

— Ba nu, lasă-i să cânte! răspunse împăratul. Tu ai dorit să-i vezi, iar eu doresc să-i ascult. Cântaţi, băieţi!

Împărăteasa tăcu, iar feţii începură să cânte povestea vieţii lor. "A fost un împărat..." începură feţii; de sub împărătească căzu a treia perină.

Când feţii povestiră despre pornirea feciorului de împărat la bătaie, de sub împărătească căzură trei perini deodată.

Când feţii sfârşiră cântecul, sub împărătească nu mai era nici o perină, iar când ei luară căciulile din cap şi-şi arătară părul de aur şi stelele în frunte, oaspeţii, curtenii şi împăratul îşi acoperiră ochii, ca nu cumva să piardă lumina de atâta strălucire.

Şi s-a făcut apoi precum de la început a fost să fie. Lăptiţa fu pusă în cap de masă lângă soţul ei; fata vitregei rămase cea mai rea slujnică la curtea Lăptiţei, iar pe vitrega cea cu gând rău o legară de coada unei iepe nebune şi înconjurară ţara de şapte ori cu ea, încât lumea să ştie şi să nu mai uite că cine începe cu rău, cu rău sfârşeşte.

Spaima zmeilor

de Ioan Slavici

A fost odată ce-au fost; a fost un om și-o femeie, bărbat și muiere, oameni de treabă, el bun și ea cuminte, încât li se dusese vestea că trăiesc bine și toți se bucurau când treceau pe la casa lor. Niciodată el nu zicea ba când ea zicea da, dar nici ea nu ieșea din voile lui, și de aceea era liniște la casa lor și toate le ieșeau bine și cu spor.

Aveau însă și oamenii aceștia o mare și nesecată mâhnire-n sufletele lor: nu le făcuse Dumnezeu parte de copii, și fără de copii viața, mai ales cea bună, n-are nici un rost. Să fi avut fie măcar numai unul, ca să aibă de cine să poarte grijă și cu ce-și bate capul, căci așa numai ei amândoi își nădeau zilele în sec și nu se alegeau cu nimic din ele.

Dădeau dar slujbe pe la toate bisericile, miluiau toți săracii și toate văduvele și se rugau în toate zilele lui Dumnezeu: "Dă-ne, Doamne, și nouă un copil, unul singur, cât de mic, numai copil să fie!"

Dumnezeu însă nu se oprește la vorbele omului, ci-i vede și gândurile ascunse.

— Măi Petre, îi zise dar într-una din zile lui Sf. Petre. Oamenii aceștia sunt adevărată pacoste pe capul meu. Mi s-a înăcrit cu ei!

— De ce, sfinte Doamne? întrebă portarul raiului.

— Nu vezi, răspunse Tatăl Ceresc, că sunt nesățioși?! Tot le-am dat, și nu se mai mulțumesc. Sănătate au, rânduială, pace și bună înțelegere la casa lor au, cu toată lumea se nărăvesc, iar acum le mai trebuie și copii.

— Dă-le, Doamne, ca să scapi de ei, grăi Sf. Petre, care pune totdeauna câte o vorbă bună pentru muritorii ce vin cu vreo rugăciune la tronul ceresc, căci, de! tot muritor a fost și el odată și știa ce sunt nevoile omenești.

— Păcat că stai de-atât timp la poarta raiului! întâmpină Dumnezeu. Tocmai dacă le dau nu mai scap, căci gândul lor cu unul se începe, iar după el urmează ceilalți. Când are apoi omul copii, puține mai cere pentru sine, dar nu mai sfârșește cerând câte de toate pentru ei.

— Miluiește-i, Doamne, stărui iar Petrea, că din plin dai, și orișicât vei fi dând, nu ți se istovesc comorile.

Așa vorbă i-a plăcut lui Dumnezeu. S-a revărsat dar îndurarea Domnului asupra celor doi oameni și a-nceput muierea să aibă copii, — curat ca-n poveste, — pasul și copilul, încât li s-a umplut deodată casa de copii.

Și toți erau mărunți, care de care mai mic decât cellalt, mai sfredeluș, mai guraliv, mai drăcos și — asta să nu uităm — mai mâncăcios și mai hapsân.

— Aoleo! zise femeia, care se bălăbănea cu ei. Ăștia-mi scot sufletul și-mi mănâncă și urechile. Cine m-a pus să mă tot milogesc?! Se vede că Dumnezeu m-a înțeles anapoda și mi-a dat pentru fiecare milogeală câte unul.

Omul însă stătea și nu se mai sătura să se uite la ei, c-așa-i plăceau lui, neastâmpărați, hârjoneți și mâncăcioși — adevărați prichindei.

— Sari, omule, îi zise-n cele din urmă femeia. Nu sta gură căscată! Nu vezi că azi-mâine n-o să-ți mai rămâie nici cenușă-n vatră?!

— Lasă, că dă Dumnezeu! răspunse el. Că doară nu ai tăi sunt, ci ai lui, că făptură omenească sunt, și dacă-ți dă dregătoria de părinte, te și ajută s-o porți.

— Ți-o fi dând, dacă miști și tu! răspunse ea, și de aici înainte nu mai era pace-n casa lor. El una, ea alta, el da, ea ba, mereu se ciondăneau ca niște deșucheați, până ce el, nemaiputând să rabde gura nevestei, și-a luat lumea-n cap și-a plecat să strângă cumva, de undeva, ceva pentru spuza lui de copii.

A tot umblat el așa din om în om fără de nici o cărare, dar degeaba vorbea despre copiii lui.

"Mare lucru! zicea unul. Parcă copii nu mai au și alții?!" "De ce ți i-ai făcut, dacă nu ești volnic să-i ții?" zicea altul.

Degeaba spunea că nu el i-a făcut, ci Dumnezeu i-a rânduit, că oamenii așa ceva nu vor să înțeleagă.

"În lumea asta n-o să fac eu nici o treabă", zise dar, și trecu pe cellalt tărâm.

Aici a intrat într-un codru des și tot s-a dus — așa ducându-se - până ce a dat de o casă cu multe marafeturi.

Aici era cuibul zmeilor. N-a găsit acasă decât pe Mama Zmeilor. Cine n-o ştie cum e? Ruşine-ar fi să zici că n-ai umblat prin lumea aceea şi n-o cunoşti.
— Bună ziua, mamă, îi zise el. Ea dete ursuză din cap.
— Dar tu cine eşti şi ce cauţi p-aici? îl întrebă zgripţuroaica.
— Eu? răspunse el ca un om cu socoteală. Eu sunt tata lor şi caut vreo slujbă.

— Tata lor?! îşi zise Mama Zmeilor. Ştia, biata de ea, că e-n lume Mama Pădurii, e Mama Ielelor, sunt fel de fel de mame, dar tată nu mai pomenise, şi se simţi rău smerită când se văzu, aşa deodată, în faţa tatălui lor — cine or fi ei, aceia.

Mai de voie bună, mai de frică, îl luă dar pe om slugă pe un an, anul, cum se ştie, de trei zile, iar simbria — ziua şi găleata cu galbeni, dac-o fi să-şi poată împlini anul.

Om să fii, însă, ca să împlineşti un an în slujba zmeilor.
— Uite, îi zise zmeoaica cea bătrână celui mai de dai-Doamne dintre feciorii ei, să vă strângeţi toate puterile, că ne-a venit tata lor, şi mare urgie o să ne-ajungă dacă n-o scoatem la capăt cu unu ca el.

— Las' pe mine, mamă, răspunse zmeul, că-i vin eu de hac. Nu degeaba m-ai făcut zmeu!

Iară el? Ce nu face omul de dragul copiilor săi?! Ziua întâi zmeoaica l-a trimis să aducă apă într-un burduf de bivol, dar bivol, colea, cum sunt cei din lumea zmeilor.

El, biet, abia putea să ducă burduful gol în spinare: de unde ar fi fost în stare să-l aducă plin?!

"De! îşi zise. Văd eu că nici în lumea asta nu poţi s-o duci cu adevărul. Ia s-o mai pornim şi spre minciună."

Sosit la puţul care era departe-n vale, el îşi scoase costorul de la brâu şi începu să râcâie cu el împrejurul puţului, şi-a râcâit mereu şia-ndelete până ce i s-a făcut zgripţuroaicei lehamite de atâta aşteptare şi a trimis pe cel mai cu forfoi dintre feciorii ei ca să vadă ce face sluga de nu mai vine cu apa.

— Dar tu, măi, ce faci aici? întrebă zmeul.
— Uite, răspunse omul râcâind înainte. Ce să mai pierd vremea scoţând apă din puţ, ca s-o bag în burduf şi apoi iar s-o scot după ce voi fi sosit cu ea acasă? Am să iau puţul aşa cum e în spinare şi-l duc în deal.

— Ba să nu te pună păcatele să faci aşa, răspunse zmeul speriat, că puţul ăsta e făcut de bunicul bunicului, şi-aici e rostul lui să fie.

— Ferit-a Sfântul! grăi omul. Am să-l iau şi să-l duc şi să-l urc în podul casei. Când ai nevoie de apă, îi tragi o gaură la fund, şi curge de te saturi.

— Vai de mine! strigă zmeul, dar ne-neacă pe toţi!
— Nu, stărui omul, aşa se face la noi! Cu fleculeţe de aceste cum e burduful vostru noi nu ne-ncurcăm.

Ba că da, că nu, în cele din urmă s-au învoit ca zmeul să mai dea o găleată de galbeni pe deasupra şi să aibă voia de a scăpa puţul ducând el burduful plin în spinare.

— Auzi, mamă, îi zise apoi zgripţuroaicei, seara, după ce omul adormise, era să ne ia puţul şi să-l aducă-n podul casei!

Pe zgripţuroaică o trecură fiorii. Ziua a doua l-au trimis la pădure ca să aducă lemne, aşa, copaci întregi, smulşi din rădăcină şi duşi în spinare cu craci cu tot — cum se face-n lumea zmeilor.

Ieşit în pădure, omul începu să se scarpine-n creştetul capului. Neam din neamul lui nu mai scosese copaci din rădăcină. El începu s-adune curpăn de prin pădure şi să lege cu el copacii unul de altul.

— Dar tu ce ai de gând să faci? întrebă zmeul, care după cele petrecute în ziua trecută numai la bine nu se mai aştepta!

— Să vezi, îi răspunse omul, m-am gândit să nu-mi mai pierd timpul smulgând copacii unul câte unul, că nu sunt buruieni ori d-alde cânepă: îi leg unii de alţii şi iau pădurea întreagă şi-o duc acasă.

Zmeul se sperie acum şi mai rău, şi iar unul una, altul alta, până ce se învoiră ca să mai dea zmeul o găleată de galbeni, iar în schimb să poată duce el copacii în spinare şi pădurea să rămâie la locul ei, cum o lăsaseră tatul şi bunicul lui.

Seara o trecură pe zgripţuroaică şi mai reci fiori. A sosit, în sfârşit, şi ziua a treia, care e totdeauna cea mai grea, şi-acum omul nostru încă prin crepetul zorilor a-nceput să se scarpine în creştetul capului şi să mai suspine din când în când.

— Acum, grăi cel mai ţanţoş dintre zmei, să ne măsurăm puterile în buzdugane.

— Să le măsurăm, răspunse omul cu o îndrăzneală de-ai fi crezut că viaţa lui toată şi-a petrecut-o aruncând buzdugane.

Erau afară pe prispă douăsprezece buzdugane, care de care mai mare și mai greu.

El le luă pe rând, de la cel mai mic, pe care numai gâfâind putea să-l ridice, până la cel mai mare.

— Jucărele de copii, zise el. Mai mare n-aveți?

— Nu! răspunse zmeul pus rău de tot pe gânduri. Ăsta a rămas de la un strămoș al meu, și numai puțini dintre noi pot să arunce cu el.

— Ei, dacă n-aveți altul, haid' și cu ăsta! grăi omul. Ia-l și să ieșim în câmp.

După ce ieșiră la câmp, zmeul aruncă buzduganul de se duse până-n al treilea cer și așteptară peste jumătate de ceas până ce căzu și intră în pământ de-un stat de om.

— Carevasăzică, atâta e treaba pe care ești în stare s-o faci? îi zise omul. Adă buzduganul! adăugă apoi scuipând în palme și suflecându-se.

El n-aruncă însă buzduganul, ba nici nu-l ridică măcar de la pământ, ci rămase cu picioarele înțepenite-n pământ și cu ochii țintă la cer.

— Ce stai? îl întrebă zmeul. Aruncă!

— Stai, bre, să-mi treacă luna din cale, îi răspunse omul. Vrei s-o pat cu buzduganul strămoșului tău cum am pățit cu barda bunicului, pe care am aruncat-o în lună ș-acolo a și rămas?... Uită-te bine, c-o vezi, dar n-o să mai pui mâna pe ea!

Zmeul se uită în lună și, văzând în adevăr ceva ce seamănă a bardă, începu să tremure ca frunza de plop.

— Nu cumva să-mi prăpădești buzduganul, că atâta moștenire mai avem și noi din vremile cele bune, grăi dânsul.

— Să n-ai teamă, îl molcomi omul, că bag de seamă. De ce adică zic eu că nu-l arunc până ce nu-mi trece luna din cale?! De! s-ar putea, ce-i drept, să cadă-n lună când se întoarce. De asta nu răspund!

— Știi ce? Haid' să ne-nțelegem, se milogi zmeul. Nu mai arunca și-ți mai dau o găleată de galbeni.

— Ce păcate?! se răsti omul. Puțul nu m-ai lăsat să-l duc; pădurea a rămas la locul ei; vrei acuma ca nici buzduganul să nu-l mai arunc pe plac?! Nu se poate! Haid'! dă-te la o parte! adăugă, și se plecă spre buzdugan, ca să-l ridice.

— Îți dau două găleți! strigă zmeul, și sări la el ca să-l oprească.

— Ei! de mila mă-tii, care e femeie de treabă, o să te iert! îi zise omul și nu mai stărui.

Putea el să se mulțumească și cu șapte găleți de galbeni, care tot erau ceva pentru un pârlit ca dânsul.

Zmeoaica cea bătrână, aflând că el și-a aruncat barda-n lună și era să arunce și buzduganul, s-a ascuns în fundul pivniței și-a stat acolo bocindu-se ca vai de ea. Acum vedea dânsa ce stârpituri a născut și ce pocitanii a crescut la sânul ei.

Iar leaota de zmei s-a adunat și s-a sfătuit, ca să vadă ce-i de făcut ca să scape pe mama lor de spaima în care a băgat-o tata lor.

Mai erau apoi și cele șapte găleți de galbeni, pe care erau legați să le dea, și zmeii nu sunt doar oameni, ca să nu se țină de vorbă și să lingă unde au scuipat, ci trebuiau să le dea.

Orișicât bănet vor fi având însă zmeii în vistieria lor, șapte găleți de galbeni nu sunt nici pentru ei numai iac-așa, o pișcătură, ca să zici că nu-ți pasă.

După multă cioroboreală s-au înțeles dar între dânșii ca peste noapte, când doarme, să meargă unul dintre dânșii și să-i toace cu buzduganul în cap ca nici "hâc!" să nu mai zică.

Omul însă, trecut acum prin multe, a tras cu urechea, și cuminte, cum se făcuse, a luat troaca de la porci și-a pus-o în locul lui în pat, iară el s-a pitit frumușel sub pat și-a-nceput să sforăie din greu.

Când zmeii au auzit sforăitura, s-a dus cel mai cu nădejde dintre dânșii și-a dat o dată cu buzduganul, iar omul a gemut, a mai dat zmeul o dată, și omul a suspinat din greu. Iar când zmeul a dat de a treia oară, omul a tăcut chitic, ca morții.

Mare le-a fost dar spaima dimineața viitoare, când l-au văzut întreg și sănătos.

— Dar tu? îi ziseră ei. Cum ai dormit astă-noapte?

— Bine, răspunse el. Așa-ntr-o vreme mi-e parc-am visat că m-a pișcat un purice-n frunte!

— Auzi, mamă! strigară zmeii. L-a lovit cu buzduganul strămoșului, și el zice că-i ca și când ar fi visat numai că l-a pișcat un purice.

Să nu dai șapte găleți ca să scapi? Ba să dai și mai mult. El a-nceput însă să facă nazuri, mai că se simte bine aici, mai că-i este rușine să se-ntoarcă acasă cu numai șapte găleți, și-o să râdă și copiii de el, mai că

vrea să mai slujească un an și încă unul, ca să se facă trei.

— Plătiți-l pe neslujite! strigă zmeoaica cea bătrână, ca să se cotorosească de el.

— De, zise el, o să vă fac dar pe plac, însă mie nu prea-mi șade bine să umblu cu sacii în spinare. O să plec dacă mi-i aduceți voi.

I-au mai făcut-o zmeii și asta.

Mergea dar omul nostru cu pași mărunței înainte, cu căciula pe-o ureche și jucându-și bețigașul între degete, iar zmeii duceau sacii de galbeni gâfâind în urma lui.

Toate ca toate însă, dar treaba s-a-ngroșat când au ajuns acasă. Copiii aceia, așa cum i-a lăsat Dumnezeu, văzându-se fără de tată, numai cu biata lor de mamă, își făceau de cap: unul se târa pe jos, altul se dădea peste cap, iar altul se cobora-n puț ca să caute cuiburi de vrabie, se urca-n copaci ori pe vârful casei, ca să adune miere de prin trestii. Diavolii de ei se hârjoneau prin garduri cu câinii vecinilor, trăgeau pisicile de coadă, ca să le miorlăie, furau ouăle de prin cuibarele găinilor, sfâșiau cămăși și cearșafuri, ca să-și facă coadă de zmeu, câte și câte nu mai făceau, încât băgaseră spaima-n sat, — să le vie bieților de oameni să-și ia lumea-n cap, și nu alta!

Iară Dumnezeu ședea-n scaunul lui și râdea de-i tremura barba, că-i plac și lui răutățile nevinovate.

— Ei, ce zici acum, Petre? îi zise portarului său. Îți place? Vezi în ce-ncurcătură m-ai băgat cu stăruințele tale?!

— O să te descurci, Doamne, răspunse Sf. Petre, că ești mare și înțelept.

Nu știa sfântul că vine tata copiilor cu ce vine, căci numai Dumnezeu el singur le știe toate.

Când a simțit spuza de copii că se apropie tata lor, au dat iuruș prin sat, au adunat toate cuțitele și toate furculițele și, luându-și fiecare câte un cuțit și câte o furculiță, le-au ieșit în cale și, frecând cuțitul și furculița, au început să strige:

— Aș mânca carne de zmeu! aș mânca carne de zmeu!... Zmeii, când au văzut așa ceva, au aruncat sacii și-au tulit-o la fugă, de nici cu ogarii nu i-ai fi putut prinde.

De aceea nu mai sunt azi zmei pe lume, ba li s-a pierdut și urma, încât numai prin povești mai dăm de ei.

Rodul tainic

de Ioan Slavici

A fost odată un împărat, şi-n curtea acelui împărat se afla un pom atât de înalt, încât nimeni nu era în stare să-i vadă vârful. Pomul acesta înflorea şi dădea rod în fiecare an, dar nici împăratul, nici curtenii lui, nici vreun alt om pământean n-a apucat să vadă poamă din rodul acela.

Era, se vede, pe acolo, prin înălţimile nestrăbătute de ochiul omenesc, cineva care nu lăsa să cadă nici o poamă pe pământ, ci le culegea toate la timpul potrivit. Împăratul ţinea doar să afle cum sunt poamele rodite de pomul acela, şi a dat de ştire în toată împărăţia lui că aceluia care se va fi urcat în pomul acela şi va putea spune cum anume îi sunt poamele îi va da în căsătorie pe aceea dintre fetele sale pe care el însuşi şi-o va alege.

Au venit dar boieri de toate spiţele, feciori de împărat, până chiar şi feţi-frumoşi, dar nici unul n-a fost în stare să se urce în pom.

Era însă la curtea împărătească un flăcău ţanţoş, şi acesta s-a lăudat mumei sale că el are să se urce, şi-a rugat-o pe aceasta să se ducă la împărat să-i spună că el se urcă.

Împăratul nu credea aşa ceva şi l-a chemat pe Danciu la sine.
— N-o să fii nici tu în stare să te urci, i-a zis, şi să ştii că, dacă nu te vei putea urca, dau poruncă să-ţi taie capul.

Danciu s-a învoit să-i taie capul, dacă nu va fi în stare să se urce, şi a rugat pe împăratul să-i dea răgaz de trei zile ca să se gândească, iar în timpul acestor trei zile a pus pe un meşter faur să-i facă căţărătoare de fier, apoi s-a pus pe urcate.

S-a urcat omul şi iar s-a urcat timp de trei zile şi trei nopţi, şi deodată a dat în scoarţa copacului de o gaură prin care a intrat în o colibă în care a găsit o babă bătrână, de tot bătrână. El îi dete binele cuvenite.

— Bună seara, bunică dragă! îi zise apoi.
— Bine că mi-ai zis bunică, îi răspunse baba, căci altfel te-aş fi omorât într-o clipă. Dar ce te aduce pe la noi, puişorul mamei?

— Bunică dragă, răspunse el, n-ai putea să-mi spui ce fel de rod are pomul acesta?

— Mai aşteaptă puţintel până ce se va fi întors fiul meu, răspunse ea, el va fi ştiut-o şi aceasta, căci suflă şi în cele mai mici găuri.

Iară dânsa era Mama Vânturilor. Seara, după ce s-a întors, fiul ei a simţit miros de om pământean.
— Simt boare de om, zise el mumei sale. Cine a venit şi în ce treburi umblă?

Ea îi spuse ce şi cum, toate din fir a păr, precum le aflase de la Danciu.

— De, zise fiul ei, Vântul cel fără de astâmpăr, eu suflu, ce-i drept, în toate găurile, dar până acum tot n-am ajuns să aflu ce fel de rod are pomul acesta.

A rămas cu buzele umflate şi-a plecat mai departe. Urcându-se până acolo, el a tocit o pereche de căţărătoare. El luă acuma altă pereche.

După ce s-a urcat încă trei zile, a dat de o altă colibă şi-a intrat şi-n aceasta dând cuvenitele bineţe.

— Bună seara, bunică dragă! Şi baba aceasta îi dete acelaşi răspuns ca cea de mai nainte, apoi îl întrebă:

— De unde şi până unde? El îi spuse că umblă să afle care e rodul pomului.
— De! îi răspunse ea. Îmi pare rău că nu te pot dumeri. Mai aşteaptă însă să vie fiul meu; el o să ţi-o poată spune.

Baba i-a dat apoi să mănânce, căci era lihnit de foame, şi după aceea i-a făcut culcuş să doarmă.

Viind acasă fiul ei, care e Omul-din-lună, a făcut şi el întrebările pe care le făcuse vântul. Ea îi spuse că e om bun şi umblă să afle ce fel e rodul pomului.

— Îmi pare foarte rău, răspunse el. Eu mă uit, ce-i drept, prin toate crăpăturile, dar n-am ajuns să aflu ce fel de rod are pomul acesta.

Dimineaţa, după ce Danciu se deşteptă din somn, baba i-a spus-o aceasta. Nu-i rămâne dar lui Danciu decât să-şi ieie a treia pereche de căţărătoare şi să arunce jos pe cele tocite.

Găsindu-le pe acestea prin curte, slugile i le duseră împăratului, care prin aceasta se încredință că a ajuns tot departe.

"Te pomenești că acela găsește în cele din urmă rodul pomului, zise el în gândul lui, eu însă tot n-am să-i dau fata mea."

Iară Danciu se urcă tot mai departe, o zi, două zile și după a treia zi iar dete de o colibă. Găsi și în coliba aceasta o babă încă mai bătrână, Mama Soarelui; o păți însă și cu aceasta tot ca și cu celelalte două și plecă mai departe.

A urcat acum, a urcat și iar a urcat timp de trei zile — da, încă trei — fără ca să i se fi tocit cățărătoarele, și tocmai în seara zilei a șaptea s-a pomenit la poarta raiului.

Nu mai era acum tot ca mai nainte: la poarta aceea n-a găsit adică o babă, ci un moșneag bătrân, de tot bătrân.

— Ai obosit, nu-i așa? îl întrebă moșneagul.
— De! am cam obosit! îi răspunse.
— Ei bine! grăi moșneagul, dacă ești obosit, sari ici în locul meu și mai odihnește până ce mă voi fi întors eu.

Danciu se așază și așteaptă un ceas, două ceasuri, mult a așteptat, dar moșneagul nu s-a mai întors. El a încercat să se ridice, dar n-a fost în stare; îi era parcă-l bătuseră cu cuie în scaun.

Deodată se pomeni față-n față cu o fată de tot frumoasă, care, nici una, nici alta, îl întrebă dacă nu vrea să intre vizitiu la Lia, Zâna Zânelor.

— Voi fi vrând eu, îi răspunse Danciu, dar nu pot să mă scol de aici.
— Aș! întâmpină fata cea frumoasă. Am să te scol eu numaidecât. O să-l aduc înapoi pe moșneagul care a fost aici.

Ea s-a dus apoi fuga la Lia și i-a spus că moșneagul nu mai e la slujba lui și a lăsat în locul său pe unul care ar fi gata să intre vizitiu la ea, dar nu poate să se ridice de acolo.

Lia se încruntă și-i porunci olacului său să se ducă iute și să-l aducă pe moșneag la locul lui.

Olacul se puse pe drum și alergă o zi întreagă, de dimineață până seara, dar nu ajunse la el. Mai alergă însă încă o zi, și pe înserate îl ajunse, puse mâna pe el, îi trase o trânteală bună, apoi îl luă în spinare și-l duse la Danciu, care se și sculă îndată ce ei sosiră acolo.

Olacul îi mai trase moșneagului o trânteală bună, îl așeză la locul lui, iar pe țigan îl duse la zâna Lia, ca să-i fie vizitiu.

Lia avea doi cai de călărie, amândoi cu părul de aur.
— Dacă vrei să intri în slujba mea, îi zise lui Danciu, scaldă-te în putina aceasta.

Țiganul nu mai stete pe gânduri, ci se dezbrăcă și sări în putină. El s-a scăldat timp de jumătate de ceas, apoi Lia i-a poruncit să iasă din putină. După ce a ieșit, ce să-ți vadă ochii? Să stai și să te miri! El era frumos de nu-i mai puteai găsi pe fața pământului pereche.

Să vezi dar rușine ce era să pățească împăratul acela care și-a pus de gând să nu-și dea țiganului fata!

După ce el s-a îmbrăcat, iar a venit fata cea frumoasă și l-a dus la grajdul celor doi cai cu părul de aur.

— Iată, îi zise ea, aici în cămăruța de alături e ovăz de aur; dă-le din el cailor în fiecare zi o dată câte o baniță.

Iar s-a făcut apoi nevăzută, și prin cele cu desăvârșire minunate abia de aici înainte trece Danciu.

După ce și-a făcut slujba trei zile de-a rândul, a venit din nou fata cea frumoasă și i-a spus că Lia, Zâna Zânelor din Împărăția Sorilor, are să-l aleagă bărbat pe acela care e în stare s-o îngâne făcându-le toate întocmai ca dânsa.

— Du-mă la ea! strigă Danciu săltând de bucurie. Am s-o îngân ca și când aș fi întru toate ea însăși.

El a fost dus la stăpâna lui. Pe-nserate, Lia a poruncit să fie pus în iatacul ei un al doilea pat la o potrivită depărtare de al ei. Ea a început apoi să se dezbrace, și, dezbrăcându-se, ea avea șasesprezece rochii, pe când Danciu n-avea decât o pereche de ițari. El și-a sfâșiat însă ițarii în șasesprezece fâșii și, când Lia punea pe scaunul ei o rochie, punea și el pe al său o fâșie. După aceea a pus fâșie lângă fâșie, ca să le coase la loc, dar să vedeți minune! fâșiile se țineau una de alta, încât Lia, Zâna Zânelor, stătea cuprinsă de uimire când l-a văzut dimineața îmbrăcându-se tot ca ea.

Lia s-a dus apoi să se pieptene. Țiganul, de asemenea. Li se puseră două oglinzi, fiecare cu toate cele de nevoie pentru pieptănat, și au început amândoi să se pieptene. Când Lia își trăgea o dată cu pieptenul prin păr,

Danciu trăgea şi el prin al său. Ea a tras de şasesprezece ori, el de asemenea. Ţiganul avea şi el păr lung, şi după ce s-au pieptănat, altă minune: faţa lui era tot atât de frumoasă ca a Liei.

Când se uită deci la el, Lia nu mai ştia ce să facă de bucurie, l-a chemat la ea şi l-a sărutat — cum mireasa îşi sărută mirele.

S-a făcut apoi o nuntă mare, şi după nuntă Lia l-a trimis la vânătoare pe Danciu, care nu mai era acum ţigan ca toţi ţiganii, ci Făt-Frumos deopotrivă cu orişicare fecior de împărat.

Mai nainte de plecare ea îi dete o oglindă şi-i zise:
— Când vrei să ştii ce fac, uită-te în oglinda aceasta, că mă vezi în ea.

Luându-şi apoi "ziua bună" unul de la altul, el plecă la vânătoare. N-a făcut însă decât vreo câteva sute de paşi, şi s-a pomenit cu olacul care alerga spre el ca să-i spună că Lia îi trimite vorbă să cruţe vânatul şi să nu împuşte decât doi iepuri.

Mergând mai departe, şi tot mai departe, a zărit o pădure cu copaci de aur, iar în pădure alergau o turmă de animale cu păr de aur în care nu era însă nici un iepure. După ce a mai trecut prin pădurea aceea, i-a trecut prin faţă altă turmă, dar nici în aceasta nu era nici un iepure. Iar a mers apoi, până ce a dat de a treia turmă; în aceasta era însă un singur iepure. Şi-a încordat întâi arcul şi una, două, trei! l-a şi culcat la pământ.

El însă doi iepuri avea să-i ducă Liei. A mers dar înainte, ca să mai culce la pământ încă unul.

Mergând aşa, la început de drum, apoi pe potecă şi în cele din urmă pe potecuţe, el s-a rătăcit de nu mai ştia încotro să apuce.

El scoase deci oglinda şi se uită în ea. A şi văzut pe Lia, care îi făcu semn să apuce la dreapta.

S-a dus dar, şi mereu s-a dus — un ceas, două, trei ceasuri, timp de patru ceasuri s-a tot dus fără ca să poposească, şi iată că a zărit o întreagă turmă de iepuri.

El rămase nedumerit. Un iepure mai avea să culce la pământ, unul singur. Iepurii erau însă grămadă, tot unul lângă altul, şi el, nefiind vânător bun, se temea că, trăgând în el, va omorî deodată mai mulţi.

A aşteptat dar şi iar a aşteptat, până ce şi-a pierdut răbdarea, şi a tras, încât a culcat la pământ trei iepuri.

Îi părea rău că n-a putut să se ţină de vorba scumpei sale soţii, dar nu i-a rămas decât să se întoarcă acasă. Peste puţin i se ivi în cale o matahală de om, un adevărat uriaş.

— Nu ţi-e ruşine obrazului că ai împuşcat doi dintre iepurii mei?! îi zise omul acela, care era stăpânul moşiei pe care rătăcise Danciu.

Nu era adică al Liei decât unul dintre cei trei iepuri.
— Haid' să ne măsurăm puterile! urmă dar stăpânul celorlalţi doi, care mai era necăjit şi pentru că ar fi voit ca Lia pe el să şi-l aleagă de soţ.

Danciu începu să tremure de frică. De! nu se simţea el destul om pentru ca să se-ncumete a-şi măsura puterile cu asemenea matahală. El puse deci mâna pe arc şi-l încordă. Cellalt fu şi el gata să tragă, dar era prea târziu, căci Danciu îl şi culcă la pământ.

El se întoarse apoi acasă. Lia rămase cuprinsă de spaimă când îl văzu aducând patru iepuri.
— Vai de mine! strigă dânsa. De ce ai omorât şi pe ceilalţi doi iepuri?! Dacă află stăpânul lor, te omoară-ntr-o clipă.

— Grija aceasta să n-o mai ai! răspunse ţiganul, treaba aceasta am regulat-o eu cu dânsul. Aş avea însă să te-ntreb ceva, dacă vrei să-mi dai răspuns.

— S-ar putea oare să nu-ţi dau? grăi dânsa. Nu avem, aşa credem, noi doi nici o taină unul pentru altul.

— Spune-mi, te rog, ce fel de rod are pomul acesta, îi zise dar Danciu.

— Atâta e tot ceea ce vrei să mă-ntrebi? răspunse Lia. De ce oare n-aş fi având să ţi-o spun aceasta?! Am să-ţi dau, dacă e vorba, chiar să mănânci din poamele acelea câte poftești.

Ea chemă apoi degrabă pe una din slugile ei şi-i porunci să aducă zece poame de ale acelui pom.

Sluga s-a urcat în pom. Pomul însă avea trei feluri de poame: mere de aur, pere de aur şi prune de aur. Servitorul nu ştia din care să ieie patru, căci luând din fiecare câte trei, erau numai nouă. El chibzui în cele din urmă să ieie patru prune, căci prunele erau mai mici decât merele. Aşa a şi făcut, şi le-a adus Liei, care i le-a dat soţului său.

— Am o mică daraveră pe pământ, grăi acesta.
— Dacă e aşa, răspunse Lia, poţi să te cobori numaidecât. Ea porunci apoi să i se facă iute un leagăn care se lasă până la pământ, şi-l aşeză pe soţul său în leagănul acela. Cât gândeşti cu gândul, Danciu şi ajunse la

pământ cu poamele pe care le avea în buzunar și i le duse împăratului.

Nu voise împăratul să-i deie fata sa, dar i-o dete acum, când îl văzu atât de frumos. Nu voia însă fata de împărat să și-l ieie de bărbat, căci se temea ca nu cumva el iar să se facă cum fusese mai nainte.

Danciu o-nșfăcă însă, o luă pe sus și-o duse la muma sa, pe care o pofti apoi să vie cu el și-o duse la pomul cel înalt.

Sosit aici, el strigă "una", și fu jos leagănul în care se așezară toți trei: el, mama sa și fata de împărat. Iar numără apoi "una" și el fu sus.

— N-ai vrut să mă iubești, nu te iubesc nici eu! îi zise acum fetei de împărat, și-i dete brânci ca să cadă pe pământ.

Ea a tot căzut trei zile și trei nopți de-a rândul, iar după ce a ajuns la pământ, s-a făcut miș-fărămiș, de n-a mai rămas de ea întreg decât capul, pe care una dintre slugi l-a dus la împăratul.

— Doamne sfinte! se tângui împăratul, cine m-a pus să nu i-o dau de bunăvoie pe fata mea?

Când împăratul se tânguia în felul acesta, se ivi deodată-n fața lui țiganul, care se căia și el de fapta ce săvârșise într-o clipă de supărare.

— Ai fi acum gata să mi-o dai de bunăvoie pe fiică-ta?
— Nu numai că ți-aș da-o de bunăvoie, răspunse împăratul, dar ți-aș mai da pe deasupra și jumătate din împărăția mea dacă ar fi în viață fiică-mea.

Danciu se duse la mumă-sa și-i spuse ce-a zis împăratul.
— Să vezi un lucru, grăi aceasta, eu am să-ți dau o cutioară în care e un praf fermecat. Dacă vei presăra praful acela pe fața moartei, aceasta va învia și trupul se va întrema chiar mai și mai de cum a fost.

Danciu a alergat fuga la împărat, a cerut capul moartei și a presărat pe el praful, cum zisese mumă-sa. Cât dai în palme, trupul fetei s-a întremat, crescând bucată lângă bucată, și ea începu să vorbească. Împăratul i-ar fi dat-o acum bucuros, dar acesta nu voia s-o primească.

— Să trăiești în bună fericire cu fiică-ta, îi zise el împăratului, căci eu am găsit altă soție.

El chemă apoi pe mumă-sa, cu care se duse la pom, se urcă-n leagăn și se-nălțară într-o clipă la Lia, Zâna Zânelor din Țara Sorilor, care i-a primit cu multă bucurie. El a zidit apoi pentru mumă-sa un palat frumos și i-a zis:

— Dacă ți se va fi făcut dor de mine, trimite-mi vorbă prin o slugă, și-ntr-o clipă vom fi eu și soția mea la tine.

El s-a dus apoi acasă, unde s-a făcut nuntă mare. Lia voia să-l poftească și pe împăratul, dar țiganul nu s-a învoit să stea la masă cu cel ce umblase cu gândul de a-l înșela. Au poftit deci la nuntă șoarecele, care s-a-ndopat.

Am fost și eu la ospăț și-am pus mâna pe un ciolan, apoi am plecat lăsându-i în fericire, care n-a mai încetat nici până astăzi, dacă nu vor fi murit cumva.

Ileana cea șireată

de Ioan Slavici

A fost ce-a fost; dacă n-ar fi fost nici nu s-ar povesti.

A fost odinioară un împărat care avea trei fete, dintre care cea mai mare era frumoasă, cea mijlocie şi mai frumoasă, iar cea mai tânără Ileana atâta de frumoasă încât şi Sfântul Soare se oprea în cale, ca s-o vadă şi să se desfăteze de frumuseţea ei.

Într-o zi împăratul primi carte şi veste de la vecinul său împărat mare şi puternic, cum că, iaca, nu e bine, şi are să se bată cu dânsul pentru o mare pricină împărătească. Împăratul se puse la sfat cu bătrânii ţării şi, când văzură cum că nu e încotro, porunci voinicilor să încalece pe armăsari, să-şi apuce armele şi să se pregătească de bătaia cea grozavă ce-avea să se facă şi să fie.

Mai înainte de a încăleca şi el însuşi, împăratul chemă pe fiicele sale la sine, le grăi vorbe blânde şi părinteşti şi dete apoi la fiecare câte o floare frumoasă, câte o păsărică veselă şi câte un măr fraged.

– A cărei floare se va vesteji, a cărei păsărică se va întrista şi al cărei măr va putrezi, despre aceea voi şti că nu şi-a păzit credinţa, grăi împăratul cel înţelept.

Încălecă apoi pe cal, zise "sănătate bună" şi porni cu voinicii săi în calea cea mare.

Când cei trei feciori ai împăratului vecin primiră vestea că împăratul a pornit în cale şi că s-a depărtat de acasă, ei se înţeleseră între sine şi încălecară, ca să meargă la cetatea cea cu trei fete de împărat să răpească credinţa fetelor şi să-i facă împăratului supărare. Cel mai bătrân dintre feciori, voinic şi viteaz şi frumos merse înainte, ca să vadă ce e şi cum, şi apoi să aducă veste şi să spuie.

Trei zile şi trei nopţi a stat voinicul pe sub ziduri fără ca vreuna din fete să se fi arătat la fereastră. În crepetul zorilor celei de-a patra zi el pierdu răbdarea, îşi întări inima şi bătu la fereastra celei mai mari dintre fetele de împărat.

– Ce e? cine e? şi ce vrea? întrebă fata trezită din somnul cel mai dulce.

– Eu sunt, surioară! grăi feciorul de împărat. Voinic împărătesc, ce stau de trei zile cu dragoste la tine la fereastră.

Fata cea de împărat nici nu se apropie de fereastra, ci grăi cu glas înţelept:

– Mergi pe calea pe care ai venit: flori să-ţi crească în cale şi spini să-ţi rămână pe urmă.

Peste trei zile şi trei nopţi, feciorul de împărat iarăşi bătu la fereastră. Acuma fata de împărat se apropie de fereastră şi grăi cu glas blând:

– Ţi-am zis să mergi pe calea pe care ai venit: spini să-ţi crească-n cale şi flori să-ţi rămână pe urmă.

Încă trei zile şi trei nopţi stete feciorul de împărat la fereastra fetei. În crepetul zorilor celei de-a zecea zi, adică după ce au trecut de trei ori câte trei zile şi de trei ori câte trei nopţi el îşi netezi părul şi bătu, acum de-a treia oara la fereastră.

– Ce e? cine e? şi ce voieşte? întrebă fata de împărat, acuma mai răstit decât în celelalte rânduri.

– Eu sunt, surioară! grăi feciorul de împărat. De trei ori câte trei zile stau cu dor la tine la fereastră; vreau să-ţi văd faţa, să-ţi privesc ochii şi să aud cum curg vorbele de pe buzele tale.

Fata de împărat deschise fereastra, privi cu supărare la voinicul cel frumos, apoi grăi cu glas neauzit:

– Eu ţi-aş privi în faţă şi ţi-aş grăi o vorbă: mergi mai-nainte la sora mea cea mijlocie, şi numai după aceea vino la mine.

– Am să trimit pe frate-meu cel mijlociu, grăi feciorul de împărat. Să-mi dai însă o sărutare pentru ca să-mi fie calea mai uşoară.

Şi nici n-a zis bine până ce şi fură un sărutat de la fata cea frumoasă.

– Să n-ai parte de altul! zise fata de împărat ştergându-se pe buze cu mâneca cea ţesută cu altiţe. Mergi pe calea pe care ai venit: flori să-ţi crească în cale şi flori să-ţi rămână pe urmă.

Feciorul de împărat merse la fraţii săi, le spuse cum şi ce, şi cel mijlociu porni în cale.

După ce feciorul cel mijlociu stete de nouă ori câte nouă zile şi de nouă ori câte nouă nopţi la fereastra fetei celei mijlocii şi bătu de a treia oară la fereastra ei - ea deschise fereastra şi îi grăi cu glas drăgăstos:

– Eu ți-aș privi în față și ți-aș grăi o vorbă: să mergi însă la sora mea cea mai tânără și numai după aceea vino la mine.

– Am să trimit pe frate-meu cel mai tânăr grăi feciorul de împărat. Să-mi dai o sărutare ca să pot merge mai iute. Și nici nu zise până ce și fură un sărut.

– Să nu ai parte de altul! grăi și această fată. Mergi în calea pe care-ai venit: flori să-ți crească în cale și flori să-ți rămână pe urmă.

Feciorul cel de împărat merse la frații săi, le spuse cum și ce și, acum de-a treia oara porni cel mai tânăr fecior de împărat. Când el sosi la cetatea cea cu trei fete, Ileana sta la fereastră și, cum sta ea îl văzu și-i grăi cu glas vesel:

– Cel voinic frumos cu față de împărat, ce cale ți-ai ales de mâni așa de înfocat?

Când feciorul de împărat văzu fața Ilenei și auzi vorba ei, el stete locului, privi la ea și grăi cu glas voinicesc:

– Am pornit către soare, ca să-i fur o rază, să-i încredințez sora și s-o duc acasă să mi-o fac mireasă. Acum, surioară, mă opresc în cale să privesc la tine, în raza feței tale, și să-ți zic o vorbă și să-ți fur o vorbă.

Ileana îi răspunse cu înțelepciune:

– De ți-ar fi năravul cum îți este vorba, de ți-ar fi sufletul cum îți este fața, mândre și frumoase, blânde și drăgăstoase, te-aș chema în casă, te-aș pune la masă și te-as ospăta și te-aș săruta.

Feciorul de împărat sări de pe cal când auzi aceste vorbe, apoi grăi cu glas voinicesc:

– Că-mi este năravul cum îmi auzi vorba, că-mi este sufletul precum îmi vezi fața: lasă-mă în casă, pune-mă la masă și din zori în seară rău să nu-ți pară; și nici nu-și grăi vorba, până ce și sări pe fereastră și peste fereastră în casă și în casă la masă, și la masă tocmai în frunte, unde ședea împăratul când era mire.

– Ei! Stai! grăi Ileana. Să vad mai înainte: ești ce-ar fi să fii? Și numai dup-aceea să grăim vorba și să gustăm pomana și să începem dragostea. Poți tu face să-nflorească din brusture trandafir?

– Ba! grăi feciorul de împărat.

– Atunci floarea ta este scaiul! zise Ileana cea înțeleaptă. Poți tu face ca să cânte liliacul în glas frumos?

– Ba! grăi feciorul cel de împărat.

– Atunci ziua ta e noaptea! zise Ileana cea înțeleaptă. Poți tu face să rodească măr pe iarba lupului?

– Pot! grăi feciorul de împărat.

– El să fie pomana ta! zise Ileana cea frumoasă și șireată. Asază-te la masă.

Feciorul de împărat se așeză la masa. Ei, dar Ileana e Ileana cea șireată! El nu se așeză încă bine, și iată că și căzu, cu scaun cu tot în pivnița cea adâncă în care era ascunsă comoara împăratului.

Acuma Ileana începu să strige: "primejdie", și când se adunară toți argații ca să vadă ce e și pentru ce, ea le spuse că a auzit troncote prin pivniță și se teme cum că a intrat cineva în pivniță ca să fure comoara împăratului. Multe vorbe n-au făcut argații, ci pe loc deschiseră ușa cea de fier și intrară în pivniță și aflară pe feciorul cel de împărat și cu rușine Îl scoaseră la judecată.

Ileana spuse judecata:

– Douăsprezece fete pedepsite să-l scoată afară din țară și când vor ajunge cu el la marginea țării fiecare să -i dea câte un sărutat.

Așa s-a poruncit, așa s-a întâmplat.

Când feciorul cel de împărat a sosit acasă la frații săi, le-a spus toată întâmplarea și, după ce le-a spus-o, mare supărare a intrat în sufletele lor. Ei au trimis dară vorbă la cele două mai mari fete de împărat, ca ele să facă ce vor face ca să trimită cumva pe Ileana la curtea împăratului celui cu trei feciori, pentru ca ei să se poată răzbuna asupra ei pentru batjocura ce a pus pe capul lor. Când cea mai mare fată de împărat primi cuvântul feciorilor de împărat, ea se făcu bolnavă, chema pe Ileana la sine la pat și îi spuse că ea, numai așa se va putea însănătoși, dacă Ileana îi va aduce mâncare de pe vatra feciorilor de împărat.

Ileana, de dragul surori sale, le făcea toate; ea lua așadar cofița și porni către curtea celor trei feciori de împărat, ca să meargă să ceară sau să ieie și să aducă.

Sosind la curte, Ileana intră în ruptul sufletului în curtea împărătească și grăi către bucătarul cel mare:

– Pentru numele lui Dumnezeu! n-auzi tu cum te strigă împăratul? Mergi iute, ca să vezi ce și pentru ce și care pricină!

Bucătarul își luă picioarele pe umeri și se depărtă - ca și la porunca împărătească adică. Ileana rămase singură în cuhne, își umplu vasele de bucate, vărsă apoi pe jos toate bucatele cele scumpe ce stau la foc și după aceea se feri din cale.

După ce feciorii de împărat înțeleseră și despre asta batjocură, ei se supărară încă mai tare decât ce-au fost până acuma, trimiseră din nou vorbă la cele doua surori și se pregătiră din nou de răzbunare. Abia primi sora cea mijlocie cuvântul voinicilor, ea se făcu bolnavă, chema pe Ileana la sine la pat și îi spuse că numai așa se va însănătoși, dacă va gusta din vinul ce se afla în pivnițele feciorilor de împărat. Ileana pentru sora sa le făcea pe toate; lua dar cofița și porni ca să meargă - și să vină. Sosind la curte, ea intră în ruptul sufletului în pivniță și grăi către pivnicerul cel mare:

– Pentru numele lui Dumnezeu! n-auzi cum te strigă împărăteasa? Fugi și vezi cum, ce și pentru ce pricină!

Pivnicerul își luă picioarele pe umeri și se depărtă ca la porunca împărătesei adică. Ileana își umplu vasele cu vin, vărsă ce-a mai rămas prin pivniță, și apoi porni către casă.

Feciorii de împărat trimiseră acuma d-a treia oara veste la cele două fete de împărat ca ele să trimită pe Ileana cum n-au trimis-o încă. Fetele de împărat se făcură acuma amândouă bolnave, chemară pe sora lor la sine și îi spuseră că ele numai atunci se vor însănătoși, dacă Ileana le va aduce doua mere de la feciorii cei de împărat.

– Dragi surorile mele - grăi Ileana către ele - pentru voi mă duc și în foc, și în apă; cu atâta mai bucuroasă la voinicii cei împărătești! Și luă după aceea cofița și porni, ca să meargă, să afle, să ia, să aducă și să scape pe dragele surorile sale de la moarte.

După ce-a înțeles feciorul de împărat cel mai tânăr cum că Ileana are să vină la el în gradină ca să fure merele cele de aur, el porunci ca, dacă va auzi cineva vaiete în gradină, nimeni să nu cuteze să intre, ci să lase pe cel ce s-ar văita ca să se vaiete în pace. Luă după aceea cuțite mari, și săbii, și sulițe și fel de fel de lucruri și le ascunse în pământ, pe sub mărul cel cu poame de aur; le ascunse așa, ca numai vârful ascuțit să iasă din pământ. După ce a gătit tot, el se ascunse într-un tufiș, așteptând sosirea Ilenei.

Ileana sosi la poarta grădinii și când ea văzu leii cei mari ce stau pază la intrare, le aruncă câte o bucățică de carne; leii începură a se bate, iar Ileana merse la măr, păși încet printre cuțite, săbii, sulițe și alte lucruri și se sui în pom.

– Să-ți fie de bine, surioară! grăi feciorul de împărat acuma. Îmi pare bine că te vad la casa mea.

– A mea să fie bucuria! răspunse Ileana, că am voinic împărătesc, și frumos și viteaz, de tovarăș. Aide, sui-te în pom și-mi ajută să culeg mere pentru dragele surorile mele, că le-au cerut cu limbă de moarte.

Feciorul de împărat nici nu dorea mai mult, el avea de gând ca să tragă pe Ileana din pom între cuțite.

– Ești bună, tu, Ileano, grăi el, fii dar încă mai bună și-mi dă mâna de mă ajută să urc în pom!

"Rău e gândul tău - își gândi Ileana - dar parte să ai de el!" îi dete apoi mâna, îl ridică pe trupină până la cracuri, îl lăsă apoi ca să cadă între cuțite, și săbii, și sulițe și fel de fel de alte lucruri ce erau gătite spre pierzarea ei.

– Na-ți, grăi după aceea, să știi și tu ce ai avut de gând.

Voinicul cel rău la suflet începu să strige și să se vaiete: hei! dar nimeni nu venea să-i ajute, ci-l lăsau ca, după porunca lui, să se vaiete în pace și să sufere și să rabde usturăturile cele grozave.

Ileana își luă merele, le duse acasă, le dete la surorile ei, se întoarse după aceea la curtea împăratului și le spuse argaților ca să meargă să scape pe domnul lor din primejdia cea mare.

Feciorul cel de împărat, batjocorit ca vai de el, trimise după cea mai vestită vrăjitoare din țară, ca să vina să -i facă de leac și să-i vindece rănile. Ileana s-a dus însă mai înainte la vrăjitoare și i-a dat bani mulți ca s-o lase pe ea, pe Ileana, să meargă în locul vrăjitoarei. Așa ajunse Ileana ca vrăjitoare la curtea împăratului; ea porunci apoi ca să se ia pielea unui bivol și să se pună trei zile și trei nopți în murătură sărată, și după aceea s-o scoată și să învelească în ea pe feciorul cel rănit. Usturăturile feciorului de împărat se făcură încă mai straşnice, durerile lui încă mai nesuferite. Când el văzu dar cum c-acuma nu e bine, trimise după un popă, ca, mai înainte de-a muri, să-si ușureze sufletul și să se împărtășească. Dar Ileana nici acuma nu dormea; ea merse la popă, îi dete mulți bani și făcu ca el să o trimită pe ea în locul lui. Așa ajunse Ileana ca popa la curtea împăratului.

Când Ileana ajunse la patul feciorului de împărat, el era pe pragul morții; nu mai erau în el decât trei răsuflări.

– Fătul meu, grăi Ileana popită, m-ai chemat la tine ca să-ți mărturisești păcatele, Gândește dar la ceasul morții și spune-mi ce-ți zace la inimă. Ești supărat pe cineva ori ba?

– Ba! pe nimeni! grăi feciorul de împărat, pe nimeni, afară de Ileana, fata cea tânără a împăratului vecin și o urăsc cu dor și dragoste, vorbi mai departe feciorul de împărat. Daca ar fi să nu mor și să mă însănătoșesc, mă duc s-o pețesc la împăratul, și dacă n-o pieri în noaptea cea dintâi, atunci ea să-mi fie soție credincioasă și după lege!

Ileana ascultă aceste vorbe, zise încă și ea puține și apoi merse acasă. Aici înțelese că surorile ei plâng și se vaietă pentru că au simțit că împăratul are să sosească acasă de la lupta cea mare.

– Bucurie s-aveți, le zise Ileana când auzi că tatăl nostru cel bun are să vina acasă întreg și sănătos.

– Hei! că noi ne-am bucura, răspunseră, dacă nu ne-ar fi vestejit floarea, nu ne-ar fi putrezit mărul și nu ni s-ar fi supărat păsărica; dar acum e vai și amar de capul nostru.

Când Ileana auzi astfel de vorbe, ea merse la sine în casă și află că floarea e încă aburită de rouă, că pasărea e flămândă și că mărul numai nu zice "mănâncă-mă, surioară". Ca să le ajute dar dragilor surorilor ei, ea dete la una dintre ele floarea, la alta dete păsărica, iar sie-și ținu numai mărul cel fraged. Așa așteptă sosirea împăratului celui aspru la poruncă.

Împăratul, îndată ce sosi acasă, intră la fata cea mai mare și o întrebă de floare, de păsărică și de măr. Ea îi arată numai floarea; și asta era însă pe jumătate vestejită. Împăratul nu zise nimic, ci merse la fiica-sa cea mijlocie. Asta-i arată numai păsărica; și asta era însă pe jumătate întristată, împăratul iarăși nu zise nimic, ci merse fără vorbă la fiică-sa cea mai mică, la Ileana cea înțeleaptă.

Când împăratul văzu mărul pe dulapul Ilenei, el era să-l mănânce cu ochii de frumos ce era.

– Unde ai pus floarea și ce ai făcut cu păsărica? întrebă el pe Ileana.

Ileana nici nu răspunse, ci fugi la surorile sale și aduse o floare proaspătă și o pasăre veselă.

– Mare să crești, fata mea! grăi împăratul, acum vad că ți-ai păzit credința.

De la Ileana împăratul iarăși merse la fiica-sa cea mijlocie și apoi la cea mare. După ce el le întrebă de cele trei lucruri ce le-a încredințat, ele își aduseră cu grabă pasărea, floarea și mărul de la Ileana. Hei! dar bunul Dumnezeu nu răbda minciuna: la ele floarea era veștedă; pasărea era tristă și numai mărul era proaspăt, fraged, rumen și îmbietor la față.

Când împăratul o văzu aceasta, el înțelese toată treaba; porunci dar ca pe cele două fete mai mari să le îngroape pân' la sânișori în pământ și așa să le lase ca să vestească asprimea pedepsei împărătesei, iar pe Ileana o lăudă și o sărută și multă vorbă bună și împărătească făcu cu ea, zicându-i:

– Mult noroc să ai, fata mea, căci tu ți-ai păzit credința.

După ce feciorul cel mai tânăr al împăratului vecin s-a însănătoșit, el încălecă și porni ca să vina și să pețească pe Ileana, Împăratul cel bătrân, tata Ilenei, îi zise cu vorbă părintească, când el își spuse gândul care l-a făcut să pornească în cale:

– Fătul meu, voinice, mergi și întreabă pe Ileana; cum că dorește, cu ajutorul lui Dumnezeu, așa are să fie.

Iar Ileana nu zise nici o vorbă, ci lăsă ca voinicul cel pățit să o sărute. Atunci împăratul pricepu toată treaba și grăi:

– Dragi copiii mei, bag seama așa a fost dat, ca voi să vă fiți soț și soție; să vă fie dară de bine!

Multă vreme n-a trecut până ce Ileana se cunună cu feciorul cel voinic, încât i-a mers vestea în șepte tari... Hei! dar Ileana n-a uitat vorba și gândul cel rău al feciorului de împărat: ea știa că în cea dintâi noapte după cununie are să o primejduiască. Porunci dară ca să se facă o păpușă de zahar tocmai atât de mare cum era ea însăși, cu față, cu ochi, cu buze, cu toată făptura Ilenei... și când păpușa fu gătită, ea o ascunse în patul în care ea avea să se culce în acea noapte.

Sara, când cuscrii și corinteii s-au fost așezat la odihnă și Ileana s-a fost culcat în pat, feciorul de împărat grăi către mireasa lui:

– Dragă Ileana, să mai aștepți puțintel, că eu vin îndată.

Ieși după aceea din casă.

Ileana nu se gândi mult, ci sări din pat, lăsă păpușa cea de zahăr în locul său și se ascunse sub o perdea ce sta la capul patului.

Ileana nici nu se ascunsese bine, până ce feciorul cel de împărat și intră în casa cu o sabie ascuțită în mână.

– Să-mi spui acuma, Ileana draga mea, grăi el, tu m-ai aruncat pe mine în pivniță?

– Eu! grăi Ileana de sub perdea.

Feciorul de împărat dete o dată cu sabia peste sânișorii păpușii.

– Tu m-ai scos cu batjocura din țară? întrebă el de-a doua oară.

– Eu! grăi Ileana.

Feciorul de împărat dete peste față.

– Tu mi-ai vărsat mâncările? întrebă feciorul de împărat de-a treia oară.

– Eu! grăi Ileana.

Feciorul de împărat dete cu spada de sus în jos.

– Tu mi-ai vărsat vinul? întrebă feciorul de împărat de-a patra oară.

– Eu! grăi Ileana.

Feciorul de împărat dete cu spada o dată cruciș și o dată curmeziș. Iar Ileana începu a răsufla aburi de moarte.

– Tu m-ai aruncat în cuțite? întrebă feciorul de împărat de-a cincea oară, și mai în urmă.

– Eu! grăi Ileana.

Feciorul de împărat împunse acuma cu sabia în inima Ilenei, începu apoi să dea în toate părțile, și cruciș, și curmeziș, și în lung, și în lat, să dea din toate puterile ce avea, încât îi curgeau lacrămile pârău. Când se apropiară zorile de ziuă, el începu să plângă din toată inima. O dată îi sări o bucățică de zahăr în gură.

– Hei! Ileana! dulce ai fost vie, dar dulce ești și moartă! zise el plângând încă mai tare.

– Dulce, zău! grăi Ileana, ieșind de sub perdea, dar pe de-o sută și de o mie de ori mai dulce am să fiu de aci înainte.

Feciorul de împărat stete împietrit de bucurie când văzu pe Ileana întreagă și sănătoasă. El o cuprinse în brațe, și de aci înainte trăiră mulți ani fericiți și împărățiră peste țară cu pace și cu noroc.

Floriţa din codru

de Ioan Slavici

A fost ce-a fost; dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti.

În mijlocul codrilor; lângă drumul cel mare, lângă drumul cel de ţară, pe unde umblă şi trece împăratul cu voinicii săi, era odinioară o crâşmă, la crâşma aceea era o crâşmăriţă; crâşmăriţa avea o fată, şi pe fată o chema Floriţa. Fata asta nu era însă fiica crâşmăriţei, şi crâşmăriţă nu era mama fetei: fata era fată fără părinţi, şi crâşmăriţă maică de suflet a fetei... Cine să fi fost părinţii fetei chiar nici cei mai bătrâni şi mai cu sfat oameni nu pot s-o spună; asta nimeni n-a putut s-o înţeleagă ... într-o bună dimineaţă, crâşmarul s-a dus după lemne la pădure ... şi... iacă ce să vezi: pe o poiană limpede şi plină de flori a aflat o fetiţă ce se juca cu nişte pui de căprioară. Cum, când şi de unde să fi ajuns copiliţa asta prin codru, aceea minte pământească nu poate s-o priceapă. Doar a crescut ca şi florile din pământ; doar a căzut ca şi stelele din cer; sau s-a prefăcut cumva, pe nepricepute, din văzduhul curat. Destul cum c-atâta era de frumoasă fetiţa asta, încât, de-ar fi fost să fie din om, ar fi trebuit să fie - cel puţin - fată de împărat. Cine ştie?... vreun împărat ce domneşte în ascuns prin adâncul codrilor ... Crâşmarul s-a lăsat de lemne, a luat fata în braţe, a dus-o acasă... şi de aici înainte a fost fata de suflet a lui şi a crâşmăriţei.

Aşa a crescut apoi fata la crâşmă. În toată ziua se făcea mai mare, şi cu cât se făcea mai mare, cu atâta mai frumoasă la faţă, mai plăcută la făptură şi mai dulce şi mai înţeleaptă la vorbă. Pentru aceea oamenii o numeau Floare, - Floarea cea frumoasă de la crâşma din codru.

Nu numai Floriţa, ci şi maică-sa, crâşmăriţă, era însă frumoasă. Crâşmăriţă nu era însă aşa de frumoasă ca şi Floriţa, şi Floriţa altfel iară, nu ca şi crâşmăriţă. Crâşmăriţă era frumoasă ca şi o pană de păun; Floriţa era frumoasă ca şi o floare ce creşte ascunsă în umbra tufelor. Crâşmăriţă era frumoasă încât nimeni nu se putea răbda ca să nu vorbească cu ea şi nimeni nu cuteza să privească la ea; Floriţa era frumoasă încât nimeni nu se putea răbda ca să nu privească la ea şi nimeni nu cuteza să vorbească cu ea. Crâşmăriţa atâta era de frumoasă încât, dacă-i vedeai faţa oglindită în faţa vinului, ţi se părea cum că vinul e mai tare şi mai înfocat; Floriţa atâta era de frumoasă încât, dacă-i vedeai faţa oglindită în faţa vinului, ţi se părea cum că vinul e mai dulce şi mai moale.

A mers dară vestea în lume şi în ţară cum că la crâşma din codru se bea vinul cel mai bun, crâşmăriţa din codru e cea mai frumoasă crâşmăriţă din ţară, şi cum că Floarea Codrilor e cea mai frumoasă fată din lume. Câţi drumeţi treceau prin ţară, toţi se opreau la crâşma din codru, gustau un strop de vin, vorbeau o vorbă cu crâşmăriţa şi aruncau o privire la Floriţa, şi apoi, cât trăiau pe lume, vinul cel bun, vorba cea dulce şi fata cea frumoasă nu le ieşea din minte.

Într-o zi de dimineaţă trece vestea din gură în gură până ce ajunge la crâşma din codru cum că peste ziuă are să treacă împăratul pe aici pe lângă crâşma, cu voinici, cu curte şi cu mare lucru şi treabă..., precum trec adecă împăraţii. Crâşmăriţa... acuma ştim noi cum sunt muierile! Dă în dreapta, dă în stânga, sparge, şterge, curăţeşte, s-a chitit, s-a pieptănat... cum fac adecă muierile când nu e ca totdeauna. Din zori de zi până în prânzul cel mare nu s-a mai mişcat de la căutătoare: tot s-a sucit şi dessucit, până când nici ea singură nu ştia ce are să mai facă. Când se simţi gătită cum se cade, ea se puse înaintea căutătoarei, privi îndelungat şi cu drag la faţa sa, apoi grăi:

– Frumoasă sunt, oglindă?

– Frumoasă, zău, răspunse căutătoarea; pe de o sută şi pe de o mie de ori e însă mai frumoasă Floriţa, pentru că ea are faţă ca zorile dimineţii, ochi ca şi câmpul cerului şi trup ca raza soarelui.

Crâşmăriţa nu mai asculta nici o vorbă, ci ieşi afară, izbi uşa, intră în crâşma şi se puse cu vorbă aspră şi neîmpăcată la Floriţa: că nu e bună, că e proastă, că e leneşă - că e toate, numai aşa nu, precum ar trebui să fie. După ce i s-a făcut apoi destul de vorbe, a dat poruncă aspră ca Floriţa de aici înainte în toată ziua să se scoale dis-de-dimineaţă, să mătură casa, crâşma, curtea, să fiarbă mâncare... şi iarăşi să mătură, să spele, să taie lemne, să facă foc şi mâncare - până ce s-o face noapte; iar dacă s-a făcut noapte, să se suie în podul casei, să-şi coboare un sac de grîu necernut şi s-aleagă gunoiul din el, ca numai seminţele curate să rămână; numai după ce va sfârşi toate aceste lucruri îi era iertat să se culce şi să doarmă pe trei scânduri de goron.

Împăratul veni, gustă o picătură de vin, grăi o vorbă cu crâşmăriţa cea frumoasă şi-şi merse mai departe în

cale.

Floriţa - sărmana de Floriţa! - ea trei luni, trei săptămâni şi trei zile trase-n jugul cel aspru fără să grăiască o vorbă fără să plângă o lacrimă, fără să-nceteze a-şi cânta cântecele vesele... Şi pe cât muncea mai mult, pe atâta ţi se părea mai rumenă la faţă, mai vie la privire şi mai harnică, şi mai sprintenă, şi mai drăgăstoasă.

Peste trei luni, trei săptămâni şi trei zile iarăşi sosi vestea cum că împăratul era să treacă cu voinicii pe lângă crâşmă, Crâşmăriţa se găti încă mai cu ţorţoi decât în cel dintâi rând şi, când se simţi gătită, iarăşi întrebă pe căutătoare:

– Frumoasă sunt, oglindă?

– Frumoasă, zău! răspunse căutătoarea, dar pe de o sută şi pe de o mie de ori e mai frumoasă Floriţa, pentru că ea are faţa ca mărul, ochi ca şi căprioara şi trup ca şi crinişorii.

Ce vorbe a zis, ce vorbe n-a zis crâşmăriţa către Floriţa, aceea nici n-o mai spun: ştie acuma fiecare cum că, zău! muierile n-aleg la vorbe când li-a trecut de glumă... Vai şi amar d-acela care în lume n-a avut parte de bine, care n-are maică, n-are taică, n-are fraţi, n-are surori, ci stă aşa singură, ca şi frunza agăţată d-un păianjen... Bag sama, aşa e dată, ca unul să strângă şi altul să frângă.

Crâşmăriţa în supărarea ei cea mare, porunci ca Floriţa de aci înainte să nu mai iasă la faţa soarelui, ci tot în pivniţa cea mare din fundul grădinii să muncească. Lăsă apoi să se facă un război cum nici înainte de aceea, nici după aceea n-a fost altul: numai suveica[1] era atâta de mare, încât voinic trebuie să fie acela care să ţi-o ridice de la pământ. Cum au trebuit apoi să fie celelalte! Pe acest război a trebuit apoi să ţese Floriţa pe toată ziua nouă coţi în lung, o pânză în care urzeala era din fire încât nu le vedeai cu ochii, iar năsădeala din funii, pe care nici cele mai sălbatice fiare nu le-ar fi putut rupe, şi apoi să ţească, încât nici năsădeala să nu se vadă prin urzeală, nici în urzeală să nu se facă crâmpiţă[2] . Dacă Floriţa şi-a făcut lucrul, ea are să capete o bucăţică de pâne, făcută jumătate din pazme, jumătate din cenuşă, şi un ulcior de apă clocită la soare.

Împăratul a venit, şi-a gustat picătura de vin, şi-a grăit vorba către crâşmăriţa cea frumoasă şi şi-a făcut calea mai departe.

Floriţa nouă luni, nouă săptămâni şi nouă zile a muncit, sărmana de Floriţa, în întuneric, ascunsă sub pământ şi chinuită, şi flămânzită, şi batjocorită ca vai şi amar de ea! ...

Peste nouă luni, nouă săptămâni şi nouă zile, acuma de-a treia oară, iarăşi sosi vestea cum că împăratul vrea să treacă pe lângă crâşmă cum înainte de asta n-a trecut încă, adecă cu mare lucru şi treabă cu multă socoteală... Era ca astă dată nu numai copitele, ci şi cozile şi coamele cailor să fie aurite... şi fel de fel de lucruri, de care înainte de asta nici nu s-a vorbit... Era adecă să fie lucru mare şi împărătesc! ... Se zicea cum c-acuma vine şi feciorul împăratului, un voinic... voinic ca şi un fecior de împărat...

Crâşmăriţa? ... trei zile şi trei nopţi ea n-a stat în loc... în zorile de-a treia ziuă crâşma era mai curată decât ghiocelul şi crâşmăriţa mai chititâ şi mai hoscocorată decât ce-a fost ea însăşi cândva. Şi apoi, aşa cum era, se puse, acuma de-a treia oară, înaintea căutătoarei.

– Frumoasă sânt, oglindă?

– Frumoasă, zău! grăi căutătoarea, dar pe de-o sută şi de-o mie de ori mai frumoasă Floriţa, pentru că ea are faţă ca şi fagurele topit, ochi ca şi nevasta unui împărat şi trup ca şi rouşoara de pe flori. Crâşmăriţa nu mai zise nici o vorbă, îşi înghiţi mânia, şi, plină de gânduri amare şi de necaz nestâmpărat, se aşează pe prispa de dinaintea casei pentru ca s-aştepte şi să vadă sosirea împăratului... Iacă într-un târziu, cam pe când stă soarele la prânzul cel mic, se văzu din depărtare că vine, că s-apropie, c-acuşi s-ajungă ceva ca şi un nor strălucit.

Venea împăratul cu voinicii şi cu feciorul său, venea, însă, încât copitele cailor nici nu făceau colb şi pulbere, ci numai aşa... din strălucitul aurului celui mult simţeai cum că acuşi va să fie aici... Când crâşmărita şi oamenii ce stăteau de vorbă înaintea casei văzură cum că de aici înainte nu e glumă şi râs, ci chiar va să fie ceva, ei cu toţii se sculară în picioare şi făcură adecă cum fac oamenii de treabă cînd are să fie lucru cu cinste şi mare... Poţi şti acuma ce e aceea când vine chiar împăratul cu oamenii şi cu feciorul său!... Crâşmăriţa îşi tocmi cătrinţa, se scutură de colb şi se supse la buze; oamenii îşi luară pălăriile din cap şi se neteziră la păr... Iară Floriţa toca din război.

Abia fură gătiţi, până ce sosi şi împăratul şi năvăli cu ceata cea strălucită asupra crâşmei. împăratul, feciorul cel de împărat şi voinicii cei mândri se coborâră toţi cu toţii de pe cai, ziseră „bună ziua" şi băură vin de cela bun... După ce şi-au băut vinul şi şi-au zis vorbele, încălecară apoi şi se duseră încă mai repede decât cum au fost venit... De Floriţa... nimeni n-a întrebat, nimeni nu s-a îngrijit... Numai feciorului de împărat i se părea cum că nu e precum ar trebui să fie: cum că vinul nu e ca lauda, cum că, crâşmărita nu e ca vestea... Ce

să faci însă? Şi el îşi dete pinteni la cal şi se repezi mai departe cu ceata cea strălucită...

După ce împăratul, voinicii şi feciorul de împărat s-au fost depărtat, crâşmărita chemă la sine pe Baba Boanţa, o vrăjitoare vestită, care era atâta de bătrână, încât ţinea minte când codrii erau ca iarba, munţii ca muşunoiul şi văile ca şi creţăturile la ea pe faţă ... atât de bătrână era Boanţa... şi de când trăieşte n-a făcut alta decât vrăji şi alte lucruri ascunse şi nepricepute... Acuma era vorba ca să facă ce va face cu sărmana de Floriţa.

După multă vorbă şi îndelungată sfătuire, crâşmărita se înţelese cu Boanţa ca asta să lege pe Floriţa la ochi, s-o ducă în codru, să-i scoată ochii şi s-o lase acolo, ca s-o mănânce fiarele şi alte grozăvenii de acelea din pădure şi de prin guduroaiele întunecoase.

Mult sfat nu s-a făcut după aceea. Boanţa merse în pivniţă, legă pe Floriţa la ochi ... si făcu precum i s-a fost zis.

Când ele ajunseră în adâncul codrului, pe unde fiinţă omenească n-a călcat de când e lumea, Boanţa scoase cuţitul cel mare, dezlegă legătoarea cea neagră de pe ochii Floriţei şi făcu, ca să-şi facă treaba... Abia privi însă la Floriţa în faţă şi în ochi, ea scăpă cuţitul din mînă şi stete uimită şi încremenită — cum stă omul când mare lucru i se pune în cale... Mulţi ani a trăit şi multă lume a umblat Baba Boanţa: pe Floriţa n-a văzut-o decât odată ... De frumoasă ce-o vedea, îi părea cum că nici n-o vede, ci numai şi-o gândeşte... Floriţa . .. sta şi ea uimită de ce vedea: ea — sărmana! — nu ştia ce are să i se facă, ce are să păţească.

Cum Floriţa şi Boanţa stăteau aşa uimite, deodată, ca din puşcă, sări o căprioară dintr-un tufar, şi cum sări, cum trecu pe lângă Floriţa, cum privi la ea, aşa privi, încât ochii amândoi, şi cel de-a dreapta, şi cel de-a stânga, îi săriră din cap şi căzură la Floriţa în poală.

Baba Boanţa mulţumi lui Dumnezeu cum că nu e silită să facă un păcat mare, luă ochii cei de căprioară şi-i duse, ca să spuie cârciumăriţei cum că i-a scos de la Floriţa din cap.

Floriţa rămase singură şi părăsită ... Ce să facă? Porni încotro o duseră ochii şi norocul.

Multe zile şi multe nopţi a pribegit Floriţa aşa singură prin codru, fără s-audă grai pământesc, fără să vadă fiinţă omenească.

Numai din când în când i se ivea câte o fiară sălbatică în cale şi asta rămânea însă privind din depărtare, o urma o bucăţică de cale şi apoi se ascundea în tufele dese. Floriţa mergea cântând mai departe... Unde - nici ea singură nu ştia... Mergea... mergea...

Într-atâtea şi atâtea zi, tocmai în revărsatul zorilor, pe când se dezvelea ziua din noapte, văzu cum că vede ceva, aşa ca ş-o casă, zărindu-se printre frunzele copacilor. Înaintea casei lucra un om ghebos ceva - nu ştiu ce - aplecat la pământ, dar lucra, încât nici cu trăsnetul n-ai fi putut să-l trezeşti de la lucru... Dar cum lucra? - nu ca altă lume. Toate le făcea întoarse şi sucite, ca şi omul adecă care nu pricepe lucrul de care s-a prins. El lucra la un pui... Mai înainte îl ciupeli şi numai după aceea îl opări cu apă fiartă - mai înainte îl drese şi numai după aceea îl ciupeli şi opări...

Când Floriţa văzu cât de necioplit mi se mişca ghebosul, ea nu se putu răbda ca să nu meargă să-l înveţe şi să-i ajute...

– Bun lucru, bădiţă! grăi Floriţa blând ca totdeauna...

Ghebosul privi îndărăt când auzi, aşa ca prin vis, vorba cea dulce a Floriţei, şi când privi şi văzu ce vede... poate acuma fiecare să ştie ce trebuie să fie atunci când un ghebos priveşte în faţa Floriţei, Ghebosul scăpă şi cuţitul, şi puiul, şi toate le scăpă din mână, şi sta înaintea Floriţei, încât i se părea c-acuma nici nu e ghebos mai mult... Dar nici Floriţa nu sta la flori şi frunze! Ghebosul era atât de hâd, cât Floriţa de frumoasă: cu gura ca grapa, cu ochii ca ceapa, cu nasul cârlig, cu părul pîrlit...

– Ce ai de gînd cu puiul? întrebă Floriţa după ce-i mai trecu ameţeala.

– Am să-l frig pentru tovarăşi, răspunse ghebosul cam cu jumătate de gură, ca omul din care scoţi vorba cu frică.

– Ce tovarăşi? îl întrebă Floriţa.

Ghebosul privi lung la Floriţa, ca un om care ar vrea să zică ceva şi nu ştie cum s-o scoată mai nimerit.

– Vezi casa asta? zise el de la o vreme, mai cu inimă. Asta e casa celor doisprezece hoţi de codru. Ei s-au dus la hoţit, şi eu am rămas ca să le fac de mâncare.

Aşa e, doisprezece hoţi - hoţi de codru şi grozavi, cu căpitanul lor cel înfricoşat - au locuit în astă casă... Şi ştie toată lumea cum că hoţii de codru se spală în toată dimineaţa cu sânge de copil nebotezat şi sânge de fete mari, iar în faţă de om nu pot să privească pentru că simţesc junghi în spete, şi-n cap, şi pe toate

laturile... Nu e minune, dar, dacă Florița a cam tresărit cînd a auzit vorbe atât de mari... Hei! dar Florița nu s-a înfricoșat - zău nu s-a înfricoșat, ci, cu vorbă veselă și râs pe buze, a zis către ghebos:

– Un pui pentru doisprezece hoți? Nici pe-o măsea n-are să le ajungă.

– Vezi bine că doară nu am eu atâta pricepere, răspunse ghebosul făcându-se și el înțelept. Ieri le-am fript un juncan, și ei m-au bătut c-a fost prea mult: astăzi știu că nu m-or bate.

– Iar azi te-or bate pentru că le-ai fript prea puțin... Aide ca să te învăț eu ce, cum și cât să faci, zise Florița sărind sprintenă, cum era ea, peste pragul casei.

Acuma tăie patru pui și-i fierse, tăie doi purcei și-i fripse, făcu o zămuță bună și caldă și arătă ghebosului cum are să facă de aici înainte.

– Iacă așa, dragul meu, și așa... și așa, - îl învăța adecă precum învață o maică bună și îngrijitoare.

Ca nu cumva să se întâmple ceva cu hoții, ghebosul spuse Floriței cum că să-i spuie lui pe când are să fie gata cu mâncările, să fugă cât o duc picioarele ca să nu cadă în mâinile hoților, căci el numai atunci va cânta din fluierașul cel mic, care cheamă pre hoți la prânz.

Florița găti mâncarea, puse vasele pe masă, mai curăți, mai netezi, făcu casa, încât numai de-un drag să șezi în ea, apoi se puse la vorbă cu ghebosul și vorbiră... vorbiră până ce uitară de hoți, de fluieriță, de toate.

În adâncul codrului hoții începură să flămânzească, să se supere și, care de care mai cu greu gând la inimă, să pornească către casă... Hei! ghebosule, ghebosule, mare necaz ți-ai făcut!

– Ce se simte aici? întrebă Florița simțind ceva, ca și când ar fi sânge sau așa ceva...

– Vai! sărmanul de mine! strigă ghebosul înspăimântat. Vin hoții! Fugi! Ba nu fugi, căci n-ai vreme de fugă... Ascunde-te sub pat.

Florița - de frică, ce să facă? - se ascunse sub pat. Iar cei doisprezece hoți de codru veneau tot unul după altul, și încă din depărtare s-auzea cum ziceau că au să-l ucidă, să-l turtească, să-l taie bucățele pre ghebosul... Cum nu? cînd ei răbdau de foame... ei... hoți ca dânșii!

Ghebosul le ieși în cale, ca să-i roage de iertare și să le spună cum că le-a făcut mâncări bune.

– Să taci deloc! grăi căpitanul. Nu-mi prieste mâncarea până ce nu mă spăl cu sângele tău.

După aceea intră în casă pentru ca s-aducă cuțitul cel mare; iară ceilalți prinseră pe ghebos și-l făcură nod. Când căpitanul intră pe prag, el rămase stând uimit în loc; i se părea că astă casă netedă și curată nu e a lui.

– Măi oameni! grăi către cei de afară, veniți încoace!

– Ce e? întrebară cei de-afară.

– Veniți când zic!

Când hoții păsiră pe prag, ei priviră încă mai uimiți decât căpitanul la casa lor... Așa privind, le trecu de mânie și iarăși le veni foamea; se așezară unul după altul la masă. Ghebosul, ca și omul care era s-o pățească, se făcu sprinten, fugi la vatră și intră cu mâncărurile în casă.

Când căpitanul sîmți mirosul aburilor din zeamă:

– Măi! grăi către ghebos, pentru că mi-ai curățit casa, te lăsăm până după prânz.

După aceea luă lingura, gustă din zeamă și o purtă prin gură.

– Ce mâncare e asta? întrebă după aceea.

– Zeamă, cu cinste să fie zis, zeamă călduță, răspunse ghebosul.

– Bună mâncare! grăi căpitanul. Luă după aceea lingura, dete la fiecare hoț câte trei linguri, și ce rămase își ținu sie.

Hoții își mâncară părticica și după aceea priviră, lingându-se pe buze, la părticica căpitanului. Ghebosul intră cu carnea cea de pui.

– Ce e aceasta? întrebă căpitanul.

– Pui, pui fript, răspunse ghebosul.

Căpitanul. își tăie o bucățică, gustă și apoi grăi către ghebos:

– Măi! asta s-o fi adus tu mai înainte! Pentru că ne-ai făcut atât de bune mâncări, noi cu toții te iertăm!

După aceea luă cuțitul, tăie la fiecare hoț câte o bucățică și ce rămase își ținu sie.

Hoții își mâncară bucățelele, după aceea începură să privească la bucățile căpitanului, lingându-se pe degete... Iară căpitanul de la o vreme începu să răsufle cu greu și să mănânce cu țârâita, numai de ici, de

colea câte o bucățică, câte un fir, ca și omul care ar mânca și nu mai poate mânca de sătul ce e, săracul...

– Frate căpitane, grăi unul dintre hoții cei flămânzi, tu te-ai săturat: dă-ne nouă ce a rămas!

– Ce? îi zise căpitanul, sau n-ați avut și voi: asta o țin pentru mine - pentru ca s-o mănânc deseară.

– Să nu fie supărare, grăi ghebosul, mai sunt încă și alte mâncări.

– Auziți voi? zise căpitanul, celelalte sunt ale voastre.

– Ba nu! grăiră hoții, noi vrem să mâncăm din asta, căci asta e bună! ...

Vorbă din vorbă: hoții începură a se certa... Unii că asta, alții, că ceea; treaba sta rău, și dacă ghebosul n-ar fi intrat cu purceii cei fripți în casă, zău nu cred că nu s-ar fi întâmplat un lucru nesfârșit. Cînd însă mirosul fripturii le intră în nas, îndată se stâmpărară.

– Ce e aceea? întrebă căpitanul.

– Purcel, purceluș fript! răspunse ghebosul.

Căpitanul gustă... Așa ceva până acuma nici în vis n-a gustat.

– Măi prostule! grăi către ghebos, acuma trebuie să aduci tu pe acesta? Să mi-l pui mie pe sară, și dete puii la ceilalți hoți.

– Să ne dai purcel! grăiră hoții, ai zis că ce vine e al nostru.

– Ce? sau n-ați zis voi că puii să vi-i dau? zise căpitanul mâniindu-se urât.

. . . . . .

O vorbă nu zic mai mult!... Hm! aceea nu e glumă când căpitanul zice așa vorbe către tovarășii săi flămînzi... Poate acuma fiecare să știe ce e aceea cînd unsprezece hoți se bat cu căpitanul lor ... Sărmana de Florița! dacă ar fi știut ea cum că asta are să fie din mâncările cele bune... Zburau, Doamne, săbiile, cuțitele și fel de fel de lucruri, și se băteau hoții precum se bat nourii în capete și se prăpădesc... Așa lucru n-a fost încă de când e lumea!

Și Florița? ... Bun e sufletul bun! Doamne, bun e!... bun ca și darul și mâna lui Dumnezeu! Când hoții se băteau, sfârâmau și prăpădeau mai a pieire, Florița nu se mai putut răbda, ci ieși de sub pat și se puse tocmai în mijlocul lor, și cum s-a pus, a stat acolo între ei, între hoții cei înfricoșați, bătăuși și hoți de codru.

Ce-a fost după aceea, cum s-a făcut, cum s-a sfârșit, aceea e acuma treaba lor... Oare, Doamne ... când vede cineva pe Florița, s-ar mai putea bate și supăra, i-ar mai putea veni gând rău și neîmpăcat?... Hoții steteră toți încremeniți, și amuțiră, și scăpară săbiile, cuțitele și fel de fel de lucruri ce aveau în mână: li se părea cum că a venit pedeapsa lui Dumnezeu asupra capetelor lor, ca să-i tragă la socoteală pentru păcatele lor cele multe în răutatea lor cea mare și înfricoșată și hoțească ... Iară Florița le grăi în graiul ei cel blând:

— Nu vă supărați, bădișorilor, că, dacă doriți, iarăși vă fac mâncările încă mai bune și mai călduțe decât cum au fost cele de astăzi.

Hoților li se părea că cerul s-a dărâmat asupra lor, și munții, și codrii, când auziră vorba Floriței... De aici înainte Florița rămase la casa hoților; îi îngriji, îi curăți, le făcu mâncări bune, îi ținu la povești frumoase și la vorbe blânde; iar hoții nu se mai mișcară de-acasă. Le părea că de aici înainte nici n-au ce să cerce în lume... Așa merse asta pînă ce li se sfârșiră mâncările: ajunseră că abia mai aveau bucate pentru trei zile și trei nopți. Apoi nici unul nu voia să se urnească de acasă pentru ca să câștige; fiecare voia să taie lemne, să facă foc, să spele, să mături, să văruiască, să îngrijească grădina cea cu flori, să facă adecă după placul și dorința Floriței.

Într-o zi, Florița merse în grădina cea cu flori, ca să vadă cum și ce, și află că un porc sălbatec a făcut mare zguduire printre straturi și, aflând, tare și mult s-a întristat. Hoții, cum auziră, toți cu toții săriră la puștile cele ruginite și merseră și goniră și nu se opriră până ce nu-l împușcară pe porcul cei sălbatec. Cînd căpitanul, care era cel mai sprinten dintre toți, venea cu el în spate, așa pășea de fălos, așa privea de mândru, încât erai să crezi c-a stat de vorbă cu Sf. Petru... De aici înainte fiecare hoț voia să fie cel mai harnic, mai de treabă și mai voinic. Ghebosul, cel mai înțelept dintre dânșii, îi împărți în două: șase inși trebuiau să meargă în toată ziua la, câștig, iar alții șase aveau să rămînă acasă pentru ca să lucreze după porunca ghebosului și dorința Floriței.

Cei mai isteți dintre hoți se duseră în cetatea împăratului și cumpărară cu mulți bani fel de fel de lucruri frumoase și le aduseră, ca să le pună la căpătâiul Floriței, așa ca nimeni să nu știe cine le-a pus... Și apoi li se înnebuneau mințile cînd vedeau cum că Floriței îi sare inima de bucurie cînd dimineața își afla cârpele cele frumoase la căpătâiul patului. Așa curgea traiul hoților de când ei au dat de Florița și așa traiul Floriței de când ea a dat de hoți. Îți rîde inima cînd îți aduci aminte!

Hei! dar lumea e rea! Bag samă, nici Dumnezeu nu vrea ca în lume să fie numai bine! ... Crâşmărița după multă vreme iarăşi privi în căutătoare, iarăşi întrebă, căutătoarea iarăşi îi răspunse şi iarăşi făcu vorbă cu Baba Boanța... Ce-ți e muierea vicleană! nici în fundul lumii nu-ți lasă pace şi trai bun ...

Baba Boanța îşi făcu trebile, află cum şi ce e cu Floriția şi unde se află ea, porni apoi în cale către codrul cel vestit... Cînd ea era s-ajungă la casa hoților, află că vede nişte oameni vorbind: erau cei şase hoți ce stau cu ghebosul la sfat. Ea luă şapte frunze verzi de pe creanga unui stejar, grăi asupra lor câteva cuvinte ce sunau a vrajă, suflă de trei ori asupra lor. Baba n-a suflat bine, pînă ce frunzele se veştejiră şi hoții adormiră toți şapte, unul după altul.

Acuma Baba Boanța intră la Floriția în casă, spuse cum că-i aduce „sănătate şi voie bună" de la maica sa cea bună; îi dete apoi un inel de aur, frumos şi rotund. Floriția - dar de unde să poată gândi rău prin capul ei! - ea trase inelul pe degetul cel mijlociu şi nici nu-l trase cum se trage, până ce şi căzu la pământ.

După ce Boanța îşi făcu treaba, ea îşi luă cârja de după cuptor şi o şterse din cale. Nu-i venea la socoteală ca să stea încă mult, fiindcă ştia cum că multă vreme n-are să treacă până ce hoții se vor trezi din somn. Şi hoții cei din codru, zău! nici pentru o Boanță nu sunt lucru de glumă.

Cînd hoții intrară în casă şi când ceilalți sosiră, ştie acuma fiecare ce e acea când doisprezece hoți de codru plâng din ruptul sufletului, încât pietrele se mişcă ... numai Floriția nu se mişca, căci ea era moartă; moartă... ca şi moartă. În durerea lor cea mare, n-avură încotro: hotărâră s-o îmbrace frumos pe Floriția, să-i facă un mormânt, şi ... vai ş-amar când vine pînă într-atâta! Cum steteau ei însă aşa lângă mort, văzură ceva ce încă n-au văzut: inelul Boanței... Cât ce traseră inelul de pe deget, Floriția îşi deschise ochii şi se făcu mai vie decât ce a fost cândva. În bucuria lor cea mare, hoții merseră în cealaltă zi în satul împăratului şi cumpărară toate inelele şi tot aurul ce se afla în târg şi-l deteră Floriței, pentru ca să nu mai primească de la alții. Şi apoi grijeau Doamne! cum pot numai hoții să grijească pe Floriția, când se tem că o vor pierde.

Peste şapte luni, şapte săptămâni şi şapte zile, crâşmărița iarăşi privi în căutătoare, iarăşi auzi vorbele supărătoare, iarăşi chemă la sine pe Baba Boanța şi iarăşi trimise primejdia asupra Floriței. Boanța făcu ca şi celălalt rând, şi după ce adormiră hoții iarăşi intră la Floriția, îi zise „sănătate şi voie bună" şi îi dete o rochie de mătase, grăind:

– Iacă, ți-a trimis-o maica ta cea bună ca să te împodobeşti cu ea.

Floriția, de bucurie că a primit veste de-acasă, îmbracă rochia ca să vadă cum îi şade. Nici nu trebuie să spun că astă dată Floriția căzu mai moartă. Boanța fugi mai iute, durerea hoților fu mai mare şi învierea mai puternică şi mai îmbucurătoare decât înainte de asta cu atâte săptămâni.

Acum hoții cumpărară toate mătăsurile şi frumusețile ce se aflau la neguțătorii cei mari şi împărăteşti; iar îngrijirea lor se făcu pe de şapte ori câte şapte mai mare decât ce a fost cândva.

Peste nouă luni, nouă săptămâni şi nouă zile crâşmărița, acuma de a treia oară, adecă de a doua oară de a treia oră, iarăşi se făli către căutătore cu frumusețea sa.

– Eşti frumoasă, îi răspunse căutătoarea, dar Floriția e mai frumoasă, de o sută şi o mie de ori mai frumoasă decât ce-a fost ea însăşi cândva, şi trăieşte ca o împărătească.

După aceste vorbe, crâşmărița n-a mai chemat pe Boanța la sine, ci şi-a legat catrința şi ea însăşi s-a dus la coliba babei. Ce-au vorbit, ce n-au vorbit, ce sfaturi au făcut, aceea nu se poate spune... Bune gânduri cu de-a bună seamă nu le-a trecut prin minte... Vai şi amar de acela ce dă de rău cu muierile!

Boanța se suflecă, acuma chiar de a treia oară, şi aceea nu e glumă când o vrăjitoare ca şi Boanța se suflecă, cum înainte de asta nu s-a mai suflecat încă... De astă dată nici nu porni pe picioare, ci în miez de noapte, călărind pe o prăjină strâmbă... Mare primejdie trebuie să fi fost în gândul ei că s-a opintit atât de băbeşte!

De când Floriția murise în două rânduri, hoții nu mai dormeau nici ziua, nici noaptea, ci stau la pază, cum stai când de mare necaz şi primejdie te temi. Pentru ca nu cumva să-i cuprindă somnul, unul dintre ei totdeauna trebuia să se culce pe un pat de spini, iară subt pat era jăratec viu şi înfocat... Boanța văzu că acuma cu una, cu două n-are s-o isprăvească; ea făcu dar lucruri, vrăjitorii şi fel de fel de taine, încât mintea curată nici nu le putea gândi... Pentru ca să adoarmă pe hoți, ea acuma nu făcu vraja cea mai mică, cu frunzele de stejar, ci vraja cea mai mare şi nemaipomenită, încât ți se ridică perii în vârful capului când gândeşti la ea. Luă un ac subțirel şi mic, dar mic şi subțirel, încât nici cu vîrful limbii nu puteai să-l simțeşti, dar încă să-l vezi cu ochii, împunse doisprezece stejari cu acest ac, grăi o mulțime de zicăli încâlcite, se-ntoarse de trei ori peste cap, şi hoții, toți doisprezece, împreună cu ghebosul, chiar şi acela de pe spini şi jăratec, adormiră ca morți.

Când Boanța intră, acuma de a treia oară, în casă la Floriția, ea nu zise numai „sănătate şi voie bună", ci alte

vorbe care de care mai frumoase şi mai dulci, cum vorbesc adecă babele cînd voiesc să-ţi strice firea... iară Floriţei îi sărea inima de bucurie cînd auzea atâta veste bună şi frumoasă de la „ai săi”.

– Să te împodobesc ca pe o împărătească, mi-a poruncit maică-ta cea bună, grăi Boanţa într-un târziu. Să-ţi pieptăn eu părul şi să ţi-l ...

De unde ar putea Floriţa să nu facă precum a dorit maică-sa cea dulce? ... Ea lăsă ca Boanţa să o pieptene, şi Boanţa o pieptănă, atâta de frumos o pieptănă, atât de frumos îi împleti părul, încât i se încurcau ochii când privea la ea şi nu ştia pe unde o vede mai frumoasă. Dar Boanţa nici nu fuse gata cu pieptănatul, până ce Floriţa şi căzu moartă, mai moartă decât ce a fost cândva în viaţa ei... Boanţa i-a fost împletit firul morţii în păr.

După ce Boanţa îşi făcu păcatul, ea se sui pe prăjina cea strîmbă şi se depărta mai răpede decât Vântoasele.

Când hoţii aflară cum că iarăşi nu e bine, ei deteră a fugi care încotro, a se opinti din ruptul sufletului, ca doară cumva să învie pe Floriţa şi de a treia oară. Îi traseră inelele de pe degete, îi dezbrăcară rochia, îi luară salba de pe piept: dar Floriţa rămase moartă, şi hoţii cei doisprezece - hoţi grozavi din fundul codrului - încet-încet, unul după altul, începură să plângă, nu cum plâng copiii, ci cum plânge omul când vede că acuma toate s-au sfârşit, că de aci înainte nu mai are ce să facă. Când Floriţa fu cu totul dezbrăcată, hoţii încetară a plânge şi rămaseră cu toţii încremeniţi: li se opri suflarea şi-i părăsi sufletul.

– S-o despletim! grăi ghebosul.

– Să ferească Dumnezeu! răspunse căpitanul; aşa de frumos numai ea ştie împleti cu degetele ei cele mărunţele!

– Da, da! ziseră ceilalţi hoţi! Dacă a venit acuma până într-atâta, să fie măcar şi moartă precum a fost mai frumoasă-n viaţă.

De aci înainte hoţii multă vorbă nu făcură; nici n-aveau ce să-şi mai zică: îmbrăcară pe Floriţa în cele mai frumoase giulgiuri, îi puse fiecare câte un crinişor pe frunte, aleseră cel mai frumos copac din codru, făcură un coşciug, cum ei îl ştiau a face mai frumos, aşezară pe Floriţa în coşciug şi-i aprinseră la cap o lumină de ceară curată, topită tocmai din fagurele în care a fost să fie matca albinilor... După ce le gătiră astea, căutară cea mai înaltă poiană din codru şi unde erau cele mai multe flori, făcură un mormânt de trei ori mai adânc decât ce era de lat şi de trei ori mai lat decât era de lung... şi apoi... sărută fiecare pe Floriţa în mijlocul frunţii şi o luară, şi o duseră…

– Ho! staţi! grăi ghebosul când văzu că hoţii voiesc să arunce pământ asupra Floriţei. Pământ pe trupul ei? Nu vă temeţi de maica lui Dumnezeu?

Hoţii toţi, unul după altul, lăsară pământul din mână; le venea să intre în pământ de ruşinea păcatului ce era să facă.

Când erau să pornească către casă, nici unul nu putea să facă începutul: erau legaţi de pământ şi simţeau că acasă nu au ce să mai caute... Se aşezară dar jur împrejur pe lângă mormântul Floriţei şi priviră... priviră, până ce, privind, muriră toţi doisprezece, unul după altul. Doisprezece hoţi au murit şi ghebosul împreună cu dânşii... Sărmanii de ei! mai c-au fost oameni de treabă. Bag sama aşa a fost să fie ...

. . . . . .

Multă, foarte multă vreme a stat Floriţa aşezată în mormânt; pe lângă mormânt, peste pământul ce sta în jurul gropii, au fost crescut tot flori din flori, care de care mai frumoase şi nemaipomenite, şi florile nu cresc ca şi bureţii peste noapte... După multă vreme dară, feciorul împăratului a venit cu mulţi oameni şi cu mare treabă ca să vâneze prin codru... Deodată auziră cum fac câinii mare larmă şi multă lătrătură. Feciorul împăratului trimise pe câţiva argaţi dintre cei mai tari la inimă, ca să vadă ce e, cum şi pentru ce.

Argaţii veniră şi spuseră că s-au adunat câinii într-o poiană înaltă şi luminoasă şi, suindu-se pe un dâmb cu flori, toţi cu toţii, cu mic cu mare, au început nu să latre, ci să urle, cum urlă câinele când vede bufniţa strigând pe hornul casei, ori când arde casa stăpânului său, să urle adecă a primejdie.

Feciorul cel de împărat - fecior de împărat adecă, care nu se mulţumeşte cu una, cu două - porunci argaţilor să-l aştepte şi se duse ca să vadă el cu ochii şi s-audă cu urechile lui de treaba cânilor. Când simţiră cânii apropierea stăpânului lor, ei încetară a da semn de primejdie şi deteră a-şi mişca cozile. Hei! dar din loc nu se mişcară pînă ce nu păşi feciorul cel de împărat în florile cele frumoase... Fecior de împărat, fecior de împărat... doisprezece oameni împietriţi nu sunt glumă! zău, şi chiar un fecior de împărat trebuie să tresară când îi vede printre flori - şi apoi când privi în mormânt? ... Feciorului de împărat îi păru cum că chiar şi al lui suflet a împietrit cînd văzu pe Floarea Codrilor... El a văzut multe fete de împărat: Floriţa e însă Floriţa... Cînd văzu dar că Floriţa e moartă, el se întristă, după aceea se supără şi, mai la urmă, atâta de grozav se

amărî, încât îi venea ca să ia lumea în gheare şi aşa să deie cu ea de pământ, încât toată să se sfarme, ca nici sămânţa să nu rămână de ea! ...

Ei! dar feciorii cei de împărat sunt scurţi la vorbă. „Dacă n-am văzut-o vie, s-o văd cel puţin moartă", îşi zise el, şi apoi merse la argaţi, le porunci ca să pornească către casă. Numai doi oameni credincioşi ţinu la sine, şi cînd se făcu noapte, cu aceşti doi împreună scoaseră pe Floriţa din mormânt şi o duseră prin ascuns la curtea împăratului... După ce Floriţa fu bine pusă, ca nimeni să nu afle de ea, feciorul împăratului porunci argaţilor să tacă despre cele ce au făcut şi văzut şi n-au mai văzut, şi-şi făcu treaba mai departe. El alese cele mai frumoase douăsprezece case ce se aflau în curtea împăratului, aşeză pe Floarea Codrilor în cea mai frumoasă dintre ele, porunci ca douăspreze fete, cele mai sprintene, să grijească pe Floriţa zi şi noapte, să o aşeze într-un leagăn de aur şi să o legene ca şi când ar fi vie. Faţa Floriţei şi acuma era rumenă; crinişorii de pe fruntea ei nici acuma n-au veştejit şi părul ei şi acuma tot atât de frumos era pieptănat şi împletit; feciorul cel de împărat dete poruncă aspră ca nimeni să nu atingă faţa, crinişorii şi părul... De aici înainte, Făt-Frumosul împărătesc, de dimineaţă pînă seara şi de seara pînă dimineaţa, nu se mişcă de la leagănul Floriţei: privea, privea în faţa cea frumoasă, pînă ce adormea privind şi cu ochii deschişi.

Cele douăsprezece fete ce aveau să grijească pe Floriţa nu mai încetau a-şi sparge capul asupra poruncii aspre ce li s-a dat. "Oare pentru ce să nu atingem crinişorii şi pentru ce să nu-i despletim părul? şi dacă am face, ce s-ar face? cum ar fi?" se întrebau ele în gândul lor. Aşa e muierea! n-are odihnă până ce nu află ce ar dori să ştie.

– Ştiţi voi ce? grăi cea mai şireată dintre ele. Feciorul împăratului doarme: aide s-atingem şi să despletim; până când el se trezeşte, noi iarăşi facem precum a fost.

La astfel de lucruri multă vorbă nu fac muierile: ele începură să despletească pe Floriţa, şi cum o despletiră, îi scoaseră firul morţii din păr; iară Floriţa, Floarea Codrilor, se făcu mai vie, mai frumoasă şi mai sprintenă decât ce a fost cândva în viaţa ei. Cînd fetele văzură morţii râzând, ele, înspăimântate şi învrăjbite, fugiră care încotro. Din larma ce făcură se trezi şi feciorul cel de împărat. Acuma poate fiecare să ştie ce e aceea când feciorul cel de împărat vede pe Floarea Codrilor chiar vie, priveşte în ochii ei cei blânzi şi aude vorba ei cea dulce. Înfricoşat, şi grozav, şi nemaipomenit de frumos lucru trebuie să fie aşa ceva.

Feciorul împăratului nici trei vorbe n-a grăit până ce a şi mers vestea în curte cum că „iacă aşa şi aşa", că s-a întâmplat adecă ce s-a întâmplat cu minune şi cu taină nepricepută; şi când a venit împăratul cel bătrân ca să vadă ce e, cum şi pentru ce, el atât de tare s-a speriat, încât îi înnegriră perii capului şi înjuni cu şaptezeci şi şapte de ani! După ce oamenii se dezmeticiră, Floriţa stete de vorbă cu ei şi le spuse cum şi ce, de unde şi până unde, iacă încoace şi încolo, adecă toată întâmplarea şi patimele ei. Împăratul cel bătrân asculta, precum asculţi la copilaşi când încep să vorbească, asculta adecă încât îi sta răsuflarea în loc, şi precum asculta, el tare şi foarte mult se supăra cînd auzea câte toate despre suferinţele sărmanei de Floriţa; iară când asta încetă cu vorba, el grăi către ea cu vorba lui cea blândă şi împărătească:

– Fătul meu, draga mea! bunul Dumnezeu a voit ca să vii tu la casa mea, să îmi fii mie noră şi nevastă feciorului meu.

Floriţa nu zise nimic, ci privi numai aşa cu coada ochiului la cel voinic frumos fecior de împărat... iară feciorului i se făcură vorbele nod şi crâmpiţă tocmai pe vârful limbii.

Până ce zici „una, două, trei", vestea despre cununia feciorului de împărat ajunse pînă în cele patru colţuri ale lumii. Până şi orbii şi şchiopii porniră în cale, ca să vină, să vadă şi să nu mai uite cât vor trăi. Crâşmăriţa cea frumoasă nici ea nu se putea să rămână acasă: se găti dar, cum numai ea ştia, şi când fuse gătită, iarăşi întrebă pe căutătoare, acuma de a şaptea oară, - de-a şaptea oară, asta nu e glumă!

– Frumoasă, zău! răspunse căutătoarea, dar Floriţa e mireasă de împărat!

Cînd crâşmăriţa auzi aceste vorbe, ea porunci ca să lase tot vinul să curgă, să spargă toate vasele, şi porni către fiica sa cea dragă şi ginere-său împărătesc.

Se făcu apoi o nuntă, o cununie şi un ospăţ decât care mai vestit şi mai minunat de când e lumea n-a fost: chiar şi copiii cei de ţigan mâncau cu linguri de aur, iar după ce-au mâncat şi le duceau cu sine acasă, ca să le aibă şi să ţină minte. După nuntă, împăratul porunci ca să se facă o casă cu pereţii de oglindă, să se adune cele mai frumoase neveste din ţară şi să închidă pe crâşmăriţa cea vicleană cu ele, pentru ca să vadă şi, văzând, să se surpe în gândul ei, cum că nu-i ea cea mai frumoasă în ţară.

Iar Floriţa şi feciorul cel de împărat trăiră fericiţi şi fără supărare, cum trăiesc oamenii buni la suflet şi înţelepţi la minte, încât vestea despre ei ajunse chiar şi până la noi...

Note

1. "Suveica" se numeşte instrumentul cu ajutorul căruia "năsădeala", adică firul ţesut, se trage prin "urzeală", adică firele lungi în care se ţese (n.a.).

2. "Crîmpiţă" este termenul pentru încurcarea firelor. Acea femeie ţese bine care nu "roade", adică rupe şi leagă "nod" în pînză care "bate des", încât firele crucişe nu se deosebesc, ci sunt dese unul lângă altul (n.a.).

Stan Bolovan

de Ioan Slavici

Au fost odată, într-o margine de sat, un om, pe nume Stan, şi muierea lui. Ea era tristă mereu şi degeaba încerca soţul ei să afle de ce, că ea nu voia să-i spună, căci, zicea ea, avea să fie şi el trist dacă află. Dar Stan nu se lăsă şi pînă la urmă ea îi spuse că e suparată că nu au copii şi, într-adevăr, omul se întristă şi el. Într-o bună zi, sosiră la ei în casă Domnul Iisus Cristos şi Sfântul Petru.

I-au primit bine, i-au hrănit şi le-au spus vorbe bune, iar când să plece, Cristos l-a întrebat pe Stan ce îşi doreşte, pentru că el are să-i îndeplinească trei dorinţe. De trei ori l-a întrebat, de trei ori a spus că vrea copii, de trei ori i-a dat copii, aşa că Stan a rămas cu o sută de copii.

În câteva zile copiii au început să strige de foame, iar cei doi părinţi hotărâră ca tatăl să plece în lume, să caute un dar de la Dumnezeu, hrană pentru copii. A umblat cât a umblat Stan, dar nu a găsit ce îi trebuia. A ajuns până la marginea lumii, unde se amestecă ce este cu ce nu este, şi acolo a dat peste o stână cu şapte păcurari. Acolo află că un zmeu vine în fiecare noapte şi le ia câte trei oi, dar şi laptele de la şaptezeci şi şapte de oi, pe care îl ducea zmeoaicei bătrâne, să se scalde în el ca să întinerească. Atunci Stan întrebă ce i-ar da ei dacă i-ar scăpa de zmeu, iar ciobanii îi spuseră că îi dau a treia parte din oi.

Pe la miezul nopţii auzi Stan un zgomot grozav, apoi îl zări pe zmeu apropiindu-se de stână. Îi strigă să stea şi îi spuse că el e Stan Bolovan, care ziua mănâncă stânci, iar noaptea paşte copaci. Zmeul spuse că nu se va atinge de turmă dacă se va întrece cu el, iar Stan scoase din traistă o bucată de caş spunând că e o piatră, îi zise zmeului să ia şi el o piatră de pe malul râului şi să scoată zer din ea. Zmeul strânse piatra în pumn de o făcu praf, dar zer nu curse din ea. Atunci Stan strânse şi el caşul, zerul începu să curgă, iar zmeul începu a se uita pe unde să fugă ca să scape de un aşa voinic.

Gândindu-se el că nu va putea să scape, îi zise lui Stan să vină acasă la el, că mamă-sa are nevoie de o slugă pentru un an. Aflând Stan că anul e de trei zile, iar simbria de şapte saci de galbeni pe zi, se învoi şi plecă cu zmeul. Ajunseră nu departe de casă, iar Stan o zări pe mama zmeului, bătrână şi groaznică la vedere. Zmeul îl lăsă să aştepte afară şi se duse să-i spună maică-si că l-a adus pe omul ăla, care mănâncă bolovani şi stoarce zer din piatră, pentru ca ea să îl scape de el.

A doua zi zmeoaica le zise să dea semn în lumea zmeilor cu buzduganul cel ferecat de şapte ori. Zmeul trebuia să-l arunce cale de trei poşte, apoi Stan, tot cale de trei poşte, apoi iar zmeul şi tot aşa. Când îi veni rândul lui Stan, acesta privi îngrijorat la el, socotind că el şi cei o sută de copii ai săi nu ar izbuti nici să îl ridice de la pământ. Atunci îi spuse zmeului că e păcat de buzdugan, fiindcă el îl va arunca aşa de tare că va rămâne pe lună. Atunci zmeul zise că îl aruncă el, Stan se făcu a nu vrea şi nu se lăsă până când zmeul nu îi făgădui să îi dea şapte saci de galbeni ca să îl lase pe el să arunce buzduganul. Se duseră acasă, iar zmeoaica se cam îngrijoră şi ea când află că vrusese să arunce buzduganul tocmai în lună.

Dimineaţă îi trimise la fântână, să umple fiecare cu apă câte douăsprezece burdufuri, făcute fiecare din pielea unui bivol, şi să aducă apa acasă. Zmeul umplu cât ai clipi burdufurile, dar Stan abia târâse până la fântână burdufurile goale. Scoase el o custură de la brâu şi începu să zgârie pământul de jur împrejurul fântânii. Când îl întrebă zmeul ce face, spuse că are de gând să aducă fântâna acasă, ce să se mai încurce cu pieile de bivol. Zmeul rămase cu gura căscată şi, ca să stea pe loc fântâna rămasă de la moşu-său, zise că îi duce el şi burdufurile lui. Stan se făcu a nu vrea şi nu se învoi decât după ce zmeul îi făgădui alţi saci de galbeni.

În ultima zi a anului de muncă, zmeoaica îi trimise la pădure, după lemne. Până ai număra la trei, zmeul scoase din rădăcină o sumedenie de copaci şi îi aşeză la un loc. Stan începu el să privească la copaci, apoi să-i lege unul de altul, zicându-i zmeului că el nu stă să ia copacii unul câte unul, ci duce toată pădurea acasă. Atunci zmeul îi spuse că duce el şi lemnele lui Stan, numai să lase pădurea la locul ei. Stan nu se învoi până când zmeul nu-i făgădui că va primi simbria de şapte ori câte şapte saci cu galbeni.

Acasă, zmeoaica nu prea se îndura să îi da atâţia bani şi îi zise zmeului să îl omoare pe Stan la noapte, să-i dea cu buzduganul în frunte când va dormi. Numai că Stan auzise şi puse în pat în locul lui troaca porcilor, iar el se culcă sub pat. Zmeul veni şi sfărâmă troaca cu buzduganul, apoi plecă mulţumit că a scăpat de Stan. Dimineaţă şi el şi zmeoaica rămaseră încremeniţi când îl văzură pe Stan viu şi frumos ca un măr. Îl întrebară cum a dormit şi el spuse că a dormit bine, dar l-a pişcat un purice de frunte.

Speriaţi de aşa voinic, îi dădură banii, numai să plece, dar el, îngrozit că nu va putea căra atâţia saci cu

galbeni, se făcu că vrea să-i mai slujească un an. Atunci zmeul îi mai dădu încă de șapte ori câte șapte saci cu galbeni și-i spuse că îi duce el toată comoara asta acasă. Stan se învoi bucuros și plecară, dar, când se apropiară de casa lui, începu să se teamă că zmeul, știind unde stă, va veni să își ia banii înapoi. Îl scăpară de grijă copiii lui, care, de cum zăriră zmeul, năvăliră flămânzi, cu câte un cuțit și o furculiță în mâini, strigând că ar mânca toți carne de zmeu. Zmeul aruncă sacii și fugi înspăimântat și de atunci nu a mai cutezat să se arate în lume.

Iar Stan, tocmai când număra galbenii cu nevasta și copiii, se trezi că vin și ciobanii cu oile pe care le promiseseră dacă îi scapă de zmeu, că de, când dă, Dumnezeu dă cu amândouă mâinile !

Păcală în satul lui

de Ioan Slavici

I se urâse şi lui Păcală să tot umble răzleţ prin lume, aşa fără de nici o treabă, numai ca să încurce trebile altora şi să râdă de prostia oamenilor. Se hotărî dar să se facă şi el om aşezat, ca toţi oamenii de treabă, să-şi întemeieze casa lui, să-şi agonisească o moşioară, — vorbă scurtă, — să se astâmpere odată.

Şi fiindcă românul zice că nu e nicăieri mai bine ca în satul lui, Păcală se întoarse şi el în satul lui şi începu cum încep toţi oamenii care n-au nimic, adică făcu ce făcu de-şi agonisi o viţeluşă şi o trimise la păşune în izlazul satului.

Căci aşa se facea averea. Păscând, viţeluşa se face viţea, viţeaua se face juncă, junca se face vacă, vaca fată, iar vaca cu viţelul o vinzi ca din preţul ei să cumperi şapte viţeluşe şi să le trimiţi şi pe ele la păşune în izlazul satului.

De ce e oare izlazul izlaz, dacă nu pentru ca să-l pască viţeluşele oamenilor?

Păştea dar viţeluşa lui Păcală, păştea, şi cu cât mai mult păştea, cu atâta mai vârtos creştea, încât nu era în tot satul viţea care s-o întreacă, iar când ajunse şi ea viţea, nici juncile nu se puteau potrivi cu ea.

— Măi! ziceau vecinele lui Păcală, ce lucru să mai fie şi ăsta? viţeaua asta le întrece pe toate! Ce-i va fi dând oare să mănânce? Ce soi o fi de creşte aşa de frumos?

Nu era nici soiul vreun soi deosebit, nici hrana mai de-a cătarea; viţeaua era însă viţeaua lui Păcală, iar Păcală îşi căuta de treabă, n-avea vreme s-o mai păzească şi să nu rupă câteodată şi din holdele oamenilor.

Ajungând junincă, viţeaua lui Păcală se făcu stăpână pe întregul hotar. Umbla şi ea cum umblase şi stăpânul ei mai nainte de a se fi astâmpărat, şi unde n-o căutai, acolo dădeai de ea, mai prin lanul de grâu, mai prin porumbişte, mai ştie bunul Dumnezeu pe unde.

Iară Păcală li se plângea oamenilor că prea i s-a făcut răzleaţă juninca şi că are treabă şi nu poate umbla după ea.

Nu-i vorbă, oamenii s-ar fi plâns şi ei, dar nu mai aveau cui să i se plângă când Păcală îi lua pe dinainte şi li se plângea de te prindea mila de el.

Când văzură dar că juninca lui Păcală în curând are să fie vacă, oamenii se puseră pe gânduri. Ştiau ei cum au să urmeze lucrurile mai departe. Vedeau parcă cele şapte viţeluşe cum se fac viţele, juninci, cum ajung în cele din urmă vaci şi ele, şi cum le vinde Păcală şi pe ele şi se întoarce de la târg cu o spuză de viţeluşe, toate flămânde, toate pornite din fire să se facă viţele, juninci şi vaci în cele din urmă.

— Măi! strigară ei, ăsta ne mănâncă şi urechile din cap cu viţeluşa lui, ne seacă, ne face întregul hotar bătătură.

Dar ce puteau să-i facă lui Păcală? El nu era de vină şi avea treabă, nu putea să-şi piardă vara umblând după coada junincei.

Se sfătuiră dar între dânşii şi iar se sfătuiră, se tot sfătuiră, până ce n-ajunseră a se dumeri că toată carnea pe care a pus-o viţeluşa ca să se facă viţea şi din viţea junincă e carne adunată din nutreţul de pe hotarul lor, adică după toată dreptatea carne din care ar fi fost să fie a lor şi numai pielea e a lui Păcală, fiindcă piele avuse juninca şi când venise ca viţeluşă în sat.

Dumeriţi odată astfel, tăiară juninca, îi luară carnea şi o mâncară, iară pielea o aruncară peste gard în curtea lui Păcală.

Nu-i vorbă, a fost cam scurtă socoteala aceasta, dar în satul lui Păcală multe se întâmplă.

Păcală, de! ce să facă!... Dacă ar fi voit, ar fi găsit el ac pentru cojocul sătenilor; el însă nu voia. Avea tragere de inimă penru oamenii din satul lui. Nu! pe oamenii din satul lui nu putea el să-i încurce, cum ar fi încurcat bunăoară pe oamenii din satul lui Tândală.

Întinse dar pielea să se usuce, iar după ce se uscă, o luă în vârf de băţ şi plecă cu ea la târg, ca s-o vândă.

Aşa ajunse Păcală iar pe drumuri. Se duse şi tot se duse mereu, de dimineaţă până la prânz şi de la prânz până seara. Când era pe înserate, el se opri într-un sat de la marginea drumului şi se uită împrejurul său, ca să-şi găsească vreo casă la care să mâie, vreo văduvă ori vreo femeie al cărei bărbat nu-i acasă.

Nu poate, că — Doamne fereşte! — ce, dar Păcală, ca om umblat prin lume, ştia că sunt fricoase femeile, li

se urăşte aşa singure, şi sunt bucuroase de oaspeţi, numai ca să ştie că e peste noapte picior de om la casa lor.

Şi găsi Păcală chiar mai la marginea satului o femeie, al căreia bărbat se dusese la pădure să aducă lemne. Nu-i vorbă, muierea îi spunea mereu că teacă, că pungă, că nu-i este bărbatul acasă, că ce va zice lumea; Păcală ţinea şi el să rămână aşa într-un unghi al casei, într-un şopron, în pridvor, unde o fi, numai ca să nu fie casa pustie. N-avea biata muiere încotro, trebuia să-l primească, dar îi şi spuse să se culce şi să doarmă, c-o fi ostenit de drum, sărmanul de el!

"Ce-o să mai fie şi asta?!" grăi Păcală. El ştia că muierile sunt şi vorbăreţe, şi doritoare de a le şti toate câte sunt în cer şi pe pământ, iar muierea aceasta nici nu-i povestea nimic, nici nu-l întreba de unde vine, cum a umblat, ce-a mai făcut, ce mai ştie... Aici trebuia dar să fie ceva la mijloc, şi Păcală, în loc de a adormi, trăgea când cu ochiul drept, când cu cel stâng, ca să vadă cele ce se petrec în casă şi împrejurul casei.

Nici nu se înseră bine, şi muierea începu să fiarbă, să frigă, să coacă, să gătească fel de fel de mâncări, şi plăcinte, şi un purcel fript, şi o coastă opărită cu varză călită. Şi apoi rachiuri, şi apoi vinuri. Ospăţ, nu alta!

N-ar fi fost Păcală om păţit dacă n-ar fi ştiut că toate aceste nu pentru bărbatul ei le făcea muierea cea harnică, fiindcă mai era şi ea gătită ca de nuntă.

Nici nu le făcea pentru bărbatul ei, ci pentru vornicul satului, pe care-l aştepta nevasta cum îşi aşteaptă fetele mari peţitorii, ieşind mereu în uşă şi în portiţă, ca să vadă dacă vine, dacă nu mai vine, dacă întârzie, dacă soseşte.

Nu care cumva să creadă cineva că Doamne fereşte ce!... Nu! ci fiindcă vornicul era cel mai de frunte om din sat şi nu putea să-l primească la casa ei ca pe orişicine, iar peste zi vornicul, om cu multe treburi, nu putuse să vie, ci le făcea cinstea acum, mai pe seară.

Alt nimic nu era la mijloc, Doamne fereşte! Era gata nevasta cu toate: purcelul era frumos şi rumen de-ţi pocnea şoricul în dinţi, costiţele erau opărite, varza era călită, plăcintele abureau, rachiul era aşezat pe masă, vinul stătea în apă rece, nu mai lipsea decât dumnealui vornicul. Numai vornicul lipsea, când deodată — să te miri, nu alta! — se întoarse bărbatul. I se frânsese, sărmanul de el, o osie în drum, şi nu-i rămăsese decât să se întoarcă, să pună altă osie la car şi să plece mâine din nou la pădure.

Muierea bună şi credincioasă îşi cunoaşte bărbatul după mers, din tuşite şi strănuturi, ba chiar şi din pocnetul biciului, iar nevasta la care îşi luase Păcală conac era şi ea muiere bună şi credincioasă. Ea îşi cunoscu bărbatul din scârţâitul roatelor de la car, iar scârţâitul roatelor se auzea de departe, destul de departe pentru ca o muiere harnică precum era dânsa să-şi rânduiască treburile.

Ea luă purcelul cel frumos şi rumen şi-l ascunse iute după cuptor, luă plăcinta şi o puse iute-iute pe cuptor, luă costiţele cu varză călită şi le vârî în cuptor, mai vârî tot iute-iute şi rachiul sub perina de la căpătâiul patului, iar vinul sub pat, şi pe când carul cu boii intrară în curte, toate erau în cea mai bună rânduială.

Nu poate că Doamne fereşte ce!... dar de! tot era mai bine să nu afle bărbatul.

Văzându-se acasă, bărbatul, ca tot omul păgubaş, începu să se plângă, nevasta, ca toată muierea bună şi credincioasă, îl mângâia cu vorbe bune, iar Păcală, ca tot omul cumsecade, ieşi şi el din unghiul lui, ca să-i spună stăpânului de casă că e şi el aici, să-i ceară iertare că a îndrăznit şi să-l mai roage şi pe el de conac.

— Fă muiere, grăi bărbatul după ce se mai încălzi în cuibul lui, mie mi-e foame; n-ai tu ceva de mâncare?

De! ce să-i faci? omul flămânzeşte la drum. Nu-i vorbă, mai era în traistă merindea pe care o luase la drum; dar acasă la el omul nu mănâncă bucuros merindea cu care se întoarce din drum.

— Vai, săraca de mine! răspunse nevasta, dar de unde să am? Eram să te aştept mâine. O să-ţi fac însă o mămăliguţă bună, ca s-o mănânci cu o zămuţă de usturoi.

— Mămăliguţă să fie! grăi bărbatul. Când e flămând, omul se bucură şi de mămăliguţă. Om umblat prin lume, Păcală ştia că o să-l poftească şi pe el la cină, ca să mai steie de vorbă, şi nici că-i părea rău lui Păcală, fiindcă tot drumeţ era şi el, tot flămând — ca orişice om sosit din drum.

Şi cum stăteau de vorbă în vreme ce nevasta gătea mămăliguţa, Păcală, care nu era cap sec, se gândea mereu cum să facă el ca să nu mănânce mămăligă, ci purcel fript, frumos şi rumen de-ţi pocneşte şoricul în dinţi, costiţe cu varză călită şi plăcinte de cele bune; cum ar face ca să bea o gură de rachiu şi să guste măcar o dată din vinul cel vechi.

El se încruntă o dată şi trase cam pe furiş cu bâtul în piele. Şi lasă pe Păcală, că nu e nici el de ieri, de alaltăieri! Simţise o dată mirosul, şi grija lui mai departe...

Ca om drumeţ, îşi ţinea bâtul la îndemână, iar pielea cea de junincă, marfa lui, toată averea lui, îi era la

picioare.

Bărbatul se cam mira că ce va fi având cu pielea, dar nu zise nimic. Al lui era bățul, a lui era pielea; treaba lui era ce făcea cu ele.

Peste câtva timp Păcală iar trase una cu bățul, ba mai se și răsti la piele:

— Ține-ți gura, sluto! Bărbatul iar tăcu. Păcală dete de a treia oară, și acum se răsti și mai rău.

— Ce ai cu pielea aceea? întrebă omul nostru. Păcală mai dete din umăr, mai se codi, mai se rugă de iertare că nu poate să spună.

— Apoi, grăi el cam cu anevoie în cele din urmă, piele-ar fi de piele, dar, așa cum o vezi, nu e piele, ci proroc, care știe toate cele neștiute și vrea mereu să spună lucruri de nespus.

— Și ce vrea să spună? întrebă mirat bărbatul.
— Uite! grăi Păcală, și puse urechea la piele. Mare minune! Zice să cauți la căpătâiul patului, c-o să găsești rachiu.

Bărbatul căută și găsi.
— Mare minune! Cine l-o fi pus oare?
— E taină!... răspunse Păcală, asta nu se poate ști.
— Și ce mai zice prorocul?
— Să cauți după cuptor, că vei găsi un purcel fript, zise Păcală, după ce puse iar urechea la piele.

— Auzi dumneata lucru ciudat! Ce mai zice prorocul?
— Caută sub pat, că găsești vinul. Astfel înainte — până ce nu ieșiră la iveală costițele și plăcintele, încât numai de-un drag să te uiți la masa încărcată și să te așezi la ea.

Se mira bărbatul, se mira mai vârtos nevasta, s-ar fi mirat satul întreg, dacă ar fi fost de față; numai Păcală nu se mira, fiindcă el își cunoștea marfa și știa de ce e bună.

— Apoi de! zicea el mereu, ăsta-i proroc, nu fleac, și-ți scoate și cârtița din fundul pământului!

Va fi fost ori nu așa, destul că Păcală s-a săturat ca un pașă turcesc, încât abia-l mai țineau curelele.

— Bună treabă prorocul ăsta! grăi bărbatul nevestei după ce se sătură și el. Nu cumva ți-e de vânzare?

— Doamne ferește! îi răspunse Păcală. Cum aș putea eu să vând un lucru ca acesta? Se poate?!

— Dar dacă ți-aș da un preț bun?
— Auzi vorbă! preț bun? Un proroc ca ăsta e lucru neprețuit.

Doritor cum era de a se hrăni bine și de a ști totdeauna cele ce se petrec în casa lui, omul nostru îl apucă pe Păcală la târg. Îi dete la început o pungă de galbeni, apoi două, apoi trei, și așa mereu înainte, până la șapte pungi, bani frumoși chiar și pentru un om mai bogat decât Păcală.

— Fiindcă văd și văd că ții cu orice preț să cumperi prorocul, grăi Păcală muiat, o să-ți fac după dorință, dar nu pentru bani, ci fiindcă m-ai primit la casă, m-ai poftit la masă și mi-ai zis o vorbă bună. Noroc să ai de ea!

Așa grăi Păcală, și-i dete pielea cea de junincă, pentru ca să ieie cele șapte pungi de galbeni — mulți bani chiar și pentru un om mai bogat decât Păcală.

Și nu era pe lumea aceasta om mai fericit decât bărbatul nevestei, fiindcă putea de aici înainte să știe toate cele ce se petrec în casa lui și să se mai și hrănească bine.

Iar Păcală, după ce-și vându pielea și puse bine banii, se culcă să doarmă, că avea drum lung până acasă în satul lui.

Ziua următoare își luă Păcală rămas bun și plecă iar acasă. Și cum mergea pe drum și cum se simțea așa încărcat de bani, cum nu mai fusese niciodată în viața lui, își puse tare și cu adevărat de gând că de aici înainte nu mai vâșcă nici la dreapta, nici la stânga, ci merge drept înainte, nu mai umblă cu minciuna, nu mai caută să tragă folos din partea altora — nu! nu! nu! - ci se face om ca toți oamenii care vor să aibă obrazul curat, se astâmpără, se pune în rând cu fruntea satului.

Numai dacă n-ar fi fost la mijloc muierea cea harnică! Ea, sărmana, nu mai avea astâmpăr, și parcă i se surpa casa în cap când se gândea că prorocul a rămas în paza ei. Nu poate că Doamne ferește ce! dar muierile sunt fricoase și nu prea se simt bine când se află aproape de niște lucruri cum era pielea lui Păcală.

Ea făcu dar ce făcu, și-și trimise bărbatul iar la pădure, apoi, după ce rămase ea singură, puse, ca muiere harnică ce era, furca în brâu și porni în urma lui Păcală și grăbi și alergă ca să-l ajungă și să-l întrebe ce are să facă și cum să dreagă, ca să facă din piele piele ca toate pieile și să-i ieie darul proorociei?

Păcală, de! ce să facă și el?! De pagubă se ferește omul, dar de câștig niciodată; mai luă și de la femeie șapte pungi și îi spuse că n-are decât să opărească pielea cu apă de izvor strecurată prin o sită deasă, și-și urmă calea ca și când nimic nu i s-ar fi întâmplat.

— Acum zău că mă fac om așezat, încât o să ajung chiar vornic în satul meu! grăi el după ce sosi acasă.

Se și făcu. Își zidi, Doamne, o casă frumoasă de nu mai era în tot satul casă ca a lui, — colea, cu pridvor așezat pe stâlpi și cu cerdac mare, — își cumpără pământuri, car cu patru boi, cal de călărit, vacă cu lapte, oi de prăsilă; în sfârșit, toate câte se cuvin la casa unui om cu dare de mână, toate erau la casa lui Păcală.

Și nu era în sat om mai așezat decât Păcală. Numai oamenii din satul lui dacă n-ar fi fost tocmai așa de proști cum erau!

Văzând cum zidește Păcală, cum cumpără, iar cumpără și tot cumpără, cum dă mereu fără să ieie, vecinele începură să șoptească între dânsele și sătenii deteră cu socoteală că va fi având mulți bani Păcală și că banii aceștia îi va fi găsit undeva, îi va fi căpătat ori îi va fi luat de la cineva. Destul că voiau să știe de unde are Păcală banii.

— Măi Păcală, îl întrebă dar unul dintre oameni, dar tu de unde ai atâta spurcăciune de ban, de tot dai și nu mai sfârșești?

Păcală ședea în cerdacul casei cu pipa în gură și privea la carul cel cu patru boi care intra în curtea cea largă și plină.

— De unde am atâta ban? răspunse el. De unde, păcatele mele, aș putea să am dacă nu din prețul moșiei pe care am vândut-o?

— Ce moșie, măi Păcală, că tu n-ai avut moșie?!
— Apoi vorbă?! Dar pielea jinincei a cui a fost, măi?! N-a fost a mea? Asta mi-a fost toată averea: am vândut-o și am luat bani ca să-mi fac altă avere în locul ei.

— Atâția bani pentru o piele de junincă?

— Măi, dar greu mai ești la cap! grăi acum Păcală, care ținea să nu mai umble cu minciuna. Nu înțelegi tu că juninca aceea era junincă de prăsilă? Dacă o mai țineam, făta, și vițelul creștea, și el se făcea vacă, și aveam două vaci, și două vaci fătau doi viței, și se făceau patru vaci, iar din patru vaci se fac opt, din opt șasesprezece și cu timpul o întreagă cireadă de vite. Așa se face socoteala când mergi la târg și știi cum să-ți vinzi marfa. O avere întreagă nu se vinde numai iac-așa!

Omul dete din cap și deteră din cap și se puseră pe gânduri toți oamenii din satul lui Păcală.

Aveau și ei vițele de prăsilă. De ce adică numai Păcală să-și vândă pielea cu preț? de ce să fie ei mai proști decât dânsul? de ce să deie ei o avere întreagă pentru un preț de nimic?

Se puseră dar degrab', își tăiară cu toții junincile de prăsilă, mâncară cât putură din carnea lor, iar pieile le duseră la târg, să le vândă și ei cum a vândut Păcală pe a lui.

Numai că nu se nimerește totdeauna și nu știu toți oamenii să-și vândă marfa ca Păcală.

Degeaba spuneau ei că pielea e piele de junincă de prăsilă, căci nimeni nu voia să le deie prețul la care râvneau, și s-au întors ca vai de ei acasă.

Vai de ei! dar vai și de Păcală! Când se văzură și cu pagubă, și cu batjocură, oamenii se adunară iarăși, se sfătuiră și tot se sfătuiră între dânșii, că ce să facă și ce să dreagă ca să scape de Păcală, fiindcă nu mai rămânea nici o îndoială că-i va prăpădi pe toți dacă va mai rămânea cu zile.

— O să-și deie foc la casă, ca să ne dăm și noi la ale noastre, grăi unul dintre cei mai prevăzători.

— O să-și frângă vreun picior, ca să ne frângem și noi pe ale noastre, grăi altul.

— O să sară în fântână, ca să sărim cu toții după el! strigară cu toții.

Nu mai rămânea nici o îndoială că trebuiau să scape de el, dacă nu voiau să piară cu toții ca vai de ei.

Dar cum să scape? Asta era vorba. Să-i taie boii, și vaca, și oile, și calul de călărit, să-i deie foc la casă și să-l gonească din sat. Asta s-at fi putut. Dar cine putea să știe dacă nu se va mai întoarce?

Trebuia să-i stingă lumina vieții: numai așa erau scăpați, cu adevărat scăpați de el.

Luară dar hotărârea să-l omoare pe Păcală; fiind, însă, că nu voiau să facă nici vărsare de sânge, nici moarte de om chiar cu mâna lor, se sfătuiră din nou între dânșii și după mult sfat au chibzuit să-l arunce în Dunăre, unde va fi apa mai adâncă, pentru ca nici neam de neamul lui să nu mai poată ieși la lumina zilei.

Și dacă tot ar scăpa Păcală chiar și din fundul Dunării? Asta era! Și dacă tot ar scăpa?! Ce era atunci?! Nu mai rămânea nici o îndoială că trebuia să facă ce vor face ca Păcală să nu poată scăpa, dar deloc să nu

poată scăpa.

Se puseră dar din nou și se sfătuiră, și după multă sfătuire mai chibzuiră să-l bage pe Păcală într-un sac, să strângă bine gura sacului și să lege sacul cu Păcală cu tot de o piatră de moară, pentru ca piatra de moară, rotundă cum este, să meargă de-a dura până la fundul Dunării și să ducă și sacul cu Păcală.

Înțelegându-se astfel ei, toți oamenii din satul lui Păcală, cu mic, cu mare, cum erau, luară sacul, luară sfoara pentru gura sacului, luară funia, ca să lege sacul de piatră, luară cea mai mare din pietrele de moară pe care le putură găsi cale de trei zile de jur-împrejur și porniră cu mic, cu mare, cum erau, asupra casei lui Păcală, ca să-l ia, să-l ridice, să-l ducă și să nu se oprească cu el decât în fundul Dunării.

Păcală ședea cu pipa în gură în cerdacul casei și se uita la carul cel cu patru boi, care intra în curtea lui cea largă și plină, — ședea Păcală cu pipa în gură și se uita, — când se pomeni cu satul întreg, mic și mare, de nu-i mai încăpea curtea cea largă a lui.

Ce să facă, sărmanul de el, ce să facă?! Nu-i rămânea decât să se dea prins și legat, dacă n-a putut să rămână pe unde fusese mai înainte, ci l-a pus păcatul să se întoarcă în satul lui, să se facă om așezat și să nu mai umble cu minciuna. Dar o viață are omul și o moarte.

— Mi-a fost, se vede, rânduit, grăi Păcală, să mor în satul meu ca om de treabă.

Căci mai de treabă de cum era nu se putea face Păcală; asta o simțea.

Îi părea cu toate aceste cam rău că trebuia să moară tocmai acum, când avea și el casa lui, masa lui, carul lui cu patru boi, curtea lui largă, și ar fi voit Păcală să scape dacă se poate fără minciună, căci era hotărât odată să nu umble cu minciuni, dar nu se putea, fiindcă oamenii erau neînduraţi și vicleni.

Se lăsa dar Păcală, se lăsa, fiindcă n-avea încotro, să-l vâre ca pe un motan în sac, să-l ia pe sus și să-l ducă la pierzare.

El în frunte, piatra de moară după el, fruntea satului în urmă și satul întreg, cu mic, cu mare, mai în coadă, ieșiră din curtea cea largă, trecură prin sat și o luară peste câmpul nisipos drept spre Dunărea cea mare și adâncă.

— Staţi, măi, strigă cel mai cu socoteală dintre oamenii din satul lui Păcală.

Se opriră în loc cu toții, cu mic, cu mare, cum erau.
— Am uitat un lucru, grăi omul cel cu socoteală.
— Ce-am uitat? întrebară ceilalți.
— Prăjina, ca să căutăm fundul Dunării.
— Așa-i, ziseră oamenii din satul lui Păcală, am uitat prăjina, ca să căutăm fundul Dunării.

Îl aveau acum pe Păcală: cum puteau ei să-l arunce fără ca să știe unde-l aruncă?

Se întoarseră dar iar în sat, căutară cea mai lungă dintre toate prăjinile și numai apoi îl duseră pe Păcală la Dunăre, — prăjina în frunte, sacul cu Păcală, piatra de moară, fruntea satului și apoi satul întreg, cu mic, cu mare, cum erau.

— Staţi, măi! strigă iar omul cel cu socoteală. Iar se opriră cu toții.

— Să-l legăm de piatra de moară, ca să nu fugă, în vreme ce noi căutăm cu prăjina fundul Dunării!

— Să-l legăm, strigară cu toții, ca să nu fugă! Îl legară dar pe Păcală de piatra cea mare, apoi plecară ca să caute cu prăjina, unde e mai afundă Dunărea, ca acolo să-l arunce.

Cel mai cu socoteală dintre oamenii din satul lui Păcală luă el însuși prăjina, dete o dată cu ea în valuri, o izbi cât nu mai putu în jos, dar nu atinse cu ea fundul.

— Aici, zise el, Dunărea nu are fund, trebuie să căutăm alt loc.
— Așa e, strigară cu toții, trebuie să căutăm alt loc, unde are Dunărea fund.

Nici că se putea altfel. Vorba era ca piatra de moară să meargă de-a dura și să se oprească tocmai în fundul Dunării: unde se oprea piatra dacă Dunărea nu avea fund?

Porniră dar cu toții ca să caute fundul Dunării, pentru ca nu cumva să-l arunce la loc nepotrivit și să-l scape acum, după ce îl aveau prins și legat.

Ei trebuiau să știe unde are să se oprească piatra cu sacul și cu Păcală cel din sac.

Iar Păcală, vai de capul lui, rămase în sac, legat de piatra cea de moară, cea mai mare pe care oamenii din satul lui o putuseră găsi cale de trei zile de jur-împrejur.

— Staţi! strigă omul cel cu socoteală. Iar se opriră cu toții. Ce era la mijloc? Ca oameni chibzuiți, trebuiau să fie cu mare băgare de seamă și să cerceteze bine mai nainte de a-l arunca pe Păcală în Dunăre.

Unde să-l arunce? Mai la deal, de unde vine apa, ori mai la vale, unde se duce?

Unii dădeau cu socoteală că mai la deal e mai multă apă, fiindcă de acolo vine apa şi n-ar veni dacă n-ar fi destulă.

Alţii însă erau de părere că la vale e mai multă, fiindcă acolo se strânge apa, care vine de la deal, şi dacă l-ar arunca la deal, cum vine apa şi tot vine, se scurge şi tot se scurge, s-ar pomeni că Păcală rămâne pe uscat, iese din sac şi vai de capul lor!

Se adunară dar cu toţii de se sfătuiră ca nu cumva să facă vreo prostie, şi după multă sfătuire se înţeleseră să caute locul cât mai devale, pentru ca toată apa să se strângă în capul lui Păcală.

Pe când oamenii din satul lui Păcală umblau să caute fundul Dunării cu prăjina cea lungă, iată că vine un jelepar de vite, care ducea o cireadă de o mie de boi la târg, şi cum mergea jeleparul de-a lungul malului, dă de sacul cu Păcală şi se miră, cum s-ar mira tot omul când ar vedea în calea lui asemenea lucru.

— Dar tu, măi, întrebă jeleparul, cum ai intrat în sac şi ce cauţi în el?

— N-am intrat, răspunse Păcală, ci m-au vârât alţii în el.
— Şi de ce te-au vârât?
— Ca să mă arunce în Dunăre.
— Şi de ce să te arunce?
— Iacă — păcatele mele! — răspunse Păcală, fiindcă vor să mă facă vornic şi eu nu vreau să primesc...

— Şi de ce nu vrei, măi?
— Apoi de! zise Păcală. Fiindcă nu e satul de a-i fi vornic.
— Şi de ce nu e?
— Fiindcă are neveste multe, şi bărbaţii pleacă cu toţii la lucru, de nu se mai întorc cu săptămânile, şi vornicul rămâne el singur cu nevestele.

— Şi de ce nu vrei să rămâi cu nevestele?
— Fiindcă sunt multe şi toate tinere şi sprintene ca furnicile şi nu pot să le stăpânesc.

Când auzi asemenea vorbe, jeleparul se miră prea mult, fiindcă el bucuros ar fi fost vornic într-un sat ca satul lui Păcală.

— Măi, dar prost mai eşti tu, măi! grăi el. Un om mai cu minte ar primi cu amândouă mâinile.

— Un om mai cu minte e mai cuminte şi poate când nu poate prostul, îi răspunse Păcală. Haid'! dacă te simţi destoinic, intră în sac şi, când vei vedea că voiesc să te arunce în Dunăre, spune-le că primeşti să le fii vornic.

— Şi ei mă vor primi oare pe mine?
— Mai ales! îi răspunse Păcală. Cu amândouă mâinile! Atât îi trebui jeleparului, care nu se temea de nevestele din satul lui Păcală.

El dezlegă dar sacul, ca să iasă Păcală, apoi se vârî el însuşi în sac. Păcală răsuflă o dată uşor de tot, strânse gura sacului, o legă bine, apoi p-aci îi fu drumul, nici că se mai opri decât la cireada cea de boi, pe care o mână acasă la el, în curtea cea largă, care putea să-i încapă pe toţi.

Iară jeleparul din sac râdea în el când se gândea cum are să-i înşele pe proştii din satul lui Păcală, care nu ştiau, bieţii de ei, că nu mai e tot un prost ca dânşii în sac.

Râdea însă mai ales când simţea că ei îl ridică pe sus, ca să-l ducă să-l arunce în Dunăre la locul pe care-l găsiseră mai bine înfundat. Numai atunci când simţi că-i dau avânt ca să-l arunce, abia atunci el strigă tare cât putu:

— Staţi, măi! Toţi se opriră, cuprinşi de spaimă şi de mirare, fiindcă înţelegeau şi ei că glasul care răsuna din sac nu era glasul lui Păcală.

— Lăsaţi-mă, grăi jeleparul, că primesc să vă fiu vornic.
— Auzi vorbă! strigă cel mai cu socoteală dintre oamenii din satul lui Păcală, care era chiar el vornic în sat, îşi preface glasul ca să nu-l mai cunoaştem, voieşte să ne mai fie şi vornic, ba te pomeneşti c-o să ne spună că el nu mai e Păcală!

— Apoi că nici nu sunt! răspunse jeleparul. Când auziră vorba aceasta, oamenii se supărară, mare minune cum se supărară, fiindcă îl văzuseră ei înşişi cu ochii lor când îl vârâseră în sac şi ei înşişi cu mâinile lor legaseră gura sacului şi, supăraţi cum erau, năvăliră cu toţii asupra lui, îl ridicară cu piatră cu tot şi — una! două! trei! bâldâbâc! — îl aruncară în Dunăre, ca nici neam din neamul lui să nu mai poată ieşi la lumină.

Şi, Doamne! cât se simţeau de uşuraţi când văzură că merge drept spre fundul Dunării, că nu mai iese la

iveală și că apa curge mereu de la deal la vale și se îngrămădește asupra lui.

Iară Păcală ședea în cerdacul casei și se uita la carul cel cu patru boi, care intra în curtea lui cea largă și plină de vite frumoase.

— Stați, măi! strigă omul cel cu socoteală. Stați! strigă încă o dată.
— Ho, stați! strigară toți oamenii din satul lui Păcală când le văzură ochii ceea ce mintea nu putea să le înțeleagă, și se opriră cu toții și rămaseră încremeniți în loc.

— Dar tu, măi, cum ai ajuns aici? întrebă vornicul satului.
— Așa-i, ziseră cu toții, cum ai ajuns tu aici?
— Mare lucru?! răspunse Păcală. Cum să fi ajuns, dacă nu tot cum ați ajuns și voi, venind de acolo până aici?!...

— Dar tu ești mort, măi? te-am aruncat în Dunăre!
— Aș! grăi Păcală. Apa Dunării e rece și te face mai sprinten de cum ai fost.

— Mare minune! strigară oamenii. Cu ăsta nu e chip s-o scoți la capăt! Îl arunci legat de o piatră de moară în Dunăre, și se întoarce mai degrabă decât tine acasă!...

— Dar vitele cele multe și frumoase de unde le ai? întrebară ei.
— De unde să le am, răspunse Păcală, dacă nu de acolo unde m-ați lăsat voi?

— Dar cine ți le-a dat?
— Cine să mi le dea? Le-am luat eu; ia omul cât poate și ce nu poate lua mai lasă și pentru alții.

Atât le trebui oamenilor din satul lui Păcală! Așa cum erau adunați la casa lui Păcală, plecară cu toții înapoi la Dunăre și nu mai steteră la sfat, ci se aruncară ca broaștele — bâldâbâc! bâldâbâc! — care mai de care mai iute în valuri, ca să ia fiecare cât poate, iar nevestele lor rămaseră pe țărmure, așteptându-și fiecare bărbatul cu turma de vite.

Era, se înțelege, și popa între dânșii, și fiindcă popii sunt mai lacomi decât alți oameni, el se repezi mai tare decât ceilalți și sări unde era mai afundă apa, dar potcapul tot îi rămase pe deasupra.

Preoteasa, care stătea pe țărmure, lacomă și ea, văzând potcapul, credea că n-are popa destulă vârtute ca să se cufunde, și că vor lua alții toate vitele mai înainte de a fi ajuns și el la fund.

— Mai la fund, părinte! striga dar, mai la fund! că acolo sunt cele coarneșe!

A și intrat popa cât de afund, dar nici nu s-a mai întors nici el, cum nu s-au mai întors nici ceilalți.

Așa a rămas Păcală cel mai harnic, cel mai de treabă, cel mai vrednic om în satul lui, fiindcă, de! era numai el singur cu nevestele.

Cine o știe mai departe, mai departe are s-o spună.

Barbu Ștefănescu-Delavrancea

(1858 - 1918)

Neghiniță

de Barbu Ștefănescu-Delavrancea

A fost odată o babă, bătrână, bătrână. Abia zărea de bătrână ce era. Și mâinile îi umblau la ciorap, iar în gândul ei se ruga la Dumnezeu s-o dăruiască cu un copil, că n-avea decât pe unchiașul ei. Și unchiașul, ba la pădure, ba la arie, ba la târg, iar baba sta singură cuc, că toată ziulica i-ar fi țiuit tăcerea în fundul urechilor dacă n-ar fi strănunat și n-ar fi tușit câteodată. Ba uneori, ca să-și mai ție de urât, tot ea vorbea și tot ea răspundea. Și râdea ea de ea, ca și cum ar fi râs ea de altcineva, înșirând ochiurile pe cârlige.

— Ei, ei, ce n-ar plăti un flăcău la bătrânțile noastre!
— Cât, de? cât?
— Ihi, ihi, mult de tot!
— Adică ce, nu te-ai mulțumi și c-o fată mare?
— Ba, ce să zic, bine ar fi ș-o fată...
— Da, dar la fată vrea zestre.
— S-ar găsi, că eu și unchiașul avem ce ne trebuie și nu ne trebuie mult, trei coți de pânză albă și câte un coșciug; iar boii moșului, iar plugul moșului, iar casa moșului și a babei, toate ar fi ale fetei.

— Bine, mătușă, bine, da' de unde și fată? Tu nu știi că copacii uscați nu mai dau de la rădăcină?

Și bătrâna începu să râdă și să ofteze: "hi, hi, hi, ooof, of!"
— Ei, toate se întorc, și apele se întorc de la Dumnezeu, numai tinerețile ba. Ce nu e la timp nu mai e niciodată. M-aș mulțumi eu și pe un prichindel de băiat.

— Ba te-ai mulțumi și pe-o codană. Tu să-nșiri, și ea să deșire, tu să cerni, și ea să risipească, tu să pui de mămăligă, și ea să răstoarne căldarea pe foc.

— Dacă e pe-așa, m-aș mulțumi și pe-un copil cât ghemul, numai s-aud în casă "mamă", că mult e pustiu când ușa se închide peste doi bătrâni.

— Da' dacă ar fi mai mic?

— Fie și mai mic. Și bătrâna începu să râdă.
— Ce neroadă!
— Ba neroadă, nu glumă!
— Dar dacă ar fi cât un bob de mazăre? Și tocmai când da bătrâna capul peste cap de râs, odată tresări că, de după ușă, se-auzi un glas ascuțit și înțepat:

— Dar dacă ar fi cât o neghiniță? Bătrâna se uită, se uită și începu să se închine.
— Bine, bine, zise același glas, văd eu că nu-ți trebuie copii... Baba își luă inima în dinți și zise:
— Ba-mi trebuie... da' unde ești... cine ești?
— Cine sunt? *Neghiniță* , gândul lumii. De mic ce sunt, pătrund în urechile oamenilor și-i ascult cum gândesc. Adineauri eram în urechea ta a dreaptă, apoi am trecut în a stângă, ș-am râs de m-am prăpădit când am văzut ce-ți trec prin minte...

— Ei, aș! Ce mi-a trecut? Nimic!
— Nu e adevărat, răspunse Neghiniță râzând, omul spune mai puțin decât gândește. Dacă nu-ți șopteam eu că copacul uscat nu mai dă de la rădăcină, cine știe ce-ai mai fi spus...

Baba se făcu ca para focului.
— Zău așa... nu te rușina, mamă, nu zău... Așa e omul. Când e mic face nebunii fiindcă e mic; când e la tinerețe face nebunii fiindcă e tânăr, iar la bătrânețe se gândește la nebunii fiindcă nu le poate face...

Bătrâna pierdu sfiala și răbdarea și se răsti cât putu:
— Neghiniță, ci tacă-ți gura și vin să te văd! Și pe loc se-auzi un țâșt ca de lăcustă și un bâzâit ca de albină. Bătrâna simți pe mână o picătura caldă.

— Iacătă-mă și pe mine!... Biata femeie facu niște ochi mari cât toate zilele și se miră toată de ce văzu pe mână, că cerul de i s-ar fi deschis nu s-ar fi minunat mai mult.

Neghiniță era frumos ca o piatră scumpă; și era mic cât o neghină; și avea niște ochișori ca două scântei albastre, și niște mâini și piciorușe ca niște firișoare de păiajen.

Bătrâna dădu să-l sărute. Neghiniță, țâști pe nas, țâști iar pe mână!

— Încet, mamă, încet, că mă strivești, zise Neghiniță.
— Să te sărut, că-mi umpluși casa cu dragoste când îmi ziseși *mamă*.
— Încet, să nu mă sorbi. Îl sărută.
— Cum mănânci tu, Neghiniță al maicăi?
— Eu? Eu mă satur din fum. Până acum am mâncat la mese împărătești fără să știe nimeni. Și ce-am mai râs când ceilalți tremurau înaintea împăraților, iar eu mă plimbam prin urechile lor și le aflam gândul.
— Bine o fi de ei, Neghiniță mamă...
— Aș, binele focului! Săracii mor de foame, iar ei mor de mâncare. De săraci e rău că n-au cui să poruncească, și de ei e rău că trebuie să poruncească la mulți. Pe ceilalți oameni când îi minți te iau de guler și te judecă judecată dreaptă; pe ei îi minți și dau din cap; ba și mai și: ei știu că-i minți, și tac, și înghit, și n-au ce face, ca să nu se strice trebile împărăției.
— Da' bine, Neghiniță, ție-ți trebuie un an ca să umbli cât altul umblă într-o zi.
— Da? Ei, nu e așa deloc. Eu mă las pe-o adiere și plutesc ca pe apă, și mă mlădii pe apa vântului ca pe valurile mării. Ba uneori întrec rândunelele ca o săgeată de argint.
— Ce bucurie pe unchiașul meu, zise bătrâna, când o afla că are și el un copil. Deseară o să se îmbete de bucurie.
— Ba e vorbă, răspunse Neghinită, eu vreau să văd pe tata acuși-acușic!
Și bătrâna, când auzi cuvântul *tată*, se bucură de bucuria moșului și îi zise:
— Aria moșului este cât vezi cu ochiul de departe, pusă pe-un deal mare și întins. Unde-i vedea șase cai murgi treierând grâu, acolo să te oprești, că dai peste unchiașul babei.
— Iată, plec. Cum îi deschise ușa, Neghiniță se aruncă, cu mâinile întinse și cu piciorușele deschise, într-o undă de adiere. Și se făcu nevăzut, ca un strop de lumină.
Pe drum întâlni o cireadă de vaci. De minunici ce era, se dete afund într-o urmă de vacă și începu să strige:
— Măi văcari, măi, veniți de mă scoateți din inima pământului, că vă fac pe voia gândului!
Văcarii se luară după glas, până deteră peste Neghiniță. Unul, mai rău și mai prost dintre ei, vru să-l strivească și-și repezi călcâiul din băierile inimii. Neghiniță țâști, și sări alături, iar văcarul, lovind cu sete pământul, își scrinti piciorul și începu să se vaiete. Ceilalți începură cu măciuca și, cum izbeau, rămâneau cu jumătatea în mână, iar ailaltă se ducea zbârnâind.
— Să nu vă păziți vacile, cum vă păziți mințile. Cruce lată, minte întunecată, urechi de văcar, urechi de măgar! le zise Neghiniță, și se dădu vântului.
Ajunse la unchiaș. I se sui pe nas, ca să-l vadă mai bine. Unchiașul se bucură, dar nu ca baba, iar Neghiniță se întristă. Dar ca să se-arate grozav, zise unchiașului:
— Nu căta că-s mititel. Calul nu e mai mare ca copilul? și-l încalecă copilul. Bivolul nu e mai mare ca omul? și-l înjugă omul. Munții nu-s mai mari ca oile? și-i pasc turmele. Pământul nu e mai mare ca fierul plugului? și-l despică fierul plugului. Codrul nu e mai mare ca un topor? și-l culcă toporul la pământ. Tu nu ești mai mare ca mine? și te-au ostenit murgii în arie. Ia să vezi cum îi dau eu la arie, fără bici, fără nimic.
Unchiașul, minunat, îl duse la arie. Cum ajunse, Neghiniță sări pe-un cal și începu să strige: "Hi, hăi, hi, hăi!" Ciupește pe unul, ciupește pe altul, caii începură să fugă, dar ce fugă, parc-ar fi avut douăzeci de bice pe șalele lor. Și cum se crucea moșul, iată și un negustor care trecea la scaunul împărăției.
— Moșule, îi zise negustorul, cine mână caii așa de grozav, că eu aud "hi-hăi, hi-hăi" și nu văd pe nimeni!"
— Ei, tată, răspunse bătrânul, m-a dăruit Dumnezeu cu un copil ca o neghină, da' cu mintea cât zece ca mine și ca d-ta.
Neghiniță opri caii și sări în palma unchiașului. Cum îl văzu negustorul, se gândi să ducă împăratului așa minune.
— Moșule, zise negustorul, îți dau o pungă de bani pe el. Neghiniță, sfâr, în urechea moșului și îi șopti ce să vorbească. Și moșul zise, crezând că de la el zice:
— Tu, care vinzi și cumperi, ai cumpărat vreun suflet pe-o pungă de bani?
— Îți dau... două. Și iar moșul, după Neghiniță:
— Două pungi... pentru un suflet?
— Îți dau... zece. Moșul îngălbeni și zise, iar după șoapta lui Neghiniță:
— Sufletele se dăruiesc Domnului și se vând Necuratului.

— Îți dau... douăzeci! Și moșul, călcând în gura lăcomiei, tăcu, cu toate șoaptele bietului Neghiniță.

Neghiniță văzu lăcomia, da' tot el șopti moșului:: "Fie!" Și moșul zise:

— Fie! Bătu palmă în palmă cu negustorul. Tocmeala se făcuse. Negustorul plăti și luă pe Neghiniță, vândut de bunăvoie. Negustorul plecă. Neghiniță strigă moșului:

— Moșule, moșule, ai fost să n-ai copii, iar biată babă, da!

Împăratul era la mare și la greu sfat cu toți cărturarii, că bântuia seceta și molima. Și dacă negustorul îi spuse că are un copil ca o neghiniță, împăratul rămase înmărmurit, învățații împărăției căscară ochii mari și se traseră de bărbile lungi.

— Nu se poate, măria-ta, așa ceva nu scrie la carte.
— Ba se poate, zise Neghiniță, sărind pe masa sfatului, că multe se pot și nu stau în cărți; și mult mai multe sunt altfel de cum sunt ticluite din condei. Și după ce se minunară cât se minunară, începu sfatul. Neghiniță se sui pe mâna împăratului, pe umăr, apoi în creștetul capului, și de-acolo zise râzând:

— Învață, măria-ta, că cei mai mici sunt cei mai mari. Împăratul, cam de voie, cam de nevoie, răspunse:
— Așa e, Neghiniță, așa e. Iar cărturarii își deteră ghies pe sub masă și plecară ochii în jos. Împăratul porunci să-i toarne lui Neghiniță o casă cu zece caturi, cât o nucă de mare, toată din aur-lamur și împodobită cu pietre scumpe.

Neghiniță rămase la sfat și se pierdu din ochii tuturora, numai ca să se ție de năzdrăvănii. Și, încet-încet, pâși-pâși, până intră în urechea învățatului care căuta în stele cu ocheanele. Acolo ascultă ce ascultă, și înțelese că acest vestit cărturar, în loc să se gândească la sfat, se gândea că împăratul are nasul cam mare. Se duse binișor și intră în urechea cărturarului care zicea că știe mărtuntaiele omului și leacurile bolilor. Ăsta se gândea nu la sfat, ci că-i plăcea inelul împăratului. Așa află, pe rând, că unul se gândea la o cucoană frumoasă, că altul se gândea cam ce lingușeală să cârpească împăratului, altul că ce n-ar da el pentru o sticlă de vin, altul că bine e să fii împărat, altul că împăratul e om ca toți oamenii, numai unul, cu fruntea cât toate zilele, asculta cuvintele și întrebările împăratului.

Neghiniță, cum află gândul tuturora, zbughi în urechea împăratului și îi șopti tot, din fir până în ață. Împăratul, crezând că singur, el de la el, a citit în mintea lor, se mânie foc și le zise:

— Ei, tu, care cați în stele, ți-ai făcut ochii ochean și-mi vezi nasul cât un buștean. Astfel ți-e gândul la sfatul domnesc?

Cărturarul se cutremură și dădu în genunchi, cerând iertare.
— Tu, se răsti împăratul către doctor, dacă ai avea inelul meu, ai omorî mai puțini oameni?

Doctorul se cutremură și dădu și el în genunchi.
— Tu, zise împăratul necăjit ălorlalți, te gândești la secături și nu vezi că ești cu un picior în groapă; tu îți pregătești limba ca să mă minți; tu crezi că într-o sticlă cu vin este mai mult duh decât în capul meu; tu nu știi că un învățat pe scaunul domniei ar face mai multe boroboațe ca un neghiob; tu te pricepi că împăratul e om ca toți oamenii, da' nu te gândești că învățații sunt ca neoamenii; iar tu abia te ții să nu casți o gură cât să înghiți împărăția toată; numai ție ți-e mintea la sfatul domnesc.

Cu toții căzură în genunchi.
— Acum ce să le fac, zise împăratul mânios, să le tai capul? Cărturarii muriră și înviară, iar Neghiniță, care se suise în creștetul împăratului:

— Ferit-a Dumnezeu, măria-ta, fără învățați cine să mintă lumea?
— Să nu fie decât adevărul pe lume!
— Ferit-a Dumnezeu! Ce-ai face chiar măria-ta fără minciună? Apoi măria-ta ți-ai făcut socoteala vieții? Mai multe ceasuri ai mâncat, ai dormit, ai vânat, ți-ai socotit cazanele cu bani, ai petrecut, ba cu luminăția-sa împărăteasa, ba și fără ea, decât te-ai necăjit cu trebile și cu nevoile împărăției. Cum ai sta măria-ta pe scaunul lumii când lumea ar afla adevărul?

Împăratul zâmbi, cu ciudă, nu e vorbă, dar zâmbi ca să dreagă treaba și îi iertă pe toți. Văzând însă că cel din urmă cărturar, care se gândise la sfat, tremura mereu, îi zise:

— Ei, dar tu, cel mai cuminte, de ce tremuri?
— Măria-ta, zise bietul bătrân, mai bine să spun și eu decât să afli măria-ta. Iată, socotesc că nu știu nimic și tot mă gândesc că mi-e leafa prea mică.

Împăratul râse cu poftă și-i făgădui o leafă mai mare, apoi sparse sfatul cărturarilor și plecă cu Neghiniță în creștetul capului, nedomirit de cum ghicise gândurile tuturora.

Împărăteasa și cuconii ei, văzând pe Neghiniță, se minunară, dar, când aflară că împăratul, la vreme de

bătrânețe, ghicește gândurile oamenilor, se cruciră și tot nu le venea să creadă.

— Împărate, zise împărăteasa, zău așa, ghicește-mi și mie un gând.
— Să vedem, răspunse împăratul. Împărăteasa se gândi și începu să râdă... Neghiniță o zbughise în urechea împărătesei și-i aflase gândul: "Că ce bine-ar fi să mai fie o dată împăratul tânăr!" Și într-o clipă intră în urechea dreaptă a împăratului, și șopa-șopa-șopa. Împăratul — pace! Împărăteasa râdea și zicea:

— Vezi că nu ghicești? vezi? Pasămite, împăratul era cam tare de urechea dreaptă. Neghiniță înțelese, și țâști în urechea stângă, și iar șopa-șopa.

Împăratul se lumină la față, dădu din cap, râse cu hohote și zise:
— Ei... împărătească, împărătească... da' tot muiere! De, bine te gândișsi tu, da' nu se poate...

Împărăteasa se rușină, plecă ochii în jos și se gândi: "Dar dacă o ghici și la ce m-oi fi gândit înainte, intru în pământ! De câte ori n-am dat dracului sfaturile împărăției când nu se mai isprăveau până după miezul nopții."

În sfârșit, ce-i veni lui Neghiniță, vru să râdă și de împărat; și își zise într-o bună dimineață: "Vezi ce e omul! Spune-i orice, spune-i mereu același lucru... omul crede, că omul e prost. Ce nu crede întâi crede mai pe urmă. Am să-i fac una și bună împăratului, să-l las fără sfetnicii cei credincioși și să-l încurc cu nebunii."

Împăratul, de umbla în fruntea oștilor, de sta la sfat mare, de se culca, de se scula, de mânca, de-și mângâia cuconii, un gând nu-l mai slăbea: "Nu vezi, omule de Dumnezeu, că ți-au îmbătrânit sfetnicii și împărăția merge rău?"

Pasămite, Neghiniță îi intrase într-o ureche. Azi așa, mâine așa, până nu mai avu încotro. Sparse sfatul cel vechi și chemă altul nou.

Tot unu și unu!

Cum veniră, cum aruncară pe bietul împărat din scaunul neamului lui...

— Acu să-l vedem! zise împielițatul de Neghiniță. Împăratul ieși plângând din cetate. Neghiniță, sus pe umărul lui.

— De ce plângi, măria-ta? ține-ți firea, nu fi muiere.
— Ei, ei, Neghiniță, cum să nu plâng?! Unde mi-e toiagul împărătesc?

— Ci taci, măria-ta! Ia taie un corn și fă-ți, colea, o cârjă. Buzduganul e greu la bătrânețe, te doboară. Cârja te sprijină.

— Ei, ei, Neghiniță, unde mi-e scaunul împărătesc pe care au stat atâția moși-strămoși ai mei?

— Ci taci, măria-ta! Întinde-te colea, pe fânul înflorit și moale, și să-mi spui drept care e mai dulce la oase? Scaunul cu scumpetea, sau fânul cu frumusețea?

— I, i, Neghiniță, unde mi-e coroana cu stemele și cu luminile?
— Ci taci, măria-ta! Pune foaie lată de lipan pe deasupra pletelor albe și spune-mi drept, care e mai ușoară, coroana cu grijile sau lipanul cu umbrele?

— Așa o fi, Neghiniță, mai zise împăratul, oftând tocmai din băierile inimii, așa o fi, se potrivește ș-așa, fiindcă știi tu să le potrivești, dar când mă gândesc în ce slavă eram ieri... îmi vine să scald tot pământul cu lacrimile mele!

— Ci taci, măria-ta! Adică ce slăvire? Toată viața, ba războaie, ba sfaturi, ba taie capul unuia, ba întinde la bice pe altul, ba citește jalbele, ba ascultă păsurile, ba câte și mai câte, și mai multe fără să vrei de câte pe vrute. Mărire să fi fost asta? Dar ia gândește-te măria-ta că un supus era supusul măriei-tale ș-avea un stăpân, iar măria-ta, purtând grija tuturora, erai sluga tuturora. Vezi, de-aia măria-ta ai fost cel mai slugă, cel mai nevolnic din toată împărăția. Curată socoteală: erai împărat, nu om; acum ești om, nu împărat. Și ești mai mare, că unde-ți spune gândul, acolo te duc picioarele. Ș-apoi, cine știe? Socotești măria-ta că boierii pot ceva fără prostime? Să ceară prostimea pe vechiul lor împărat... și să vezi măria-ta...

Se mai îmbună împăratul la cuvântul lui Neghiniță și se duse, în cruciș și în curmeziș, în toată împărăția, c-o foaie de lipan pe cap și sprijinit pe-o cârjă de corn. Și de ce vedea se minuna și întreba pe Neghiniță:

— Neghiniță, de ce-l bat pe ăla, de răcnește ca din gură de șarpe?
— Fiindcă împăratul e surd și n-aude, răspunse Neghiniță.
— Neghiniță, de ce-or fi atâția oameni goi și desculți?
— Fiindcă împăratul e orb și nu vede.
— Neghiniță, de ce bătrânul ăla s-o fi muncind să roadă în gingii o cojiță uscată?
— Fiindcă împăratul mănâncă prea mult.
— Neghiniță, de ce-o munci unii și noaptea, de dau pe brânci?

— Ca să doarmă împăratul și ziua, de i-o veni poftă.

— Neghiniță, atunci de ce să vie pe scaunul meu un împărat și surd, și orb, și lacom, și somnoros?

— Ei, poi, înainte de-a fi împărat, vedea, auzea, muncea, cumpătat la mâncare și la băutură.

Bietul pribeag stătu pe gânduri, în mijlocul unui oraș mare, mare și zise:

— I, i, Neghiniță, mult cuvânt ai! Acum s-ajung împărat, și aș ști eu să fac cum e bine.

Și, ca din senin, abia sfârșise vorba de pe urmă, ș-auzi o gălăgie, un vaiet, o duduitură, că parcă se cutremura pământul. Când colo, ce să fie? Ștafetă mare. Niște voinici, cu suliți lungi, aduceau vestea că norodul a băgat la dubă pe împăratul ăl nou, cu sfetnici cu tot, și că cheamă iarăși pe adevăratul împărat. Cum auzi bătrânul, zise voinicilor:

— Stați, că eu sunt! Și-l cunoscură toți, și îi deteră în genunchi. Iar Neghiniță, de colo, de pe umăr:

— Măria-ta, mai vezi, mai auzi, ori ți s-a făcut foame și-ți vine să dormi?

La toate vine rândul, după cum se întoarce roata, că de-aia e roată, să se întoarcă, iar nu să stea locului. Și-i veni rândul și lui Neghiniță, gândul lumii.

Într-o zi vru să glumească cu împăratul, să mai facă vreo drăcie. Îi intră în urechea *dreaptă*, crezând că e în a *stângă*. Cu stânga n-auzea de loc. "Nu face nimic. Mi-e lene să mă mut, se gândi Neghiniță. În loc să șoptesc, voi striga." Și începu să strige din toate puterile în urechea cu care împăratul auzea de minune.

— Un împărat dacă n-a știi el de la el adevărul, nu-l mai află de la nimeni!

Împăratul, auzind acest glas tare în fundul urechii, îi zvâcni inima și-și trase o palma cât putu peste ureche, zicând:

— Iiiii, să știi că ce credeam eu că-mi trece prin minte era numai în ureche!

Și când își scutură urechea în podul palmei... Neghiniță cazu leșinat...

— Tu mi-ai fost? Tu m-ai făcut să cad din scaunul împărăției? Bine! Am eu ac de cojocul tău!

Împăratul, înfuriat, porunci să-l lege de gât cu un fir lung de mătase și-l coborî de-l înecă în puțul din curtea domnească.

Așa sfârși bietul Neghiniță.

Departe, departe

de Barbu Ştefănescu-Delavrancea

..... sub castanii din via părăsită. Mai mulţi copilaşi, în cămăşi albe, mă înconjuraseră. Stam pe pământul cald, cu mâinile sub cap, privind adâncul cerului albastru, şi povesteam.

O fetiţă îmi sorbea cuvintele, dând într-o parte şi alta, pletele negre ce-i acopereau ochii ei mari şi verzi...

Departe, departe, era odată un palat de marmură lângă un lac adânc, limpede şi liniştit; şi în lac tremura răsturnat palatul şi grădina lui cu naramzi şi portocali.

Şi nici o lebădă nu se lăsa pe lac, nici o privighetoare nu cânta în portocali. Nimic nu se auzea în curte, nimic în palat. Uşile nu se deschideau. Porţile curţii, totdeauna încuiate. Vântul nu bătea pe-aici, oprit de cine ştie cine, departe de aceste locuri în veşnică odihnă.

Numai, hei, uneori, la miez de noapte, s-auzea pocnind în porţile de ştejar. Porţile se deschideau ţipând, ca şi cum ar fi fost vii şi le-ar fi bătut cineva.

Cine bătea în porţi la miezul nopţii? Cine deschidea porţile la miezul nopţii? Adormisem la umbra zidului. Pe la miezul nopţii, speriat de nişte lovituri înfricoşate, sării în picioare.

O umbră intră pe porţile înalte; şi porţile se închiseră în urma ei. Apoi auzii o uşă trântindu-se, şi alta, şi alta, încet, mai încet, mai încet, până nu ştiu bine dacă mai auzeam sau mi se părea.

A cui să fie umbra?

Vreo stafie? Înăuntru plânge cineva... se roagă, a leşinat... nu se mai aude. E întuneric. Mi se bate inima. De n-ar fi stafie! Şi ameţii pe marginea lacului.

A doua zi mă deşteptai. Soarele ardea. În lac tremura răsturnat palatul de marmură cu grădinile sale. Începui să mă închin, fericit că era cald şi lumină... Mă gândeam acasă şi mi-era dor, mi-era dor de mama de nu mai puteam... Săraca, o fi crezând că m-am înecat... şi m-o fi plâns... cât m-o fi plâns, săraca...

O rupsei la fugă.

Mă uitai îndărăt; văzui palatul mic şi fumuriu; apoi începui să-mi caut drumul cu ochii.

Eu ştiam nişte plopi înalţi... aşa venisem, din plop în plop.... unde să fie? Mă uit în toate părţile...nimic, nicăieri... Suisem nişte dealuri... unde să fie? Mă uit în toate părţile... nimic, nicăieri.

M-am dus, m-am tot dus, până când palatul de marmură nu se mai vedea decât ca o jucărie de copii. Şi am căutat, am căutat, doar de-oi găsi o cărare umblată de picior omenesc, şi nici o fâşie de drum n-am întâlnit.

Şi când mi se păru că palatul se şterge de pe faţa pământului, o rupsei la fugă îndărăt, căci ce m-aş fi făcut în aşa pustietate? Şi de ce goneam, de ce palatul se ridica uşor din grădinile fumurii.

Lacul e roşu ca sângele. Apune soarele. Mă rezemai de-o salcie scorburoasă şi începui să mă gândesc. Mi-e foame. Ce să mănânc? Mă uitai în apă. Văzui până în fund. În aer, nici o pasăre, în apă, nici un peşte.

Să sar zidurile grădinii ca să fur portocale? Dacă m-oi întâlni cu *ea*, cu umbra pe care o văzusem intrând, la miezul nopţii, în curtea palatului? Şi zidurile sunt aşa de înalte... M-am încercat, dar mi-am întors unghiile pe dos şi mi-am sângerat degeaba buricele deştelor.

Stele nu răsar. Nici luna. Şi nu e pic de nor. Ce fel de cer se întinde pe deasupra acestui palat adormit? Unde sunt? De frică, mă hotărâi să mă duc pân' la porţile mari şi să bat în ele. Dibuind zidul, ocolii grădina şi ajunsei în dreptul porţilor.

Să bat sau nu? Dar dacă îmi va deschide *ea*, umbra pe care o văzusem intrând la miezul nopţii?

Întorsei capul. Din întuneric se desfăcură o mulţime de idoli uşurei, care goneau în văzduhul de cerneală. Atunci izbii cu pumnul în porţi. Porţile sunară. Sunetul se duse departe, departe, şi în toate uşile palatului mi se păru că aud lovitura mea...

— Cine e?

Ah! ce glas!

— Cine e?

— Eu.

— Cine, tu?

— Nu știu.
— Cine te-a trimis?
— Nimeni.
— Ce cauți?
— Nimic.
— Ce vrei?
— Mi-e frig, mi-e frică, mi-e foame!

Porțile se desfăcură în două. O bătrână cu părul alb, galbenă ca ceara, c-o văpaiță în mână... încolo, nimic.

Închisei ochii și căzui mototol, ca o cârpă.

Când mă deșteptai, era ziuă. Ce bine e într-un pat moale și cald! Pe un scaun, lângă mine, bătrâna răsucea un fir de borangic. Cum mă simți că deschisesem ochii, începu să mă mângâie. Mână uscată, ușoară, blândă.

— Eram cu părul ca păcura de când n-am mai văzut om ca toți oamenii, și azi sunt albă ca zăpada, zise bătrâna, și mă sărută pe frunte.

Parcă-mi luase frica cu mâna. Mă întorsei spre ea și o întrebai:
— Cât e de-atunci?
— Nu știu, bunico, nu știu, că pomii nu s-au mai scuturat de frunze și de rod; păsările au adormit și nu s-au mai mișcat în frunzișul lor. În palat, de atunci și până acum, nimeni nu s-a schimbat. Afară de mine, care am albit, tot ce vezi aici e ca o cadră pe hârtie: toate stau cum le-a prins ceasul somnului din urmă. Nimeni nu a intrat și nimeni nu a ieșit pe porțile pe care ai intrat tu, dragul mamei.
— Nimeni nu a intrat?
— Nimeni.
— Nimeni nu a ieșit?
— Nimeni.
— Dar cine a bătut alaltăieri, la miezul nopții, în porțile palatului?

— Nimeni, răspunse bătrâna, uitându-se în jos.
— Cine a deschis porțile palatului alaltăieri, la miezul nopții?
— Nimeni, răspunse bătrâna, și rupse firul de borangic și aruncă fusul în fundul odăii.

Fusul se învârti în jurul măciuliei.
— Dar eu am auzit...
— Ți s-a părut! zise bătrâna, sculându-se în picioare.
— Și am văzut o umbră...
— Ti s-a părut! răspunse bătrâna, plimbându-se prin odaie.

— Pe urmă, cineva plângea și se ruga, se ruga...
— Taci! zise bătrâna, taci! Ah! ce minut fericit îmi risipișI, dragul mamei...

Începui să tremur. Închisei ochii. Mi-era frig. Mi se păru că plutesc în aer. Mama o fi crezând că m-am înecat și m-o fi plâns... cât m-o fi plâns, săraca?

Aș fi crezut că văd niște ochi roșii de stafie... și ochii ei erau buni și mângâietori, ca ai mamei. Se așeză lângă mine, îmi luă mâinile în mâinile ei și-mi zise:

— Tu, dragul mamei, n-ai să te mai întorci de unde ai plecat, e atât de departe de-aici până acolo, că drumul e mai lung ca viața ta...

Începui să plâng.
— Plângi, dragul mamei, plângi.

Până mă făcui bine, bătrâna dormi la capul meu pe un jeț vechi, negru de vechi ce era.

Mă dădui jos din pat. Ea mă luă de mână și-mi zise:
— Să-ți arăt palatul.
Ce coridoare lungi și triste! Prin umbrele lor, săgeți de lumină.
— Știi, îmi zise bătrâna, că aici nimic nu se mișcă, ci stă așa cum au apucat să stea.

În fața noastră, o perdea. Vrusei s-o dau la o parte; perdeaua era împietrită; vrusei s-o turtesc de perete; cutele ei, ca niște drugi de fier. Pusei mâna pe un scaun nalt și subțirel, degeaba; nu putui să-l mișc. La o scară de marmură mă oprii speriat: un câine mare sta cu ochii țintă la mine și cu gura căscată.

— Ce, ți-e frică? zise bătrâna zâmbind. Așa a rămas, tocmai cum lătra.

Bătrâna băgă mâna printre dinții lui ascuțiți și lucioși. Câinele nu se clinti, uitându-se înainte, lăsat pe

picioarele dinapoi.

În vârful scării, o pisică neagră, cu laba aruncată după un fluture alb cu bobițe albastre. Fluturele plutea nemișcat în aer, cu aripile întinse. Pisica se uita cu niște ochi vii și lacomi.

— Câți, zise bătrâna, nu se asemănă cu pisica asta!
— Cum?...
— Între ei și ceea ce vor, încă nițel, încă nițel, și ăst nițel nu se mai isprăvește...

Bătrâna vorbea și eu râdeam de pisică: "Prinde-l, motane, ah! ce bun ar fi... ce frumos e... încă nițel, încă nițel, și aripioarele lui vor curge ca niște flori mărunte"...

— Vrei să vezi masa împăratului?
— Masa împăratului?
— Da.
— Vreau, dar mi-e frică.
— De ce ți-e frică?
— Să nu fie oameni...
— A, nu! răspunse bătrâna dând din cap. Oamenii au pierit ca fumul, au rămas numai tacâmurile...

— Tacâmurile?
— Da. Tot este gata. Când s-or umplea locurile goale, cuțitele au să sune și paharele or să se ciocnească, vinul are să curgă...

— Dar cine a întins masa?
— Cei care s-au dus.
— Și n-au mâncat tot?
— Așa cred oamenii, c-or mânca tot...

Și, neînțelegând nimic, ajunserăm la niște uși poleite. Deasupra lor, o scorpie de aur, cu aripile gata să izbească.

Cum intrarăm pe ușă, mă minunai de ce-mi văzură ochii. O masă mare. În mijlocul ei, un cerb fript. Fusese cald, căci aburii închegaseră împrejurul lui. O mulțime de furculițe cu bucăți de carne și de pahare cu vin stăteau aplecate în aer, ca și cum cineva le-ar fi adus la gură. De la un pahar în jos, un șir de picături de vin ca niște boabe de rubin.

— Acolo era locul împăratului. A fost cel din urmă pahar pe care l-a băut, zise bătrâna, făcând cu deștul, capul, mâinile și trupul împăratului.

Și deștul ei parcă lăsa dungi în aer. Închisei ochii, o apucai de mijloc și-i zisei tremurând:

— L-am văzut! Ea se uită drept în ochii mei și-mi zise:
— Peste zece zile, la miezul nopții, o să-l vezi și mai bine. Mă înfiorai. O rugai să ne coborâm în odaia noastră. Se întunecase. În dreptul unor uși cu lanțuri groase și cu lacăte cât plosca auzii un oftat lung și năbușit.

— Cine-a oftat?
— Nimeni, răspunse bătrâna, iuțindu-și pașii, nimeni, ți s-a părut. Nici vorbă că sărisem înaintea ei. Să mă fi tăiat, nu m-aș fi uitat îndărăt.

Mă întinsei în pat. Ea aprinse o feștilă într-o scoică de argint. Flacăra galbenă juca în vârful feștilei. În fundul urechilor mi se oprise acel oftat năbușit. Bătrâna trase jețul și se așeză la capul meu. Încet-încet, mă liniștii. Îi sărutai mâna. Era rece. Vroiam să știu unde mă aflam. Ce s-a petrecut în acest palat de marmură? Cine oftase în odaia pecetluită cu lanțuri?

— Cine e închis acolo?
— Unde? răspunse bătrâna tresărind.
— Acolo...
— Ți s-a părut, n-ai auzit nimic.
— Atunci, spune-mi unde sunt.

Bătrâna se plecă pe capul meu, mă sărută pe frunte și-mi zise:
— Văd eu că nu adormi pân' nu ți-oi spune o poveste.

Ridicai capul din pernă și bătrâna începu.

A fost odată, când și pe-aici bătea vântul și se mișca apa, a fost un împărat mare și viteaz, dar rău, că moartea de om la el era jucărie. Și bătrâni, și femei, și copii despicase în două. Când ieșea la plimbare, toți cădeau cu frunțile la pământ îndată ce-l zăreau. Și mergea cu capul în piept și c-o mână pe mânerul paloșului.

Privirea lui era cruntă și zalele se scuturau pe el, lucind ca soarele la soare. În palatul de marmură era răcoare, dar când intra el pe toți îi apucau fiorii. Și avea o împărătească frumoasă, frumoasă, și blândă, blândă, ca un miel plăpând. Doar de-o vedea pe ea se descrețea fruntea împăratului și i se oprea în mustăți un surâs de care ți-era frică. Și trecu un an, trecură doi de la cununie, și n-avură copil.

Împăratul se posomorî. Chemă pe toți doctorii și le zise:
— Iacă o pungă cu diamante și paloșul meu. Căruia o ghici leacul, ca să rămâie împărăteasa grea, punga, iar de nu, paloșul.

Trei ani de-a rândul izbi cu mâna lui câte zece capete de doftori, și capetele se rostogoleau pe marmură.

Într-o zi era la chef mare. Și bău, bău, că ochii din cap erau ca două picături de sânge, parcă să pice pe masa de borangic galben. Se ridică în picioare. Trase paloșul și-l învârti pe deasupra împărătesei. Părul ei se lumină ca de fulger. Și împăratul, băgând paloșul în teacă, zise:

— Muiere, mai aștept un an! Mesenii înmărmuriră. Împărăteasa se făcu albă ca hârtia. Până la isprăvitul mesei, împăratul tăcu și bău, uitându-se drept înainte. Când se sculă de la masă, se opri în prag, se uită la împărătească și zise:

— Un an mai aștept! Împărăteasa oftă. Două lacrimi mari îi picară din amândoi ochii: pic, pic. Și se duse în odaia ei de culcare.

Acolo îngenunche la icoane și se rugă, se rugă, până când adormi în genunchi. Pe la miezul nopții, trei femei bătrâne intrară la dânsa. Slabe, uscate, deșirate. Se pipăi să vadă dacă visează. Dădu să țipe, dar nu putu. Babele o întrebară pe rând:

— Vrei un copil?

— Da, răspunse împărăteasa.
— Vrei un copil?
— Da.
— Vrei un copil?
— Da.
— Bine! ziseră tustrele, și ieșiră pe ușă afară. Dar s-au oprit. Vorbesc între ele. Împărăteasa le aude.
— Să fie fată.
— Să fie.
— Să semene mă-sii, că la 16 ani împăratul să creadă că e mă-sa.

— Să fie.
— Să fie muma ei și fata ei, și împăratul bunic fiului și tată nepotului său...

— Numai atunci când fata îi va întinde *două mâini, c-o mână*...
— Și tot ce-o fi rău să piară și ce nu o fi rău să-ncremenească, iar el să fie umbră și veșnic să ceară iertare, și iertare să nu aibă.

Împărăteasa dădu un țipăt și căzu leșinată. A doua zi când se deșteptă înmărmuri, văzând pe împărat lângă dânsa.

Împăratul începu s-o mângâie, iar ea îi zise plângând:
— Oh! Măria-ta, măria-ta, mai bine mi-ai fi tăiat capul decât să te fi culcat lângă mine!
Împăratul începu să râdă... și ce râs!

Nu trecu mult, și toată împărăția află că împărăteasa rămăsese grea.

Eu, de bucurie, îi sărutai mâna și îi zisei:
— Ai scăpat, măria-ta.
— De-o fi băiat, am scăpat, da' vai de mine de-o fi fată... Și-o podidi plânsul.
— Și dacă ar fi fată?...

— Va fi muma ei și fata ei, și împăratul bunic fiului și tată nepotului lui...

Și-mi spuse tot ce vorbise cele trei femei, iar eu mă gândii că femeile grele aiurează.

Când îi sosi ceasul, abia apucă să nască, și întrebă pe împărat:
— Ce e, măria-ta, băiat ori fată?
— Fată... și ce fată! răspunse împăratul, și se întoarse la împărăteasă.

Împărăteasa era rece ca gheața, cu mâinile încleștate peste amândoi ochii. Împăratul o pipăi. Se căută la cingătoare, și, văzând că nu are paloșul, strigă de se zgudui palatul de marmură:

— Luați-o de-aci, că-i turtesc capul! Eu înfășurai copila într-un cearșaf cald și fugii cu dânsa. Mă închisei în

iatacul acela pecetluit cu lanțuri.

Împărăteasa oftă când căzu pământul peste ea. O auziră toți, afară de împăratul, care privea cu mâna pe mânerul paloșului și zicea celor care aruncau pământ: "Mai iute! mai iute!"...

Și fata creștea și nu vedea soarele decât prin gratiile ferestrelor. Trecură zece ani ca zece zile.

Părul bălai și lucios ca mătasea i se învolta în umeri; ochii ei ca smarandul priveau galeș, așteptând ca din umbra portocalilor să răsaie mama ei, de care întreba necontenit.

— O să vie?
— Da, bunico...
— Și un' s-a dus?
— Departe, departe...
— Și când s-a dus?
— Demult, demult...
— O să vie?
— Vezi bine...

— Dar tata? De ce nu mă lasă prin grădină? El e când aud zale zuruind?

— El, îi răspunsei eu, și începui să-i spun câte-n luna și-n soare, până când o fură somnul cu capul în poala mea, întrebând necontenit prin vis: "0 să vie?"

Alți șase ani, ca șase zile.

Împăratul se războise în patru părți ale lumii. Se întorcea biruitor. Pe zaua lui, stropi de sânge. Mă chemă. Dădui în genunchi și întrebai, cu fruntea lipită de pardoseală :

— Ce poruncești?
— Mi-e dor de fată! N-o văzuse de la naștere. Într-o clipă mă repezii pe scări, deschisei iatacul, o luai de mână și-i zisei:

— Te cheamă împăratul. Cum o văzu, sări în picioare. Scutură zalele, și de pe ele căzură câteva picături de sânge.

— Fata mea?
Semăna atât de mult... nu semăna... era chiar mă-sa din cap până-n picioare.
— Fata mea? zise împăratul, ca și cum l-ar fi sugrumat cineva.
Amândouă încremenirăm.
— Ieșiți! strigă împăratul, și căzu pe un jeț de argint.

Cum intrarăm în odaie, fata își rezemă capul de fereastră și începu să plângă. Eu mă ghemuii într-un colț și mă înfiorai aducându-mi aminte de vorbele împărătesei: "Va fi muma și fata ei, iar împăratul bunic fiului și tată nepotului"... Cum mă gândeam, fata tresări și-mi zise:

— Vin' de vezi... Privii pe geam. Pe malul lacului un cioban cânta din fluier, și cânta așa de duios, că oile se strânseseră împrejur și ascultau, uitând să mai bea apă.

— Ce frumos cântă și ce bine-mi face! Du-te și-i spune că în fiece zi să cânte sub ferestrele mele.

Mă întorceam de la cioban. Pe scări, împăratul, galben ca ceara și dus pe gânduri. Cum mă văzu, îmi zise:

— Ce face fata?
Și, până să-i răspund, se făcuse nevăzut, trântind ușa după dânsul.

A doua zi, abia se crăpase de ziuă, și fata, la fereastră. Ciobanul se zărea în depărtare, într-o ceață albastră. Turma, ca un nor târându-se pe pământ.

Fata îmi petrecu amândouă mâinile pe după gât, mă sărută și-mi zise plângând:

— Ce am, bunico, ce am?
Și ciobanul sosi pe malul lacului; își aruncă pălăria; își scutură pletele și începu să cânte așa de frumos, că oile uitară să mai bea apă. Și de la picioarele lui în jos, în lacul luminat, un alt cioban ținea fluierul la gură.

Fata se rumeni și nu mai zise nimic.

Într-o zi (tocmai îi desfăcusem coadele ca să o pieptăn) intră pe ușă o roabă, o arăpoaică, și îi spuse că o cheamă împăratul.

Ea începu să tremure și plecă. Nu trecu mult, și auzii un țipăt ascuțit, apoi niște pași mărunți și repezi. Era ea. Dădu să vorbească și nu putu. După ce răsuflă bine, îmi zise:

— M-a strâns în brațe... o! așa m-a strâns în brațe... dă-mi nițică apă... așa m-a strâns... nițică apă, că nu mai

pot!

Bău și mă întrebă:
— Sunt fata lui?
— Da...
— Doamne!... Doamne!...

Începu să se închine. Se trânti în pat. Mă chemă lângă dânsa și mă rugă să-i spun adevărat cine a fost mă-sa, cum a sosit ea pe lume și ce să facă ca să scape de împărat?

Îi spusei tot. Cele trei femei, la împărăteasa. Au vorbit la ușă. A rămas împărăteasa grea și a murit într-o clipă, îndată ce el i-a spus că e fată.

Biata domniță șopti podidită de plâns: "Să fie muma ei și fata ei, iar împăratul bunic fiului și tată nepotului" ...

Unde am apucat amândouă, acolo am rămas până-ntr-un târziu. Aprinsei o văpaiță. Ea sări din pat. Se uită la icoane.
— Cum să-i întind *două mâini c-o mână*? Ce clipă fericită ar fi aceea în care ar pieri tot ce se mișcă în acest palat de spaimă și de moarte!

Apoi îmi spuse că altă scăpare nu e: să fugă cu ciobanul și să-și ia lumea-n cap.

A doua zi se sculă, mă sărută și ieși din odaie în vârful picioarelor. Nu se luminase bine de ziuă, și ciobanul era pe malul lacului, și cânta, cânta să adoarmă apele. Nu știa el... dac-ar fi știut! Pasămite, împăratul nu dormise toată noaptea, frământat de urgia gândurilor. Și auzind cântecul, deschisese fereastra, ca să vadă de unde vine. Tocmai atunci ajunsese și domnița la cioban.

I-a văzut! Nu cred ca împăratul la vreun măcel să fi răcnit mai înfiorător. Mie mi s-a lăsat o perdea peste amândoi ochii și m-am uitat, m-am uitat, dar n-am mai văzut nimic. Ca prin vis auzeam un freamăt în tot palatul. Nu-mi era nici frică, nici milă. Nu mai simțeam nimic. Uitasem tot.

Pe la prânz mă chemă împăratul. Sta încruntat pe un scaun. Nu-mi aduc aminte dacă am căzut în genunchi. Știu că mi-a dat o cheie și mi-a zis:

— Na, și du-te de-i spune că, de-o vrea să-mi fie soție, scapă și ea și el. Trei zile aștept. Iar de nu, pe el îl tai și pe ea o zidesc acolo.

Doi gealați m-au dus la beciul de piatră. Intrai. În întunericul beciului ea plutea ca o lumină. Cum mă văzu, mă pipăi și începu să plângă de bucurie că trecuseră atâtea ceasuri și tot trăiam. Apoi mi-arătă un zid și îmi zise liniștit:

— El e aici. La noapte o să cânte. Ascultă cum vorbim.
Bătu de trei ori în zid, și de dincolo se auzi bătând iar de trei ori.
— Ce faci tu?
— Bine, dar tu?
— Bine.
— Vrei să cânt?
— La noapte, că ne-aud.
Și n-apucă să-i spun porunca împăratului, că ea îi strigă:
— Pe tine or să te taie...
— Bine, dar pe tine?
— Și pe mine...
— Să cânt?
— Nu, la noapte, că ne-aud.
Începui să plâng, și ea zise:
— Nu, câinele de împărat nu va fi tatăl nepotului și bunicul fiului său!

Când vrusei să plec, îmi spuse la ureche că au început să găurească zidul, ca până în trei zile el să-i sărute mâna ei și ea pe a lui, ș-apoi... Dumnezeu să ierte păcatele împăratului...

Împăratul porunci o masă mare; la mijlocul mesei era să-i aducă, pe tipsie, mâna dreaptă și capul ciobanului, cu fluierul în gură.

Împăratul se puse la masă, împreună cu sfetnicii săi. Mă chemă. Îmi dete o cheie și o tipsie și mă trimise, cu doi gealați, ca să aduc mâna dreaptă și capul ciobanului cu fluierul în gură. Împăratul îngălbenise, se uscase, râdea cu hohote, bea mereu, și de pe barba sa zbârlită curgeau picături de vin roșu ca sângele.

Aiurită, mă coborâi cu gealații în beciul ciobanului. El, cum mă văzu, zise blând: "Știu de ce ați venit". Și îngenunche. Frumos și blând, mai blând ca mieii lui, care jeleau pe marginea lacului.

Gealații traseră paloșele. În zidul de la mijloc se auzi bătând de trei ori. Gealații se opriră. Domnița începu să vorbească.
— Tu ești bine?
— Da, răspunse ciobanul, dar tu?
— Și eu.
— Ție ți-e dor?
— Da, dar ție?
— Și mie!
— Da? ce aud zângănind?
— Nimic, ți se pare.
— Nu e nimeni la tine?
— Nimeni.
— Ah! ce frumos vis am visat ast-noapte!
— Ce?
— Se făcea că ne iertase și ne cununam...
— Drăguța mea, ți se izbândește visul...
— Când?
— Chiar acum...
Gealații ridicară paloșele și îi cerură mâna dreaptă. Eu închisei ochii și auzii un vâjâit. Mâna îi căzu din umăr pe tipsie, și tipsia răsună. Sângele țâșni.
— Ce faci tu? întrebă domnița de dincolo de zid.
— Bine, răspunse ciobanul și se târî în genunchi pân' la zid. Cu stânga izbi de mai multe ori și desfundă o gaură și vârî mâna până-n umăr. Într-o clipă, gealații îi tăiară și mâna stângă, apoi capul i se rostogoli în tipsie bolborosind.

Căzusem în genunchi, ș-odată mi se păru că mâna stângă a ciobanului trece prin zid... și auzii un țipăt sfâșietor.

Domnița săruta, săruta mereu și striga:
— Spuneți împăratului, spuneți-i că vreau, vreau tot ce-o vrea el... să-i fiu tot, să-mi fie tot!

Alergai și spusei împăratului ce zisese domnița. Împăratul porunci s-o gătesc ca pe-o mireasă și s-o aduc la masă. Fata nu vru să iasă din beci până nu s-o găti și nu voi s-o ajute nimeni ca să se îmbrace. Eu așteptam la ușă. Ea îmi ceru un fir lung și gros de mătase. Îi adusei firul și rămăsei iar la ușa beciului.

Ieși... luminoasă ca o sfântă... Mâna dreaptă și-o înfășurase în cutele rochiei. Mi se păru că ascunde ceva.

— Ce ai, o întrebai eu, ți s-a umflat mâna?
— Da, ast-noapte am bătut prea tare în zid, căci el adormise mai greu ca acuma.

— Acuma doarme?
— Da, acum doarme bine...

Când intrarăm în sala de mâncare, toți se sculară în picioare și ridicară paharele pline.

Împăratul făcu un pas, aduse paharul spre gură și zise:
— Dă-mi să-ți sărut mâna, fericirea celui mai viteaz dintre împărați!

Fata se apropie de împărat, scoase mâna dreaptă din cutele rochiei, i-o întinse și zise:

— Na! sărută și fii fericit!
Împăratul îi luă mâna, o aduse la gură, ș-odată începu să tremure.
— Sărută! strigă fata.
Împăratul scăpă paharul.
— Sărută!
Împăratul căzu pe scaun.
— Sărută!

Ca prin minune, toți pieriră, ca și cum n-ar fi fost nimic. De pe scaunul împăratului o umbră se ridică cu o coroană neagră în cap și se făcu nevăzută, văietându-se.

Și tot, din palatul de marmură și dimprejurul lui încremeni, așa cum le apucă astă clipă din urmă, iar fata căzu jos.

Mă apropiai de ea. Parcă era vie... cu ochii deschiși... privea fericit prin două lacrimi, prinse de gene ca două diamante.

Când vrusei s-o ridic, o scăpai din brațe... avea două mâini în umărul drept...

— Cum avea două mâini în umărul drept?

Răsuflarea mi se oprise.

— Cu firul de mătase își legase de mâna ei mâna ciobanului, răspunse bătrâna.

— Și știi unde e acum?

— Unde?

— Nu ți-aduci aminte de ușa cu lanțuri groase?

— Ba da... am auzit un oftat năbușit... Începui să tremur.

— Ei, da...

— Cine ofta?

— Ea...

— Cine... ea?...

Capul îmi căzu în pernă.

— Ea... n-a murit...

— N-a murit?

— Nu, doarme, doarme de-a pururi, gătită cu rochia albă de mireasă, întinsă pe o fâșie de catifea neagră. La cap îi ard două lumânări de ceară, adică nu ard, ci au împietrit așa, cu două flăcări galbene. Și din când în când se încearcă să ridice mâinile, și nu poate, și oftează lung și năbușit...

— Brrr... ce frig e aici! Mai e mult pân' să răsară soarele?

— Ti-e frig? răspunse bătrâna și începu să mă mângâie pe obraji.

Mâinile ei erau ca niște sloi de gheață. Aș fi vrut să tac, dar gura mea, nu eu, o întrebă:

— Dar umbra împăratului? Ce face umbra pe care am văzut-o intrând aici?

— A... da... eu îi deschid. Cum intră, mă ia de mână și ne ducem împreună până la poarta cu lanțuri. Îndată ce s-apropie, lanțurile cad și răsună tot palatul. Usa se deschide. Umbra îngenunche înaintea miresei, și se roagă, se roagă, și plânge, și-i cere iertare. Fata doarme, uneori vrea să ridice mâinile, și nu poate, și oftează lung și năbușit. Când cântă cocoșii, dinspre ziuă, umbra se repede pe ușă afară, urlând. Ușa se închide, parc-ar trânti-o cineva, și lanțurile se prind la loc.

— Mai e pân' la ziuă?

— S-a făcut ziuă, răspunse bătrâna. Vrei să ne plimbam la soare?

Deschisei ochii și începui să mă închin. Era soare, lumină și căldură. Ce binecuvântată e lumina după o spaimă așa de lungă!

Mă luă de mână și plecarăm în grădina cu portocali. Ce miros, ce căldură, ce lumină! Înviorat, începui să mă gândesc la ceva, dar mi-era frică s-o întreb.

— Știu la ce te gândești, zise ea uitându-se la mine.

— Eu? Nu mă gândesc la nimic.

— Ba da, te gândești cum de eu n-am pierit ca ceilalți.

— Așa e...

— Dar de unde știi că nu sunt o umbră?

— O umbră?

Începu să-mi zvâcnească inima. Eram pe malul lacului.

— Da, o umbră...

— Nu se poate... nu m-ai mângâiat... nu ți-am sărutat mâna?...

— Vrei să vezi?

Și până să zic "nu", bătrâna mă luă în brațe și sări cu mine drept în mijlocul lacului... Ah!... privii în sus ... o mireasă, ca o năluca albă, se înălța la ceruri... lumină... îngeri... apoi adânc... întuneric... adânc...

. . . . . .

Și de-atunci nu m-am mai întors la palatul de marmură.

Poveste

de Barbu Ștefănescu-Delavrancea

O, poveşti, poveşti... lumea toată este o poveste, căci ce-a fost odată ca niciodată o fi fost ca şi astăzi, şi ce este astăzi va fi odată ca niciodată.

Câte focuri, câte lumânări şi câte văpaițe n-ai ars, poveste, şi toate s-au stins, şi multe se vor aprinde ca să se stingă iarăşi, numai tu, poveste, nu te vei stinge decât cu cel din urmă om... şi numai ăla va şti bine că lumea asta a fost o lungă şi aceeaşi poveste.

A fost odată un împărat. Împăratul avea o nevastă. Amândoi aveau o fată. Împărăteasa îşi iubea fata ca luminile ochilor, dar împăratul se prăpădea după ea.

Împăratul, bătrân, bătrân, de câte ori o lua pe genunchi, zicea:
— Tu mi-ai deschis pleoapele, că, p-aci-p-aci, era să le închid de veci, fata tatei!

Iar peste capul fetei cu cosițe de aur cădea barba lui albă ca nişte şuvoaie de apă. Şi fata, despicând în două barba mai lungă ca ea, scotea capul, ca prin gura cămăşii, şi zicea râzând:

— Bau, tată... Şi împăratul plângea de bucurie, şi lacrimile alunecau de-a lungul bărbii până la sfârcuri, şi de-acolo picurau, ca din nişte feştile, pe genunchii goi ai domniței.

Iar împărăteasa avea haz, căci începea şi ea, adunându-şi lacrimile în pumni, şi-l certa că prea plânge ca o muiere de fiece şi orişicând.

Şi începeau:
— Ba iar ai plâns.
— Ba n-am plâns.
— Ba te-am văzut eu.
— Şi eu te-am văzut pe tine.
— Ba eu am râs.
— Şi eu am râs. Iar domnița, mică-mică, dar cu ochii în zece, îi da de gol pe amândoi:

— Tata a plâns că m-a usturat pe genunchi, şi mama a plâns că are ochii roşii.

Acum nu mai aveau ce zice şi începeau să râdă, mormăind, ca să nu se audă unul pe altul.

— Ce nătâng (sau ce nătângă), de azi înainte nu mai plâng, că plânsul nu e de-a bună...

Aşa au petrecut ei mulți ani, până când domnița a început a nu mai fi mică şi barba împăratului de până la brâu i-a trecut peste genunchi.

Şi două lucruri necăjeau pe împărat: că nu-l mai răbdau puterile să-şi joace copila pe genunchi ş-apoi că prea se făcuse frumoasă din cale-afară.

— Unde să-i găsesc eu potrivă, zicea împăratul toată ziulica, dând cu toiagul de colo-colo o pietricică pe care căşuna în neştire.

Şi două lucruri necăjeau pe împărăteasa: că n-o mai ajungeau mâinile pân' la sfârşitul părului când îşi pieptăna fata ş-apoi... or ține-o zilele să vadă un nepot şi o nepoată, frumoşi ca domnița ei?

De se întâlneau, ea cu el, fiecare cu focul lui, se înțelegeau din ochi, deşi abia se mai vedeau, şi cu glas uscat se luau iute la harță, parc-ar fi fost necăjiți unul pe altul.

— Ei, ce mai ai şi astăzi?
— Măria-ta ce ai?
— Ce să am, ale pustii de bătrâneți. Nu mă mai țin genunchii ca să-mi joc copila. Ce n-aş da să-mi mai facă *bau* prin barbă!

— Da' eu, măria-ta, trebuie să mă sui pe-un scaun ca să-i ajung cu pieptenele în creştet, ş-apoi să mă grămădesc broască la pământ ca să dau de cârlionții de la sfârcul pletelor.

— Ia vezi, nu glumi, să nu-i rupi părul, că te-ai topiiiit!
— Bătrânețile, măria-ta, câteodată...
— Ce-ai zis?
— Bătrânețile... uneori îmi rămâne câte un fir lung, ca un fir de beteală, în dinții pieptenelui...

— Nu, nu, să nu-ți rămâie nici unul! Auzitu-m-ai tu, ori nu m-ai auzit?

Și împăratul pleca mânios, tremurând, izbind cu toiagul în pământ. Iar domnița ajunse fată mare. Când își încingea talia cu betelie de aur și pornea ușor ca o umbră, la toți ai curții li se făcea frică ca nu cumva vântul să-i ofilească lumina feței, ori că mijlocul să se frângă sau că picioruşele, în conduri de argint, să nu-i scapete în crăpăturile pământului. Și când împărăteasa o scălda, căci nu lăsa nici o altă mână s-o atingă, atât se rumenea fața și cutele apei, că împărăteasa nu-i mai zicea "ai de te scaldă", ci "ai de fă apa mărgean".

Într-o zi, ce-i veni domniței, că se strecură de lângă mă-sa și se duse, pe un zăduf de foc, să bea, ea singură, apă de la puțul de piatră, din fundul curților împărăteşti. Acolo, o babă bătrână, uscată ca o scândură și ciuruită în obraji ca un burete, ridica de pe colacul de piatră un ulcior cu apă proaspătă și rece.

— Bunico, zise domnița, să sorb și eu o gură de apă pe gurguiul ulciorului, că mult țâșnesc din el boabe ca de mărgăritar.

— Ei, măria-ta, unul scoate și o mie beau! răspunse baba și se încruntă. Altul ară și altul ară; pe cine nu-l pârlește soarele nu-l degeră nici gerul. Dar ține și bea, și când ăi înghiți să nu te îneci, că numai flămândul se îneacă la masa sătulului.

Baba rânji și îi întinse ulciorul. Bietei domnițe i se făcu frică; puse mâna pe gâtul ulciorului; mâna îi tremură și, scăpând ulciorul de pe colacul de piatră, îl făcu praf și fărâme.

Domnița încremeni, iar baba oftă de i se subție pântecele, se-nnegri ca boziul și zise:

— Răpi-ți-ar Necuratul mințile cum mi-ai răpit tu bucuria apei, și orice ai face, orice ai drege, blestemul meu să te-ajungă cum ți-ajunge umbra ta de călcâiele tale!

Așa o blestemă baba și, făcând cu mâna în patru părți, plecă ca o vijelie.

Domnița intră, podidită de plâns, în iatacul ei de cleștar. Se trânti în pat și adormi cu genele ude și cu mâinile încrucișate pe piept.

Când tresări din somn și deschise ochii, și mă-sa și tată-său se uitau la ea cum se uită bătrânii la icoane. Împărăteasa tăcu, iar împăratul zise încet:

— Nu mă lăsa, lumina și toiagul bătrâneților mele! Și nici o vorbă nu mai scoaseră tustrei, ci se uitară unul la altul până scăpătă soarele.

Și tot acolo adormiră, fără să se miște, parc-ar fi fost de piatră. Împăratul îngenuncheat pe barbă, împărăteasa c-o tâmplă pe dunga patului, iar domnița aci fiartă de călduri, aci cutremurată de fiori.

A doua zi împăratul adună pe toți doctorii și le zise:
— Jumătate din împărăția mea aceluia care-mi va vindeca fata! Și nici un doctor nu-i ghici leacul. A treia zi adună pe toți vracii și pe toate vrăjitoresele și le zise:
— Toată împărăția mea aceluia care va tămădui pe domnița! Și nimeni nu știu ce să facă și ce să zică, numai o babă, uscată ca scândura și ciuruită ca un burete, zise împăratului rânjind:

— Măria-ta, domniței i-a abătut de măritiș. -Mai știi minune!... zise împărăteasa.
— Da' unde să-i găsesc potriva? șopti împăratul în urechea împărătesei.

Și pe loc porni vestea pe la toate împărățiile cu feciori de domn care de mult râvniseră la fata cu păr de aur.

Până să s-adune feciorii de împărat, trecu vreme la mijloc, că unii porneau din revărsatul zorilor, alții tocmai din scăldătoarea soarelui, și alții de unde noaptea se ridică ca un zăbranic negru, și alții chiar de pe unde pământul e drob și piftie.

În ajun de-a-i trece pe dinainte șirul băieților de împărat, domnița, care nu se mai mișcase din pat, pofti sa se scoale și să se plimbe, singură-singurică, prin grădina împărății.

Frumoasă și galeșă și rezemată c-o mână pe umărul împărătesei, iar cu cealaltă petrecută pe după gâtul împăratului, intră în grădină și, cu toate rugăciunile părinților de-a-i lăsa și pe ei, domnița le închise binișor ușa în obraz și-i lăsă cu inima arsă.

Cum rămase singură, cutreieră cărările cu naramzi și chiparoși, cu luminișuri de smarald și cu bolți umbrite și răcoroase.

După ce umblă cât umblă, cu ochii pe jumătate închiși, oftă fără să știe de ce, fără să știe ce vrea, și se lungi pe iarbă, la umbra unei perdele de chiparoși.

Cum sta lungită, o apucă o piroteală și, cum privea într-un adânc fără fund, printre genele lungi, i se păru c-aude un cântec de chitară.

Tim, tam, tam, tam, tam, ușor, încet, prelung... o adiere de sunete, o mângâiere dulce, un farmec de pe altă lume... Tim, tam, tim, tam, tam... ca o licărire depărtată care s-apropie, și iar s-afundă, și iar se întoarce... Dar cântecul o gâdilă pe obrajii rumeni și-i furnică din tălpile mititele până în creștetul luminos... Și i se păru c-

aude un glas, un glas fericit care cânta și vorbea după tremuratul ușurel al chitarei.

— Tim, tam... adormi și rămâi deșteaptă. Tim, tam, tam... care e adevăratul vis, ziua ori noaptea?... Făt-Frumos vine noaptea și pleacă de cu ziuă... Făt-Frumos este șchiop, da' nimeni nu cântă ca el și nimeni nu mângâie și nu sărută mai dulce ca el... Tim, tam, tam...

Și domnița simți niște buze de foc pe amândoi obrajii. Și tresări și, sprijinindu-se într-un cot, privi speriată înainte, pe cărarea îngustă cu stropi de umbră și de lumină.

Și în fund, în fund de tot, văzu pe minunatul cântăreț, care-i zâmbea și-i făcea semn să se apropie. La șoldul stâng purta paloș lat, în mâna dreaptă ținea o chitară cu gât lung și ochii-i scânteiau ca doi cărbuni aprinși.

Domnița dădu să țipe și nu putu. Sări în picioare, vroi să fugă, da', ca și cum ar fi fost prinsă de talie de niște brațe lungi, începu să pășească spre cântărețul care o aștepta cu mâinile întinse.

Când se apropie de el, deschise brațele și, voind, fără să vrea, ca să-l strângă în brațe, mâinile îi trecură prin el, apoi simți un sărutat sub bărbie și, uitându-se înainte, văzu pe cântăreț ca o umbră, o umbră șchioapă care se ducea cântând.

— Tim, tam, tam, tim, tam, tam... Făt-Frumos este șchiop... și nimeni nu leagănă mai bine ca el, și nimeni nu mângâie și nu sărută mai dulce ca el... Tim, tam, tam... umbra s-a topit, adormi și rămâi dăşteaptă, fată cu plete de aur...

Domnița, dreaptă și nemișcată ca o făclie, se uită după umbra șchioapă cum se ducea, se tot ducea, mică, mai mică, și mai mică, până ce se înecă în ceața depărtării. Apoi, fără să mai simtă ceva, afară de un vuiet adânc, adânc, în fundul urechilor, intră în iatacul de cleștar, se trânti în pat și începu să plângă.

Iar împăratul și împărăteasa îi culegeau fiece lacrimă în năframele lor ș-o întrebau:

— Spune-ne nouă ce vrei, lumina și toiagul bătrâneților noastre!

A doua zi, împăratul și împărăteasa stăteau încremeniți pe jețurile lor de sidef presărate cu pietre scumpe.

Domnița bolea, lungită în pat, cu ochii pe jumătate închiși, iar pe dinaintea ei treceau feciorii de împărat, ca să-și aleagă unul, ea, dorita tuturor.

Trecu ăl dintâi, numai în zale de sus până jos, cu chivără de argint; și când pășea, zalele sclipitoare zuruiau ca și cum ar fi fost vii. Domnița nu dădu nici un semn. Voinicul plecă rușinat.

Trecu altul, cu parul lung și negru corb, cu cămașa ușoară, albă ca floarea și cu chenare de găitan aurit, încins pe la mijloc cu un brâu de mătase verde. Și când pășea, pletele i se legănau pe umeri, iar cutele albe, din șolduri până la călcâie, se îndoiau frumos după legănatul trupului.

Domnița nu se uită nici la el. Și drăguțul se duse cu inima secată. Trecu al treilea, numai în fireturi și steme, și nici pe el nu căzură ochii domniței.

Așa, până-n deseară, se încheie și se rușină lungul șir de feciori de împărați.

Tocmai la isprăvit, șontâc-șontâc, veni și un cântăreț șchiop. Pe șoldul stâng purta un paloș lat, în mâna dreaptă ținea o chitară cu gâtul lung. Împăratul și împărăteasa, cum îl văzură, se înfiorară. Ce gură mare și strâmbă! Și ochii din cap îi scânteiau ca doi cărbuni aprinși. Nalt, deșirat, c-un picior mai scurt și cu altul mai lung.

Șontâc-șontâc, și, când ajunse în dreptul patului, domnița tresări, deschise niște ochi mari, sări drept în picioare și-i întinse mâna.

Împăratul și împărăteasa plecară ochii în jos, iar domnița, dându-le în genunchi, le zise:

— Iată mirele meu... nimeni nu cântă ca el... nimeni nu sărută ca el...

Împăratul își ridică mustățile cu o mână, și cu alta apăsându-și barba, zise, ca și cum și-ar fi dat sufletul:

— Fie! Împărăteasa se cutremură și se duse să poruncească de masă. Se puse masă împărătească, dar masă tristă, mai tristă ca întunericul. A doua zi era să fie nunta, și a treia zi era să fie război mare cu toți feciorii de împărați rușinați de cântărețul șchiop și deșirat.

În jurul mesei, lângă împărătească, se așeză fie-sa, lângă ea cântărețul și, mai departe de cântăreț, oftă și stătu bietul împărat.

Împăratul nu mai lua ochii de la el și, dând din cap, îi zise:
— Ginere, de ce înghiți carnea nemestecată?
— Mi-e foame, tată, mi-e foame. Aș înghiți nouă suflete nemestecate. Viu tocmai de la marginea pământului.

Așa răspunse cântărețul și mai înghiți o halcă de carne.
— Ginere, da' de ce-ți scânteiază și-ți dogoresc ochii ca doi cărbuni aprinși?

— În ochii mei vezi stemele măriei-tale, răspunse cântărețul uitându-se în jos.

Împăratul își luă coroana de pe frunte și o aruncă cât colo.
— Ginere, de ce c-o mână bagi pâinea în gura și cu alta o scoți? Numai carnea îți place?

— Cine-a frământat azima îi mirosea mâinile a ceapă.
— Vezi, tată, vezi? zise fata înduioșată.
— Ginere, ce-ți țăcănesc dinții și măselele, ca și cum ar fi de oțel?
— Din greșeală am strâns furculița în dinți, răspunse cântărețul și trânti furculița pe farfurie.

— Ginere, dar de ce-ți sunt unghiile așa de lungi și de ascuțite?
— Ce unghii? Și parc-ar fi fost o pisică, așa își trase unghiile sub piele. Ce unghii, măria-ta? Ieri mi le-am tocit cu gresia, ca să nu zgârii mâinile albe ale drăguței mele...

— Ginere, da' mult păr ai pe mâna dreaptă, parc-ai fi lup, așa e de des și de aspru!

Cântărețul se făcu negru-verde și răspunse, încheindu-și banta:
— E un semn, un petic de păr, pe care-l avem din moși-strămoși, dar încolo sunt alb ca zăpada și rumen ca răsura.

— Ginere, mai zise împăratul tremurând, ce ai pe frunte, ca două umflături de berbec tânăr?

— Socrule, răspunse el necăjit, într-o parte m-a izbit cu buzduganul un uriaș, și în alta un zmeu. Ei au crăpat în luptă, iar eu am rămas cu două cucuie.

— Vezi, tată, vezi? îngână domnița și-și înghiți lacrimile, căci mult i se părea tată-său de rău. Cântărețul se sculă de la masă.

— Sunt obosit de-atâta drum. Să mă iertați, mă duc să mă culc.
— Ginere, se răsti împăratul, dar nu faci barem o cruce după masă?

Cântărețul își întoarse fața, clănțăni din dinți și zise:
— Eu mă închin la mine, să nu mă vadă nimeni. Și plecă pe ușă afară.

Fata se culcă în iatacul ei de cleștar. Împăratul ceru împărătesei crucea din paraclisul domnesc ca s-o puie sub căpătâi.

Împăratul se culcă și avea la cap două sfeșnice mari de argint și la picioare alte două, câteșipatru cu făclii aprinse.

Trase un somn și tresări... nimeni... Trase două și iar tresări... iar nimeni... A treia oară, tresărind și mai tare, văzu la capul lui o dihanie deșirată, cu păr ca de lup, cu ochii ca doi cărbuni aprinși, clănțănind din niște dinți de oțel mai lungi ca piroanele.

Împăratul scoase crucea de sub căpătâi și o ridică deasupra dimonului strigând:

— Piei, dimone, ucigă-te-ar crucea! Împăratul văzu atunci ce nu mai văzuse în toată viața lui. Dihania se cutremură, se lungi și se subție și, ca și cum ar fi fost un fir de ață, se strecură prin gaura broaștei. Dar cât de repede se strecură, împăratul tot văzu că are un picior mai lung cu zece coți ca celălalt.

Și când împăratul se uită pe jos, văzu o chitară cu gâtul lung și cu coardele plesnite și, înhățând-o, răcni:

— El este! Se repezi în iatacul fetei, trântind ușile ca o vijelie.

Pipăi patul... Fata nicăieri...

Atunci alergă la grajdul murgului care mânca jăratic și strigă:
— Murgule! Într-o clipă murgul rupse ștreangul, dărâmă ușa și îngenunche înaintea stăpânului său.

— Împăratul încălecă și porunci:
— Ca gândul! Și porni bidiviul mai iute ca vântul, în urma împăratului, barba, despicată în două, îi fâlfâia ca două steaguri albe. Văile și dealurile i se pierdeau în urmă rotocolindu-se. Codrii îi păreau ca niște ape tulburi fugind la miazăzi. Vântul pe care-l lăsa în urmă îndoia stejarii, frângându-i ca pe niște nuiele.

Înaintea lor, cântărețul gonea și se lungea de ce-l apropiau... cât o beldie, cât un brad, cât un plop, aruncând piciorul ăl lung în văi și p-ăl scurt în dealuri. În cârca lui, domnița.

Când mai trebui o aruncătură până la dihanie, se revărsă de ziuă. Cocoșii cântară de trei ori. Pocitura se opri în loc, se răsuci ca un sfredel și intră în pământ, lăsând pe iarbă pe domnița fără simțiri.

Murgul îngenunche. Împăratul își ridică fata. C-o mână o luă de mijloc și alta i-o înfipse în păr.

Încălecă și porni.
— Încet, Murgule, să n-o deșteptăm. Atât mai zise împăratul și, dând ochii peste cap, căscă gura și fălcile îi trosniră din încheieturi, închise ochii, și două lacrimi îi înghețară sub gene ca două diamante. Împăratul

încremeni pe cal, iar de-a curmezişul, în braţele lui reci, sta leşinată domniţa cu părul de aur, lung până-n pământ, ca o beteală lungă. Peste ea curgea barba albă a împăratului.

Încet-încet, îi duse Murgul zile şi nopţi, împăratul sta ţeapăn, cu ochii închişi, iar mâinile domniţei, albe şi moi, se clătinau, bătând uşurel coastele Murgului.

Când intrară în curtea palatului, împărăteasa, toţi boierii mari şi toţi curtenii le dădură în genunchi.

Iar când Murgul necheză, împărăteasa şi boierii, punând mâna pe împărat şi pe domniţă, înmărmuriră. Împăratul era rece ca gheaţa, domniţa, caldă şi i se bătea inima.

Şi voind să ridice pe împărat de pe cal, le-a fost cu neputinţă; şi voind să ia pe domniţă din braţele împăratului, mâna lui nu i se descleştă din creştetul ei.

Atunci au chemat popi mulţi şi mitropoliţi, câţi erau, şi au început sfintele slujbe ca să dezlege pe împărat din spinarea calului şi creştetul domniţei din mâna rece a împăratului.

Şi isprăvindu-se slujba, o babă bătrână, uscată şi ciuruită ca un burete, a zis în gura mare:

— Fetele, dacă îmbătrânesc la uşa părinţilor, înnebunesc, dar şi dacă fug, le ia dracu.

— Amiiin! zise prelung un diacon care rămăsese în urmă cu slujba.

Şi atunci, ca prin minune, împăratul alunecă la vale pe şeile calului şi mâna i se dezlipi din creştetul domniţei.

Iar mulţi au auzit un oftat greu când împăratul cazu, lung şi ţeapăn, la pământ.

Domniţa deschise ochii, începu să jelească pe tată-său, şi-l jeli ani mulţi, dar de frica dracului nu s-a mai măritat.

Cine ştie?... ce-a fost odată ca niciodată o fi fost ca şi astăzi... şi ce este astăzi va fi odată ca niciodată...

Palatul de cleștar

de Barbu Ștefănescu-Delavrancea

Cam pe la începutul vremilor, până unde praștia minții nu azvârle, se povestește, așa, ca din scorneală, că omul era croit din alte foarfeci și cioplit din altă bardă.

Tot cu mâini și cu picioare era și pe-atunci, tot cu ochi și cu urechi, tot cu nasul deasupra gurii și cu călcâiele la spate, dar de învârtea copacul smuls din rădăcină și mi-ți izbea la mir leii pustiilor, dihăniile cădeau tumba, cu labele în sus, marghiolindu-se a moarte.

Apele curgeau la vale și munții se ridicau în sus. Nu se pomeneau flori pe cer și stele pe pământ — ca pe la pârdalnicii noștri de stihari —, dar multe nu erau așa după cum sunt.

Împărații de mureau în luptă de buzdugan, bine, iar de nu, li se uitau de zile. Numai dacă barba le mătura țărâna la nouă coți în urmă, chemau pe unul din feciori, pe cel mai viteaz și mai cu minte, și-i dăruiau naframa, inelul, paloșul, stema și gonaciul, ca să poată împărăți și război în locul lor.

Apărarea și dreptatea atârnau de tăișul paloșului. Cu mintea cântăreau și hotărau, iar cu paloșul împărțeau. Și spun unii că pe atunci mergea mai bine cu minte dreaptă și fără de legi, decât, ca în zilele noastre, cu legi drepte și cu minte strâmbă.

Pe-așa vremuri se zice că ar fi văcuit împăratul cu stema ruptă din soare, în cel mai frumos palat de cleștar și peste cel mai înțelept și mai viteaz norod.

Nu era crai pe care împăratul cu stema ruptă din soare să nu-l fi domolit, că nici o oaste dușmană nu putea să-i stea împotrivă. La vreme de adânci bătrâneți sta înzăuat în fruntea ostașilor, călare pe un bidiviu ce arunca pe nări trâmbe de fum și limbi de foc. Și toți ai săi prindeau la inimă și biruiau, căci așa li se păreau lor cum era el de bătrân și înzilizit, tocmai ca o lance ruginită, care de-a pururea răpusese pe oricine izbise.

Dar cât era de mare și de vestit, că se dusese vestea până unde pământul e drob și piftie, de-a surda îi fură toate.

Într-o sfântă de vineri, cam pe la chindii, numai ce i se păru că stema din cununa împărătească se umflă și crește, crește, ba cât oul de gâscă, ba cât un boșar, și-i îndoi grumajii, și-l plecă la pământ. Înfricoșat, împăratul se luptă ce se luptă cu namila de diamant, iar la urma urmei căzu cu fața în jos, podidindu-l un plâns de foc.

Nu trecu cât ai scăpăra din amnar, și se apropiară de împărat, cu mângâieri și dezmierdări, odrasla lui, de trei fete, ca trei zâne, surori și nepoate, care mai de care mai chipeșe și mai drăgălașe. Apoi veniră mai-marii tronului și slugile ohavnice. Toți cu toți ieșiră ca dintr-o lacră, să cadă cu mătănii, doară or curma focul împăratului.

Cel mai de frunte dintre sfătuitori aduse vorba cam așa:
— Luminate împărate, care paloș ca al măriei-tale n-a mai fost atâtea veacuri întunecat și frânt la războaie? Care împărăție a rămas, atâta amar de vreme, neștirbită și cinstită pe fața pământului? Care răsură e mai învoaltă și mai rumenă ca domnița, fata cea întâi născută a măriei-tale? Care mură să fie mai neagră ca ochii celei mijlocii? Care rază mai luminoasă ca domnița cea mai mică? Apoi, luminate împărate, după atâtea noroace și bunătăți, ce-i fi având ca să te mai tânguiești?

Împăratul, de ochii neamurilor ș-ai norodului, curmându-și plânsul, mulțumi tuturora și, furișând sfios ochii în sus, văzu că stema nu e nici mai mare, nici mai mică de cum trebuia să fie.

Se potoli și făcu semn ca toți să plece, își sărută părintește copilele și opri lângă dânsul pe sora lui cea mai mare, care era și cea mai înțeleaptă, și-i zise încet, că zidurile de-ar fi auzit, nu l-ar fi auzit:

— Surioară, surioară, lipește urechea ta de inima mea, și ce-i auzi auzit să rămâie... Pe mine m-a ajuns grea bătrânețe, că uneori stema din frunte crește, crește, se-ntunecă, și de ce se întunecă, e mai grea, până ce mă culcă la pământ. Vezi tu, pare-mi-se că în această arătare e căderea mea ș-a neamului meu din scaunul domniei, că din cele trei împărătese ce mi-au slujit de soții n-am avut parte de parte bărbătească. Că făceau câte-o fată ș-a doua oară, cum făceau băiat, mureau și cuconul, și muma cuconului. Cea din urmă mi-a zis: "Măria-ta, împărăția ce stăpânești a fost zidită de un bărbat, și ori cade, ori se însutește de o femeie, iar de cucon de parte voinicească n-ai să ai parte".

— Ei, Doamne, și d-ta, îi răspunse soră-sa, mângâindu-l ca pe-un copil speriat, eu văd că stema e cum era, și

tot la locul ei. Cât despre vorba muierească, cea de pe urmă, ca și cea dintâi, tot fără noimă și fără de înțeles rămâne.

— Tatăl meu, urmă împăratul, mi-a zis: "Fătul meu, în cal îți las goana voinicului, în inima ta vitejia, în paloș biruința, iar la temelia «palatului de cleștar», odihna norodului tău. Acolo zac, la umbră, ferecate, patimile mari și mici, care fac pe om fericit și nefericit. Ia seama, fătul meu, că de le-i slobozi, ai să-ți vezi supușii pe unii în desfătări, iar pe alții în ahtieri. Ține aste patru chei, și să nu cobori în cele patru încuieri de sub talpa palatului decât atunci când ți-o pieri o rază din frunte și mărirea ți-o îndoi grumajii."

Împăratul scoase din sân patru chei, una de aramă, alta de argint, una de aur și alta de diamant, și le dete surăsei și-i porunci să se ducă într-ascuns să deschidă și să se coboare sub talpa de la răsărit a palatului și să cerceteze cuvântul înțelepciunii asupra stemei împărătești, care uneori crește, se împătrește și se întunecă, și de ce se întunecă e mai grea, până ce-l doboară la pământ.

Noaptea, târziu, sora împăratului își făcu o cruce, își făcu două, își făcu trei și, cum învârti cheia de aramă în broasca beciului de la răsărit, o vijelie îi amuți auzul, apoi locul pe care sta i se afundă până la glezne, până la brâu, până la gât, iar de-i trecu dincolo de creștet, o văpaie, ce lumina fără să ardă, îi învălui obrajii.

La o cutremurare strașnică, două porți, țipând în cnpilele groase, se deschiseră, la dreapta și la stânga, și sora împăratului se pomeni într-o cameră cu totul și cu totul de aramă. Și când trecu prin alte două încăperi, una de argint și alta de aur, sora împăratului văzu minunea minunilor: stoluri de păsări care cântau ca din tilinci de argint și zburau în toate părțile, și unele i se puseră pe umeri și-și răsfirară aripile luminoase, zornăindu-le ca pe niște bănuți de aur vânturați din mână în mână.

Când descuie broasca de diamant, sora împăratului împietri de spaimă... în prag se zvârcolea o namilă de balaur și-și despica fălcile cât să înghită un călăreț cu cal cu tot.

Limbile lui, ca niște săgeți pârjolite, le azvârlea din beregată și le înfigea pe nările nasului, scuipând clăbuc, care se închega și se rostogolea bășici albe de mărgăritar. Solzăria lui era ca un curcubeu de-a lungul spinării.

— Ah! muiere cu suflet de bărbat, zise balaurul, ține-ți îngerii, și ce-i vedea să nu te sperii că cine ține cheile tainelor e și mai mare și mai tare ca mine!

N-apucă să-și vie în fire sora împăratului, că strălucirea camerei de diamant îi luă ochii cu sclipirile de toate fețele.

Când se trezi, se feri în lături. Lângă ușă, trei femei, în cătușe și priponite la zid de trei belciuge groase. Cea dintâi ar fi fost frumoasă de n-ar fi zâmbit și n-ar fi mișcat gura necontenit, clevetind fără noimă. A doua bolboșea ochii săi verzurii, scăpărând scântei de mânie. A treia, groasă ca o butie, rumenă și voinică, și tot semăna, ca o soră bună, cu celelalte două costelive și pițigăiate.

— Domniță, ce mai e pe lumea de pe tărâmul vostru? nici-o ceartă? nici-o ocară?

— Domniță, te-aș face praf și fărâme dacă nu m-aș teme că n-aș mai avea pe cine urî!

— Domniță, de când v-am părăsit, nu mai e pui de om fericit! Așa ziseră pe rând cele trei surori: Zavistia, Pizma și Prostia. Sora împăratului se simți, o clipă, rea, cum nu mai fusese, cu o mâncărime în vârful limbii și proastă ca un buștean.

Se strecură pe lângă toate tainele încătușate în cruci, până în dreptul altor trei, cu părul din frunte zbârlit, cu coamele despletite, care zbierau de se zguduia din temelie peștera de diamant, mușcând din carnea lor de le țâșnea sângele.

Lângă ele sta una neclintită, senină, pe gânduri, cu privirea dulce și fără pic de amăgire.

Numai ea, dintre toate, era slobodă. Și, din privire, socotea, osândea și ierta. Alta nu putea fi decât Înțelepciunea.

De-a dreptul la ea se duse sora împăratului și-i dădu în genunchi, îi sărută mâna dreaptă, o puse la frunte, apoi îi zise:

— Tu, care ești mai frumoasă ca revărsatul zorilor, mai dulce ca laptele îndoit cu miere din faguri, mai blândă ca mielul de trei zile și, după Atotțiitorul, cea mai adâncă la înțeles, tu știi de ce și cine m-a trimis pe acest tărâm. Povățuiește-mă, îndurătoareo, ca să pot mângâia zilele tulburate ale împăratului cu stema ruptă din soare.

— Spune viteazului bătrân că, trecând pe lângă toate patimile, la hotarul nebuniei, ai dat de Înțelepciune. Și spune-i că l-au ajuns zilele, că dacă stema îl apasă așa de greu, nici nu se mărește, nici se micșorează, ci-l apasă, așa cum atârnă și el de greu pe perina de pe scaunul împărăției. Și spune-i că, neavând copil de parte

bărbătească, să cunune pe una din fete cu flăcăul care, zicând din fluier, îi va preface părul în inele de aur, cu flăcăul care se înveleşte cu cerul şi doreşte mai mult ca fiecine din toată împărăţia. Acestuia să-i dea năframa, inelul, paloşul, gonaciul şi stema.

Când sora împăratului plecă, se năpustiră asupra ei, s-o soărbă şi mai multe nu, Furia, Smintenia şi Pizma. Ce valmă de vaiete şi blesteme, că se clăti încăperea din temelie, şi grinzile porniră din locul lor! În acel vuiet, glasul Înţelepciunii se risipi ca nisipul în luptă cu vijelia. Iar sora împăratului, pierzându-şi cumpătul, se repezi pe uşă afară, scăpând cele patru chei, care zornăiră pe pardoseală...

Când se trezi pe tărâmul împărăţiei, toate uşile i se pecetluiseră în urma ei. Şi plânse ce plânse cheile pierdute, apoi se gândi cum să mintă împăratului de-o veni vorba despre chei, căci plecase cu mintea de nouă coţi şi i se scurtase de zece.

Când împăratul auzi cuvântul Înţelepciunii, puse de răscoli domnia în cruciş şi în curmeziş, doar de-o afla pe cel ce ar dori mai mult ca fiecine, cât, cu dorul şi cu cântecul, să poleiască cosiţele unei domniţe de-a sale şi să se vrednicească de scaunul împărăţiei.

Şi-a întâlnit, în creţul crângurilor, vânători ce prind iepurii de coadă, în văgăunile munţilor, delii ce rup ursul în două, parc-ar rupe un fuştei de ceapă, la picurişul izvoarelor, năzdrăvani care adună scânteile din coada licuricilor de fac vâlvătăi în miezul nopţii. Dar unii doreau bogăţie, alţii slavă, alţii tinereţe fără bătrâneţe. Şi cosiţele domniţelor au rămas tot ca mai nainte, şi împăratul tot fără chef.

Într-o zi, cam pe înserate, cercetaşii domniei, rupţi de oboseală, pe malul unui râuleţ ce şerpuia ca o fâşie de argint, deteră peste un voinic cu pletele revărsate, ce zicea din fluier de te slăvea.

Şi ce mândreţe de voinic! Cum îl văzură, ascultară teacă de pământ migala de şuierături care se-nşira şi se deşira ca o binecuvântare a sufletului.

— Ce doreşti, voinice, grăi ceauşul împărătesc, ce doreşti tu după pofta inimii?

— Cinstiţi boieri, alt nimic, să trăiesc, să cânt, să mor... N-apucă să sfârşească bine cuvintele, şi se zăriră câţiva călăreţi, gonind năuci de înghiţeau poştiile.

De sub copitele armăsarilor vâjâiau pietrele ca nişte gloanţe. Cum ajunseră, flăcăii se opriră ca un zid.

— Staţi, zise unul dintre ei, să-mi luaţi pe-acest băiat şi drept la scaunul împărăţiei să mi-l duceţi.

Bietul băiat se împotrivi: "Ba că nu merg, ba că n-am furat nimic, păcatele mele..." Dar n-avu ce face.

Când ajunseră în faţa palatului, tot norodul era de faţă cu mănuchiuri de flori. Buciumaşii, fluierarii şi surlaşii sunau ca de alai mare. Şi cu toţii se ploconeau la flăcăiandrul cu coama neagră şi lucie ca păcura. Iară el căsca ochii mari şi, suflet smerit, nu-i trăsnea prin cap de ce şi cui să i se facă aşa sărbătorire.

Pe scările palatului, împăratul, rezemat pe toiag, aştepta voios şi, de cum zări pe flăcău, îi sări de gât, sărutându-l şi pe-o parte, şi pe alta.

— Tu eşti dorul nevinovat, zise împăratul, prin barba albă ce i se lungise până la pământ, alesul Înţelepciunii şi al meu, hai de-ţi vezi mireasa şi să domneşti pe scaunul pe care am domnit şi eu.

Nu se desmeticise voinicul, şi se trezi dus pe sus într-o cămară cu jeţuri aurite. Acolo îl aştepta, printre sfătuitorii tronului şi jupânesele cu cuconii lor, fata cea mai mică a împăratului.

Şi era fragedă şi subţirică din creştet până în bărbie, cu nişte cosiţe ca o beteală de aur — lumină şi dragoste — că bietul om ameţi. Palatul, cu mulţime cu tot, i se învârti sub picioare şi căzu în genunchi şi-i sărută condurul.

— Scoală-te, fătul meu, zise împăratul. Şi voi, sfetnici credincioşi, aduceţi năframa, paloşul, stema şi gonaciul, că lui i se cuvin, pe lângă cea mai frumoasă din fetele mele.

Dar, în clipa când împăratul vroi să binecuvinteze pe noii stăpânitori ai domniei, cerul se întunecă, norii se posomorâră, cutreierând pacea văzduhului. Vânturile porniră bătaie oarbă, făcând una cu pământul copacii neclintiţi de veacuri întregi. Un potop de ploaie se sparse din culmea întunecimii şi împrăştie, care pe unde înnemerea, mulţimea norodului.

Împăratul şi adunarea înmărmuriră; palatul de cleştar se clăti pe temelie; cutremurul zgudui pământul; mesele, jeţurile şi policandrele căzură zdrobite pe pardoseală; oamenii nu se mai cumpăniră pe picioare.

Împăratul, trezit de spaimă şi de mânie, strigă către soră-sa cea mai mare:

— Muiere, ce e asta? Ce-ai făcut cu cheile patimilor? Un' ţi-ai uitat minţile să-ţi fi uitat oasele!

Cuvântul lui se înecă într-un vuiet de cutremur. Geamlâcul şi uşile se zguduiră şi săriră din ţâţâni. Tavanul se crăpă drept în două. Pe uşi şi pe ferestre se năpustiră nişte femei despletite, care vărsau, pe nări şi pe gură, fum

și pară de pucioasă. Răcnind ca fiarele, ele aruncară la pământ pe toți cei de față... Și peste trupurile lor întinseră dansul patimilor...

La o nouă zbuciumare, pământul se despică în două. Palatul de cleștar, trosnind, se porni și se făcu nevăzut într-o prăpastie fără fund.

Mânia, Furia și Nebunia, și după ele altele, plecară vârtej în alte părți ale lumii acesteia.

Iar la urma urmelor, tocmai la coadă, Prostia, rumenă și voinică, se târa mulțumită, de-a înboulea... Dar ce-i păsa?... Ca ea nu era nimenea. Și, la dreptul lui Dumnezeu vorbind, nici una din celelalte, de-atunci și până azi, n-a sălășluit mai fericit în mai multe capete omenești.

Norocul dracului

de Barbu Ștefănescu-Delavrancea

— Ba e noroc!
— Ba nu e noroc!
— Ba e noroc, muiere!
— Ba nu e, mă omule, nu!
— Adică, nu muncesc eu, femeie?
— Ba muncești pentru unul, și noi suntem opt guri, și cu Plăvița, nouă.

Și Plăvița mugi, și patru copii mărunți începură să strige:
— Mi-e foame!

— Și mie mi-e foame!
— Și mie!
— Și mie!

Omul vărsă un ștergar cu mălai în copăița femeii.
— Scutură ștergarul.
— L-am scuturat.
— Copaie plină, copaie pe jumătate, copaie pe sfert, și azi să lingi fundul copăii. Opt guri, opt, și cu Plăvița, nouă!

Și Plăvița, parc-ar fi înțeles, mugi de după casă, mestecând un cocean uscat, iar copiii începură să plângă.

— Că mie mi-e foame!
— Și mie!
— Ba și mie!

Omul se uită lung, se scărpină în cap, băgă ștergarul în sân și plecă zicând:

— Ba e noroc, dar n-am eu noroc.

Iar femeia din prag îi strigă:
— Ba nu e și nu e, omule! Dacă muncești, e, dacă nu muncești, nu e.

Și omul plecă să caute de lucru, dar se tot gândea: "Nu e, zice ea; cum nu e? dacă n-ar fi, n-ar fi lumea cum e. Eu n-am arat, n-am săpat, n-am prășit, n-am plivit ca ceilalți? Ba da, și ogorul meu a ieșit sterp; piatra pe mine m-a bătut; și, rămas numai cu mâinile, muncesc, și nimeni nu mă crede; iar când la măsurătoarea muncii, lucrul meu scade, și făina din copaie scade, și foamea copiilor crește".

Se duse la arendaș.
— Nu e de lucru, omule.
Bătu la ușa popii.
— Nu e de lucru, omule.
Dete pe la un chiabur.
— Am destui argați, omule.
Se opri la cârciumar.
— Pe rachiu, ar fi ceva de săpat.
— Să fie pe mălai.
— Pe mălai nu e.
Și omul, întorcându-se acasă, auzi de departe:
— Mamă, eu nu m-am săturat !
— Nici eu!
— Nici eu!
Și nici Plăvița, care mugea, colindând bătătura uscată, fără firicel de iarbă verde. În prag, muierea:

— Nimic în ștergar?
— Nimic.
— Copaia goală...
— N-am noroc, femeie.

— Nu e minte, omule.

Omul își șterse fruntea de năduşeală cu mâneca cămășii. Ea se uită la el, el se uită la ea. Ea dete din cap, el dete din cap, apoi se duse după casă, își făcu mâna căpătâi și închise ochii. Dar unde să adoarmă? Jos, pământul tare și rece; sus, întuneric adânc; în casă, copiii adorm plângând; în curte Plăvița pufăie pe nări a foame; și el, prigonit de gânduri și de nenoroc. "Dar mâine? Dacă n-oi avea ce scutura în copaie? Ce mă fac mâine? Dumnezeu e sus, e sus, dar nu pe el îl întâmpină muierea în prag și nici nu-i zice: "Opt guri, măi omule, și cu Plăvița nouă! Dumnezeu e sus, dar de n-oi găsi de lucru, de n-oi avea noroc nici mâine, beau câteva rachiuri și mă duc la târg... Ei, și dacă mă duc la târg?... Fie ce-o fi, și să nu mai aud: "Mamă, mi-e foame!" Mă duc la târg și fur... ce-oi putea *fura*"...

Omul tresări. Cine-i zisese:
— Ce să faci, dacă n-ai noroc!
— Tu ești, muiere?
— Eu, socoteam că dormi.
— Ai auzit ceva?
— Ce s-aud?
— Nimic.
Și femeia intră în casă, și omul închise ochii mormăind:

— Ce-o fi să fie!... Să nu mai aud: "Mamă, mi-e foame!" Dar cine i-a zis iar:
— Ce să faci, dacă n-ai noroc!
— Tu ești, femeie?
Întuneric. Nimeni.
— Doar n-o fi dracul! Și omul adormi mormăind:
— Ce-o fi să fie!...
Nu se crăpase bine de ziuă, și o gură mare se auzi:
— A venit cu mălai, mamă, că mi-e foame...
— Și eu nici n-am plecat, zise omul sărind drept în picioare. Și plecă fără să se uite îndărăt. Și tocmai de departe își întoarse capul. Casa i se părea în spate, cu gura căscată, adică cu ușa dată de perete. Ce Dumnezeu sfântul, doar nu s-o fi ținând casa după el! Ș-o luă la picior, iute, mai iute, până la curtea ciocoiului.

— Poate mâine, că azi nu e de lucru.
La taica părintele.
— Poate poimâine, că azi nu e de lucru.
— Mâine, poimâine, zise el oftând, dar astăzi cu ce potolesc eu opt guri și cu a Plăviței nouă? Ei, de-acum la cârciumar, la târg, ș-apoi, ce-o fi să fie, că cu mâna goală nu mă mai întorc acasă!...

La cârciumă arvoni pe Plăvița și-i bău aldămașul: cinci rachiuri unul după altul. Și glonț la târg.

La târg se uită în dreapta, se uită în stânga, la fasole, la pâine, la pește, la pastramă, dar nu fu chip. Toți își cuprindeau marfa cu ochiul. Și negustorii, cum îl vedeau oprindu-se, îl întrebau râzând:

— Ce poftești, nea Sărăcilă?
După ce se învârti toată ziulica, plecă.
— Nici la furat n-am noroc!
Când să treacă ștreaja târgului, un creștin, beat mort, își târa punga după el.

Omul, după ce privi în toate părțile, puse mâna pe pungă, îi rupse băierile, o înfășură în ștergar, o băgă în sân, și la picior. Când ajunse într-o câmpie, întinsă și pustie, vru să-și vadă norocul. Desfăcu ștergarul, întinse gura pungii, ș-odată zvâcni din ea un drac mic, c-o limbuliță de foc ce-o scotea pe gură și pe nări. Omul, speriat, aruncă punga și plecă făcându-și cruce și scuipând îndărăt. Nu făcu însă câțiva pași, și ștergarul din sân începu să se umfle. Scoase repede ștergarul, îl desfăcu și se minună văzând punga pe care o aruncase.

Deschise punga, și dracul, țâști! tremurând limba în gură ca o văpaiță albastră. Omul strânse bine punga la gură, o puse jos și, potrivind călcâiul, îi trase una cu sete, că punga plesni ca o băşică de bou și un foc pâlpâi sub opincă și se stinse, risipind un miros de pucioasă.

Omul răsuflă.
— De-aia a zis cine a zis: să nu furi, că vezi pe dracul!
N-apucă să facă zece pași, și ștergarul iar se umflă. De astă dată îl trecură năduşelile. Scoase ștergarul; îl pipăi. Punga dracului tot în ștergar. O aruncă, cu ștergar cu tot, și o rupse de fugă.

Cum ajunse acasă, toți copiii îi ieșiră înainte.

— Tată, mi-e foame!
— Și mie!
— Și mie! Omul se uită în sân, îngălbeni ca ceara... Punga în sân, ștergarul nu. Și pe când se închina, femeia îl întreba:

— Ce mi te-nchini, mă omule? Ce te uiți în sân? Ce-ai adus copiilor?

— Muiere, zise el, să arzi cuptorul, să-l arzi pân' s-o face roșu, că am să coc patru pite ș-un purcel. Apoi, mai încet: Acu n-ai să scapi, dimon împelițat!

Duduia focul în cuptor. Omul se închina mereu, iar copiii săreau veseli împrejurul mesei, înghițeau cu poftă și ziceau pe rând:

— Patru pite ș-un purceil
— Patru pite ș-un purcel!

Când omul văzu că cuptorul e roșu ca focul, ceru o lopată și goni pe toți de lângă dânsul. Puse punga pe lopată, o vârî binișor până-n fundul cuptorului și o răsturnă, trăgând lopata înapoi. Luă capacul de pământ și-l potrivi în gura cuptorului și se dete la o parte, așteptând sa vadă ce are sa se întâmple.

Nu trecu mult, și-odată s-auzi o pocnitură ca de pușcă. Piatra din creștetul cuptorului sări în sus zbârnâind, și o limbă albastră de foc ieși pe gaură, flutură în văzduh și pieri.

— A plesnit purcelul, strigă un copil.
— Ba vreo șoimană de pită, zise altul. Un miros de pâine caldă se împrăștie în toată curtea.

Femeia zise omului:
— Prea am ars cuptorul, să crap nițel capacul.
— Crapă-l, zise omul, ștergându-și nădușeala și tremurând de frică.

Femeia se uită pe gura cuptorului și zise mirată:
— Vezi dumneata, a fost prea iute.
— Ce să văd, muiere?
— Ce să vezi? S-a copt și purcelul, și pitele.
— S-au copt?...
— Dar ce ai, omule, de-ntrebi așa, ca un copil speriat?
— Nimic!... Și, pipăindu-se, dădu de pungă. Un fior rece îi fulgeră din călcâie și până în creștetul capului. Apoi, văzând pe cel mai mic dintre copii cum se așezase pe vine și sorbea cu lăcomie mirosul cald din gura cuptorului, se uită la nevastă și îi zise:

— Ce-o fi să fie, muiere! S-au copt purcelul și pitele?
— Cum, ce-o fi să fie?! Vezi bine că s-au copt. Și vârând lopata în cuptor scoase purcelul, apoi cele patru pite.
— Omule, dă-mi ștergarul ca să ridic tava.
— L-am pierdut, muiere.
— Cum l-ai pierdut?
— Vezi că ce e al tău se duce și ce e al dracului rămâne.
— Dar asta... ce-o mai fi?

Copiii mâncară, se săturară și adormiră cu fețele în sus, doi pe prispă și cinci în casă.

Omul se dete după casă, puse mâna sub cap și adormi, visând turme de oi, cirezi de vaci, herghelii de cai... Și toate ale lui! Și se făcea că zicea nevestei: "Vezi că e noroc?" Iar ea se facea că-i zice: "Norocul e de la Diavolul".

Se albise luna ca un rotocol de hârtie. O apă de lumină se revărsa de la răsărit. Omul se deșteptă speriat, căci se facea că n-o să-i fie de-a bună până la isprăvit.

"Să mă uit încă o dată în ea, se gândi el, să-l apuc bine pe spiriduș și să-l strâng de gât pân-o plesni."

Scoase punga. Se uită în ea. Ce să vadă? În loc de dimon, bănuți de aur, ce luminau ca jăraticul. Omul, și speriat, și necăjit, aruncă un pumn de bani la răsărit și altul la apus, zicând:

— Duceți-vă dracului, banii dracului! N-apucă bine să sfârșească cuvântul, și zări de la răsărit turme albe și de la apus turme negre ce izvorau din lumină și din neguri ca niște ape crețe și nemărginite. De behăitul lor se deșteptase lumea. Turmele cuprinseră casa, învăluiră curtea, încinseră satul și nu le mai încăpea locul. Un cioban, cu plete lungi și cu căciula ca o căldare, se apropie și zise:

— Să trăiești, jupâne, ale d-tale sunt toate de-aci până unde bate ochiul.

— Ale mele? Nu se poate! Eu n-am după ce bea apă!
— Ale d-tale, răspunse ciobanul, căci stăpânul lor, murind, ne-a zis nouă: "Porniți, unii din răsărit și alții din apus, și la casa unde se vor întâlni turma albă cu turma neagră, alei case să le dăruiți".

Omul uită tot de bucurie și alergă la nevastă.
— Fă muiere, tot ce vezi este al nostru!
— Ei, minunea dracului! zise muierea.
— Minunea cui? Și omul cu noroc și-aduse aminte de pungă și se gândi: "Cum aș scăpa eu de ea și să rămân cu turmele?" Se uită în sân. Punga, acolo, umflată și îndesată cu bănuții de aur pe care îi aruncase el în două părți ale lumii. Și frica, frică, dar omul, om. Ce se socoti el? "Dar dacă aș mai scoate ceva din pungă până să scap de ea?"

Și luă banii, și un pumn îl aruncă spre miazănoapte și altul spre miazăzi. Și din miazănoapte porniră cirezi de vaci, și din miazăzi, herghelii de cai.

Când deschisese ochii n-avea un pumn de mălai, când fu să-i închidă, era cel mai bogat om din lume.

— Asta trebuie să fie norocul: ba furi, ba te dai dracului!... zise norocosul, și îl trecură năduşelile.

— Nu vii în casă, măi creştine de Dumnezeu, că ți-am aşternut aşternut moale şi pernă lângă căpătâi?

— Nu, femeie.
— Apoi, pe-nserate e răcoare, noaptea se lasă frig și dimineața cade brumă. Vino în casă, măi creştine.

— Suflarea oilor e caldă și clopotele berbecilor m-or deştepta înainte de-a cărunți bruma pe deasupra turmelor.

— Atunci să dorm și eu cu tine, bărbate, zise femeia veselă, și-l apucă de mâneca cămeşii.

— Nu, femeie...
— Ba zău așa, bărbate, că ce-avem, șapte guri, nimica toată. Zău așa... să fie cu soț... că ce-a lăsat Dumnezeu fără pereche?

El nu vru. Femeia intră tristă pe ușă, bombănind: "Dar nu mă las, Doamne fereşte, pân' n-or fi cu soț... mai bine paisprezece decât șapte!"

Omul cu noroc se duse după casă, își puse mâna sub cap, închise ochii și începu a se gândi cum să scape de *ăl* din sân. Tot gândindu-se, șopti:

— Am să sap o groapă adâncă, adâncă. Și din întuneric auzi:
— Adânc... adânc...
— Tu ești, muiere? întrebă omul speriat. În cireadă unele vaci mișcară clopotele: ting-tang-tâng.
— E clopotul vacilor.

Închise ochii.
— Și după ce-oi săpa o groapă adâncă, adâncă, am s-o arunc în fund, în fund, ș-am să pun tot pământul peste ea, peste ea...

Din întuneric se auzi:
— Peste ea, peste ea...
— Tu ești, femeie? întrebă omul sărind în sus. Nimeni nu-i răspunse. Din turma neagră se auzi: bea, beaaa.
— E behăitul oilor... Omul cu noroc luă cazmaua, sapa și lopata și se duse după coșar. Măsură ce măsură, apoi începu să sape. Toată noaptea săpă și aruncă pământul. Pân' la genunchi, pân' la brâu, pân' la umăr. Până a doua zi de dimineață, când veni muierea după el, groapa îi trecuse de cap cu trei palme. Curgea năduşeala din el ca dintr-un burete stors și izbea mereu pământul umed, ce se desfăcea felii mari și lucioase.

— Ce faci, omule? întrebă femeia mirată.
— Sap groapă Dracului, răspunse el fără să ridice ochii.
— Toată noaptea n-ai dormit...
— Toată noaptea n-am dormit...
— Nu te culci?
— Nu mi-e somn...
— Nu-mbuci ceva?
— Nu mi-e foame...
— Un pahar de vin?
— Nu mi-e sete...
— Dar ce faci, mă omule?
— Sap groapă Dracului, răspunse el necăjit, și înfipse cazmaua atât de înverşunat, încât intră în pământ c-o

palmă peste limba de fier.

Femeia plecă închinându-se.
— Să te ferească Dumnezeu de prea mult noroc! Şi omul, încet-încet, se ducea în pământ. Pe seară, femeia se plecă pe groapă şi strigă:

— Hei, omule, nu vrei nimic?
— Să baţi un ţărus unde ai tu călcâiul drept, de ţărus să legi o frânghie, frânghia s-o dai în groapă şi mâine până-n zori să frigi un berbec şi să iei o botă cu vin, c-am să mănânc tot berbecul şi să beau tot vinul dintr-o sorbitură.

Glasul lui ieşea ca dintr-un puţ adânc. Femeia bătu un ţăruş, legă de ţăruş o funie, dădu cu piciorul funia în groapă, apoi plecă să îngrijească de vin şi de berbec.

Se înnoptă şi nu se mai auzi nimic pe nicăieri. O umbră ieşi din groapă. Câinii începură a urla. Omul cu noroc se lăsă pe brânci şi privi în fundul gropii. Adânc, întuneric. Trase funia. Vârî mâna în sân. Aruncă punga şi ascultă... banii sunară.

Omul începu s-arunce pământ. Din fund se auzi strigând:
— Mai încet, ce-ai cu norocul tău? Omul, speriat, aruncă mereu. Din fund s-auzi râzând:
— Ha, ha, să nu cazi şi tu! Omul căzu pe spate, se sculă repede şi aruncă, aruncă, până nu se mai auzi nimic. La răvărsatul zorilor umpluse groapa. Omul plecă urechea pe mormântul adânc şi auzi întunecat un plâns şi un râs năbuşit, ca de pe altă lume. Atunci se repezi vesel în casă.

— Mi-e foame, mi-e sete, mi-e somn! Femeia aduse berbecul şi bota cu vin.
— Sa mănânci, să bei şi să dormi, bărbate, dar să ştii că şapte guri e nimica toată, eu vreau cu soţ, mai bine paisprezece decât şapte!

El luă un picior de berbec, îl aduse la gură, dar se opri. Se pipăi. Punga-n sân! Încremeni cu berbecul la gură.

— Nu mănânci, măi omule?! zise femeia dându-i ghes.
— Nu mi-e foame!
— Nu bei?
— Nu mi-e sete!
— Culcă-te niţel.

— Nu mi-e somn!
— Ah! ce norocul dracului! zise femeia închinându-se.
— De unde ştii? întrebă omul scos din fire. Şi se sculă de la masă şi plecă ca o vijelie pe uşă afară.

După ce se descurcă din turmele, cirezile şi hergheliile sale, se gândi, apucând spre biserică: "În foc nu, în groapă nu, am s-o azvârl în altar, doar de-o plesni fierea într-însul". Dar cum puse mâna pe uşa bisericii, se opri tremurând. Cine îl înhăţase de păr şi-l trăgea înapoi? Se uită în toate părţile... Nimeni!

— Cine m-o fi oprind, strigă omul, *ăl* din pungă, sau *ăl* din biserică?

Se întoarse şi apucă câmpii, neştiind încotro s-apuce. Şi-i era foame, şi-i era sete, şi-i era somn, şi se tot ducea prigonit de norocul din sân.

Hei, departe, întâlni în mijlocul drumului un cerşetor.
— Moşule, zise omul, ia uită-te la mine.
Moşul îşi ridică sprâncenele cu mâinile şi se uită lung. Omul cu noroc scoase punga din sân. Şi aruncă un bănuţ de aur la răsărit şi altul la apus. Într-o clipă, de la răsărit veni o oaie albă ca zăpada, iar de la apus, o oaie neagră ca tăciunele.

— Vrei tu, moşule, să-ţi dau ţie punga asta?
— Cum de nu, taică, cum de nu?!
Moşul luă punga. Vărsă bănuţii de aur în mână şi aruncă un pumn la răsărit şi altul la apus. La răsărit şi la apus se încolăci două fulgere ca doi balauri, şi cu fulgerele pieriră şi oaia albă, şi oaia neagră.

Cerşetorul, speriat, se închină şi zise, lăsându-şi sprâncenele pe ochi:

— Piei, demone, bătu-te-ar crucea!
— Moşule, strigă omul cu noroc, la tine e punga?
— Nu, ducă-s-ar în pustii!
— E la mine-n sân, răspunse omul, şi începu să fugă.

Tălpile-i crăpaseră de fugă, când dete de o apă repede. Deznădăjduit, îşi făcu vânt şi se aruncă cu capul în jos, în mijlocul ei. La un stânjen mai la vale, apa îl aruncă în sus. Şi pluti ca o băşică umflată.

— Nici să mă înec n-am parte!

Rupt de osteneală, sângerat de drum, înfricoşat de noroc, se întoarse la cârciuma din satul lui. Cum intră pe uşă, bărbaţii îşi scoaseră căciulile, femeile se ploconiră şi un bătrân îi zise:

— Cu sănătate şi noroc!
— Cu sănătate da, dar norocul... ducă-se dracului! răspunse omul, şi ceru o oca de vin.

Cum puse gura pe oală, o sorbi până-n fund, fără a se uita la ceilalţi, care îl priveau cu smerenie, ca pe cel mai bogat om din lume. Mai ceru încă o oca şi o bău şi pe-aia pe nerăsuflate.

— Dă la oameni să bea, să bea cât or vrea.
— Noroc! zise o femeie bătrână.
— Muiere, ducă-se dracului norocul! strigă el, privind-o cu nişte ochi roşii că parc-ar fi picurat sânge din ei.

Şi bău, şi bău, şi bău. Abia îl mai ţineau picioarele. Trânti căciula, aruncă zăbunul, scoase punga din sân, îi lărgi gura ş-o puse pe tarabă. Bănuţii de aur sclipeau parc-ar fi fost vii.

— Iacă, zise el râzând cu hohote, s-o bem toată... Un flăcău se apropie de pungă.

— Uf! ce frumos clipesc, parcă sunt ochi de fată mare!
— Aş! mormăi o bătrână cocoşată, banii sunt ochii dracului.
— De unde ştii? întrebă repede omul cu noroc, scăpând oala cu vin de la gură. Să-mi dea rachiu, o oca de rachiu, mie şi babei, că baba-i calul dracului!

— De unde ştii? zise baba, şi din buzele ei negre scoase, ca o gheară de pisică, un dinte ascuţit.

Şi bău, şi bău, şi începu să cânte, să dea chiote, să joace, până odată se opri şi privi lung la roata dimprejurul lui. Îi ardea capul.

— Măi oameni buni, zise el, aducând mâna la brâu, ştiţi voi una? Să te ferească Dumnezeu de noroc!

— Aş! ce vorbă! răspunseră toţi odată.
— Măi oameni buni, ştiţi voi una? Eu de-oi vrea să mă înec nu pot, că plutesc ca o băşică!

— Ei, aş!
— Măi oameni buni, ştiţi voi una? Eu de-oi vrea să-mi tai beregata nu pot, că nu intră cuţitul!

— Ei, aş!
— Să vedem! zise baba cocoşată, desfăcând o gură pân' la urechi.
Omul trase cuţitul din brâu şi se izbi în beregată. Cuţitul intră ca într-o cârpă, de colo până dincolo. Sângele gâlgâi şi omul căzu, lung şi greu, ca un buştean.

Toţi înmărmuriră. Uşa prăvăliei se deschise şi se închise fără să fi ieşit nimeni. Afară s-auzi un râs ascuţit: "Hi, hi, hi!". Apoi, un glas:

— Unde e punga?
Toţi îngălbeniră şi începură a se închina, şoptindu-şi speriaţi:
— Cine-a fi râs?
— Unde-a fi punga?
— Era aci şi ne pieri din ochi...
— Dar baba unde e?
— Care babă?
— A cu un dinte în gură şi cu cocoaşă în spinare?
— Eu am văzut-o — zise un flăcău, şi-i clănţăneau dinţii de frică — a intrat în perete parc-ar fi sorbit-o o vultoare!

Un bătrân trase cuţitul din gâtul omului.
— E rece ca gheaţa.
— A scăpat de noroc.
— Şi cui rămân toate bogăţiile lui?
— Altora.
— Ce, nu ştiţi, zise un moş cu barba până-n brâu, nu ştiţi că nimeni nu are noroc pentru el? Norocul e al dracului: îţi vine ţie ca să folosească altora...

Ş-a plâns muierea pe bărbatul său. Dar cu atâtea turme, şi cirezi, şi herghelii curând s-a mângâiat. Şi nu s-a lăsat până n-a ajuns de la şapte la paisprezece, că decât fără soţ... mai bine paisprezece decât şapte...

I.L. Caragiale

(1852-1912)

Poveste

de Ion Luca Caragiale

IMITAŢIE

A fost odată un împărat ş-o împărătească, care aveau trei feciori: ăl mai mare să fi avut şapte anişori, ăl mijlociu vreo şase şi Prâslea vreo patru. Şi erau frumoşi şi cuminţi de-ţi era mai mare dragul să-i vezi.

Odată, împăratul pleacă la vânat după fiare cu o sumedenie de curteni; şi merg ei cât merg călări pân păduri, pân munţi, şi numa într-o livede răcoroasă, când se opresc să mai răsufle caii de atâta urcuş, aud nişte miorlăituri, să fi zis că e vreun cotoi sălbatic, ori cine ştie ce lighioană.

Au început să sforăie caii şi să-şi ciulească urechile înspre partea de unde venea zgomotul. Împăratul zice: "Ce să fie?" că nu se vedea nici o mişcare în iarba înaltă a pajiştii şi miorlăiturile îi dedeau zor înainte.

Un curtean tânăr, mai îndrăzneţ, zice: "Nu daţi drumul câinilor!", sare jos de pe cal şi, pâş-pâş pân iarbă, merge binişor cu arcul gata către locul bănuit. Aproape de tot, se opreşte şi-ntinde arcul. Altă miorlăitură... Trage, săgeata vâjâie şi se pierde în desişul ierbii care se clatină din vârf... Altă miorlăitură tot pe loc. În sfârşit, vânătorul mai face un pas, doi, se uită bine, şi rămâne încremenit.

În iarbă, la un loc bătătorit într-adins, o copăiţă şi în copăiţă un copilaş - el miorlăia aşa. Cine-l lăpădase tocmai aci? Norocul lui... A vrut el împăratul să meargă-nainte la vânat, că la asta plecase, da unde a fost chip de ţipetele broscoiului, că făcea o gălăgie, un tărăboi de nu-l încăpea pădurea.

Aşa, zice întâiul sfetnic, ăla era un prieten vechi şi bun al împăratului:

– Măria-ta şi boieri dumneavoastră, eu zic să ne mulţumim cu atâta pe ziua de astăzi. Hai să ne întoarcem acasă, să dăm poşândicul ăsta pe mâna unei femei, că cu aşa trâmbiţă nu mai întâlnim noi vânat cât om umbla.

S-au întors cu copilul încet la pas, şi, ori de osteneală că ţipase, ori de zăngănitul armelor, ori de legănătura mersului domol călare, copilul a adormit în braţele sfetnicului, care i-a cântat tot drumul.

În sfârşit, ce s-o mai lungim degeaba! pune-te biata împărătească, biată să nu fie! cu cucoanele din casă, ia-l pe copil, desfaşă-l, spală-o - că era fetiţă - premeneşte-o, aleargă de-i caută sân... mă rog, toate celea multe câte trebuiesc la un pui de om. Şi feciorii împăratului, bucuria lor, că aveau acuma o păpuşe vie să se joace cu ea!

Hrănită, îngrijită, alintată ca o fată de împărat, cum nu era să crească bine? Creştea mare şi frumoasă, dar frumoasă, nu aşa - frumoasă! Au crescut feciorii şi fata până a ajuns ca de vreo optsprezece ani şi ei care de câţi era.

O iubeau împărăteasa şi împăratul pe fată de-o pierdeau din ochi, cât era de mlădioasă când umbla de colo până colo pe covoarele moi, de nu s-auzea păşind, şi cu trandafirii în păr şi râdea de toate celea, parcă era, când s-arăta în faţa bătrâneţilor lor, ca un luceafăr strălucitor şi vesel în faţa unui drumeţ ostenit.

Şi erau toţi fericiţi. Da numa, ce să se pomenească odată împăratul şi-mpărăteasa, tocmai când şedeau amândoi de vorbă şi puneau la cale că ce rost să-i facă fetii ăsteia, să-i găsească un voinic, un om de neam pe potriva ei, ca fată de suflet a unei case împărăteşti - ce să se pomenească? Vine feciorul ăl mai mare şi zice cu glas tremurat:

– Măriile Voastre, taică şi maică, vă sărut mâinile, vreau să vă spui o vorba şi să vă fac o rugăciune mare!

Zice împăratul:

– Ce e fătul meu? Spune.

Băiatul zice:

– Sărut mâinile măriilor-voastre, am venit... să îndrăznesc... dacă nu vă e cu supărare... să-mi daţi mie pe Ileana de nevastă... că... mi-e dragă şi fără ea nu pot trăi.

Împăratul răspunde:

– Fătul meu, asta nu se poate. Eşti fecior de împărat şi ai să fii împărat. Nici inima ta n-are voie să bată cum îi place şi nici tu n-ai voie s-o asculţi cum bate. Dacă vrei s-o iei pe Ileana, lapădă-te de tronu-mpărătesc, pe care ar fi să mi-l moşteneşti tu când o vrea Dumnezeu să mă cheme de aici; lapădă-te de tron, şi atunci, rămâneţi: tu bărbatul Ileanii şi frate-tău ăl mijlociu împărat pe bun drept în locul tău la vremea ta. Gândeşte-te bine toată noaptea şi mâine să-mi dai răspunsul!

Dar când a zis vorbele astea, împăratul s-a posomorât rău de tot - adică: să nu te socoteşti că-i glumă ce-ţi spui eu. A plecat tânărul pe gânduri. N-apucă împăratul să se întoarcă spre împărătească, s-o întrebe ce zice de asta, şi iacătă feciorul ăl mijlociu intră, se închină pân' la pământ, sărută mâna tatii şi mamii şi zice:

– Taică şi maică, măriile-voastre, am venit să vă fac o rugăciune: eu vreau să mă însor şi vă rog să-mi daţi pe Ileana, că fără Ileana eu mor.

– Fătul meu, zice împăratul supărat, asta nu se poate.

– De ce, măria-ta?

– De ce, de ce... Uite pentru că nu vreau eu! zise împăratul restit. Ieşi afară! ieşi, că se întâmplă nu ştiu ce!

– Ai văzut, măria-ta? zise împărăteasa, după ce a plecat flăcăul mâhnit.

– Am văzut, răspunse împăratul încruntat.

– E un lucru mare, măria-ta, zice împărăteasa, şi încă mie mi-e frică şi de altceva.

Şi cum zice vorba asta, hop şi Prâslea, de douăzeci şi doi de ani, de-abia cu câteva tuleie în bărbie, iar: "Ileana şi Ileana, că de unde nu, îmi fac seama singur" şi începe să plângă şi să cază în genunchi la părinţi, că -i era mai mare milă mă-sii de el.

Se scoală împăratul necăjit foc şi şart! o palmă lui Prâslea de a răsunat tot palatul:

– Ieşi afară, mucosule!

Plânse Prâslea şi fugi! Împărăteasa plânge, şi împăratul turbat trimete să cheme numaidecât pe întâiul sfetnic. Cum soseşte bătrânul, împăratu-i spune tot.

– Măria-ta, zice sfetnicul, nu trebuie să te superi aşa de tare. Cine n-a trecut prin asta? La tinereţe e boală cu leac, să-i trimetem pe copii să se plimbe pân lume un an; un an să n-aibă voie nici unul să puie piciorul pe pământul împărăţiei noastre, şi peste un an să mai vorbim: boală trecătoare. Ochii cari nu se văd se uită.

Împăratul chemă pe unul câte unul dintre feciori, şi fiecăruia le spuse porunca hotărâtă, scurt şi apăsat, aşa că nu mai era chip să mai zică băiatul nici cârc.

– Ai înţeles?

– Am înţeles, măria-ta!

Şi au sărutat fiecare mâna taichii şi maichii şi şi-au luat rămas bun de la Ileana, şi-au plecat tustrei călări tot uitându-se-napoi, cât au putut să mai vază, cum fluturau în vârful turnului, de departe, două năframe albe. S-au despărţit la răspântie şi au apucat care pe unde.

Au umblat ei cât au umblat, aşa hoinari, multă vreme pân lumea largă de colo până colo, şi ce să vezi? Când mai erau vreo trei luni până să li se împlinească termenul, ajung ei, fără să se caute, într-un târg mare, unde se ţinea iarmaroc vestit odată la zece ani. Şi ţinea iarmarocul ăsta o sută de zile în cap. Se strângeau acolo la vreme toate bogăţiile de mărfuri din patru părţi ale lumii, bunătăţile şi leacurile pământului, şi minunile iscodeniilor toate, şi comedii şi solomonii, ghicitori, cântăreţi şi panglicari şi paiaţele ăi mai dântâi: veneau toţi să-şi arate care mai de care meşteşugul... şi lume... lume de toate neamurile şi limbile din depărtări.

Umblând aşa pân iarmaroc, feciorul nostru ăl mai mare dă peste un negustor care vindea un plocat frumos cu părul creţ şi dulce ca mătasea porumbului fraged. Plocatul cela era vrăjit, că cine şede pe el, până să stingă o scânteie, ajungea unde gândea. Ce mai încape tocmeală multă? - l-a cumpărat.

Tot în vremea asta, al doilea frate găseşte pe un pusnic de la Sfântul Munte, ori de unde o fi fost, care vindea o iconiţă făcătoare de minuni a Maichii Precistii, şi iconiţa aceea avea puterea că cine ar fi fost pe moarte, dacă o atingea cu credinţă de buze, îi trecea boala şi se ridica-n picioare bun zdravăn, parcă nu l-ar fi fost durut în călcâie măcar.

– Câte parale?

– Atâtea.

– Poftim.

A luat iconiţa şi-a plecat.

La o înghesuială nerăzbită, cum e la orice iarmaroc, iacă se întâlnesc cei doi fraţi şi nu le vine să crează ochilor, şi se iau în braţe – că pasămite îşi tăinuise unul altuia şiretenia de-acasă. Când să-şi spuie câte toate le văzuseră şi cât li e dor de maica şi de taica de-acasă, iacătă un zgomot grozav: un tânăr alerga pân iarmaroc plângând şi căutând cai să zboare ca vântul şi ca gândul că el trebuie numaidecât să plece acasă. Fuga şi ei, să vază şi ei. Când colo era chiar Prâslea. Cum îi vede dă un ţipăt:

- O, fraţii mei iubiţi, ia uitaţi-vă în oglinda asta, gândiţi-vă la părinţii noştri acasă şi să vedeţi grozăvie!

Doamne! Doamne! ce să facem?

Şi cum se uită ei în oglindă şi se gândesc casă, ce să le vază ochii? Văd aievea pe Ileana culcată-n pat cu părul despletit, albă cum îi varul, cu ochii ca sticla duşi în fundul capului fără o rază de viaţă – broboane mari de sudoare pe frunte – stârlici la-ncheietura mâinilor încucişate pe piept – şi sughite rar – sfetnicul bătrân îi ţine lumânarea, şi mitropolitul în sfită de aur s-apleacă şi apropie de buzele ei fripte lingurinţa cu grijanie; şi la o parte şi alta a patului, în genunchi, plâng înfundat împăratul şi împărăteasa cu capetele lor bătrâne pe picioarele răcite ale bietei fete...

Repede, flăcăi! toţi pe plocat...

Au ajuns...

Iconiţa la buzele moartei...

Se mişcă fata... clipeşte din ochi... îşi ridică mâna la frunte... îşi dă frumos părul într-o parte... zâmbeşte... se scoală...

E sănătoasă... sărută pe parinţii şi pe fraţii ei, şi începe iar să râză ca mai înainte şi să umble de colo până colo; fuge în grădină, taie trandafiri, şi-i pune în păr şi spune la copilării şi râde de parcă s-a sculat o ciocârlie din somn şi-şi cântă cântecul de dimineaţă.

A pus împăratul să clădească o biserică mândră cum nu mai fusese până atunci în toată împărăţia, spre lauda Fecioarei, care făcuse o aşa minune. Şi a mâncat şi băut la sărbători mari trei săptămâni lume după lume, pe socoteala curţii împărăteşti.

Acu, toate bune: fata a scăpat; să fie sănătoasă, să trăiască, şi Maica Domnului buna, care a păzit-o, să-i dea noroc... Da... fata ca fata; ce te faci cu flăcăii? că de a doua zi au început iar să vie unul câte unul la împăratul să-şi spuie păsul.

Cui s-o dea?

Care are mai mult drept s-o ia?

Fără oglindă n-ar fi văzut-o în ce hal era şi n-ar fi îndrăznit să calce porunca împăratului, să vie înainte de termen.

Fără plocat, n-ar fi sosit la vreme.

Fără iconiţă ar fi dus-o toţi la groapă.

Au stat seara la sfat împăratul, împărăteasa şi sfetnicul cel bătrân, şi până-ntr-un târziu n-au putut să se înţeleagă cei doi bătrâni cuminţi, cui trebuie dată fata: ba unuia, ba altuia, ba lui Prâslea; ba să se tragă sorţi, norocul s-aleagă!

Împărăteasa, dacă văzu şi văzu că nu se mai isprăveşte vorba şi ea cam picotea de somn, zice:

"Doamne! măria-ta, cum sunteţi dumneavoastră bărbaţii! vă pricepeţi la împrejurări mari, şi la ale mici vă pierdeţi cumpătul şi rostul... Război mare să fi fost de făcut şi pâna acum îl puneaţi la cale. Stau şi v-ascult de-atâta amar de vreme... am căscat de mi-a trosnit fălcile. Ce mai tura-vura... vorbă lungă degeaba? iacă, o s-o ia ăl de l-o iubi fata, că dreptul lui e!"

– Ei? întreabă cine a ascultat povestea, care dintre flăcăi a luat-o pe Ileana?

– Nu ştii dumneata, răspunde povestitorul, cum se isprăvesc toate poveştile cu trei feţi-logofeţi? Pe cine era să iubească fata?... pe Prâslea.

– Dar ceilalţi cum au rămas?

– Au rămas destul de bine. Ăl mare a rămas cu topuzu-mpărătesc; ăl mijlociu cu iconiţa... Puţin lucru e să împărăţeşti? Nu-i destul să nu mori niciodată? Dar era şi drept să fie a lui Prâslea, pentru că el dacă nu o lua pe Ileana, rămânea cu oglinda, şi s-ar fi tot uitat în ea, ar fi văzut-o pe fată mereu cu altu-n braţe şi s-ar fi prăpădit băiatul... Şi dacă se prăpădea el, se prăpădea şi fata, se prăpădea şi mă-sa, împărăteasa, care tot pe el îl iubea mai mult, că era Prâslea, şi ar fi fost mai mare păcatul să se întâmple atâtea nenorociri pentru o biată dragoste de tinereţe.

Mamă...

de Ion Luca Caragiale

A fost odată un împărat şi o-mpărătească sănătoşi şi voinici, dar tot mâhniţi, fiindcă de aproape zece ani, de când se luaseră, duceau degeaba dorul unui copil măcar.

Venind vremea să plece împăratul la război departe, cum trebuie să se-ntâmple orcărui împărat într-o poveste, după ce şi-a sărutat soţia, i-a zis:

— Măria-ta, eu acuma plec şi numa Cel-de-sus ştie când m-oi întoarce. Să te găsesc sănătoasă! Dar să ştii că la-ntoarcere trebuie să găsesc şi copil în casă; de unde nu, pâine şi sare cu mine nu mai mănânci!

Pe urmă a-ncălecat şi a plecat cu oştile.

A trecut de la astea o lună... au trecut trei... cinci... aproape nouă — suna a pace — şi nici un semn.

De grijă şi de supărare, sta biata împărăteasa în odaia ei, fără să mai vază pe nimini decât pe o bătrână credincioasă, care o crescuse pe ea de mică, de când rămăsese fară mamă; sta închisă cu bătrâna, ofta şi se jelea... Ce o să se facă ea când o da cu ochii de soţul ei?

Văzând că se prăpădeşte de atâta inimă rea, i s-a făcut bătrânei milă, şi s-a gândit cum i-ar mai risipi gândurile negre. Şi aşa, într-o zi, pe la scăpătatul soarelui, a luat-o, şi amândouă, îmbrăcate ca nişte cocoane de rând, să nu le cunoască nimini, s-au dus la plimbare într-o pădure.

Acolo umblând ele încet, duse pe gânduri, iată că găsesc o ţigăncuţă zdrenţeroasă şi lihnită, stând jos pe o buturugă în acea singurătate, cu un dănciuc aproape gol în braţe... îi dedea ţâţă; el sugea şi ea plângea.

— De ce plângi, fetico? a-ntrebat-o bătrâna.

— Cum să nu plâng, coconiţă?... M-a amăgit hoţul, şi după ce şi-a bătut joc de mine, a fugit în lume şi m-a lăsat să umblu aşa, gonită de la părinţi, cu pruncu-n braţe!... Nu mai mă ţin picioarele de nemâncată... şi pruncul nu vrea să ştie — cere... Şi n-am încai inimă să-mi fac seama singură: să-l omor şi pe el şi să mă omor şi pe mine... că dă Dumnezeu prunci cui nu-i trebuie, la o păcătoasă ca mine, şi la cine trebuie nu-i dă!

Împărăteasa a oftat adânc auzind vorbele astea atât de duioase.

— E băiat? a-ntrebat cocoana a bătrână.

— Băiat, săru' mâna!

— De câte luni?

— La noapte e de zece zile.

Bătrâna sta la gânduri o clipă şi, pe urmă, zice:

— Fetico, eşti tu cuminte?

— N-am fost pân-acuma, coconiţă, sâru' mâna; da de-acu-ncolo, să fie ea a dracului care o mai...

De prisos să ne mai lungim la povestit cu de-amănuntul toate... Destul să spunem că, peste un an de la plecare, întorcându-se împăratul biruitor de la război, a găsit acasă mare mulţumire: cocon împărătesc de trei luni în vârstă, dar crescut cât unul de un an... şi doica, o mândreţe de fată oacheşe, îmbrăcată numa-n mătăsării, ca orce doică de cocon împărătesc... şi sânul!... şi s-a bucurat foarte mult împăratul despre toate.

S-a făcut botez cu paradă mare şi s-a-nveselit norodul întreg, că, firește, soarta împărăţiilor este legată de a împăraţilor — şi l-au botezat Florea-voievod.

Creştea voinicelul, şi nu mai putea o lume după el, că, ce-i drept, mare minune de băiat! iar doica, la care mulţi se uitau lung, le spunea:

— Ia, nu vă mai uitaţi aşa, parcă n-aţi mai văzut copil! să nu mi-l deochiaţi!

Când a ajuns băiatul la vreo şase anişori, împăratul a-nsărcinat pe un curtean de credinţă să-l înveţe mânuirea armelor, călăria, înotatul, jocurile felurite şi cântarea din harfă şi din gură — în sfârşit toate câte trebuiesc pentru desăvârşirea unui tânăr care va să-mpărăţească.

Doica, iubind foarte pe băiat, îl însoţea mereu la ceasurile de-nvăţătură; astfel, învăţătorul, care preţuia şi el mult pe şcolarul său aşa de deştept şi cu frumoase apucături vitejeşti, văzând-o zi cu zi, a ajuns să o placă atâta, încât, a răbdat cât a răbdat, până n-a mai putut, şi a cerut-o în căsătorie; iar dânsa plăcându-l asemenea, că era om de seamă şi mândru, şi-l vedea că ţine şi el mult la băiat, bucuroasă l-a luat.

Și i-au cununat chiar împăratul cu împărăteasa, dându-le mare cinste și daruri scumpe.

Când a intrat în biserică mireasa — gătită de nună-sa sub ochii nunului — cu flori și beteală de aur în păru-i negru, cu chipul și trupul, și cu zâmbetul și mersul acelea, pășind așa de cuminte, nici îndrăzneață, dar nici sfioasă — a rămas toată lumea-ncremenită, nu altceva, că-n adevăr era o arătare.

Mai mulțumit ca oricine de această căsătorie a fost tânărul Florea-voievod; el îi iubea mult, și pe mama-doica și pe învățătorul lui; avea și de ce: și ei îl iubeau pe el destul.

Când îl vedeau aruncându-se pe cal sălbatec prins de coamă-n fuga mare, și când se-ntorcea cu calul, adineaori nebun, acu domolit și plin de spumă; când îl vedeau săgetând rândunica din zbor; când îl auzeau, pe urmă, cântând din gură și cu harfa, de te sfințea — amândoi soții nu mai puteau de mândrie, îl luau în brațe și-l sărutau, și femeia zicea:

— Mulți feciori de-mpărat or mai fi, da ca și ăsta al nostru, nu mai crez altul!... s-a isprăvit!

Au trăit ei așa cu toții, la curte, în bună pace, liniștiți și fericiți, fiecare cu partea și gândul lui, pân-a-mplinit Florea-voievod douăzeci și doi de ani — un flăcău ca un brad.

Dar într-o zi, iată că vine de la palat curteanul, învățătorul lui, acasă, și zice vesel:

— Știi tu un lucru, dragă nevastă?

— Știu, dacă mi-ei spune...

— S-a hotărât! îl însurăm pe Florea...

— Pe băiatul nostru?... cum asta?

— Ei! cum!... iac-așa, cum se-nsoară toți flăcăii.

— Cine-l însoară?

— Ei cine!... împăratul și împărăteasa.

— Cu cine?

— Cu fata unui crai vecin.

— Asta nu se poate! auzi? coșcogea fecior de-mpărat să ia o fată de crai... Asta nu se poate!

— De ce nu?

— Fiindcă trebuie să ia fată tot de-mpărat, pe potriva lui... Nu! asta nu se poate, în ruptul capului!

— Dar bine, femeie, dacă așa au hotărât părinții lui?...

— Or fi hotărât ei... Dar eu?... eu unde sunt?

Și repede s-a gătit și-nvăpăiată s-a dus la palat să dea ochi cu împăratul și cu-mpărăteasa, să-i întrebe: cum se poate, fără știrea și a ei, care l-a crescut pe băiat, să hotărască dânșii așa de soarta lui? și, răspicat, le-a spus că Florică al ei nu poate lua pe orcine, că lui Florică al ei trebuie pe puțin o fată de-mpărat; de unde nu, nu trebuie! că, slava domnului! tânăr e, frumos e, voinic e, fecior de-mpărat mare e! Are vreme să mai aștepte pân-o găsi una pe potriva lui.

Împăratul a zis una, împărăteasa două, doica nouă... au început să se-ntețească femeile la vorbă, și din vorbă la-mpunsături, și de-acolea, ceartă la toartă... împărăteasa, supărată de-atâta tevatură, ca s-o taie scurt, zice:

— În sfârșit, așa a hotărât politica măriei-sale împăratului, așa am hotărât eu — așa trebuie să se facă! destulă vorbă!

— Ba, nu!

— Ba, da!

Doica, înfierbântată grozav, a țipat o dată, ah! și a leșinat.

Sări, toți... O descheie la sân și dă-i cu oțet de trandafir. Vine și Florea:

— Mamă-doică!

Și-ncepe să se vaite ca un copil mic și să se bată cu pumnii-n cap:

— A răpus-o pe mama-doica!... Aoleu!... nu mai e de rană!

Împărăteasa — leșină și ea.

Împăratul, strașnic de turburat de toate astea, strigă:

— Eu stric, că m-apuc să vorbesc politică cu niște femei nebune!

Împărăteasa se deșteaptă și pleacă foarte mâhnită de asemenea cuvinte.

Se deșteaptă și doica; se uită la-mpăratul și, lovindu-se cu pumnul peste sânul gol, începe să se bocească

flăcăului:

— Nu se poate, maică! nu voi, maică, moartă tăiată! Nu te dau, Florică, decât după fată pe potriva ta! Să nu mă faci de rușine, Florică mamă, că mă omor!

Florică o mângâie plângând și zice:

— Nu, mamă, nu! fără voia ta nu fac nimica!

Împăratul, ținând și el foarte mult la doică și auzind și vorbele băiatului, nu s-a-ndurat să le strice hatârul, și le-a zis:

— Dacă nu vreți voi, bine!

S-a făcut război pentru asta; căci craiul vecin, care avusese făgăduială de căsătorie pentru fiică-sa, n-a putut suferi o astfel de nesocotire. Războiul s-a sfârșit, ca toate războaiele, cu pace. Iar peste un an, plimbându-se pe la curțile din lume, Florea-voievod, însoțit de doica și de-nvățătorul lui, s-a dat în dragoste — că era ochios — cu o tânără vestită de frumoasă, fata unui împărat, mai mare chiar decât tatăl lui; și numaidecât între cele două curți s-a pus la cale căsătoria.

Când s-a făcut nunta aceea strălucită cu mari petreceri în grădinile-mpărătești, toată lumea s-a-nveselit; dar mai mult ca toți, doica.

A privit lung la mire și mireasă, cum se plimbau prin grădină, încet, strâns alături, șoptindu-și unul altuia cine știe ce nimicuri tinerești, i-a arătat soțului ei și, strălucindu-i ochii de mulțumire, a zis:

— Așa da, Floric-al mamei! așa-nțeleg și eu!... Să ia fiecare pe potriva lui!... așa trebuie!

Nicolae Filimon

(1819-1865)

Omul de piatră

Nicolae Filimon, în Țăranul român, an I, 1862, nr. 34, p. 271-272, semnat: N. Ph.

A fost odată un împărat și o împărătească, amîndoi tineri și frumoși, dar nu făceau copii.

Într-o zi, veni la împăratul un arap buzat și-i zise:

— Să trăiești, luminate împărate! Am, auzit că împărăteasa nu face copii și am adus buruieni pe care, cum le-o bea, rămîne grea.

Împăratul luă buruienile de la arap și porunci să-i dea cal împărătesc și un rînd de haine de aur ce-ți lua vederile de frumusețe, apoi chemă pe împărăteasa și-i dete buruienile să le fiarbă și să le bea. Împărăteasa chemă pe bucătăreasă și-i dete buruienile să le fiarbă, fără să-i spuie de ce treabă sunt. Bucătăreasa, neștiind puterea lor, gustă dintr-însele și apoi le duse împărătesei să le bea. Nu trecu mult timp la mijloc și rămase grea împărăteasa și bucătăreasa. Iar cînd veni vremea, născură amîndouă cîte un coconaș mai frumos decît tot ce este frumos pe lumea aceasta, și le puse nume unuia Dafin și altuia Afin.

Într-o zi, împăratul plecă la bătălie și, lăsînd pe fiul său în locu-i, îi dete o mulțime de chei în mînă și-i zise:

— Fiule, în toate casele ce se deschid cu aceste chei să intri, iar în casa ce se deschide cu cheia de aur să nu-ți calce piciorul, căci nu va fi bine de tine.

Cum plecă împăratul din oraș, fiul sau intră prin toate casele și văzu o mulțime de pietre nestimate foarte frumoase, dar nu-i plăcu nici una dintr-însele; în cele din urmă, ajunse și la casa ce se deschidea cu cheia de aur, stătu puțin înaintea ușei, se gîndi la porunca ce-i dedese tată-său, dar biruindu-l nerăbdarea, intră înlăuntru și văzu un ochean de sticlă. Se uită prin el și văzu un palat cu totul și cu totul de aur, încît la soare te puteai uita, iar la dînsul ba. Și într-însul ședea doamna Chiralina, tînără copilă, floare din grădină, frumoasă ca o zînă.

După ce o privi mai mult timp, puse ocheanul iarăși la locul lui și ieși afară cu ochii plini de lacrămi.

Nu trecu mult timp și împăratul se întoarse de la bătălie biruitor; dar în loc să-i iasă fiul său înainte, să-l priimească cu bucurie, ieși numai împărăteasa și-i spuse că fiul ei este bolnav. Împăratul pricepu numaidecît de unde-i venea boala și chemă pe toți doftorii și doftorițele din lume, dar toți îi ziseră că pînă nu va da fiului său de soție pe doamna Chiralina, el nu se va însănătoșa. Împăratul trimise soli peste soli la doamna Chiralina, dar fu peste putință, căci tatăl ei nu voia să o mărite.

Auzind feciorul împăratului toate acestea, hotărî să se ducă el însuși să o ceară de la tatăl ei. Așadar spuse toate acestea fratelui său de cruce și, într-o zi, plecară amîndoi și se făcură nevăzuți. Merseră zi de vară pînă seara și ajunseră la muma Crivățului, bătură la ușă și ieși înaintea lor o babă zbîrcită și îi întrebă ce caută. Ei răspunseră că cer să-i găzduiască pînă a doua zi și să le spuie pe care drum să apuce ca să ajungă la împărăția doamnei Chiralina.

Baba se uită la dînșii cu milă și apoi le zise:

— V-aș priimi în casă cu mare bucurie, da mi-e frică că va veni fiul meu și vă face pre amîndoi sloi de gheață; duceți-vă mai bine la sora mea cea mai mică, că ea poate să vă găzduiască și să vă spuie și drumul la doamna Chiralina.

Feciorul de împărat plecă înainte și ajunse la muma Vîntului turbat; plecară și de acolo și ajunseră la muma Vîntului de primăvară, bătură în ușă și ieși o femeie înaltă și tînără, și frumoasă. Această femeie, cum văzu pe feciorul de împărat, îi zise:

— Dragă Făt-Frumos, știu că ai plecat să cauți pe doamna Chiralina, s-o iei de soție; dar nu vei putea să ajungi pînă la împărăția ei fără ajutorul fiului meu. Rămîneți aci, dar trebuie sa vă ascunz foarte bine, căci cum o simți fiul meu că se află la mine oameni după tărîmul cellalt, vă omoară. Zicînd aceste vorbe, plesni de trei ori din palme și îndată sări după sobă o pasăre de aur, cu ciocul de diamant și cu ochii de smarand, și-i băgă subt aripi pe amîndoi, apoi se sui iarăși pe sobă.

Nu trecu mult timp și se auzi o dulce vîjîitură de vînt, care aducea un miros de trandafiri și de rozmarini, ușa se deschise singură și intră în casă un flăcău frumos, cu păr lung de aur, cu aripi de argint și cu un băț în mînă, împletit cu de tot felul de ierburi și flori. Cum intră în casă, zise mă-sei:

— Mamă, mie îmi miroase a om după tărîmul cellalt.

— Ți-o fi mirosind, mamă, dar p-aicea n-are ce căuta oamenii după tărîmul cellalt.

Vîntul se liniști și se puse la masă; dar după ce mîncă o strachină de lapte dulce de căprioară și bău apă de micșunele dintr-o oală de marmură, se puse la povestit.

Mă-sa, văzîndu-l cu voie bună, zise:

— Fiul meu, ia spune-mi, unde este împărăția doamnei Chiralina și cum ar face cineva ca să o ia de nevastă?

— Greu lucru mă întrebași, mamă! dar, aide, treacă-meargă. Împărăția doamnei Chiralina este departe de aci, cale de zece ani; dar această cale se poate face cît te ștergi la ochi daca cineva s-o duce în pădurea cea neagră de lîngă gîrla de păcură, care aruncă cu pietre și foc pînă la cer, și daca o încăleca pe bușteanul ielelor cu care poate să treacă gîrla; însă cine aude și va spune cuiva, acela să se facă de piatră pînă la genuchi. După ce va ajunge la împărăție, trebuie să se facă un cerb de aur și să intre într-însul ca să ajungă în odaia împărătesei și să o fure; cine aude și va spune cuiva să se facă de piatră pînă la brîu. După ce o va lua de soție, muma Crivățului, de pizmă, o să trimiță un ovrei cu niște cămăși frumoase și mai subțiri decît pînza paianjenului. Doamna Chiralina o să cumpere cămăși, și daca nu le va uda cu lacrimi de turturică, cum se va îmbrăca cu dînsele, va muri; cine aude și va spune cuiva să se facă cu totul și cu totul de piatră.

Pe cînd vîntul spunea toate acestea, feciorul de împărat adormise, iar feciorul bucătăresei rămăsese deștept și auzise tot.

A doua zi, după ce plecă vîntul d-acasă, feciorul de împărat întrebă pe muma vîntului daca i-a spus fiul său ceva; dar ea, temîndu-se să nu se facă piatră, îi răspunse că n-a aflat nimic.

Atunci feciorul bucătăresei și cel de împărat luară drumul înainte și se duseră zi de vară pînă seara, dar cînd fu pe la scăpătatul soarelui, auziră un zgomot și un urlet mare, apoi văzură o gîrlă mare de păcură aprinsă, aruncînd pietre pînă la înaltul cer. Feciorul de împărat se sperie, dar feciorul bucătăresei îi zise:

— Nu te teme de nimic și vino cu mine în această pădure, și fă ce ți-oi zice eu.

Ajungînd în mijlocul pădurii, zăriră bușteanul ielelor, încălicară amîndoi pe dînsul și, dîndu-i pinteni de trei ori, se prefăcu într-o căruță cu doisprezece cai de foc și într-o clipă se înălță pînă la Vîntul turbat și se pogorî la porțile palatului doamnei Chiralina. Apoi, după ce se deteră jos, căruța se prefăcu iar în buștean și ei rămaseră dinaintea unui palat de zamfir (piatră) și cu porțile de chiparos; iar la una din ferestre sta doamna Chiralina, îmbrăcată cu haine de aur țesute cu mărgăritar.

Cum văzu doamna Chiralina pe feciorul de împărat, prinse o așa de mare dragoste de dînsul, încît căzu la grea boală și ajunse la ceasul morței.

Ce nu făcu bietul împărat ca să o scape? Dar toate erau în zadar. În cele din urmă, veni o babă și-i zise:

— Luminate împărate, să trăiești întru mulți ani! Daca vrei să se facă sănătoasă fiica împărăției-tale, să cauți cerbul de aur care cîntă ca toate păsările și să-l aduci în casă numai trei zile și vei vedea cum se va face sănătoasă.

Împăratul puse să strige pristavul în toată împărăția; iar după trei zile, feciorul bucătăresei lovi bușteanul de trei ori și se făcu un cerb de aur frumos, apoi băgă într-însul pe feciorul de împărat și se puse dinaintea palatului.

Împăratul, văzînd cerbul, se dete jos și întrebă pe feciorul bucătăresei daca-i este de vînzare.

— Nu-mi este de vînzare, ci de închiriere, răspunse cu semeție feciorul bucătăresei.

— Ei bine! ce ai să-mi ceri, ca să mi-l dai numai trei zile?

— Să-mi dai o mie de bani de aur.

Tocmeala se făcu și împăratul luă cerbul și-l băgă în odaia doamnei Chiralina; apoi se duse la treaba lui.

Cerbul, cum se văzu numai cu doamna Chiralina, începu să cînte un cîntec de dor, de plîngea lemnele și pietrele. Doamna Chiralina adormi, iar feciorul de împărat ieși din cerb și o sărută pe frunte, apoi intră iarăși în cerb.

A doua zi, doamna Chiralina spuse femeilor sale că a visat de două ori că a sărutat-o un june frumos. Atunci una din femei, fiind mai pricepută, zise doamnei Chiralina că, pe dată ce va începe cerbul să cînte, să se prefacă că doarme și cum va simți că o sărută cineva, să puie mîna pe dînsul.

Cum veni noaptea, cerbul începu să cînte un cîntec de jale. Doamna Chiralina se prefăcu că doarme și, cînd veni Făt-Frumos să o sărute, îl strînse în brațe și-i zise:

— D-acum înainte nu vei mai scăpa, că mult am dorit să te dobîndesc.

Ei se giugiuliră ca niște porumbei pînă îi apucă ziua; iar cînd fu pe la prînz, veni împăratul și cu fiul

bucătăresei ca să-i dea cerbul. Doamna Chiralina începu să plîngă că nu vrea nicidecum să se despartă de cerb; dar fiul bucătăresei zise încetinel:

— Cere de la împăratul voie să petreci cerbul pînă afară din oraş, căci acolo ne aşteaptă o căruţă cu doisprezece cai de foc, în care o să ne suim cu toţii şi o să ne ducem la împărăţia lui Făt-Frumos, iubitul tău.

Doamna Chiralina ceru şi dobîndi de la împăratul această voie şi petrecu pe cerb cu mare alai pînă afară din oraş; atunci Afin lovi cerbul de trei ori în burtă şi îndată se făcu dintr-însul o căruţă cu doisprezece cai de foc; apoi, luînd pe doamna Chiralina c-o mînă şi pe Dafin cu alta, sări într-însa şi se făcură nevăzuţi. Şi după ce umblară zi de vară pîna-n seară, ca cuvîntul de poveste ce d-acilea încolo se găteşte, ieşiră pe tărîmul cellalt şi ajunseră în ţara lor.

Împăratul, cum priimi ştire despre sosirea fiului său, îi ieşi înainte cu mulţime de oşti, apoi îl însoţi cu doamna Chiralina şi făcu nuntă împărătească, care ţinu trei zile şi trei nopţi.

Într-o zi, doamna Chiralina şedea la fereastra palatului şi se uita la drum, cînd iaca un ovrei cu cămăşi de vînzare. Doamna Chiralina îl chemă sus şi luă două cămăşi mai subţiri decît pînza paianjenului şi se îmbrăcă cu una dintr-însele. Nu trecu mult şi se bolnăvi atît de greu, încît ajunse pe mîna morţei.

Afin află de boala împărătesei şi intră pe la miezul nopţei în odaia unde dormea ea, apoi o stropi peste tot cu lacrămi de turturică şi ieşi afară; dar strejarii de la uşă se duseră la Dafin-împărat şi-l pîrîră că l-a văzut sărutînd pe împărăteasa.

Împăratul, cum auzi, se făcu foc de mînie şi porunci să taie capul lui Afin. Dar cînd ajunse la locul de pierzare, Afin zise împăratului:

— Mulţi ani să-ţi dea Dumnezeu, împărate; pentru toată frăţia şi dragostea mea către tine, te rog să strîngi pe toţi boierii cei mari ai împărăţiei, că am să spui înaintea lor un mare cuvînt. Şi apoi vei porunci să-mi taie capul.

Împăratul porunci să adune divanul împărătesc, în care să fie de faţă şi doamna Chiralina, şi aducînd pe Afin, îi zise:

— Spune, nelegiuitule, aceea ce ai de spus!

Atunci Afin începu aşa:

— A fost odată un fecior de împărat care prinse dragoste asupra unei fete de împărat după tărîmul cellalt, şi fiindcă nu putea să trăiască fără dînsa, a plecat împreună cu fratele său de cruce ca ori s-o găsească, ori să-şi răpuie capul prin pustii. După ce umblară lumea în cruciş şi curmeziş, ajunseră la muma Crivăţului şi o rugară să le spuie drumul care ducea la fata de împărat după care plecaseră ei. Muma Crivăţului îi trimise la muma Vîntului de primăvară, care îi găzdui şi le făgădui să întrebe pe fiul său. Ea s-a ţinut de vorbă căci, cum a venit fiul său, l-a întrebat şi el a început să spuie aşa: împărăţia doamnei Chiralina este departe de ei cale de zece ani; dar această cale se poate face într-o clipeală de ochi, daca s-o găsi cineva care să se ducă în pădurea cea neagră de lîngă gîrla de păcură care aruncă pietre de foc pînă la cer, unde va găsi buşteanul ielelor şi va încălica pe dînsul ca să treacă gîrla. După ce va ajunge la împărăţie, trebuie să facă din buştean un cerb de aur şi să între într-însul, ca să ajungă în odaia doamnei Chiralina şi să o fure. După ce o va lua de soţie, sora Vîntului turbat, de pizmă, o să trimită un ovrei cu nişte cămăşi mai subţiri decît pînza paianjenului şi, daca nu va şti să le ude cu lacrămi de turturică, cum se va îmbrăca cu dînsele, în trei zile va muri.

După ce vîntul spuse toate acestea mume-sei, o jură că, de va spune cuiva ceea ce a auzit, să se facă cu totul de piatră.

A doua zi, feciorul de împărat întrebă pe muma vîntului daca a aflat ceva de la fiul său; dar ea, temîndu-se să nu se facă piatră, îi zise că n-a aflat nimic. Iar fratele de cruce al feciorului de împărat nu dormise în noaptea aceea şi auzise tot. Astfel, fără să spuie feciorului de împărat această taină, se duse împreună cu dînsul în pădurea neagră, încălecară pe buştean şi trecură gîrla dincolo.

Cum sfîrşi Afin aceste vorbe, se făcu de piatră pînă la genuchi. Boierii din divan, cum văzură această minune, se speriară. Afin începu iarăşi şi zise:

— După ce ajunseră la palatul doamnei Chiralina, fratele de cruce lovi buşteanul de trei ori şi se făcu un cerb de aur şi băgă pe feciorul de împărat într-însul, carele prin această şiretenie se cunoscu cu fata şi o fură.

Zicînd şi aceste cuvinte, Afin se făcu de piatră pînă la brîu. Împăratul şi împărăteasa, văzînd nevinovăţia lui Afin, începură a plînge şi a-l ruga să înceteze din povestire. Dar el nu voi, ci merse înainte, zicînd:

— După ce împăratul se cunună cu doamna Chiralina, nu trecu mult şi împărăteasa cumpără două cămăşi de la un ovrei, se îmbrăcă cu una dintr-însele şi îndată căzu la grea boală. Afin, ştiind din ce venea boala, intră

pe la miezul nopții la împărătească și, găsind-o dormind, o stropi cu lacrămi de turturică și o scăpă de moarte.

Cum sfîrși Afin această povestire, se făcu cu totul și cu totul de piatră, iar Dafin-împărat și cu doamna Chiralina plînseră trei zile și trei nopți; apoi luară trupul cel împietrit al făcătorului lor de bine și-l puseră în odaia lor, ca să-și aducă aminte de dînsul totdauna.

După aceea, ei trăiră mai mult timp și născură un copil.

Într-o dimineață, Dafin-împărat intră în casa împărătesei și-i spuse că a visat o femeie îmbrăcată în haine albe, care i-a zis că daca voiește să învieze pe fratele său cel împietrit, să taie copilul lor și să ungă piatra cu sîngele lui. Împărăteasa spuse că și ea a visat tot un astfel de vis; apoi, unindu-se amîndoi, tăiară copilul și, stropind piatra cu sînge, începu să se miște, apoi învie cum se cade și zise:

— O Doamne! da greu somn am dormit.

— E! e! frate — răspunse împăratul —, ai fi dormit mult și bine daca nu tăiam copilul ca să te stropim cu sîngele lui.

Atunci Afin se crestă la un degit cu cuțitul și lăsă să curgă sîngele său peste copil, care învie numai într-o clipă; iar împăratul, de bucurie, porunci să se facă veselie mare în toată țara.

Și încălicai p-o șea și v-o spusei domniei-voastre așa.

Omul-de-flori-cu-barba-de-mătasă sau povestea lui Făt-Frumos

de Nicolae Filimon

A fost odată ca niciodată, daca n-ar fi, nici că s-ar mai povesti, cînd lupii beau tutun şi urşii făceau săpun, de-şi ungeau femeile feţele şi uncheşii bărbile.

A fost odată un împărat mare şi tare. După ce bătu pre toţi împăraţii pămîntului şi le luă împărăţiele, se însură şi făcu trei fete: una cu soarele-n frunte, alta cu luna în spate, iar cea mai mică cu luceafărul de dimineaţă iarăşi în frunte; şi toate erau mai frumoase decît zînele munţilor şi ale pădurilor.

Aceste fete se duseră la scăldat şi intrară într-o baie de marmură; dar deodată se ridică o furtună pe cer şi le răpi pe cîtetrele. Ajungînd la urechile împăratului această întîmplare, i se tăie inima şi muri, lăsînd pe împărăteasa văduvă.

Într-o zi, împărăteasa se apucă să măture pîn casă, dar pe cînd mătura, îi sări un bob de piper în poală; ea luă bobul şi-l puse pe sobă, dar el sări şi de acolo iar în poala împărătesei. Văzînd că nu poate scăpa de dînsul, îl înghiţi; şi aşa rămase grea şi născu un copil cu părul de aur.

Acest copil creştea în trei zile cît cresc alţi copii în treizeci de ani şi se făcu voinic ca brazii munţilor. Împărăteasa îl dete la dascăl de învăţă toate măestriile lumei şi, temîndu-se ca să nu-l piarză, îi făcu o colivie de aur şi-l închise într-însa, dîndu-i jucării copilăreşti ca să-i treacă de urît.

Într-o zi trecu p-acolo o babă cu două tivdi cu apă; feciorul de împărat o văzu şi, trăgînd cu arcul îi sparse amîndouă tivdiile. Baba se uită în sus şi, văzîndu-l, îi zise:

— Lua-te-ar mama Vîntului turbat, care a luat pe cîtetrele surorile tale.

Feciorul de împărat, cum auzi blestemul babei, chemă pe mumă-sa şi-i zise:

— Ian spune-mi, mamă, am avut eu surori ori nu?

— N-ai avut, dragul mamei, nici o soră, răspunse împărăteasa.

— Spune-mi drept, mamă, că daca nu, mă vei pierde.

Văzînd însă că mumă-sa nu voia să-i spună adevărul, se făcu bolnav şi-i zise că, daca nu-i va da ţîţă de subt talpa casei, el va muri. Împărăteasa făgădui ca-i va împlini această cerere. Atunci el se sculă din pat şi rădică talpa casei şi mă-sa puse ţîţa subt talpă, dar el lăsă talpa cam greu peste ţîţă, zicînd iarăşi mă-sii:

— Spune-mi, mamă, am avut eu alţi fraţi sau surori?

Deocamdată mumă-sa nu voi să-i spuie, dar el lăsă talpa şi mai mult; atunci mumă-sa, nemaiputînd să rabde, zise:

— Să ştii, fătul meu, că ai avut trei surori mai frumoase decît zînele rîurilor şi ale pădurilor, dar le-au răpit cei trei zmei care lăcuiesc pe tărîmul cellalt.

— Spune-mi acum ce fel de om a fost tată-meu, care sunt armele care purta şi pe ce cal încălica?

— Tată-tău a fost un mare viteaz şi s-a bătut nouă ani cu zmeul Răchită-înflorită, ca să ia pe soră-sa de nevastă; armele lui sunt îngropate la rădăcina unui plop în grădină, iar calul paşte iarbă verde prin livede.

Atunci el, încredinţîndu-se despre toate, i-a dat drumul şi, ducîndu-se la un vrăjitor, i-a spus tot ce aflase de la dînsa.

— Ei bine — zise vrăjitorul — acum du-te şi ie frîul şi-l sună în trei părţi ale livezei.

El luă frîul şi-l sună la cele trei părţi ale livezei şi îndată veni la dînsul o mîrţoagă de cal şchiop şi plin de bube. Făt-Frumos îi dete un picior în piept şi se duse d-a berbeleacul cale de nouă zile şi nouă nopţi. Sună frîul de al doilea şi de al treilea, dar tot acel cal veni. Văzînd aceasta, scoase paloşul să-l înfigă în pieptul calului. Dar calul îi zise:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos, nu mă omorî, ci du-te de taie trei sute de viţei de la trei sute de vaci şi dă-mi laptele să-l beau. Făt-Frumos făcu precum îi zisese calul, iar peste trei zile sună iarăşi frîul; dar d-astă dată veni un cal ca un zmeu şi-i zise:

— Ian încalecă acum pe mine şi atinge-mă de trei ori cu scările.

Făt-Frumos împlini voia calului și, după ce se plimbă puțin cu dînsul, îl atinse de trei ori cu scările; atunci calul deschise douăsprezece aripi și zbură cu dînsul pînă la Vîntul turbat apoi, coborîndu-se tot pe locul de unde plecase, zise:

— Făt-Frumos, dacă vrei să te slujesc cum se cade, să mai tai șase sute de viței de la șase sute de vaci și să-mi dai laptele să-l beau.

Făt-Frumos împlini și această poruncă a calului; iar peste trei zile veni împlătoșat și încoifat și sună frîul. Calul veni și el numaidecît, înșelat și înfrînat, apoi zise:

— Iată-mă, stăpîne, gata la poruncile tale.

Făt-Frumos încălecă pe cal și se duse și iar se duse cale lungă și nătîngă ca Dumnezeu să ne-ajungă, iar cînd soarele ajunsese pe la chindii, intră într-o pădure neagră și întunecoasă. După ce călători cîtva timp pîn acea pădure, calul se opri în loc și-i zise:

— Stăpîne, uită-te bine înainte și-mi spune ce vezi?

Făt-Frumos se uită, dar nu văzu nimic. Calul iar îi zise să se uite; atunci el se uită cum se cade și văzu o mulțime de șerpi cu capetele rădicate pînă la cer și vărsînd flăcăre de foc din guri; el spuse calului ce văzuse, dar calul îi zise:

— Stăpîne, noi trebuie să trecem prin mijlocul acelor balauri; bagă dar mîna în urechea mea cea dreaptă și scoate un arc de săgeți și, cînd vom fi aproape de dînșii, să slobozi o săgeată și ei ne vor face loc să trecem.

Făt-Frumos făcu cum îi zise calul; iar cînd ajunse aproape de balauri, trase o săgeată, și ei de frică plecară capetile la pămînt și-i lăsară să treacă. De aci plecă iar înainte și dete peste o cîmpie cu păduri frumoase de chiparos, cu iarbă verde ca mătasea și o mulțime de fîntîni cu apa limpede ca vioreaua și rece ca gheața; iar la căpătîiul acei cîmpii era un palat cu totul și cu totul de argint.

Cum ajunse la palat, bătu în poartă și ieși înainte o fată frumoasă; el îi arată un ineluș de aur, pe care, cum îl văzu, fata cunoscu că Făt-Frumos îi este frate și-l strînse în brațe, apoi îi zise:

— Fugi, frate, că de te va găsi zmeul aici, te va omorî.

— Ian spune-mi — întrebă Făt-Frumos — ce semne are zmeul cînd vine?

— El își trimite buzduganul înainte, răspunse fata.

Nu trecu mult și buzduganul veni; și după ce bătu de trei ori în poartă, se puse în cui. Făt-Frumos luă buzduganul și, învîrtindu-l de trei ori, îl azvîrli înapoi la zmeu; apoi încălicînd pe cal, se duse de se ascunse subt podul de argint. Zmeul veni numaidecît, dar cum ajunse la capul podului, calul începu a sforăi și a se trage înapoi. Zmeul îi dete cu scările și-i zise:

— Hi! cal de zmeu, de paraleu, mergi nainte! că nu mi-e frică de nimeni, decît de Făt-Frumos, dar el este pe tărîmul cellalt și nu crez să-i fi adus corbul osciorul și vîntul perișorul.

— Ba poate l-o fi adus, zise Făt-Frumos ieșind de subt pod. Zmeul se repezi la dînsul și-i zise:

— Cum vrei să ne batem? În săbii să ne tăiem sau în luptă să ne luptăm?

— Ba în luptă, că-i mai dreaptă, zise Făt-Frumos.

Apoi după aceea amîndoi voinicii se luară la luptă: zmeul aduse pe Făt-Frumos și îl bagă în pămînt pînă la genunche. Făt-Frumos învîrti pe zmeu și, băgîndu-l în pămînt pînă la gît, îi tăie capul pe cînd calul lui omora pe al zmeului. Făt-Frumos scoase un bici și, plesnind de trei ori, făcu palatul zmeului o nucă, o bagă în buzunar și plecă înainte.

După ce călători cîtva timp, dete peste un palat cu totul și cu totul de aur; bătu în poartă și ieși înainte-i o fată foarte frumoasă. Îi arătă și ei inelul cel de aur, pe care, cum îl văzu, cunoscu pe Făt-Frumos de frate și, strîngîndu-l în brațe, îi zise:

— Fugi, frățiorul meu, căci de va veni zmeul, te va face mici fărîme.

— Ian spune — întrebă Făt-Frumos — ce semne face zmeul cînd vine?

— El își trimite buzduganul înainte, răspunse fata.

Nu trecu mult timp și buzduganul veni; apoi, după ce bătu de trei ori în poartă, se puse în cui. Făt-Frumos îl luă din cui și-l azvîrli înapoi la zmeu, iar după aceea încălică calul și se ascunse subt podul de aur al palatului. Zmeul veni, c-o falcă-n cer și cu alta-n pămînt, dar cînd ajunse la capul podului, calul lui începu să se tragă înapoi; zmeul îi dete cu scările și-i zise:

— Hi! cal de zmeu, de paraleu, mișcă înainte! că nu mi-e frică de nimeni decît de Făt-Frumos, dar el este pe tărîmul cellalt și nu crez să-i fi adus corbul osciorul și vîntul perișorul.

— Ba poate i l-o fi adus, zise Făt-Frumos ieşind de subt pod. Atunci zmeul zise:

— Cum vrei, în luptă să ne luptăm sau în săbii să ne tăiem?

— Ba în luptă, că-i mai dreaptă, răspunse Făt-Frumos. Apoi se luară la luptă şi se luptară zi de vară pînă seara; iar cînd ajunse soarele la chindii, Făt-Frumos trînti pe zmeu şi-i tăie capul; iar după aceea plesni din bici de trei ori şi tot palatul se făcu o nucă, pe care o băgă în sîn, şi plecă înainte.

Se duse şi iar se mai duse, pînă ce dete peste un palat de topaz, care strălucea atît de mult, încît la soare te puteai uita, iar la dînsul, ba. După ce se cunoscu şi cu soră-sa cea mai mică, ce lăcuia în acel palat, se ascunse iar subt pod şi, venind zmeul, se luă cu dînsul la luptă şi se luptară toată ziua, dar nu putură să se trîntească unul pe altul. Văzînd aceasta, zmeul se făcu flacără galbenă, iar Făt-Frumos se făcu şi el flacără roşie şi iar se luptară, dar nu putură să se biruiască. Zmeul se uită în sus şi, văzînd un corb, îi zise:

— Corbule, corbuleţule! du-te la zaana şi-ţi moaie o aripă în seu şi una în apă şi cu seul să mă stropeşti pe mine, iar cu apa să stropeşti pe Făt-Frumos, că ţi-l dau împreună cu calul lui să-l mănînci.

Făt-Frumos rădică şi el capul în sus şi zise:

— Corbule, corbuleţule! du-te la zaana şi moaie-ţi o aripă în seu şi alta în apă şi cu seul să mă uzi pe mine, iar cu apa să uzi pe zmeu, că-ţi dau să mănînci trei zmei împreună cu caii lor.

Corbul plecă şi, întorcîndu-se peste puţin, udă pe Făt- Frumos cu seu, iar pe zmeu cu apă. Făt-Frumos sări dasupra zmeului şi-i tăie capul, apoi plesni din bici şi, făcînd şi palatul acestuia nucă, o băgă în sîn şi se duse înainte, pînă ce ajunse la o grădină cu poame foarte frumoase. El întinse mîna să ia o pară, dar calul se opri în loc şi-i zise:

— Stăpîne, să nu mănînci din aceste poame, că vei muri; că este sora cea mare a zmeului prefăcută în grădină; dar daca ai poftă mare, dă mai întîi cu sabia în trei părţi ale pomului ş-apoi mănîncă cît vei voi.

Făt-Frumos tăie pomul în trei părţi şi începu să curgă sînge, apoi culese pere şi mîncă. Nu trecu mult şi văzu o fîntînă cu apă rece; dar cînd voi să bea, calul iarăşi îi zise să facă tot ce făcuse la grădină. Făt-Frumos lovi fîntîna de trei ori cu sabia şi, după ce curse sînge, bău apă şi se răcori. Iar după aceea merse înainte, pînă ce dete peste o vie cu struguri dulci ca zahărul şi mirositori ca chihlimbarul. El voi să rupă un strugure, dar calul iarăşi îi zise:

— Stăpîne, nu rupe struguri, căci via aceasta este sora cea mică a zmeilor şi de vei mînca numai o broboană, vei muri; dar daca ai poftă de struguri, taie o viţă cu sabia şi apoi mănîncă cîţi struguri îţi plac.

Făt-Frumos tăie o viţă şi, după ce curse un pîrîu de sînge, luă struguri şi mîncă.

Plecă şi se duse, măre, cale lungă şi nătîngă, ca Dumnezeu să ne-ajungă, căci cuvîntul din poveste mai înainte mai lung şi mai frumos este, dar cînd rămase soarele de o suliţă, calul zise lui Făt-Frumos:

— Stăpîne, ian uită-te îndărăt şi spune-mi, vezi ceva? Făt-Frumos se uită, dar nu văzu nimic. Uită-te mai bine, îi zise calul. Atunci Făt-Frumos se uită bine şi văzu o flacără cît gămălia acului de mică. Să ştii, stăpîne, că acea flacără este muma zmeilor şi a zmeoaicelor şi nu ştiu cum vom scăpa de dînsa. Ţine-te bine de coamă, ca am să ocolesc lumea cît te ştergi la ochi ca să ajungem la cetatea Omului-de-flori-cu- barba-de-mătasă, căci numai acolo e scăpare pentru noi.

Făt-Frumos ascultă povaţa calului, carele deschise toate aripile şi începu să zboare mai iute decît vîntul şi mai încet decît gîndul, dar flacăra din ce în ce se mărea şi începu să arză pe Făt-Frumos în spate. Calul, văzînd că nu-i nădejde de scăpare, se înălţă pînă la Vîntul turbat şi intră în cetatea Omului-de-flori. Atunci zmeoaica, rămîind afară de cetate, zise cu amărăciune:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos, fă-mi o gaură în zid, să văz cine eşti tu care mi-ai omorît trei copii şi trei fete.

Făt-Frumos porunci să facă gaura, dar cînd zmeoaica băgă capul şi voi să-l soarbă, el îi aruncă în gură un buzdugan de fier ars în foc, pe care sorbindu-l, se umflă şi plesni.

Omul-de-flori-cu-barba-de-mătasă, auzind că Făt-Frumos se află în împărăţia lui, trimise ciohodari şi ideclii de îl chemă la împărăţie şi îl puse în fruntea mesei; dar văzînd pe fata Omului-de-flori, rămase încremenit de frumuseţile ei şi o ceru de la tată-său de soţie. Omul îi zise că i-o dă dacă-i va aduce apă vie şi apă moartă de unde se bat munţii în capete.

Făt-Frumos încălecă calul şi se duse spre soare-apune şi dete peste un om care bea apă de la nouă scocuri de mori şi se văieta că n-are ce bea. Făt-Frumos stătu în loc şi se mira de dînsul; iar el îi zise:

— Nu te mira de mine, ci te miră mai bine de Făt-Frumos, care a omorît trei zmei, trei zmeoaice şi pe muma zmeilor.

— Eu sînt acela, răspunse Făt-Frumos.

— Daca eşti tu, ia-mă cu tine, că mult bine îţi voi prinde.

Făt-Frumos luă pe omul ce nu se sătura de apă şi plecă înainte. Pe drum întîlni un alt om, care mînca pînea de la nouă cuptoare şi se văieta că moare de foame. Făt-Frumos se uită la dînsul şi începu să se mire, dar el îi zise:

— Nu te mira de mine, ci te miră de Făt-Frumos, care a omorît trei zmei, trei zmeoaice şi pe muma zmeilor.

— Eu sunt acela, zise Făt-Frumos.

— Daca eşti tu, apoi ia-mă cu tine, că mult bine ţi-oi prinde.

Făt-Frumos îl luă şi pe acest şi plecă înainte. Merse ce merse şi dete peste un om, care sărea din munte în munte cu nouă pietre de moară legate de picior şi se plîngea că n-are ce sări.

După ce-l luă şi pe acesta cu dînsul, merse înainte ca cuvîntul din poveste, că-nainte mult mai este, şi ajunse într-o cîmpie de unde se auzea zgomot mare. Atunci calul zise lui Făt-Frumos:

— Stăpîne, cată spre soare-apune şi spune-mi, vezi ceva?

Făt-Frumos se uită şi văzu doi munţi bătîndu-se în capete.

— Pintre aceşti doi munţi avem să trecem ca să luăm apă vie şi apă moartă, zise calul; să mergem încetişor şi, cînd om fi aproape de munţi, să-mi dai de trei ori cu pintenii şi să te ţii bine de coamă cu o mînă şi cu cealaltă să iei apă.

Cum ajunse Făt-Frumos dinaintea munţilor, dete pinteni calului, care zbură mai iute decît gîndul, trecu pe la fîntînă, luă apă şi ieşi dintre munţi mai nainte de a se lovi în capete.

Făt-Frumos aduse apă la Omul-de-flori-cu-barba-de mătasă şi ceru să-i dea pe fie-sa de nevastă. Dar Omul-de-flori îi zise:

— Eu ţi-oi da-o, daca mi-i găsi un om care să mănînce pînea de la nouă cuptoare, altul să beie apa de la nouă scocuri de mori.

Făt-Frumos zise împăratului:

— Găteşte cele nouă cuptoare şi arată-mi cele nouă scocuri de moară, că am oameni să-ţi mănînce pînea şi să-ţi beie apa. Omul de flori porunci vizirului să gătească pînea şi să arate scocurile; şi după ce le găti, veni împăratul să privească. Atunci Făt-Frumos făcu semne oamenilor săi şi, cît te ştergi la ochi, mîncară pînea şi băură apa. Dar Omul- de-flori nu voi: să-i dea fata nici după aceasta, ci îi zise:

— Daca voieşti să aibi pe fie-mea de soţie, să-mi aduci garoafa care miroase cale de nouă ani şi apoi ţi-oi da negreşit pe fie-mea.

Făt-Frumos plecă să caute garoafa şi se duse cale lungă ca Dumnezeu să ne-ajungă, pînă ce simţi mirosul garoafei. Atunci calul îi zise:

— Stăpîne, bagă mîna în urechea mea cea dreaptă şi scoate din ea o bucată de săpun, o perie şi o gresie şi mergi înainte fără frică. De ce mergea şi mergea, mirosul mai tare se făcea, pînă ce ajunse la un palat de sticlă; trase la poartă, bătu în ea şi nime nu-i răspunse. Atunci el intră înlăuntru, văzu garoafa şi o luă. Apoi încălecă pe cal şi plecă înspre Omul-de-flori. Nu făcu multă cale şi simţi că vine după dînsul zmeul palatului de sticlă, cu o falcă în cer şi cu una în pămînt. Dar tocmai cînd era să-i ajungă, calul îi zise:

— Stăpîne, aruncă săpunul.

El îl aruncă şi numaidecît se făcu un alunecuş care împiedică pe zmeu de a-l ajunge. Zmeul însă făcu ce făcu şi trecu cum putu alunecuşul; şi cînd era să ajungă iar pe Făt-Frumos, calul îi zise să arunce peria. Cum o aruncă, se făcu o pădure deasă, de nu putea nime să răzbată printr-însa; dar zmeul făcu ce făcu ş-o trecu. Apoi luă pe Făt-Frumos iarăşi în goană şi, cînd era să-l prinză, aruncă gresia, care se făcu un munte mare şi nalt pînă la cer. Zmeul roase piatra cu dinţii şi trecu prin ea. Atunci calul zise:

— Stăpîne, nu e bine de noi, o să pierim; dar mai avem o scăpare: să-ţi tragi sufletul de nouă ori, că am să mă rădic şi să trec de nori ş-apoi de acolo să cad peste zmeu şi să-l strivesc.

Făt-Frumos se luă după povaţa calului, se ridică pînă la nori, apoi se lăsă peste zmeu şi-l strivi, iar după aceea se duse şi dete garoafa Omului-de-flori, care, nemaiavînd ce-i cere, îi dete pe fie-sa. Dar cînd veni vremea să se culce cu dînsa, veni omul cel cu nouă pietre de picioare şi ceru să se culce şi el în cămară cu dînşii. Făt-Frumos îl lăsă, căci făcuse jurămînt să nu-i calce niciodată vorba. Peste noapte tocmai cînd Făt-Frumos dormea mai bine, ieşi un balaur din gura fetei şi cînd se întinse să muşte pe Făt-Frumos, omul cu pietrele de picere scoase paloşul şi-l tăie în mici fărîmele. Mai ieşi unul şi-l tăie şi pe acela şi cînd ieşi şi cel de al treilea, îi zdrobi capul cu o piatră de moară. Apoi după ce-i puse la o parte pe tustrei balaurii ce-i omorî, se culcă şi dormi.

A doua zi de dimineață palatul împărătesei era plin de vlădici şi de popi ce venisă să îngroape pe Făt-Frumos, crezîndu-l mort, ca şi pe ceilalți gineri ai împăratului. Dar cînd îl văzură viu, se minunară şi i se închinară. Omul-de-flori veni şi el ca să se încredințeze de este viu sau mort Făt-Frumos, dar cînd văzu pe balaurii cei morți, se sperie şi întrebă. Dar omul cu pietrele de moară îi spuse că ei au ieşit din fie-sa; cînd era să-l muşte pe Făt-Frumos şi să-l omoare, ca pe ceilalți gineri, el i-a ucis.

Atunci Omul-de-flori începu nunta şi o ținu trei zile şi trei nopți; iar după aceea Făt-Frumos îşi luă ziuă bună şi plecă cu nevasta sa acasă, la împărăția lui. Şi făcu toate avuțiile zmeilor în trei părți şi le dete celor trei oameni care-l ajutase. Omul cu pietrele de moară nu se mulțumi şi ceru să împartă şi nevasta cu dînsul. Făt-Frumos se împotrivi: dar el scoase paloşul şi, cînd era gata să taie pe împărăteasa, atunci ieşi din gura ei încă un balaur, pe care omul cu pietrele de moară îl făcu fărîme şi zise:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos! ie-ți avuțiile, ie-ți nevasta şi trăiți sănătoşi, că am scos acum dintr-însa patru balauri şi i-am mai lăsat numai unul, că nu e bine să rămîie femeia fără nici un drac. Făt-Frumos se prinse frate de cruce cu omul cu pietrele de moară şi-l rugă să nu se prea depărteze de pe locurile acestea, ca nu cumva dracul ce a rămas în femeie să-i răpuie zilele.

Apoi a ajuns acasă şi, după ce a văzut pe mumă-sa, a plesnit de trei ori cu biciul, şi cele trei nuci s-au desfăcut în trei palate frumoase şi cu cele trei surori ale lui într-însele, pe care, dupe ce le-au dat munca înapoi, le-au măritat şi s-a făcut mare bucurie şi veselie în toata împărăția.

Încălicai pe-o şa şi v-o spusei dumneavoastră aşa.

Roman Năzdrăvan

de Nicolae Filimon

A fost odată ca niciodată, daca n-ar fi, nici că s-ar povesti; cînd să potcovea purecele cu nouă sute nouăzeci şi nouă oca de fier, şi tot da cu spatele de cer; linguriţă scurtă pe gura cui n-ascultă.

A fost odată trei fraţi olteni, dintre care unul era năzdrăvan [1]. Într-o zi îşi ascuţiră coasele şi plecară pe o cîmpie. După ce merseră şi iar merseră, dederă peste o livede de fîn mare. Ei se opriră în loc şi o priviră; dar fratele cel mai mare zise:

— Ştiţi voi una, mă?

— Ştim, daca ne vei spune, răspunseră ceilalţi doi fraţi.

— Ai, mă, să ne-ncercăm coasele pîn ăst fîn verde.

— Bine zici tu, mă, răspunse cel d-al doilea frate, şi îndată începură amîndoi să cosească la fîn; dar n-apucară să sfîrşească vorba bine şi zăriră pe zmeul Stan Ghindă barbaiop, călare p-o jumătate de iepure şchiop. Atunci lor, de frică, le căzură coasele din mînă, dar Roman Năzdrăvan le zise:

— Nu vă temeţi, măre, lăsaţi pă mine, că-i viu eu de hac.

Zmeul din ce în ce s-apropia, iar cînd fu aproape de dînşii, învîrti buzduganul de trei ori şi zise:

— Cine sunteţi voi, bre, dă mi-aţi turburat izvoarele şi mi-aţi încurcat livezile?

— Suntem nişte oameni săraci şi nemernici, măria-ta, să nu-ţi faci păcat cu noi.

— Ai, sculaţi-vă, că vă iert, zise zmeul cu şiretlic, dar fiindcă aţi început livedea, cosiţi-o toată şi diseară să veniţi acasă să vă plătesc.

Cîtetrei fraţii se puseră pe cosit şi cosiră zi de vară pînă seara; dar cînd înnoptă, veni zmeul şi-i luă cu dînsul acasă, ca să le plătească. Ajungînd acasă, zmeul fluieră de trei ori şi numaidecît sări buzduganul din cui şi puse o masă împărătească, cu douăsprezece feluri de bucate, pe care le otrăvise zmeul înadins, ca să omoare pe olteni, dar o pîine, o strachină cu apă, o lingură şi o ploscă cu vin nu putu sa le otrăvească.

Zmeul atunci chemă pe olteni la masă; dar Roman Năzdrăvan îi zice:

— Să trăieşti, măria-ta! noi suntem nişte oameni săraci, învăţaţi să mîncăm cum om putea şi să bem ce-om putea. Dă-ne pîinea aia de colo, strachina cu apă, lingura şi plosca şi ne va fi de ajuns.

Zmeul pricepu viclenia lui Roman Năzdrăvan şi tăcu; dar după ce se ridică masa, chemă pe vătaful de curte şi-i porunci să-i ducă într-un beci, cu gînd ca să vie peste noapte, să le taie capetele.

Roman Năzdrăvan simţi şiretenia zmeului, dar se făcu că nu pricepe nimic şi, ca să înşele şi mai bine pe zmeu, luă plosca şi se duse în beci, împreună cu fraţii lui, iar dupe aceea scoase din traistă un fluier de prun şi începu să cînte:

Fluieraş frumuşel,
Mititel, gingăşel,
Dacă tu mă iubeşti,
Vin-acum să-mi slujeşti.

N-apucă să sfîrşească cîntecul şi d-odată veniră patru păsări măiestre şi puseră o masă cum se pune la domni şi la împăraţi. Roman Năzdrăvan chemă la masă pe slujnicile zmeului şi le dete de băut pînă se îmbătară şi adormiră; apoi le dezbrăcă de hainele lor şi se îmbrăcă el şi fraţii lui cu dînsele, iar pe slujnice le îmbrăcă cu zăbunele lor cele bărbăteşti şi se duseră să se culce. Dar abia ce începură să aţipească de somn şi zmeul veni cu paloşul să le taie capetele. Văzîndu-i însă îmbrăcaţi muiereşte, merse înainte şi tăie capetele slujnicilor, apoi se duse şi se culcă. Atunci, Roman Năzdrăvan sculă pe ceilalţi doi fraţi şi o apucară la sănătoasa.

Se duseră şi iar se mai duseră, cale lungă ca Dumnezeu să ne-ajungă, că cuvîntul din poveste înainte mai lung şi mai frumos este. Este ce este, basmul d-aici înainte se găteşte, Dumnezeu în casă la noi sosește. Se duseră trei zile şi trei nopţi şi dederă peste un palat mîndru şi frumos şi se puseră cîtetrei la poartă.

Împăratul îi văzu dupe geam şi trimise pe vătaful de curte să-i întrebe ce caută. Vătaful spuse împăratului

cererea lor, iar el porunci să puie pe cei doi rîndaşi la grajd, iar pe Roman Năzdrăvan să-l îmbrace bine şi să-l facă copil în casă.

Nu trecu mult timp şi împăratul făcu pe Roman Năzdrăvan mai mare peste toate slugile curţei împărăteşti. Fraţii lui, cum auziră aceasta, hotărîră să-l piarză.

Într-o zi, cînd împăratul voia să se ducă la plimbare, ei îi ieşiră înainte cu căciulile în mîni şi ziseră:

— Luminate-mpărate, să trăieşti, măria-ta, întru mulţi ani! Fratele nostru, Roman Năzdrăvan, s-a lăudat că poate să-ţi aducă cloşca cu puii de aur a zmeului Tărtăcot, cu barba d-un cot şi cu limba de doi.

Împăratul chemă numaidecît pe Roman Năzdrăvan şi-i zise:

— Fraţii tăi mi-a spus că te-ai lăudat să-mi aduci cloşca cu puii de aur a lui Tărtăcot cu barba d-un cot.

— E, e, măria-ta, cine m-a pîrît, nu m-a pîrît să mă crească, ci să mă piarză; dar bun este Dumnezeu, o să-ţi aduc cloşca, măcar de-aş şti că-mi voi răpune viaţa.

— Să ştii, Romane — adăogă împăratul —, că daca nu-mi vei aduce cloşca, unde-ţi stă picioarele o să-ţi stea capul.

N-apucă să plece împăratul, şi Roman Năzdrăvan se duse la zmeu, intră în palat şi, ajungînd la odaia unde era cloşca închisă, se făcu pai de mătură şi intră înlăuntru pe gaura încuietoarei; apoi, făcîndu-se iarăşi om, zise cloştii:

— Fă, cloşcă, vino cu mine!

Cloşca începu să strige:

— Sări, luminate împărate, că mă ia Roman Năzdrăvan. Zmeul veni numaidecît cu paloşul în mînă, dar Roman se făcu grăunte de mei şi se puse după uşe. Zmeul, văzînd că nu este nimeni în casă, scoase biciul de la brîu şi trase cloştii o bătăiuţă ţeapănă. Roman se făcu iar om şi zise:

— Fă, cloşcă, vii tu cu mine ori ba?

— Viu, răspunse cloşca.

Atunci Roman luă cloşca cu pui cu tot ş-o dete împăratului, zicîndu-i:

— Poftim, luminate-mpărate, m-am închinat cu slujba care mi-ai poruncit.

Împăratul luă cloşca şi dete lui Roman două căuşe de galbeni şi se duse, iar Roman se puse în scară şi începu să-i numere. Din întîmplare, fraţii lui tocmai atunci treceau cu hîrdăul cu apă la grajd; văzînd însă pe Roman numărînd bani, zise unul către celălalt:

— Văzuşi, mă, ce de bani a cîştigat afurisitul de Roman?

— Las' pe mine, mă, că ţi-l voi aşeza eu pe dînsul.

A doua zi, cînd ieşi împăratul la plimbare, ei veniră iarăşi la scară cu căciulele în mîni şi ziseră:

— Luminate-mpărate, fratele nostru Roman s-a lăudat să-ţi aducă armăsarul lui Căpăţînă-de-cal-într-un-picior-de- găină, înşelat şi înfrînat.

Împăratul chemă pe Roman Năzdrăvan şi-i zise:

— Auzi, mă, Romane, ce zic fraţii tăi, că te-ai lăudat să-mi aduci calul lui Căpăţînă-de-cal-într-un-picior-de-găină, înşelat şi înfrînat!

— Să trăieşti, măria-ta! Cine m-a pîrît, nu m-a pîrît să mă crească, ci să mă piarză; dar bun e Dumnezeu.

După aceea încălecă calul, se duse la zmeu şi, intrînd în grajd, zise armăsarului:

— Mă, armăsare, vino cu mine!

Armăsarul, cum auzi acestea, strigă:

— Sări, stăpîne, că mă ia Roman Năzdrăvan!

Zmeul, cum auzi, se scoborî în grajd cu paloşul într-o mînă şi cu biciul de foc într-alta şi zise calului:

— Unde este Roman Năzdrăvan, bre? Calul se uită împrejur şi nu văzu pe nimeni, căci Roman se făcuse pai şi intrase în iesle; atunci zmeul, văzîndu-se înşelat, se puse cu biciul pe cal şi îi muie binişor spinările, iar după aceea se duse la treaba lui.

Roman, văzîndu-se iarăşi numai cu calul, îi zise:

— Mă, armăsare, vino cu mine!

— Acuma viu, stăpîne, dar înainte de a pleca, sapă la picerele mele cele dîndărăt, c-o să dai peste un butoi cu aur topit şi altul cu argint; să iei două căuşe de argint şi să mă stropeşti de la mijloc pînă la coadă şi să-

ncalici pe mine.

Roman Năzdrăvan făcu după zisa calului; încălecă pe dînsul şi se duse. Dar ce mîndreţe, Doamne! Calul se făcuse jumătate de aur cu pietre nestimate, iar jumătate, de argint şi atît de frumos, încît la soare te puteai uita, dar la dînsul, ba.

Cînd ajunse Roman la împărăţie, împăratul tocma se întorcea de la plimbare; îi dede calul şi luă patru căuşe de galbeni.

Fraţii lui însă văzu toate acestea şi ziseră unul către altul:

— Bre! ce dă bani a cîştigat nelegiuitul!

— Lasă, mă, răspunse unul din doi, că ţi-l pui eu bine pe dînsul!

A doua zi, cînd împăratul se plimba prin grădină, fraţii lui Roman Năzdrăvan îi ieşiră înainte şi-i ziseră:

— Luminate-mpărate, să-ţi lungească Dumnezeu zilele; fratele nostru, Roman Năzdrăvan, s-a lăudat ca poate să-ţi aducă chiar pe zmeu, viu nevătămat.

— Dar asta este cu neputinţă, răspunse împăratul.

— Ştim prea bine, măria-ta, dar de, fratele nostru aşa s-a lăudat.

Împăratul chemă pe Roman şi-i zise:

— Aşa e, mă Romane, că te-ai lăudat să-mi aduci pe zmeu viu nevătămat?

— E, luminate-mpărate, cine m-a pîrît la măria-ta, nu m-a pîrît să mă crească, ci m-a pîrît să mă piarză; dar fie, mă leg să-ţi aduc pe zmeu; numai să-mi dai un car cu şase bivoli, să-mi dai şase dulgheri, şase tîmplari şi şase fierari, şi treaba e făcută.

Împăratul porunci să-i dea tot ce va cere. Roman se sui în car şi apucă calea către zmeu. Se duse zi de vară pînă seara; iar cînd fu aproape de palatul zmeului, se făcu moş bătrîn cu barba şi sprîncenele pînă la pămînt. Zmeul, cum îl zări, se dete jos, îi ieşi în cale şi-i zise:

— Ce cauţi, moşule?

— Ce să caut, luminate-mpărate, am prins pe hoţul de Roman Năzdrăvan şi am venit la măria-ta să-mi dai ăl plop de colo, să fac un butoi ca să-l bag într-însul.

— Bucuros, moşicule!

Atunci Roman tăie plopul şi numai cît clipeşti din ochi făcu un butoi gros, legat cu cercuri de fier; dar cînd veni vremea să-l înfundeze, zise zmeului:

— Luminate-mpărate, ştii că Roman Năzdrăvan e mare voinic, el poate să spargă butoiul şi să scape, şi atunci ne prăpădeşte pe toţi; fă bine de intră măria-ta în butoi şi, după ce l-oi înfunda, pune-ţi toată puterea să vedem, poţi să-l spargi?

Zmeul se supuse şi intră în butoi, iar dulgherii, tîmplarii şi fierarii înfundară butoiul şi, după ce îl legară cu lanţuri groase de fier, înjugară bivolii şi plecară; iar pe la apusul soarelui ajunseră la împărăţie şi deteră pe zmeu în mîna împăratului, viu nevătămat.

Împăratul porunci să desfunde butoiul, să vază daca se află zmeul într-însul; iar zmeul răspunse din butoi:

— Luminate-mpărate, daca vrei să trăieşti, zi oamenilor tăi să nu mă scoată din butoi, că de voi scăpa, nu se alege praf de tine şi de palatul tău.

Atunci împăratul porunci să aducă lemne şi, făcînd focul, arse pe zmeu trei zile şi trei nopţi; iar Roman luă oasele zmeului şi le dete împăratului, carele, de bucurie, făcu pe Roman boier din doisprezece şi-i dete pe fiesa de soţie. Roman căzu la pămînt şi sărută poala împăratului, iar după aceea zise:

— Ştii una, luminate-mpărate; fraţii mei s-au lăudat că poţi să-i legi pe vîrful unei şire de paie aprinsă şi că ei nu vor arde.

Împăratul porunci să-i lege şi, dîndu-le foc, arseră de se făcură cenuşă. Iar Roman trăi şi împărăţi şi împărăţeşte şi pînă în ziua de astăzi. Încălicai p-o şea şi vă spusei dumneavoastră aşa.

Note

1. *năzdrăvan* (în mitologia populară) înzestrat cu puteri supranaturale; care are darul de a şti şi prevesti ce se va întâmpla. *(sursa: DEX*

'98).